

**AATTEELLINEN YHDISTYS MÄÄRÄÄVÄSSÄ MARKKINA-
ASEMASSA —**

TAPAUK SUOMEN KENNELLIITTO

Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta
Pro gradu –tutkielma
Velvoiteoikeus
Riitta Aho
Syksy 2012

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: AATTEELLINEN YHDISTYS MÄÄRÄÄVÄSSÄ MARKKINA-ASEMASSA – TA-PAUS SUOMEN KENNELLIITTO

Tekijä: Riitta Aho

Oppiaine: Velvoiteoikeus

Työn laji: maisteritutkielma

Sivumäärä: XIV- 124 s.

Vuosi: Syksy 2012

Tiivistelmä: Tutkielma käsittelee Suomen Kennelliittoa, joka hallinnoi koko koirankasvatus- ja harastustoimintaa Suomessa. Kyse on määräävässä markkina-asemassa (monopoliasemassa) olevasta aatteellisesta yhdistyksestä, joka on yritysryppään keskuksena. Kennelliittokonsernin liikevaihto oli vuonna 2011 yli 10 miljoonaa €. Kennelliitossa on yli 140000 henkilöjäsentä ja lähes 2000 yhdistysjäsentä, joten se on yksi suurimmista aatteellisista yhdistyksistä maassamme. Kennelliitto rekisteröi noin 50000 koiranpentua vuodessa sekä antaa luvan kaikkiin virallisiin koiranäyttelyihin ja -kokeisiin.

Tutkielma tarkastelee Kennelliiton sääntöjä, määräyksiä ja ohjeita yhdistyksen jäsenen oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta. Näitä Kennelliiton tunnusmerkkejä verrataan yhdistyslainsäädäntöön ja yhdistysoikeudellisiin periaatteisiin sekä keskeisiin yhdistysoikeudellisiin tutkimuksiin.

Tutkimuksen toinen päämäärä on pohtia koiranomistajan ja kasvattajan perus- ja varallisuusosoikeuksia sekä sitä, missä määrin aatteellinen yhdistys voi niitä rajoittaa. Tutkielman loppuosa keskittyy Kennelliiton kurinpitotoimenpiteisiin ja niiden perusteisiin. Kurinpitopäätöksiä analyysi sisältää tuomioistuinratkaisuja, joihin kurinpitopäätöksiä verrataan.

Lopuksi kirjoittaja esittää ehdotuksensa Kennelliiton sääntöjen uudistamiseksi. Kennelliiton hallinnollisen rakenteen uudistaminen on välttämätöntä, jotta Kennelliiton rivijäsenten vaikuttamismahdollisuudet saadaan yhdistyslain säätämälle tasolle, ja päätösvaltaa ja täytäntöönpanovaltaa käyttävät oikeat yhdistyslainsäädännön määrittämät yhdistyksen toimijat.

Avainsanat: Suomen Kennelliitto, velvoiteoikeus, yhdistys, yhdistyksen jäsenen perusoikeudet ja varallisuusosoikeudet, kurinpito

Suostun tutkielman luovuttamiseen Rovaniemen hovioikeuden käyttöön x

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi x

SISÄLLYS

Kirjallisuus ja artikkelit.....	VI
Hallituksen esitykset	IX
Muut lähteet	X
Oikeustapaukset	X
Internetlähteet.....	XII
Lyhenteet.....	XIII
1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkielman tausta.....	1
1.2 Kirjoittajan liittymä kenneltoimintaan	3
1.3 Kenneltoiminnan kuvaus.....	3
2 KENNELLIITON TOIMINTAYMPÄRISTÖ	4
2.1 Kenneltoiminnan nykytila.....	4
2.2 Kennelliiton toiminnan tarkoitus	5
2.3 Kennelliiton monopoliasema	6
2.4 Koirankasvattaja itsenäisenä ammatinharjoittajana	8
2.5 Kennelliiton jäsenet ja jäsenyhdistykset	9
2.6 Kennelliiton ja sen alaisten järjestöjen toiminnasta.....	10
3 PÄÄTÖSVALTA JA TOIMEENPANOVALTA KENNELLIITOSSA.....	11
3.1 Yleiskokous.....	11
3.2 Kennelliiton päätös- ja toimeenpanovallan käyttö.....	11
3.3 Sääntöjen, määräysten ja ohjeiden sitovuus.....	12

3.3.1	Päätöksentekokejutus.....	13
4	KOIRANKASVATUKSEN SÄÄNNÖT JA MÄÄRÄYKSET	16
4.1	Kennelnimi.....	16
4.1.1	Omistamisen käsitteestä.....	17
4.2	Kennelnimen saamisen ehdot.....	19
4.3	Kasvattajasitoumus	20
4.4	Kasvattajasitoumuksen allekirjoittamisen vaikutus rekisteröintimaksuihin	22
4.5	Kasvattajasitoumuksen perustuslailliset liittymät	23
4.6	Koiran terveystutkimukset	24
4.6.1	Jalostuksentavoiteohjelma (JTO).....	25
4.7	Kasvattajasitoumuksen suhde omistajan varallisuusoikeuksiin.....	26
4.8	Kasvattajasitoumus ja kotirauha	28
5	KENNELLIITTO KOIRANKASVATUKSEN VALVOJANA	30
5.1	Kennelneuvojatoiminta	30
5.2	Kennelneuvojien käyttö kurinpidon apuna	30
5.3	Koirien ja muiden kotieläin jalostuksen viranomaisvalvonta	31
5.4	Koirarekisteriohje.....	31
5.5	Koirien rekisteröiminen erilaisiin koirarekistereihin	32
5.6	Koirankasvattaja.....	33
5.7	Pentuerekisteröinnin erityisehdot.....	34
5.8	Pentueen polveutumisen tarkastaminen	34
5.9	Rotukohtaiset erityisehdot (PEVISA)	35

5.10	Astutukseen liittyvät poikkeusluvut	36
5.11	Tuontikoirien rekisteröiminen ja PEVISA-vaatimukset	37
5.12	Pentueen rekisteröinnin kieltäminen tai jalostuskieltoon määrääminen	37
5.13	Valtuuston velvollisuus tutkia valtuustoaloitteet ja valvoa hallituksen toimintaa.....	40
5.14	Kennelliiton alemmat määräykset.....	40
6	YHDISTYSTOIMINNAN LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA PERIAATTEITA	42
6.1	Yhdistymisvapaus perusoikeusuudistuksessa 1995	42
6.2	Positiivinen yhdistymisvapaus	44
6.3	Negatiivinen yhdistymisvapaus	45
6.4	Yhdistysautonomia.....	47
6.5	Yhdenvertaisuus yhdistyksessä.....	51
6.6	Esteellisyys yhdistyksessä.....	53
6.7	Yhdistyksen säännöistä ja niiden perusteista	55
6.8	Jäsenoikeuksista yhdistyslain mukaan	58
6.9	Kennelliiton muuttuvat säännöt, määräykset ja ohjeet – jäsenten oikeusturva.....	59
6.10	Pakkojäsenyys Kennelliittoon ja rotujärjestöihin	60
6.11	Jäsenen eroaminen ja erottaminen	61
6.11.1	Yhdistyksestä eronneeksi katsominen	63
6.11.2	Yhdistyksestä erottaminen	64
6.12	Toimivalta vahvistaa määräykset sopimusperusteisesta kurinpidosta.....	70
6.13	Yhdistysoikeudellinen muutoksenhaku	71
6.14	Perustuslaillinen näkökulma	72

6.15	Varallisuusosoikeudellinen näkökulma.....	75
6.16	Kennelliiton varallisuusosoikeudellinen näkemys.....	77
7	MIKSI SÄÄNTÖJÄ TARVITAAN?.....	80
8	TUOMIOISTUINRATKAISUJA JA NIIDEN POHDINTAA	81
8.1	EU-tuomioistuimen ratkaisuja	81
	C-206/05 koskien hevosjalostusta.....	81
	C-162/97 koskien nautajalostusta	82
8.2	Tuomioiden vertailu koiranjalostukseen	83
8.3	Sopimusvapaus ja sopimusten sitovuus	83
8.4	Kotimaisia tuomioistuinratkaisuja	85
9	KURINPITO	89
9.1	Kennelliiton kurinpitolaetakunta	89
9.2	Kuuleminen ja kurinpidon perusteesta päättäminen	90
9.3	Yhdistyksen jäsenen oikeussuojakeinot.....	92
9.4	Tiedottaminen jäsenvelvoitteista ja kurinpito	95
9.5	Määräävän markkina-aseman merkitys yhdistyksen kurinpidossa.....	99
9.6	Kurinpitolaetakunnan tekemiä päätöksiä.....	100
9.7	Kurinpitopäätösten julkistaminen	113
10	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	120

Kirjallisuus ja artikkelit

Aalto-Setälä Ilkka, Aine Antti, Lehto Petri, Parikka Julius, Petäjaniemi - Björklund Anne, Stenberg Markku & Virtanen Pertti: Kilpailulait ja laki julkisista hankinnoista, Tietosanoma Oy, Tallinna 2008

Beattie J.M.: Garrow for the Defence, History today, History Today Ltd.

Halila Heikki: Yhdistyksen jäsenluettelo, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 1988

Halila Heikki: Toimivaltajako yhdistyksissä, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 196, Helsinki 1993

Halila Heikki: Mihin urheilutoiminnassa tarvitaan lainsäädäntöä? Defensor legis, 5, 2002, 813-828

Halila Heikki: Oikeudellistuva urheilu, Talentum, Helsinki 2006

Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006

Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011

Hautamäki Veli-Pekka: Kotirauhan suojasta perusoikeutena, Lakimies 1, 2012, s. 33-52

Hautamäki Veli-Pekka: Normihierarkian joustavuudesta, s. 179, 183, 190, Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 - 7/21 – 2009, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja N:o 40, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2009

Hidén Mikael: Perusoikeuksien ottamisesta vakavasti, Juhlakirja Jaakko Pajula, I osa, Helsinki 1989, s. 129-136

Hoppu Esko & Hoppu Kari: Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet, WSOY, Helsinki, 2005

Hostettler John & Brady Richard: Sir William Garrow His life, Times and Fight for Justice, Water-side Press, UK, 2009

Jyränki Antero: Lakien laki, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 1989

- Jyränki Antero: Valta ja vapaus, Valtiosääntöoikeuden yleisiä kysymyksiä, 3. painos, Jyväskylä, 2003
- Karapuu Heikki: Oikeus työhön ja elinkeinovapaus (Pl 18 §), teoksessa Pekka Hallberg et al: Perusoikeudet, Juva 1999, s. 564-565
- Karhu Juha: Muuttuvat olosuhteet ja sopimuksen sitovuus. Lakimies 7-8, 2004, s. 1449-1463
- Kartio Leena: Esineoikeuden perusteet, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001
- Kartio Leena: Sopimus ja kolmas, Juhlakirja Aulis Aarnio, Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki 1997, s. 152-154
- Kiikeri Markku: Itsenäinen ammatinharjoittaja Euroopan yhteisön taloudellisen perustuslaillisuuden ytimessä. Teoksessa: Kaila Heidi, Pirjatanniemi Elina & Suksi Markku (toim): Juhlakirja Allan Rossas: Yksilön oikeusasema Euroopan Unionissa, Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala, 2008 s. 289-304
- Länsineva Pekka: Perusoikeudet ja varallisuussuhteet, Suomalainen Lakimiesyhdistys, Gummerus Oy, Jyväskylä, 2002
- Länsineva Pekka: Perusoikeudet – merkittävä haaste oikeuselämälle, Lakimies 4, 2003, 680-682
- Länsineva Pekka: Perusoikeuskeskustelun kriittiset pisteet? Lakimies 2, 2004, s. 274-285
- Merikoski Veli: Hallinto-oikeudellinen tutkimus yhdistymisvapaudesta, Otava, Helsinki 1935
- Mikkola Tuulikki: Yhteisomistus, WSOYpro, Helsinki, 2008
- Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008
- Muukkonen Matti: Oikeudesta kuulua yhdistykseen, Oikeus 3, 2008, s. 332-344,
- Muukkonen Matti: Yhdistymisvapauden alkuperä ja sisältö, Oikeus 4, 2010, s. 408-409
- Muukkonen Matti & Sajama Seppo: Seuraako negatiivinen yhdistymisvapaus loogisesti positiivisesta yhdistymisvapaudesta? Oikeus 1, 2009, s. 49-55
- Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012
- Muukkonen Matti: Erilaisia yhdistyksiä, erilaisia käyttötarkoituksia, Oikeus, 1, 2012, s. 131-135

- Mäkelä-Alitalo Anneli: Pennusta pitäen, Suomalaisen kennelhistorian ensimmäiset sukupolvet, Gummerus Kirjapaino Oy, Helsinki, 1999
- Nordisk seminarium i idrottsjuridik 2006, Finsk Idrottsjuridisk Förening, Gummerus Oy, Vaajakoski, 2007
- Ojala Marjo: EU-kilpailuoikeus, Edita, Helsinki, 2011
- Pöyhönen Juha: Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimuksen sovittelu, Suomalaisen lakimiesliiton julkaisuja, A-sarja N:o 179, Helsinki, 1988
- Pöyhönen Juha: Uusi varallisuus oikeus, Talentum, Helsinki, 2003
- Rauste Olli: Urheilu oikeus, Kauppakaari Oy, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 1997
- Riitesuo Risto: Yhdistyksen hallituksen kokousmenettely, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 1996
- Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki, 2001
- Saraviita Ilkka: Suomalainen perusoikeusjärjestelmä, Talentum, Helsinki, 2005
- Schön Esa: Joukkueurheilijan pelaajasopimus velvoiteoikeudellisena sopimustyyppinä, Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Urheilu oikeuden sarja 25, 2010
- Tapanila Antti: Yhdistyksen jäsenyys ja sen oikeusvaikutukset, Defensor legis, 2, 2002, s. 271-283
- Tepora Jarno: Johdatus esineoikeuteen, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut, Helsinki, 2003
- Teräväinen Sami: Kurinpito ja kontrolli huippu-urheilun dopingasiassa, Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja 27, Turku, 2010
- Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksissä, Suomen lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa, 1982
- Tulokas Mikko: Vakioehtojen sitovuus – eräs ajatusmalli, Juhlakirja Matti Ylöstalo, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja, N:o 21, 1987

Tuomisto Jarmo: Tyyppipakosta aikaprioriteettiin, Näkökulmia esineoikeudellisen sivullissuojan perusteista, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, A-sarja, N:o 192, 1993

Tuori Kaarlo: Yhdistymisvapaus, Teoksessa: Hallberg Pekka ym (toim): Perusoikeudet, Werner Söderström, Porvoo, 2005, www.wsoypro.fi

Zitting Simo: Sivullissuojasta varallisuusosoikeudessa, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 1989

Hallituksen esitykset

HE 64/1988 vp

HE 309/1993 vp

HE 39/2000 vp

HE 44/2003 vp

KM 1984:1

KM 1992:3

LaVM 15/1988 vp

Perusoikeustyöryhmä 1992 mietintö, Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 2/1993

PeVM 25/1994 vp

PeVL 12/1957 vp

PeVL 4/1963 vp

PeVL 14/1982 vp

PeVL 18/1983 vp

PeVL 12/1984 vp

PeVL 19/1985 vp

PeVL 1/1986 vp

PeVL 2/1986 vp

PeVL 3/1987 vp

PeVL 6/1988 vp

PeVL 2/1990 vp

PeVL 3/1990 vp

PeVL 1/1998 vp

PeVL 39/2004 vp

PeVL 52/2006 vp

PeVL 43/2010 vp

Muut lähteet

Eerola Tapio: Edunvalvontaan, Koiramme 3, 2012 s. 84

Koiramme 7-8, 2001

Koiramme 7-8, 2002

Koiramme 12, 2010

Koiramme 10, 2011

Koiramme 1-2, 2012

Koiramme 3, 2012

Koiramme 4, 2012

Koiramme 5, 2012

Koiramme 7-8, 2012

Oikeustapaukset

KHO 2009:82

KKO 1982 II 103

KKO 1985 II 183

KKO 1985 II 169

KKO 1993:45

KKO 1997:165

KKO 1998:122

KKO 2001:111

KKO 2007:42

Alavuden KO 04/826, 04/457 28.10.2004, Vaasan HO 874 S 04/1661 20.6.2006

Alavuden KO 10005, R 00/309 3.1.2001 Vaasa HO 1036 R 01/204 6.9.2001

Forssa-Loimaan KO 06/1757, 06/428 12.7.2006

Heinolan KO 02/347 R 02/224 12.8.2002

Helsingin HO 535, S 11/1022, 24.2.2012

Itä-Suomen HO tuomio 955 R 07/442 16.8.2007

Kemi-Tornion KO 05/999 04/1084 18.4.2005 Rovaniemen HO 1021 S 05/604 21.11.2006

Kemi Tornion KO 08/3219 L 08/722 4.11.2008 Rovaniemen HO 267 S 08/1148 2.4.2009

Kuopio KO 09/5254 L 08/7857 3.7.2009

Kuopion KO 07/7378 L 07/1532 12.11.2007 Itä-Suomen HO 337 S 08/218 9.4.2009

Kymenlaakson KO 10/10636 T 10/7518 11.10.2010; Kymenlaakson KO tuomio 11/168 L 10/8319 5.1.2011, Kouvolan HO 117 S 10/1148 26.1.2011, Kouvolan HO 552, S 11/176 1.6.2011

Mustasaaren KO 09/765 R 09/395 1.10.2009 Vaasan HO 447 R 09/1349 9.4.2010

Pohjois-Karjalan KO 10/5057 L 10/783 9.7.2010

Rauman KO 09/3176 L 09/2079 2.11.2009

Satakunnan KO 10/1418 L 09/1577 12.2.2010 Vaasan HO 241 S 10/392 24.2.2011

Tampereen KO 07/13422 06/11374, 06/14942 29.8.2007

Tampereen KO 08/1649 L 07/11207 24.1.2008

Tampereen KO 08/8465 L 08/1743 23.5.2008

Turun HO S10/185 18.2.2011

Turun HO 42 S 07/2244 14.1.2009

Turun KO 09/21063 L 09/13273 13.11.2009 Turun HO 2390 S 10/93 13.10.2010

Tuusulan KO 11/4116 L, 11/1349, 7.6.2011

Vaasan HO 1992:3

Vakka-Suomen KO 09/2130, L09/1464 6.11.2009, Turun HO 324 S 10/185 18.2.2011

EYT C-162/97

EYT C-206/05

Asia 300/84, A.J.M van Roosmalen vastaan Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Gezondheid Geestelijke en Maatschappelijke Belangen, tuomio 23.10.1986, Kok.1986, s. 3097

Internetlähteet

http://www.fci.be/uploaded_files/97-2009-annex1-en.pdf

<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/B01CCE8C-58D7-4213-921A-D375C3E3F918/0/kennelliittosaannot2007.pdf>

http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2012/20120702_kennelnimisaanto.htm

http://www.fci.be/uploaded_files/68-2011-annex-en.pdf

http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2010/20100831_kasvattajasitoumus.htm

<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/60A4DBF8-B5BC-4A7E-A9DC-87B9F9908BAE/0/JTOMalli.pdf>

http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/6FBC6D41-88DB-4F56-8D1B-3E5ABA565FE5/0/kennelneuvojaohje_p%C3%A4ivitys112011.pdf

http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2012/20120531_unkarin_kennelliiton_tilanne_helpottuu.htm

http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2011/coton_260411.htm

<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/6A473333-26E6-4A46-81D9-2AF5684CF3DC/0/rotukohtaiseterityisehdot.pdf>

http://www.hippos.fi/files/1456/jalohje_sh_net.pdf

<http://elaintenhyvinvointikeskus.edublogs.org/2011/05/05/elainlaakariliitto-belgian-sininen-roduntuonti-ja-jalostaminen-suomessa-estettava/>

<http://www.fci.be/circulaires/102-2010-annex-en.pdf>

http://www.hevosjalostusliitot.fi/portaali/fi/hevosala_suomessa.php

http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2012/20121003_hesysey_halpa_koira_usein_riskioستos.htm

Lyhenteet

AKC	American Kennel Club
DNA	deoksiribonukleiinihappo
FCI	The Fédération Cynologique Internationale
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
EIT	Euroopan ihmisoikeus tuomioistuin
EJ-rekisteri	Suomen Kennelliiton rekisteri ei-jalostukseen rekisteröidyille koirille
ELPA	Kreikan moottoripyöräurheiluyhdistys
ER-rekisteri	Suomen Kennelliiton erikoisrekisteri koirille
ESL	eläinsuojelulaki
EU	Euroopan Unioni
EYT	Euroopan Yhteisön Tuomioistuin
FI-rekisteri	Suomen Kennelliiton rekisteri Suomessa syntyneille koirille
HE	hallituksen esitys
HO	hovioikeus
JTO	jalostuksen tavoiteohjelma
JTT	jalostustieteellinen toimikunta
KKO	korkein oikeus
KO	käräjäoikeus
KP-sopimus	kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva ihmisoikeussopimus
KM	komiteamietintö
OikTL	oikeustoimilaki
PEVISA	perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelma
PeVL	perustuslakivaliokunnan lausunto
PeVM	perustuslakivaliokunnan mietintö
PK	Pohjoismaiden Kennelunioni
PL	perustuslaki
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus
YhdL	yhdistyslaki

1 JOHDANTO

Yksityisoikeudellisella yhdistyksellä tarkoitetaan useampien henkilöiden muodostamaa, pysyväksi tarkoitettua, jäsenten keskinäiseen sopimukseen perustuvaa yhteisten tarkoitusten toteuttamista tavoittelevaa yhteenliittymää. Yhdistyslain (503/1989) 3 §:n mukaan lain soveltamisalaan kuuluvan rekisteröidyn aatteellisen yhdistyksen perustajia, jotka samalla tulevat yhdistyksen jäseniksi, on oltava vähintään kolme.

Yksityisoikeudellinen yhdistys rakentuu kansanvaltaiselle perustalle. Yhdistyksen tahdonmuodostus tapahtuu alhaalta ylöspäin, jäsenistä käsin. Ylhäältäpäin tulevia käskyjä toteuttava henkilöyhtymä ei muodosta yhdistystä, eikä yhdistyksen sisäistä järjestysmuotoa saa tehdä sellaiseksi, että jäseniltä riistetään lopullinen, ratkaiseva määräysvalta yhdistyksen asioissa. Yhdistys on näin ollen perusolemukseltaan demokraattinen ja siinä ratkaiseva määräämisvalta kuuluu jäsenille. Tätä yhdistykselle tunnusomaista piirrettä voidaan kutsua yhdistyksen itsemääräämisoikeudeksi eli yhdistysautonomiaksi. Yksittäisen luonnollisen henkilön itsemääräämisoikeutta puolestaan kutsutaan yksityisautonomiaksi¹.

Yksityisoikeudellisista aatteellisista yhdistyksistä on kirjoitettu laajoja oikeustieteellisiä teoksia, mutta määräävässä markkina-asemassa olevan yhdistyksen erityisasema on jätetty yleensä vain yhden tai kahden virkkeen mittaiseksi. Kuitenkin määräävässä markkina-asemassa oleva yhdistys toimii hyvin erilaisessa toimintaympäristössä kuin perinteinen aatteellinen yhdistys, mikä on huomiotava myös yhdistysoikeudellisesti.

1.1 Tutkielman tausta

Koirankasvatus ja koiraharrastus ovat järjestäytyneet maassamme yhden valtakunnallisen yli sata vuotta vanhan yhdistyksen alaisuuteen. Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry (myöhemmin Kennelliitto) on yksityisoikeudellinen aatteellinen yhdistys, joka rekisteröi ainoana järjestönä maassamme puhtasrotuisia koiria. Yhdistyksellä on monopoliasema. Koiranpennun rekisteröinti on välttämätön siksi, että vain Kennelliiton rekisteröimät pennut voivat osallistua virallisiin kokeisiin, kilpailuihin ja näyttelyihin saavuttaen valionarvoja kotimaassa ja ulkomailla, ja vain näiden koirien pennut voidaan rekisteröidä kansainvälisesti hyväksytyihin koirarekistereihin. Kansainvälinen yh-

---

¹Merikoski Veli: Hallinto-oikeudellinen tutkimus yhdistymisvapaudesta, Otava, Helsinki, 1935, s. 9, 75-76

teistyö ja Suomessa syntyneiden koirien kauppa edellyttävät koiranpentujen rekisteröintiä Kennelliitossa. Rekisteröimättömiä puhdasrotuisia koiria pidetään ”koiramaailmassa” sekarotuisina.

Nimestään huolimatta Kennelliitto ei ole varsinainen liitto-organisaatio, vaan yhdistyksellä on jäseninä sekä yli 140000 luonnollista henkilöä että lähes 2000 yhdistystä eli oikeushenkilöä. Se voidaan katsoa ns. sekamuotoiseksi järjestöksi². Kennelliiton säännöissä määrätään tarkasti, millaiset yhdistykset voivat kuulua Kennelliittoon.

Kennelliitto itse kuuluu omien sääntöjensä 4 §:n mukaan jäsenenä yhteen kansainvälisistä koiratoiminnan kattojärjestöistä, Fédération Cynologique Internationale eli FCI, joka perustettiin vuonna 1911. FCI:n sääntöjen 1 artiklan ensimmäisen kappaleen mukaan FCI:n ja sen jäsenmaiden taloudelliset päämäärät määritellään seuraavalla tavalla:

The Fédération Cynologique Internationale whose registered office is presently situated in THUIN (Belgium), 13, Place Albert 1er, is governed by the provision of Chapter III of the Belgian law dated June 27th, 1921 on non-profit making associations, foundations and international non-profit making organizations.

FCI on Belgian lain alainen yleishyödyllinen yhdistys. FCI:in kuuluu tällä hetkellä 86 jäsenmaata tai yhteistyökumppania eri puolilta maailmaa. Sellaisissa suurissa ”koiraharrastusmaissa” kuten Iso-Britanniassa, Australiassa, USA:ssa ja Kanadassa, ovat omat järjestönsä, jotka FCI hyväksyy. FCI:n sääntöjen 7 artiklan mukaan kussakin sen jäsenmaassa voi olla vain yksi FCI:n alainen koirajärjestö³. FCI:in jäsenmaihin kuuluu 35 Euroopan maata, joista suuri osa on myös EU:n jäsenmaita. Sen lisäksi eräät entisestä Neuvostoliitosta eronneet ja sittemmin itsenäistyneet maat kuuluvat FCI:n sopimuskumppaneihin.

Vuonna 2012 voimassa olevien FCI:n sääntöjen artikla 9 kohta c velvoittaa kaikkia jäsenmaita ja sopimuskumppanimaita noudattamaan kaikkia määräyksiä, sääntöjä, kiertokirjeitä sekä FCI:n yleiskokouksen ja hallituksen päätöksiä, elleivät ne ole ristiriidassa jäsenmaan valtiollisten lakien kanssa. FCI ei vielä ole ottanut EU-lainsäädäntöä huomioon toiminnassaan. Kennelliitto on lisäksi Pohjoismaiden Kennelunionin, PKU, jäsen. PKU:n roolina on yhtenäistää koiranäyttely- ja kilpailusääntöjä Pohjoismaissa, sekä kehittää yhteistyötä maiden välillä. Tässä tutkielmassa kuvataan Kennelliiton toimintaympäristöä ja sen sääntöjä. Kirjoittaja on alleviivannut teksteistä niitä osioita, joita erityisesti analysoidaan. Kennelliiton sääntöjä on referoitu tekstiin asian ymmärtämisen helpottamiseksi.

² Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 31

³ http://www.fci.be/uploaded_files/97-2009-annex1-en.pdf artikla 7

1.2 Kirjoittajan liittymä kenneltoimintaan

Osasyys aiheen valintaan on oma yli 35 vuotta jatkunut kennelharrastukseni koiranomistajana, -kasvattajana ja aika ajoin myös yhdistysaktiivina. Hankin ensimmäisen koirani vuonna 1974 kesken eläinlääketieteen opintojeni. Kasvattajaksi ryhdyin 1984 ja olen sittemmin kasvattanut yli 200 koiranpentua, jotka edustavat kolmea eri rotua. Eläinlääkäriksi valmistuin vuonna 1978.

Toimin Kennelliiton hallituksen jäsenenä kolmivuotiskauden vuosina 2005–2007, jolloin olin myös Kennelliiton kasvattajatoimikunnan ja jalostustieteellisen toimikunnan puheenjohtaja sekä antidopingtyöryhmän puheenjohtaja. Kennelliitto nimesi minut edustajakseen valtakunnalliseen Eläinlääkäriliiton antidopingtoimikuntaan vuonna 2005 ja vapautti minut tästä tehtävästä hallituksen päätöksellä elokuussa 2010. Olen toiminut myös rotujärjestön hallituksessa ja olen Suomen Koirankasvattajat ry:n perustajajäsen. Koirankasvattajana ja eläinlääkärinä näkökulma asioihin on laajempi kuin se olisi pelkkänä oikeustieteiden ylioppilana.

1.3 Kenneltoiminnan kuvaus

Suomalaisen kennelyhdistyksen juuret löytyvät 1800-luvun lopulta. Anneli Mäkelä-Alitalo kuvaa suomalaista kennelhistoriaa kirjoittamassaan kirjassa⁴. Järjestäytyneen koiratoiminnan alkuaskeleet otettiin, kun parikymmentä koirista ja metsästyksestä kiinnostunutta henkilöä kokoontui toukokuussa 1889 keskustelemaan Suomeen mahdollisesti perustettavasta kenneljärjestöstä. Finska Kennelklubben – Suomen Kennelklubi perustettiin vielä samana vuonna, lokakuussa 1889, kun senaatti vahvisti sen säännöt. Suomalainen kenneltoiminta syntyi ennen kaikkea metsästyksen tarpeisiin ja aktiivisten metsästäjien toimesta. Suomalainen kenneltoiminnan järjestäytyminen liittyy kotimaisen metsästysinnostuksen ohella myös kansainvälisen, erityisesti keskieurooppalaisen ja venäläisen koiratoiminnan kehitykseen. Muut Pohjoismaat seurasivat nopeasti perässä.

---

⁴ Mäkelä-Alitalo Anneli: Pennusta pitäen, Gummerus Kirjapaino Oy, Helsinki, 1999, s. 25

2 KENNELLIITON TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Kenneltoiminnan nykytila

Kennelliittokonserniin kuuluvat Suomen Kennelliitto ry, Showlink Oy (Kennelliiton myöntämiä koiranäyttelyitä järjestävä, kirjoja ym materiaalia myyvä sekä näyttelymateriaalia tuottava ja myyvä osakeyhtiö) sekä Kustannus Oy Koiramme, joka julkaisee Koiramme-lehteä. Konsernin kokonaistuotot olivat vuonna 2011 10,9 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli 340000 € (edellisen vuoden tulos oli 1,218 milj €). Kennelliiton osakesalkku tuotti osinkoja 33523 €. Kennelliitto antoi huomattavat lainat Showlink Oy:lle v. 2011 ja osti sen palveluja koirien rekisteröintien ja muun teknisen työn muodossa. Showlink Oy järjestää aina Kennelliiton omat suuret kansainväliset näyttelyt Messukeskuksessa. Kasvattajat maksoivat rekisteröinti- ym maksut suoraan Kennelliitolle.

Vuonna 2011 Kennelliiton valtuusto koostui 133 äänioikeutetusta edustajasta, joista 38 oli kennelpiirien valitsemia, 83 oli valittu rotujärjestöjen hallituksien voimin ja 12 valittiin yleiskokouksessa niin sanotuilta vapailta listoilta. Kennelliiton hallitus koostui puheenjohtajasta (Helena Suni) ja yhdeksästä jäsenestä (Marja Talvitie, Pertti Korhonen, Kirsti Lummelampi, Kimmo Nokelainen, Risto Ojanperä, Jarmo Palander, Lauri Rostedt, Kirsi Sainio ja Tapio Toivola). Hallituksen kokouksissa, joita järjestettiin 11 kertaa vuoden aikana, olivat läsnä myös valtuuston puheenjohtaja Eeva Anttinen 10/11 ja varapuheenjohtaja Mika Leppinen 11/11 kertaa.

Kennelliitolla oli 144800 henkilöjäsentä ja 1833 yhdistysjäsentä. Kennelliitto rekisteröi 50002 koiraa. Kennelliiton myöntämiä näyttelyitä järjestettiin 291, joissa näyttelykäyntejä oli 190485. Kokeita järjestettiin 6212, joissa koekäyntejä oli 144253⁵.

Suomessa arvioidaan olevan noin 600000 koiraa, joista 500000 olisi puhdasrotuisia. Koirankasvatus on merkittävää liiketoimintaa kansainvälisesti ja suomalaiset koirankasvattajat ja -harrastajat muodostavat tärkeän osan eurooppalaisesta koiraa-aktiivien joukosta. Suomalaiset osallistuvat kotimaansa koiranäyttelyihin väkilukuun verrattuna laajemmin kuin missään muussa maassa. Suurimpiin suomalaisiin koiranäyttelyviikonloppuihin kokoontuu jopa 15000 koiraa lukuisista maista. Metsästys- ja muut käyttökokeet ovat myös erittäin suosittuja. Sekä suur- että pienriistan metsästys koiria apuna käyttäen on paljon yleisempää meillä kuin monissa muissa maissa. Luonnollisesti riistakanto-

---

⁵ Koiramme 7-8/2012, s. 98-112

jen mahdollinen väheneminen voi vaikuttaa tähän harrastukseen. Kennelliitto on yksi Suomen suurimmista yhdistyksistä, toteaa Koiramme-lehden päätoimittaja Tapio Eerola kolumnissaan⁶.

Aatteellinen yhdistys voi olla liiketoiminnassa konsernin tavoin organisoituneen yritysryppään keskus, kun yhdistyksen varsinainen tarkoitus on selvästi aatteellinen. Yhdistys voi hankkia omistukseensa yhtiön tai yhtiöiden osakkeita tai perustaa osakeyhtiön, johon yhdistyksen liiketoiminta siirretään. Jos yhdistyksen toiminnan painopiste on oman liiketoiminnan harjoittamisessa ja välillisen liiketoiminnan hallinnoimisessa, sitä ei voida pitää aatteellisena yhdistyksenä. Aatteellisen yhdistyksen ei tarvitse olla yleishyödyllinen eikä edes hyödyllinen. Yleishyödyllisyys yhdistyksen ominaisuutena kuitenkin tuottaa etuja erityisesti verotuksessa⁷. Yleishyödyllisyysstatusta ei ole määritelty yhdistyslaissa. Sen määrittelee verolainsäädäntöä sovellettaessa verottaja. Jos yhdistyksen toiminnan tarkoitus on yleishyödyllinen, se on tavallisesti myös aatteellinen.

2.2 Kennelliiton toiminnan tarkoitus

Kennelliiton sääntöjen⁸ 2 § määrittelee seuraavaa:

Kennelliiton tarkoituksena on valtakunnallisena järjestönä edistää puhdasrotuisten rekisteröityjen koirien kasvattamista ja käyttöä.

Lisäksi Kennelliitto

- toimii koirien kasvattajien, harrastajien ja omistajien keskusjärjestönä ja edunvalvojana
- edistää terveiden ja hyväluonteisten, käyttöominaisuuksiltaan, rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan rodunomaisten koirien kasvattamista ja yleisen tietämyksen lisäämistä näistä tavoitteista
- edistää koirien hyvinvointia sekä koiranpidon edellytyksiä suomalaisessa yhteiskunnassa ja
- vaalii suomalaisen koiranjalostuksen perinteitä erityisesti kotimaisten rotujen osalta

Kennelliiton sääntöjen 3 §:

Tarkoituksensa toteuttamiseksi Kennelliitto pitää rotukirjaa ja koirarekisteriä, sekä sääntelee ja järjestää koiranäyttelyitä, -kokeita ja -kilpailuja. Lisäksi Kennelliitto harjoittaa koulutus-, tiedotus- ja julkaisutoimintaa muun muassa oman lehden muodossa sekä muuta vastaavaa tarkoitustaan edistävää toimintaa, jota voi olla muun muassa museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen. Toimintansa tukemiseksi Kennelliitolla on oikeus toimia vakuutusasiamiehenä. Kennelliitto voi pitää eläinten tunnistusrekisteriä.

Kennelliitto on sääntöjensä perusteella aatteellinen yhdistys, mutta sen tarkoitus sisältää viittauksen toimimisesta ammattiyhdistysmäisenä tai elinkeinopoliittisena edunvalvojana. Sääntöjen mukaan edunvalvonta kohdentuu koirankasvattajiin, koiranomistajiin ja koiraharrastajiin. Ilman koirankasvattajia ei olisi olemassa edes Kennelliittoa, eikä olisi myöskään mitään edunvalvontaa.

⁶ Eerola Tapio: Edunvalvontaan. Koiramme 3, 2012 s. 84

⁷ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 84

⁸ <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/B01CCE8C-58D7-4213-921A-D375C3E3F918/0/kennelliittosaannot2007.pdf>

Koirankasvattajat ovat hyvin järjestäytyneet. Suomessa ei toistaiseksi ole laajaa rekisteröimättömien puhdasrotuisten tai sekarotuisten koirien kasvatustoimintaa kuten on asia useissa Euroopan maissa, joissa monien rotujen pennuista rekisteröidään vain alle puolet. Meillä ei myöskään ole irtokoirapopulaatioita, jotka lisääntyisivät rajoituksetta tuottaen runsaasti löytöeläimiä. Näitä ongelmia nähdään lähes kaikissa lämpimämmän ilmaston maissa.

Aatteellisuus näkyy koirien terveyden, hyvän koiranpidon, yleisen tietämyksen ja yhteiskunnallisten näkökohtien perusteella. Kennelliitto on laaja-alainen koiraosaamisen neuvontajärjestö, mutta ei viranomainen. Kennelliitto näyttää hakevan rooliaan yhä korostuneemmin koiranomistajien, eikä -kasvattajien edunvalvojana. Kennelliitto haluaa valistaa, tiedottaa, vaikuttaa lainsäädäntöön, verkostoitua eri suuntiin ja tehdä laajaa yhteistyötä.

Eläinten hyvinvoinnin valvonta kuuluu eläinsuojeluviranomaisille, joita ovat aluetasolla valvontaeläinlääkärit, poliisi ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija (eläinsuojelulaki, 1996/247 36 §, myöhemmin ESL). Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit vastaavat ja johtavat valvontaa omalla toimialueellaan (ESL 35§).

Dopingvalvonta koiranäyttelyissä ja -kokeissa perustuu ESL:n 9 §:ään, jolloin Kennelliitto toimii omien sääntöjensä pohjalta eläinsuojelulakia noudattaen. Eläinten doping on kriminalisoitu siten, että eläimen suorituskyvyn keinotekoinen kohottaminen, alentaminen tai ylläpitäminen lääkkeillä taikka muilla vastaavilla aineilla tai valmisteilla on kielletty. Siitä joutuu rikosoikeudelliseen vastuuseen eläimen omistaja tai haltija. Rikosoikeudellisista seuraamuksista säädetään rikoslain 17 luvussa.

2.3 Kennelliiton monopoliasema

Kennelliitto hallinnoi monopoliasemassa kaikkea virallista näyttely- ja kilpailutoimintaa antamalla luvat niiden järjestämiseen. Näissä tilaisuuksissa voivat suorituksia arvioida vain Kennelliiton hyväksymät tuomarit ja koetoimitsijat. Kennelliitto järjestää itse vuoden suurimmat koiranäyttelyt Helsingin Messukeskuksessa.

Monopolin ominaispiirre on kilpailun puuttuminen. Monopoli voi määrätä hinnan ja tuotannon määrän ja kontrolloida niitä markkinoilla, joilla se toimii. Markkinataloudessa lähtökohtana on se, että markkinat ohjaavat yhteisön toimintaa. Monopolitilanteessa markkinoiden ohjausvaikutus ei toteudu. Ostajat kykenevät tekemään päätöksen vain siitä, miten paljon he ostavat.

Markkinoilla hintaa ei voi korottaa, jos asiakkaalla on vaihtoehtoisia, korvaavia hyödykkeitä helposti saatavilla, eikä näiden hintoja olla muuttamassa. Poikkeuksen muodostaa hyödyke, jota tarjoavalla yrityksellä on monopoliasema. Tällaisessa tilanteessa korvaavaa hyödykettä ei määritelmissä ole olemassa ja yritys voi hinnoitella hyödykkeensä muista hyödykkeistä ja yrityksistä täysin riippumatta. Suomalaiset koirankasvattajat eivät voi, Kennelliiton sääntöjen mukaan, ostaa rekisteröintipalveluja minkään muun FCI-maan kenneljärjestöltä.

Menetelmä relevanttien markkinoiden määrittämiseksi on esitetty hyvin Yhdysvaltojen kilpailuviranomaisten, Department of Justice and Federal Trade Commission, yhdessä vuonna 1992 julkaisemisessa yritysvalvontaa koskevassa ohjesäännössä:

A market is defined as a product or a group of products and a geographic area in which it is produced or sold such that a hypothetical profit-maximizing firm, not subject to price regulation, that was the only present and future producer and seller of those products in that area likely would impose at least a “small but significant and non-transitory” increase in price, assuming the terms of sale of all other products are held constant⁹.

2.3.1 C- 49/07 EU:n julkisasiamiehen ratkaisuehdotus

Kennelliiton kaltaisesta monopoliasemassa olevasta aatteellisesta yhdistyksestä, joka myös järjestää itse alansa tapahtumia ja tekee sponsorisopimuksia, on olemassa EU:n julkisasiamiehen ratkaisuehdotus Kreikan tuomioistuimelle.

Asia C-49/07 koskee aatteellista voittoa tuottamatonta, kansainvälistä moottoripyöräyhdistykseen kuuluvaa kansallista moottoripyöräyhdistystä ELPA:a, joka monopoliasemassa antaa luvat kaikille moottoripyöräkilpailuille Kreikassa. Se ei antanut lupaa riippumattomalle moottoripyöräjärjestölle, kun tämä haki lupaa järjestää omat kilpailunsa. Kreikan valtio oli lisäksi antanut ELPA:lle lakisääteisen oikeuden antaa luvat kilpailuille. Julkisasiamiehen mukaan SEUT 102 artiklasta seuraa, että yhteismarkkinoille soveltumatonta ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Koska kyseessä oli myös valtion tuki, joka vaikutti omalta osaltaan määräävän markkina-aseman syntymiseen, sovellettiin myös SEUT 107 artiklaa. Koska ELPA antoi luvat kaikille omien yhdistystensä järjestämille kilpailuille, järjesti itse kilpailuja, teki sponsori-, mainos- ja vuokussopimuksia, markkinoi kilpailuja myymällä niihin lippuja, siihen katsottiin voitavan soveltaa SEUT 102 artiklaa. Julkisasiamies piti ELPA:n toimintaa luonteeltaan taloudellisena ja siten ELPA oli yritys. Ratkaisuehdotuksessaan julkisasiamies katsoi, että ELPA:a oli pidettävä EU:n perustamissopimuksen kilpailusäännöissä tarkoitettuna yrityksenä. Määräävän markkina-aseman osoittaa se, että asianomaisella yrityksellä on taloudellinen valta-asema, jonka perusteella se voi estää toimivan kilpailun merkityksellisillä markkinoilla, koska tällainen asema antaa sille mahdollisuuden toimia huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihin, asiakkaisiinsa ja lopulta kuluttajiin. Koska urheiluala on kansainvälistynyt, jul-

⁹ Aalto-Setälä Ilkka, Aine Antti, Lehto Petri, Parikka Julius, Petäjäniemi-Björklund Anne, Stenberg Markku & Virtanen Pertti: Kilpailulait ja laki julkisista hankinnoista. Tietosanoma Oy, Tallinna, 2008, s. 206-208

kisiamies katsoi, että myös ulkomaiset yritykset voivat olla kiinnostuneita toiminnan aloittamisesta Kreikan markkinoilla ja moottoripyöräkilpailujen järjestämisestä ja markkinoimisesta niillä. Näin ollen ELPA:n määräävä markkina-asema voi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Julkisiamiehen ratkaisuehdotus: Voittoa tavoittelematon yhdistys, jolla on yksinoikeus päättää moottoripyöräkilpailuja varten myönnettävistä luvista, ja joka myös itse järjestää tällaisia kilpailuja ja tekee tässä yhteydessä sponsorointi-, mainos- ja vakuutus sopimuksia, on SEUT 102 ja 107 artiklassa tarkoitettu yritys. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia SEUT 102 artiklan koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella, onko kyseessä olevalla yhdistyksellä määräävä markkina-asema, ja onko tämän aseman väärinkäyttö omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

2.3.2 Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö

Määräävä markkina-asema on täysin oikeusjärjestyksen mukainen tilanne, mutta siitä tulee kiellettyä, jos seuraavat seikat tai osat niistä ovat toteutuneet¹⁰:

- kohtuuttomien osto- ja myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen
- tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi
- erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppanien samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasetelmaan asettavalla tavalla; tai
- sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen

2.4 Koirankasvattaja itsenäisenä ammatinharjoittajana

Koirankasvattaja voi olla joko harrastaja, itsenäinen ammatinharjoittaja tai toimia yrittäjänä erilaisissa yhtiöissä. Markku Kiikeri on tarkastellut itsenäisen ammatinharjoittajan asemaa EU:n sisämarkkinoilla artikkelissaan, joka sisältää viittauksia merkittävään määrään EU:n tuomioistuinratkaisuja¹¹. EU:ssa itsenäisellä ammatinharjoittamisella tarkoitetaan tavallisesti vakiintunutta toimintaa, jossa ei toimita työnjohdon alaisena. Henkilö on itsenäinen ammatinharjoittaja, vaikka hän ei saisi suoraa rahallista korvausta suorittamastaan toiminnasta. On siis riittävää, että hän saa tuloja elantokustannustensa kattamiseksi hänen toiminnastaan hyötyväältä kolmannelta osapuolelta¹². Keskeistä on työn käsite, ei niinkään toiminnasta saatu rahallinen korvaus (tuottavuus).

¹⁰ Aalto-Setälä Ilkka, Aine Antti, Lehto Petri, Parikka Julius, Petäjaniemi-Björklund Anne, Stenberg Markku & Virtanen Pertti: Kilpailulait ja laki julkisista hankinnoista. Tietosanoma Oy, Tallinna, 2008, s. 263

¹¹ Kiikeri Markku: Itsenäinen ammatinharjoittaja Euroopan yhteisön taloudellisen perustuslaillisuuden ytimessä. Teoksessa: Kaila Heidi, Pirjatanniemi Elina & Suksi Markku (toim): Juhlakirja Allan Rosas: Yksilön oikeusasema Euroopan Unionissa, Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala, 2008, s. 289-304

¹² Asia 300/84, A.J.M van Roosmalen vastaan Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Gezondheid Geestelijke en Maatschappelijke Belangen, tuomio 23.10.1986, Kok.1986, s. 3097

Toiminnan käsite tarkoittaa kaikkea yritystoimintaa, ei kuitenkaan normaalia palkkatyötä. Jos toiminta on jatkuvaa ja tapahtuu pysyvästä sijoituspaikasta ja sen tarkoituksena on olla osa jäsenvaltion talouselämää, siihen soveltuvat sijoittumista, eivätkä palvelujen tarjoamista tai työntekijöiden vapaata liikkumista koskevat säännökset.

Kaikilla luonnollisilla henkilöillä, joilla on jäsenvaltion kansalaisuus, ja oikeushenkilöillä, jotka ovat sijoittuneet jäsenvaltioon, on sijoittumisoikeus eli oikeus harjoittaa taloudellista toimintaa unionin jäsenvaltiossa. Oikeuteen kuuluu henkilön mahdollisuus harjoittaa ammatillista toimintaa ja johtaa perustamiaan tai muita yhtiöitä samoin edellytyksin kuin sijoittumisvaltion kansalaiset, pysyvästi ja keskeytymättömästi kansalaisuudestaan tai asuinpaikastaan riippumatta.

Toimijalla on täysi vapaus valita sopiva oikeudellinen muoto taloudelliselle toiminnalleen, eikä hänen sijoituspaikkojensa määrää voida rajoittaa. Kaikki sijoittumisvapauden rajoitukset ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä. Kansalliset lait eivät saa estää sijoittumisvapauden käyttämistä tai tehdä sitä vähemmän houkuttelevaksi muiden maiden kansalaisille tai yhtiöille, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on yhteisön alueella. Syrjintäkielto kattaa siis kaiken avoimen ja peitellyn syrjinnän. Tässä tapauksessa on selvää, etteivät myöskään yksityiset tahot voi rajoittaa itsenäisen ammatinharjoittajan sijoittumista EU:ssa.

2.5 Kennelliiton jäsenet ja jäsenyhdistykset

Kennelliiton säännöt¹³ määrittelevät tarkasti, miten jäseniä (7§) ja millaisia jäsenyhdistyksiä (8§) hyväksytään. Kysymys on siis sekamuotoisesta yhdistyksestä, josta säädetään yhdistyslain (YhdL) 10.1 §:ssä¹⁴.

7 §: Kennelliiton jäseninä voivat olla sekä rekisteröidyt yhdistykset että yksityiset henkilöt. - - Henkilöjäsenen jäsenyys alkaa ensimmäisestä maksetusta jäsenmaksusta hallituksen hyväksytyä jäsenyyden.

8 §: Kennelpiiri on Kennelliiton jäsenyhdistys, joka alueorganisaationa vastaa Kennelliiton edustuksesta omalla alueellaan ja jolla on näissä säännöissä edustus Kennelliiton valtuustossa. ---

Rotujärjestö on yhden tai useamman koirarodun jalostusta johtava valtakunnallinen Kennelliiton jäsenyhdistys, jolla on näissä säännöissä mainittu edustus Kennelliiton valtuustossa. --- Rotujärjestö ei ole kennelpiirin jäsen. -

--

Rotua harrastava yhdistys on yhden tai useamman koirarodun jalostusta edistävä valtakunnallinen Kennelliiton jäsenyhdistys, joka kuuluu jäsenenä rotunsa tai rotujensa rotujärjestöön. --- Rotua harrastava yhdistys voi kuulua jäsenenä myös kotipaikkansa kennelpiiriin.

Rotuyhdistys on yhtä tai useampaa rotua edustava valtakunnallinen rodunjalostuksellinen yhdistys, joka kuuluu jäsenenä rotunsa tai rotujensa rotujärjestöön sekä kotipaikkakuntansa kennelpiiriin. ---

¹³ <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/B01CCE8C-58D7-4213-921A-D375C3E3F918/0/kennelliittosaannot2007.pdf>

¹⁴ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s.30-31 kaavio 2.

Kennelyhdistys on paikallista tai alueellista koiraharrastusta harjoittava ja edistävä yhdistys tai paikallista tai alueellista koiraharrastustoimintaa ja metsästystä harjoittava yhdistys, joka kuuluu jäsenenä kotipaikkakuntansa kennelpiiriin.---

Lajiliitto on Kennelliiton hyväksymä yhtä tai useampaa koe- ja kilpailutoimintaa edustava valtakunnallinen yhdistys, jonka Kennelliiton hallitus hyväksyy jäseneksi. Edellytyksenä hyväksymiselle on, ettei kyseisellä koe- ja kilpailutoiminnalla ole toista valtakunnallista jäsenyhdistystä edistämässä samaa toimintaa. ---

Yhtä rotua edustavan rotujärjestön lisäksi ei Kennelliiton jäsenyhdistyksenä voi olla samaa rotua edustavaa rotua harrastavaa yhdistystä tai rotuyhdistystä. Useampaa rotua edustavaan rotujärjestöön voi kuulua ja Kennelliiton jäsenyhdistyksenä olla näitä rotuja edustavia ja rotujärjestön alaisina toimivia rotua harrastavia yhdistyksiä ja/tai rotuyhdistyksiä samanaikaisesti vain yksi rotua kohti. Samaa harrastusmuotoa edustavia lajiliittoja voi samanaikaisesti olla Kennelliiton jäsenyhdistyksenä vain yksi.---

9§: Jäsenet hyväksyy Kennelliiton hallitus. Yhdistyksen jäsenhakemukseen on liitettävä sen säännöt, ote yhdistysrekisteristä sekä luettelo yhdistyksen toimihenkilöistä. Jäsenyhdistyksen on lähetettävä Kennelliitolle vuosittain Kennelliiton hallituksen antamien ohjeiden mukainen toimintailmoitus.

10 §: Jäsenten tulee kenneltoiminnassaan noudattaa Kennelliiton sääntöjä, ohjeita ja määräyksiä. Jäsenyhdistyksen sääntöjen tulee olla sopuosinnussa Kennelliiton tarkoituserien kanssa.

2.6 Kennelliiton ja sen alaisten järjestöjen toiminnasta

Kennelliitto järjestää itse kansainvälisiä koiranäyttelyitä ja hallinnoi koko näyttely- ja koetoimintaa Suomessa. Myös pentunäyttelyt, joiden tuloksilla ei ole mitään virallista statusta, ovat nykyisin Kennelliiton luvanvaraisia. Kennelliitto järjestää myös itse pentunäyttelyitä. Näyttelyiden järjestäminen on alueellisten koirakerhojen tärkein rahanhankintatapa toimintansa rahoittamiseksi. Alueellisesti toimivat Kennelliiton alaiset kennelpiirit keräävät ns ”häntäverona” varoja omaan käyttöönsä jokaisesta näyttelyyn ilmoittautuneesta koirasta oman piirinsä alueella. Kennelpiirit saavat periä omilta jäsenjärjestöiltään Kennelliiton jäsenmaksun, jonka ne saavat itselleen.

Epäviralliset paikallisesti järjestettävät ns. match show't ovat Kennelliiton toiminnan ulkopuolella. Match show -tapahtumiin voivat näin ollen osallistua myös sekarotuiset ja rekisteröimättömät puhtasrotuiset koirat. Paikalliset pienet koirayhdistykset keräävät varoja toimintaansa järjestämällä tällaisia leikkimielisiä näyttelyitä, joihin ilmoitaudutaan yleensä paikan päällä ennen match show'n alkua. Suurimmissa match show -tapahtumissa on yleensä korkeintaan 100-200 koiraa, pienimmissä virallisissa kansallisissa kaikkien rotujen koiranäyttelyissä on yli 2000 puhtasrotuista, rekisteröityä koiraa.

3 PÄÄTÖSVALTA JA TOIMEENPANOVALTA KENNELLIITOSSA

3.1 Yleiskokous

Kennelliiton yleiskokous kokoontuu joka kolmas vuosi marraskuussa. Kokouskutsu julkaistaan Koiramme-lehdessä. Jokaisella rivijäsenellä on mahdollisuus osallistua yleiskokoukseen. Yleiskokous ja valtuuston kokoukset on järjestetty jo toistakymmentä vuotta Hanasaaren suomalais-ruotsalaisessa kulttuurikeskuksessa Espoossa. Sen auditoriossa on 231 istumapaikkaa. Yleiskokoukseen yhdistykset lähettävät yhdistyksen hallituksen nimeämän valtuustoedustajan, joka käyttää yhdistyksen jäsenmäärään perustuvaa äänimäärää vaaleissa.

14 §: Jokaisella 18 vuotta täyttäneellä Kennelliiton henkilöjäsenellä on yksi (1) ääni.

Lisäksi hän saa valtakirjalla edustaa neljää (4) muuta henkilöjäsentä. Jäsenyhdistyksen edustaja saa yhdistyksen äänimäärän lisäksi edustaa valtakirjalla 29 henkilöjäsentä eli siis käyttää oman äänensä mukaan lukien 30 henkilöjäsenen äänen. Henkilöjäsen voi edustaa vain yhtä jäsenyhdistystä ja jäsenyhdistyksellä voi olla vain yksi edustaja. Kennelpiirillä ja rotujärjestöllä on yksi (1) ääni kutakin siihen kuuluvien omien henkilöjäsenten ja jäsenyhdistysten omien henkilöjäsenten yhteenlasketun lukumäärän alkavaa 100-lukua kohti, ei kuitenkaan 30 ääntä enempää. Muilla jäsenyhdistyksillä on yksi (1) ääni kutakin siihen kuuluvien yhdistyksen omien henkilöjäsenten lukumäärän alkavaa 100-lukua kohti, kuitenkin korkeintaan kolme (3) ääntä.--- Jäsenyhdistyksen on ilmoitettava kirjallisesti hallitukselle Kennelliiton toimistoon viimeistään toimiston työaikana 21 päivää ennen yleiskokousta edellä tarkoitetut edellisen vuoden viimeisen päivän jäsenmäärä ja yleiskokoukseen valtuuttamansa edustaja. ---

Yleiskokouksen asialistalla on sääntöjen mukaan normaaleiden kokoustoimihenkilöiden valinnan lisäksi vain valtuuston 12 vapailta listoilta valittavan valtuutetun valitseminen sekä Kennelliiton sääntöjen muuttaminen. Kokouksessa voidaan keskustella muista esille tulevia asioita, mutta niistä ei voida tehdä päätöksiä (sääntöjen 15 §). Yleiskokous ei ole jäsenkokous, jossa yhdistyksen jäsenet voisivat tehdä aloitteita tai muita esityksiä. Kennelliiton rivijäsenellä ei ole suoraa aloiteoikeutta, eikä hän voi osallistua kennelpiirien tai rotujärjestöjen valtuutettujen valintaan. Valtuustossa aloiteoikeus on valtuutetuilla tai valtuustoon edustajansa lähettävillä yhdistyksillä, Kennelliiton säännöissä tarkoin säädetyllä tavalla.

3.2 Kennelliiton päätös- ja toimeenpanovallan käyttö

Kennelliiton säännöt määräävät päätäntävällasta (13 §), yleiskokouksesta (17 §), valtuuston valinnasta (17 §), valtuuston tehtävistä ja päätäntävällasta (18 ja 21 §) sekä Kennelliiton toimeenpanovallasta (27 §):

13 §: Kennelliiton päätäntävältä käyttävät Kennelliiton yleiskokous ja valtuusto. Kennelliiton hallinnosta vastaa hallitus.

17 §: Yleiskokous valitsee valtuuston kolmeksi (3) vuodeksi kerrallaan. Valtuuston kokoonpano määräytyy seuraavasti: Kustakin kennelpiiristä valitaan valtuustoon kaksi (2) jäsentä ja kustakin rotujärjestöstä yksi (1) jäsen niiden esittämistä ehdokkaista. Tämän lisäksi yleiskokous valitsee valtuustoon 12 jäsentä. Jäsenillä on yleiskokouksessa oikeus esittää ehdokkaita 12 valtuuston jäsenen valitsemiseksi, jotka yleiskokous valitsee kennelpiireistä ja rotujärjestöistä valittujen jäsenten lisäksi. --- Valtuuston jäsenten ja varajäsenten on oltava Kennelliiton henkilöjäseniä.

18 §: Valtuusto valitsee välittömästi yleiskokouksen jälkeen pidettävässä kokouksessaan keskuudestaan kolmeksi vuodeksi valtuuston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

21 §: Kennelliiton jäsenten päättävävaltaa, jota säännöissä ei ole määrätty yleiskokoukselle kuuluvaksi, käyttää valtuusto.

Valtuuston velvollisuutena on muualla säännöissä mainittujen tehtävien lisäksi:

- valvoa hallituksen toimintaa
- käsitellä Kennelliiton toimintaa koskevat hallituksen esitykset
- käsitellä Kennelliiton valtuuston jäsenten tai jäsenyhdistysten kaksi (2) kuukautta ennen valtuuston kokousta hallitukselle valtuuston käsiteltäviksi esittämät asiat
- päättää kennelpiirien lukumäärästä ja rajoista sekä hyväksyä kennelpiirin, rotujärjestön ja lajiliiton ohjesäännöt
- hyväksyä toimintaan liittyvät säännöt sekä niihin tehdyt muutokset
- päättää Kennelliiton kiinteän omaisuuden ja huoneistojen hallintaan oikeuttavien osakkeiden ostosta ja myynnistä

27 §: Hallituksen tehtävänä on lakia, näitä sääntöjä, yleiskokouksen ja valtuuston tekemiä päätöksiä ja antamia ohjeita noudattaen

- johtaa Kennelliiton toimintaa ja hoitaa sen taloutta ja omaisuutta apunaan toiminnanjohtajan johtama toimisto
  - edustaa Kennelliittoa ja hoitaa sen asioita virastoissa ja tuomioistuimissa
  - ottaa ja erottaa toiminnanjohtaja sekä ottaa ja erottaa toiminnanjohtajan esityksestä hallintopäällikkö ja muut osastopäällikötason virkailijat
  - hyväksyä toimisto-organisaatio
  - hyväksyä 21 §:n 2 momentin 5 kohdassa mainittuja sääntöjä alemmat, toimintaan liittyvät ohjeet ja määräykset sekä niiden muutokset
  - valmistaa ja esittää valtuuston kevätkokouksessa edellisen vuoden toimintakertomus, tilinpäätös ja esittää tilintarkastajien lausunto
  - valmistaa ja esittää valtuuston syyskokoukselle seuraavan vuoden toimintasuunnitelma sekä tulo- ja menoarvio
  - valmistaa ja esittää muut valtuustolle kuuluvat asiat
  - huolehtia valtuuston päätösten täytäntöönpanosta
  - hyväksyä uudet jäsenet ja todeta 11 §:n mukaisesti jäsenet eronneiksi
  - päättää kurinpitolautakunnalle ilmoitettavista asioista
- Hallitus voi asettaa avukseen toimikuntia ja työryhmiä valmistelemaan tai hoitamaan niille annettuja asioita.

3.3 Sääntöjen, määräysten ja ohjeiden sitovuus

Yhdistyslaissa ei mainita tarkemmin siitä, mistä asioista yhdistyksessä voidaan määrätä pätevästi vain säännöissä ja milloin myös sääntöjä hierarkkisesti alemmanasteiset sisäiset määräykset ovat päteviä. Yhdistyksen säännöt koskevat vain yhdistyksen sisäistä toimintaa, joten niissä ei voida asettaa velvollisuuksia sivullisille. Yhdistys ei voi kohdentaa yhdistysoikeudellisia kurinpidollisia toimenpiteitä ei-jäseniä kohtaan, vaan sanktioiden on yleisesti ottaen kohdistuttava jäsenyyteen ja

jäsenenä olemiseen, ei sen sijaan jäsenen toimintaan yhdistyksen ulkopuolella. Yhdistykset eivät voi ottaa itselleen viranomaistehtäviä sääntöihinsä, niin kuin eivät muullakaan tavoin¹⁵.

3.3.1 Päätöksentekoketjutus

Yhdistyslaissa ei ole myöskään säännöksiä siitä, voivatko päätösvallan käyttäjät, siis jäsenet tai heidän valitsemansa valtuutetut, delegoida valtaansa hallitukselle. Kun päätöksentekijöille on laissa osoitettu kuitenkin yksinomainen toimivalta, tarkoituksena ei ole ollut, että nämä voisivat valita, päättävätkö asian itse vai delegoivatko sen hallitukselle. Asetelma on sama sääntöihin perustuvassa toimivallassa. Delegointikielto johtuu osaltaan myös toimivaltajaon sitovuudesta. Hallitus ei voi puuttua päätösvallan käyttäjien toimivallanjakosuhteisiin. Se ei kuitenkaan estä hallitusta sen päätösvaltaan kuuluvassa asiassa pyytämästä toimintapoliittisia ohjeita yhdistyksen tai valtuutettujen kokoukselta. Toimivaltajaon selkeä noudattaminen on tärkeää, koska yhdistyslaissa on useita mahdollisuuksia päätösvallan käytön järjestämiseen kunkin yhdistyksen tarpeita vastaavaksi¹⁶.

Yhdistyslain 23 § säättää, että yhdistyksen kokouksen on päätettävä sääntöjen muuttamisesta, kiinteistön tai muun yhdistyksen toiminnan kannalta merkittävän omaisuuserän luovuttamisesta tai kiinnittämisestä, äänestys- ja vaalijärjestyksestä, hallituksen jäsenten sekä tilintarkastajien valitsemisesta ja erottamisesta, tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä sekä yhdistyksen purkamisesta. Koska yhdistyksen hallitus ei ole yleistoimivaltainen elin, yhdistyksen tai valtuutettujen kokouksella on oikeus ottaa päätettäväkseen niitä asioita, jotka eivät lain tai sääntöjen mukaan kuulu hallitukselle. Koska YhdL:iin on otettu eksplisiittisesti määräys siitä, mitä voidaan delegoida, voidaan tästä vetää johtopäätös, että muiden 23.1 §:ssä listattujen asioiden osalta päätösvalta ei ole delegoitavissa¹⁷.

YhdL:n mukaan hallitus on yhdistyksen kokoukselle alisteinen toimielin, joka ei voi tehdä omaa toimivaltaansa määrittäviä ratkaisuja. Yleistoimivalta on yhdistyksen kokouksella, joka siis voi tehdä yhdistystä sitovan ratkaisun myös asiassa, joka muuten kuuluisi hallitukselle. Koska yhdistyksen kokous on ylin päättävä elin yhdistyksessä, se voi antaa hallitukselle sitovia toimintaohjeita, ottaa hallitukselta jonkin asian päätettäväkseen tai antaa eriasteisia sääntömääräyksiä, jotka määrittävät hallituksen toimivaltaa¹⁸. Yhdistyksen säännöissä voidaan tiettyjä asioita delegoida hallituksen toi-

¹⁵ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 115-116

¹⁶ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 241, 273

¹⁷ Tapanila Antti: Yhdistyksen jäsenyys ja sen oikeusvaikutukset, Defensor legis, 2, 2002, s. 277

¹⁸ Tapanila Antti: Yhdistyksen jäsenyys ja sen oikeusvaikutukset, Defensor legis 2, 2002, s. 278

mivaltaan. Kennelliitossa tällainen asia on kasvattajatoimikunnan valmistelemien asioiden ilmoittaminen kurinpitolautakunnalle ja mahdollisten väliaikaisten kurinpitoseuraamusten määrääminen.

Kennelliitossa päätöksenteko on siirretty rivijäseniltä Kennelliiton jäsenyhdistyksien hallituksille, jotka puolestaan ovat siirtäneet sen valtuutetuille. Valtuusto siirsi syyskokouksessaan 18.11.1995 Kennelliiton tärkeimmän säännösten eli koirarekisteri- ja rotukirjaohjeeseen liittyvän päätöksenteon valtuustolta hallitukselle. Kutsun tätä menettelyä *päätöksentekoketjutukseksi*. Valtuuston jäsen on sittemmin ainakin kolme kertaa tehnyt valtuustoaloitteen koirarekisteröintiohjeen päätävävallan siirtämisestä takaisin hallitukselta valtuustolle. Kaksi kertaa hallitus on tuonut asian valtuustoon esityksellä, ettei päätösvaltaa siirretä, eikä sitä ole myöskään siirretty. Kolmannen kerran hallitus antoi asian vain tiedoksi valtuustolle ja piti päätösvallan itsellään.

Hallituksen alaisuudessa toimii erilaisia toimikuntia: jalostustieteellinen toimikunta, kasvattajatoimikunta, näyttely- ja ulkomuototuomaritoimikunta, koe- ja kilpailutoimikunta jne. Toimikuntien alaisuudessa toimii vielä työryhmiä. Kutakin toimikuntaa johtaa yksi hallituksen jäsen, joka valitsee toimikunnan jäsenet vuodeksi kerrallaan.

Nykyisin koirarekisteriohjeeksi kutsuttu sääntö sisältää kaikki koirien rekisteröintiin liittyvät määräykset: rotukohtaiset erityisehdot, koirilta vaadittavat terveystarkastukset sekä koirien rekisteröintimääräykset. Koirarekisteriohje on keskeisin ja tärkein koirankasvattajien toimintaan vaikuttava sääntö. Kennelliiton hallitus päätti kokouksessaan 27.8.2009 muuttaa edelleen koirarekisteriohjeesta päättämistä. Hallituksen alaisen jalostustieteellisen toimikunnan (JTT) toimintaohjeen kohdassa 7 määrätään seuraavaa:

Hallitus on myöntänyt toimikunnalle itsenäisen päätösvoimaa seuraavissa toimikunnan toimialaan liittyvissä asioissa:

- rotukohtaiset jalostuksen tavoiteohjelmat (JTO:t)
- rotukohtaiset perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmat (PEVISA:t)
- rotukohtaiset erityisehdot
- PEVISA-ohjelmaan liittyvät erityisehdot
- rotujen eri muunnosten väliset risteytykset
- FCI:n ulkopuolisista koirarekistereistä olevien koirien hyväksyminen ER-rekisteriin (erikoisrekisteri niille koirille, jotka eivät täytä FI-rekisteröinnin ehtoja)
- siirrot FI/ER –rekisteristä EJ -rekisteriin (EJ=ei oikeuta koiran käyttämistä jalostukseen)
- ulkomaisten koirien jalostuskäyttö
- rekisteritietojen korjaukset polveutumistietojen perusteella
- koiran/pentueen poistaminen rekisteristä väärin tai epäluotettavien polveutumistietojen perusteella
- näyttelyssä toiseen rotuun siirrettyjen koirien rodun oikaisu
- toimikunnan alaan kuuluvan koulutuksen järjestäminen
- DNA-tutkimukset

Lisäksi toimikunta nimeää perinnöllisten silmätauti-ohjeen edellyttämän koulutukseen saaneet silmätautiasiantuntijat (hallituksen kokouksen päätös 3/2012). Toimikunta voi delegoida toimialaansa kuuluvia tehtäviä erillisesti perustetuille työryhmille tai Kennelliiton toimistolle (rutiiniluontoiset tehtävät). Toimikunnan alaisia pysyviä työryhmiä ovat luusto- ja nivelsairauksien asiantuntijaryhmä, silmätauti-ohje-työryhmä, DNA-työryhmä, terveydenhuoltotyöryhmä ja luonnetyöryhmä.

Tämän päätöksentekoketjituksen päässä Kennelliiton rivijäseniä edustaa enää yksi valtuuston valitsema luottamushenkilö, joka on jalostustieteellisen toimikunnan puheenjohtaja ja Kennelliiton hallituksen jäsen. JTT voi delegoida edelleen toimialaansa kuuluvia tehtäviä alaisilleen työryhmille. Tätä kutsun todella pitkäksi *päätöksentekoketjukseksi*. Jäsenet, joilla yhdistyksen päätösvallan pitäisi olla, ovat jääneet monen väliportaan taakse päätöksenteossa.

JTT ja aivan ilmeisesti myös sen alaiset työryhmät päättävät koiranomistajan omaisuuden käyttöoikeudesta, siis esimerkiksi jalostusoikeudesta ja terveystarkastusvaatimuksista, jotka määräävät koirankasvattajan elinkeinon harjoittamisesta.

Hallitus on delegoinut myös kasvattajatoimikunnalle itsenäisen päätösoikeuden seuraavalla tavalla:

- kennelneuvojatoiminta (koulutus ja nimittäminen sekä DNA-näytteenottajaksi päteväminen)
- koirankasvatukseen liittyvien ohjeiden ja sääntöjen soveltaminen
- tunnistusmerkitsijät (oikeuden vahvistaminen ja poistaminen)
- epäily pentueen polveutumisesta (voi velvoittaa kasvattajan tekemään polveutumistutkimuksen)
- koiran/pentueen poistaminen rekisteristä väärin tai epäluotettavien polveutumistietojen perusteella
- poikkeuslupa nartun tiheään pennuttamiseen
- lupa poiketa koirarekisteriohjeesta: yli 8-vuotiaan nartun pentueen rekisteröiminen ilman eläinlääkärintodistusta, tunnistusmerkittömän isän/emän pentueen rekisteröinti ja rekisteröidä pentue, jonka pentue ilmoitus tehdään myöhemmin kuin 6 kuukauden kuluttua pentueen syntymästä
- rekisteritietojen korjaaminen (pennun lisääminen pentueeseen, isän/emän tiedon korjaaminen polveutumistutkimuksen perusteella tai ilman sitä)

Jälleen päätösvalta on yhden luottamushenkilön ja hänen valitsemansa toimikunnan jäsenten käsissä. Sen lisäksi erilaisten toimenpiteiden perusteeksi riittää ”epäily”, mikä on elinkeinonharjoittamisen rajoittamisessa erittäin kevyt peruste.

4 KOIRANKASVATUKSEN SÄÄNNÖT JA MÄÄRÄYKSET

4.1 Kennelnimi

Kennelnimellä tarkoitetaan sitä nimeä, joka liitetään kennelnimen haltijan kasvattamien koirien nimen eteen niitä rekisteröitäessä. Koko pentue voidaan rekisteröidä vain yhdelle kennelnimelle, eikä samalla kasvattajalla voi olla kuin yksi kennelnimi. Kennelnimi on kasvattajalle tärkeä, koska se yhdistää koirat kasvattajaansa. Se tuo kasvattajalle tunnettavuutta koiriensa menestyessä näyttelyissä ja kilpailuissa, mikä vaikuttaa koirien myyntiin. Kennelnimen ostaminen ei ole pakollista.

Kennelliitto uutisoi nettisivuillaan 2.7.2012 siitä, että uusi, valtuuston hyväksymä kennelnimisääntö tuli voimaan 1.7.2012¹⁹:

”Uusi kennelnimisääntö eroaa vanhasta säännöstä sekä rakenteellisesti että terminologisesti. Keskeinen täsmennys, jolla kennelnimisääntö on saatu vastaamaan vallitsevaa kansallista lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä, on että kennelnimellä ei ole omistajaa vaan haltija. Lisäksi uudessa säännössä on täsmennetty, että kennelnimen hakeminen on maksullista, ei itse kennelnimi. Kennelnimi ei siis ole haltijansa omaisuutta. Uuden säännön mukaan kennelnimellä voi nyt olla kolme haltijaa entisen kahden sijaan.---”

Kennelnimi voidaan myöntää seuraavin edellytyksin (säännön kohta 2):

- hakija on täyttänyt 18 v
- hakijalla on vakinainen asuinpaikka Suomessa
- hakija on sopiva kennelnimen haltijaksi
- hakija on Kennelliiton jäsen ja jäsen sellaisessa Kennelliiton organisaation kuuluvassa yhdistyksessä, joka edustaa kasvatettavaksi aiottua rotua
- hakija on hyväksyttävästi suorittanut kasvattajan peruskurssin
- hakijalla on voimassa oleva kasvattajasitoumus

Säännön kohdassa 4 todetaan, että kennelnimihakemus lähetetään lausunnolle rotujärjestölle, joka voi antaa lausunnosta perustellun kielteisen lausunnon. Tällöin hakijalle ilmoitetaan oikeudestaan antaa vastineensa Kennelliitolle, joka ratkaisee asian. FCI:n hyväksymä kennelnimi ilmoitetaan hakijalle ja siitä toimitetaan hakijalle todistus.

Säännön kohta 5 toteaa kennelnimen voimassaolosta seuraavaa: Kennelnimi on voimassa kennelnimen haltijan eliniän, ellei jäljempänä toisin mainita. Hallitus voi poistaa kennelnimen käytöstä haltijalta, joka ei ole Kennelliiton jäsen. Lisäksi hallitus voi poistaa kennelnimen käyttöoikeuden henkilöltä, joka on saanut kurinpidollisen seuraamuksen. Molemmissa tapauksissa asiasta ilmoitetaan haltijalle ja hänelle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi. Vastineen antamatta jättäminen ei estä asian käsittelyä. Kennelnimen käyttöoikeus voidaan palauttaa hakemuksesta, mikäli henkilö täyttää kennelnimen saantiehtot. Kennelliitto voi poistaa kennelnimen sen haltijan/haltijoiden kirjallisesta pyynnöstä. Kun kennelnimen poistamisesta tai kennelnimen haltijan/haltijoiden kuolemasta on kulunut kaksikymmentä vuotta, siitä ilmoitetaan FCI:lle ja kennelnimi vapautuu uudelleen haettavaksi - -

FCI:n säännöt kennelnimistä artikla 9 kohta 1²⁰

All members must apply to the FCI Secretariat General for the registration of new kennel names in the international FCI Kennel Name Register. A national canine organization is allowed to apply for such registration exclusively for the breeders who

¹⁹ http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2012/20120702_kennelnimisaanto.htm

²⁰ http://www.fci.be/uploaded_files/68-2011-annex-en.pdf

have their legal residence in the country in question. The FCI recognizes kennel name co-ownership. However, in this case, it must be confirmed -per litter- which person in the joint venture is officially responsible for adherence to national and international regulations in all matters concerning breeding and studbook registration.

9 artikla kohta 4 e)

The kennel names recognized by the FCI have precedence over the kennel names recognized only at national level.

Further to a complaint from the owner of a kennel name registered with the FCI, a kennel name recognized at national level will be rescinded at the FCI's request if it harms the kennel name recognized by the FCI due to the similarity of the names.

From January 1st 2006 the members and contract partners are not allowed anymore to register kennel names at national level exclusively.

Tällä hetkellä Kennelliiton ja FCI:n kennelnimisäännöissä on selkeä ero. FCI puhuu kennelnimen omistajasta ja yhteisomistajasta, Kennelliitto haltijasta. Eroa on myös siinä, miten kennelnimi voidaan poistaa käytöstä. Kennelliitto selitti elokuussa 2012 omilla facebook-sivuillaan asiaa seuraavasti:

Selvennykseksi uuden kennelnimisäännön osalta todetaan, että sisällöllisesti kennelnimen hankkiminen tai käyttäminen ei ole muuttunut entisestä. Muutos omistajasta haltijaksi ei muuta sitä tosiasiallista tilannetta, mikä jo aiemmin on vallinnut kennelnimien osalta. Muutos on ainoastaan terminologinen, käytäntö on sen sijaan ennallaan. Kennelnimisäännössä puhutaan nykyään kennelnimen haltijasta omistajan sijaan, koska kennelnimi on Suomen oikeusjärjestelmän kannalta tuntematon omaisuuden muoto, ja on oikeastaan aina ollutkin. Kyseessä on tavaramerkin tapainen käyttöoikeus tiettyyn nimeen, mutta oikeudellisesti katsoen esimerkiksi se, että jollakin henkilöllä on tietty kennelnimi, ei estä toista henkilöä rekisteröimästä samaa nimeä tavaramerkkinä. Tästä syystä monet, varsinkin kenneltoimintaa elinkeinonaan harjoittavat tahot, rekisteröivät itselleen kennelnimensä myös tavaramerkkinä.

Kuten, aivan oikein on huomautettu, Kennelliitto ei ole se instanssi, joka varsinaisesti edes myöntää kennelnimen, vaan FCI. Osittain myös tästä syystä Kennelliitto ei voi ”myydä” kennelnimeä eli luovuttaa omistusoikeutta sitä hakevalle taholle. Kennelliiton valtuuston kokouksessa keväällä 2012 hyväksyttiin nyt voimassa oleva kennelnimisääntö. Samalla asiasta keskusteltiin valtuuston kokouksessa ja pyrittiin vastaamaan nyt tässäkin esitettyihin kysymyksiin. Tällöin pyrittiin tekemään selväksi, että FCI:n englanninkielisissä säännöissä käytetään kennelnimen haltijasta vaihtelevasti termejä omistaja ja haltija. Yhteydestä käy kuitenkin ilmi, että käytännössä säännöissä tarkoitetaan suomalaisesta näkökulmasta haltijaa.

Edellä mainituista syistä kennelnimisäännön tekstiä muutettiin myös niiltä osin, että määriteltiin kennelnimen hakemisen olevan maksullista. Kennelliitto käsittelee hakemukset, hallinnoi kennelnimien hakuprosessia ja perii menettelystä maksun.

Kennelliiton hallituksen kurinpitolautakunnalle kesäkuun 2012 ensimmäisessä kokouksessaan tekemä ilmoitus väliaikaisesta kurinpitoseuraamuksesta sisälsi ensimmäisen kerran myös kennelnimen käyttöoikeuden poiston. Tätä kurinpidollista lisäseuraamusta ei mainita Kennelliiton sääntöjen 34 §:ssä.

4.1.1 Omistamisen käsitteestä

Perustuslain säätämiseen liittyvässä hallituksen esityksessä on selvitetty omistukseen liittyviä yksityiskohtia. Omaisuudella tarkoitetaan perustuslakivaliokunnan käytännössä varallisuusarvoisia etuja, joihin kuuluu laajimpana omistusoikeus. Omistusoikeus taas käsittää periaatteessa kaikki ne oikeudet, jotka eivät jollain erityisellä perusteella kuulu jollekin muulle kuin omistajalle tai ole omistusoikeudesta erotetut. Mikäli omistusoikeuteen aikaisemmin kuuluvia oikeuksia vähennetään tai

rajoitetaan, puututaan samalla omaisuuteen, vaikka omistusoikeuden kohteena oleva esine sinänsä säilyisikin koskemattomana haltijallaan (esim PeVL 14/1982 vp, PeVI 18/1983 vp, PeVL 2/1986 vp). Tästä on esimerkkinä koiran jalostusoikeuden rajoitukset erilaisin myöhemmin esille tulevin perustein, jotka pohjautuvat Kennelliiton määräyksiin (ei eläinsuojelulakiin). Varsinaisen omistusoikeuden lisäksi omaisuudensuojan piiriin kuuluvat esimerkiksi rajoitetut esineoikeudet, saamisoi-
keudet, maksettavaksi langenneet julkisen vallan rahasuoritusvelvollisuudet sekä varallisuusarvoiset immateriaalioikeudet (esim. tekijänoikeus, patenttioikeus, tavaramerkkioikeus)²¹. Kyse on kennel-
nimen osalta joka tapauksessa varallisuudesta, joka kuuluu sen itselleen hankkineelle luonnolliselle henkilölle. Kennelnimiä ei myönnetä oikeushenkilöille, vaikka itse koirankasvatus tapahtuisi yri-
tysmuotoisena tai kasvattaja olisi itsenäinen elinkeinonharjoittaja. Suomessa on kuitenkin muutamia yhteisöjä, joilla on kennelnimi. Näistä esimerkkinä voidaan mainita Opaskoirakoulun Opas-
kennelnimi.

Haltijuus tai hallinta kuuluu myös omistussuhteeseen. Hallinta on esineoikeuden peruskäsitteitä. Hallinta merkitsee tosiasiallista valtasuhdetta esineeseen. Esineen käsitteen ulkopuolelle jäävät niin sanotut aineettomat esineet²².

Kennelnimi lienee verrattavissa tavaramerkkiin. Tavaramerkin rekisteröi Patentti- ja rekisterihallitus, kennelnimen rekisteröi FCI. Kummatkin ovat maksullisia ja maksullisuus perustunee kummas-
sakin tapauksessa tehtyyn hallinnolliseen työhön. Tämä antaa tavaramerkin ja kennelnimen omis-
tuksen/hallinnan ja käytön yksinoikeuden sille henkilölle, joka kennelnimen tai tavaramerkin on
itselleen hankkinut. Tavaramerkki voidaan lunastaa loputtomasti 10 vuoden välein, mutta sitä ei
kukaan voi ottaa pois kesken kaiken. Tavaramerkin voi myydä tai pantata.

Kuka sitten omistaa kennelnimen, ellei sitä omista sen maksaja? Voiko omistamisesta puhua, kun
kyse on varallisuudesta, mutta ei irtaimesta tai kiinteästä esineestä? Kennelliitto tai FCI eivät voi
omistaa kennelnimeä, koska ne ovat vain rekisteröintiorganisaatioita tässä asiassa. Ei Patentti- ja
rekisterihallitukseen omista yhdistyksiä tai tavaramerkkejä, vaan se rekisteröi ne. Kyse on immate-
riaalioikeudellisesta varallisuudesta.

Kennelliiton ehdottama oman kennelnimen lunastaminen myös tavaramerkkinä ei aiheuta käytän-
tön muutoksia. FCI ei tunnusta tavaramerkkejä ja koiran kennelnimen käyttö, vaikka sama nimi

²¹ HE 309/93 vp, 12 § 2 momentin perustelut

²² Kartio Leena: Esineoikeuden perusteet, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 65

olisi toisen rekisteröimä tavaramerkki, ei sotke koirankasvatustoimintaa. Jos kennelnimi on myös toiminimi, jolla yritystoimintaa harjoitetaan, kennelnimi tulee rekisteröityä toiminimenä.

Ne kasvattajat, jotka ovat saaneet kennelnimensä ennen 1.7.2012, omistavat kennelnimensä saamansa todistuksen mukaisesti. Uusi sääntö voi koskea vain niitä kasvattajia, jotka saavat kennelimen tuon päivän jälkeen. Takautuvat omistusoikeuden muutokset sääntöjä muuttamalla eivät ole mahdollisia Suomen oikeusjärjestyksessä perustuslain omaisuuden suojan perusteella, ellei ole kyse yhteiskunnallisesti merkittävästä asiasta ja sen perusteella tehdystä lainmuutoksesta. Varallisuusoi-keudet koskevat niin materiaalisia kuin immateriaalisiakin oikeuksia.

4.2 Kennelimen saamisen ehdot

Kennelnimisääntöön kuuluu nimenomaan Suomessa joukko kansallisia pakottavia määräyksiä: yksi pakko liittyy seuraavaan pakkoon, joka puolestaan pakottaa ylläpitämään ensimmäisen pakon. Merkittävimpiä ovat pakko allekirjoittaa kasvattajasitoumus ja pakko olla Kennelliiton ja sen rotujärjestön jäsen, jonka edustamaa rotua kasvattaja suunnittelee kasvattavansa. Uuden kennelnimisäännön mukaan Kennelliiton hallitus voi poistaa kasvattajalta kennelimen käyttöoikeuden tilapäisesti tai kokonaan, jos kennelimen saantiedellytykset eivät enää täyty. Kutsun tätä *pakkojen rengasratkaisuksi*. Kun rotujärjestöt, joita on Kennelliiton sääntöjen mukaan mahdollista olla vain yksi kutakin rotua kohti, käyttävät oikeuttaan olla ottamatta epäsoviviksi katsomiaan hakijoita jäsenikseen, tämä antaa mahdollisuuden kennelimen omistajien/haltijoiden epäoikeudenmukaiselle kohtelulle. Eräillä rotujärjestöillä on jäsenhakemuslomakkeessaan kysely siitä, minkä kennelin kasvattamia ja minkä rotuisia koiria jäseneksi hakeva on omistanut koko elämänsä aikana. Rotujärjestö siis tiedustelee henkilön omaisuudesta eri aikoina.

Kyseessä on eri perusoikeuksien ristiriitatilanne, jossa yhdistymisvapaus, elinkeinonharjoittamisvapaus ja vapaa kilpailu kansallisilla ja EU-markkinoilla törmäävät toisiinsa. Kun on kyse määräävässä markkina-asemassa toimivasta yhdistyksestä, silloin perusoikeudet ja kilpailulainsäädäntö nousevat yhdistysautonomian yläpuolelle määrääväksi tekijäksi. Tätä on pohtinut laajasti myös Muukkonen²³.

---

²³ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 28-36

Vaikka Kennelliitto ei ole ammattiyhdistys, se kuitenkin hallinnoi kokonaista elinkeinoa. Näin ollen seuraavaa oikeuskanslerin antamaa päätöstä voidaan pitää linjaavana ratkaisuna, jota voitaisiin soveltaa myös Kennelliiton pakkojäsenyyspäätökseen.

Oikeuskanslerin päätös 861/1/98 perusoikeuksien valvontaa koskevassa ammattiyhdistystoiminnassa kuvaa tilanteen, jossa liiton hallitus oli määrännyt, etteivät liiton jäsenet saa työskennellä liittoon kuulumattomien työntekijöiden kanssa. Vastauksessaan oikeuskansleri viittasi yhdistymisvapautta koskevan hallitusmuodon 10 a §:n 2 momentin perusteluihin (HE 09/1993 vp), jonka mukaan ammatillisen järjestäytymisvapauden turvaaminen merkitsee myös sitä, ettei vapautta käyttävälle saa aiheutua siitä haitallisia seuraamuksia. Siten osallistuminen tai osallistumatta jättäminen ammattiyhdistystoimintaan ei ole hyväksyttävä peruste esimerkiksi työstä erottamiseen tai erilliseen kohteluun työelämässä. Oikeuskansleri totesi, että ammattiliiton hallituksen päätöksen mukainen menettely voi loukata hallitusmuodon 10 a §:ssä perusteluna turvattua yhdistymisvapautta ja oikeutta olla kuulumatta johonkin yhdistykseen (negatiivinen yhdistymisvapaus) taikka hallitusmuodon 15 §:ssä turvattua perusoikeutta työhön.

Oikeustoimella tarkoitettujen oikeusvaikutuksen syntymisen edellytyksenä on mm oikea tahdonmuodostus sekä oikea tahdonilmaisu, mikä käsittää ilmaisumuodon yhtäpitävyyden tahdon sisällön kanssa. Oikeustoimilain (OikTL) 28-33 § käsittelee pätemättömyysperusteita, jotka koskevat tahtovirheitä. Koska Kennelliiton vaatimukset on sidottu toisiinsa pakkoa käyttäen, lienee mahdollista tulkita asia niin, että kyseessä olisi esimerkiksi OikTL:n 29 §:n mukainen lievemmänlaatuinen pakko²⁴.

4.3 Kasvattajasitoumus

Kennelliiton uusin kasvattajasitoumus on hyväksytty Kennelliiton valtuustossa 30.5.2010 ja sitä on tarkennettu seuraavassa valtuustossa 20.11.2010. Se on tullut voimaan 1.1.2011.

Allekirjoittanut sitoutuu koiranpidossaan ja koirankasvatuksessaan noudattamaan seuraavia Kennelliiton määrittelemiä periaatteita, jotka samalla ovat edellytyksenä kennelnimen saamiseksi.

1. Hyväksyn liiton tarkoituksen, joka on seuraava:

Suomen Kennelliiton tarkoituksena on edistää puhdasrotuisten rekisteröityjen koirien kasvattamista ja käyttöä. Lisäksi Kennelliitto edistää terveiden ja hyväluonteisten, käyttöominaisuuksiltaan, rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan rodunomaisten koirien kasvattamista. Liitto edistää myös koirien hyvinvointia sekä koiranpidon edellytyksiä.

Olen selvillä siitä, että Kennelliiton säännöt, ohjeet (erityisesti koirarekisteriohje) ja määräykset koskevat minua.

2. Olen selvillä eläinsuojelulain ja järjestyslain sekä muiden koiria koskevien lakien, asetusten ja määräysten sisällöstä. Huolehdin siitä, että koirani saavat riittävästi ravintoa ja huolenpitoa. Pidän koiriani asianmukaisissa

²⁴ Zitting Simo: Sivullissuojasta varallisuusosoikeudessa, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 1989, s. 22-28

tiloissa ja huolehdin niiden riittävästä liikunnasta. Huolehdin siitä, ettei koiranpidostani aiheudu kohtuutonta haittaa ympäristölle.

3. Kasvatan rekisteröintikelpoisia koiria. Tavoitteenani on kasvattaa terveitä ja hyväluonteisia koiria, jotka ovat käyttötarkoitukseensa soveltuvia ja rotumääritelmän mukaisia.

4. Pehdyn kasvattamiini rotuihin niin, että tunnen hyvin niiden voimassa olevat rotumääritelmät ja käyttötarkoitukset. Jalostukseen käyttämäni koirat ovat sopivan ikäisiä, terveitä ja hyväkuntoisia sekä luonteeltaan, ulkomuodoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan käyttötarkoitukseensa soveltuvia ja rotumääritelmän mukaisia.

5. En salaa koirieni vikoja ja sairauksia. Annan avoimesti tietoa koirieni ominaisuuksista. Luovutan Kennelliitolle omistamieni ja mahdollisuuksien mukaan myös kasvattamieni koirien terveystutkimustulokset ja suostun niiden julkaisemiseen.

6. Rekisteröin ja tunnistusmerkitsen pentueeni Kennelliiton voimassaolevan koirarekisteriohjeen mukaisesti.

7. Luovutan pennut hyvän kauppatavan ja voimassaolevan koirarekisteriohjeen mukaisesti terveisinä, hyväkuntoisina ja tunnustusmerkittyinä.

8. Myydessäni koiran teen siitä kirjallisen sopimuksen Kennelliiton vahvistamaa lomaketta käyttäen tai muuten kirjallisena samansisältöisenä. Kauppahintaan sisältyy rekisteritodistus ja kirjalliset hoito-ohjeet. Jos Kennelliitto poistaa myymäni koiran rekisteristä, palautan kauppahinnan.

9. Myydessäni koiran neuvon uutta omistajaa tekemään omistajailmoituksen Kennelliitton.

10. Luovuttaessani koiran sijoitukseen niin, että jalostusoikeus säilyy minulla, teen tästä kirjallisen sopimuksen Kennelliiton ”Sopimus koiran sijoituksesta” -lomaketta käyttäen tai muuten kirjallisena samansisältöisenä.

11. Mikäli välitän muiden kasvattamia/omistamia koiria, noudatan tämän sitoumuksen määräyksiä ja huolehdin siitä, että koirat ovat rekisteröityjä ja tunnustusmerkittyjä.

12. Suostun siihen, että Kennelliiton valtuuttamat henkilöt voivat opastaa ja neuvoa koirieni pidossa ja hoidossa, suorittaa kennelneuvontakäyntejä sekä ottaa polveutumismäärityksiin tarvittavia näytteitä koirista.

13. Tämä sitoumus on voimassa Kennelliiton jäsenyydestä riippumatta, ellen sitä kirjallisesti irtisano.

Kasvattajasitoumuksen aatteelliset tavoitteet terveiden ja hyväluonteisten koirien kasvattamiseksi ovat eettisesti oikeita ja suositeltavia tavoitteita. Vaatimus vain rekisteröintikelpoisten koirien kasvattamisesta tarkoittaa käytännössä sitä, ettei kasvattaja saa tämän sopimuksen allekirjoitettuaan jättää yhtään pentua rekisteröimättä. Tämä on johtanut käytännössä siihen, että esimerkiksi ”vahinkopennut” (eli koirien itsensä suunnittelemat puhtas- tai sekarotuiset pennut), väriviralliset pennut tai pennut, joiden vanhemmat eivät täytä kaikkia terveystutkimusvaatimuksia ennen astumista, on tuotu eläinlääkariin lopetettaviksi tai narttu on tuotu ”aborttipiikille”. Tiineyden katkaisemisella lääkkeiden avulla saattaa olla haittavaikutuksia nartun terveydelle. Eläinlääkärin näkökulmasta on epäeettistä lopettaa terveitä hyväkuntoisia pentuja tai antaa ”aborttipiikitys” terveelle nartulle, jolla olisi kaikki edellytykset synnyttää pentue.

Syyskuussa 2012 Kennelliiton jalostustietojärjestelmään internetiin lisättiin tieto siitä, onko kasvattaja allekirjoittanut kasvattajasitoumuksen vai ei. Tieto näkyy jokaisen koiran tietojen kohdalla. Siellä näkyy kennelnimi ja sen alla lukee niissä tapauksessa, jossa kasvattaja ei ole antanut julkaista edes henkilötietojaan: ”ei lupaa näyttää kasvattajatietoa - ei ole allekirjoittanut kasvattajasitoumusta”.

Lupa näyttää henkilötiedot kuuluu henkilötietolain mukaan henkilön omaan päätösvaltaan. Koska kennelnimitieto on helposti yhdistettävissä internetissä kasvattajan henkilötietoihin, muodostunee myös kasvattajasitoumuksen allekirjoittamistiedoista henkilörekisteri, joka on julkaistu internetissä,

myös rotukohtaisesti luetteloituna. Kasvattajasitoumuksessa ei pyydetä lupaa tämän sopimustiedon julkaisemiseen. Kyse on luonnollisen henkilön ja yhteisön välisestä sopimuksesta.

Lokakuun toisella viikolla 2012 Kennelliitto avasi maksuttoman pentuvälityksen internetiin, mutta tämä välitys on vain kasvattajasitoumuksen allekirjoittaneiden kasvattajien käytössä. Kasvattajasitoumuksen avulla Kennelliiton jäsenistö on jaettu kahteen, erilaisia palveluja saavaan ryhmään, vaikka Kennelliiton säännöissä ei tällaista ryhmiin jakoa ole määritelty. Pohdin asiaa enemmän yhdenvertaisuusperiaatteen yhteydessä.

4.4 Kasvattajasitoumuksen allekirjoittamisen vaikutus rekisteröintimaksuihin

Kasvattajasitoumuksen alkuperäinen tarkoitus on ollut edistää koirien hyvinvointia. Eläinten hyvä hoito on eläinsuojelulain perusvaatimuksia. Kasvattajasitoumus, viittauksineen vielä sitäkin alempiin määräyksiin ja ohjeisiin, sisältää vaatimuksia, jotka ovat ankarampia kuin vastaavat säädökset oikeusjärjestyksessä, esimerkiksi perustuslaissa, eläinsuojelulaissa, kuluttajansuojalaissa ja kauppalaisissa. Ennen kuin uusi kasvattajasitoumus astui voimaan (1.1.2011), Kennelliiton ”Omakoira”-internetjärjestelmässä tehty pentueen rekisteröinti-ilmoitus ei edennyt (syys-lokakuussa 2010), ellei kasvattaja hyväksynyt vaadittua uutta kasvattajasitoumusta. Sen lisäksi Kennelliiton nettisivuilla asia uutisoitiin otsikolla: ”Uusi kasvattajasitoumus allekirjoitettava ennen vuoden 2010 loppua”²⁵.

Kun kasvattaja rekisteröi nyt pentueensa internetin kautta ”Omakoirassa”, eikä kasvattaja ole allekirjoittanut kasvattajasitoumusta, hän saa Kennelliitolta seuraavan ilmoituksen ennen pentueen rekisteröintiä. Tässä yksi esimerkki:

”Olemme vastaanottaneet pentueilmoituksenne koskien pentuetta, joka on syntynyt 9.5.2012 ----
 Pentueen rekisteröinnin yhteydessä on havaittu alempana mainitut puutteet. Kasvattajasitoumus 2011 puuttuu.
 Haluatteko hyväksyä?
 Rekisteröintimaksut 2012
 Maksuluokka 1
 Rekisteröintimaksu kennelnimen omistavien, kasvattajasitoumuksen allekirjoittaneiden Kennelliiton ja rekisteröitävän rodun rotuyhdistyksen jäsenien, Kennelliiton hyväksymässä rekisterissä olevien koirien jälkeläisille 40 €/koira. 1 maksuluokkaan tarvitaan kasvattajasitoumus 2011. Voitte hyväksyä sen internetissä omakoirassa tai kaavakkeella. Kun sitoumus on hyväksytty, voisitteko ilmoittaa----”

Jollei kasvattaja allekirjoita kasvattajasitoumusta, pennun rekisteröintimaksu on 70 €/koira. ”Sakkomaksu” sitoumuksen allekirjoittamatta jättämisestä on siis 30 €/koira, josta saattaa aktiiviselle kasvattajalle muodostua merkittävä sakkomaksu vuodessa. Yhtä rekisteröintiä koskeva sakkomaksu on lähes sama kuin Kennelliiton vuotuinen jäsenmaksu. Tämän tutkielman kirjoittaja maksoi vuonna 2011 tätä sakkomaksua 510 €.

²⁵ http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2010/20100831_kasvattajasitoumus.htm

Urheilussa sopimussakon suuruus kirjataan urheilijan ja seuran kahdenväliseen yksilökohtaiseen sopimukseen. Sopimussakon määräämistä rajoittaa kuitenkin se, että sakko ei voi olla kohtuuttoman suuri pelaajan kulloiseenkin rikkomukseen nähden²⁶.

4.5 Kasvattajasitoumuksen perustuslailliset liittymät

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta.

Koirien kasvattaminen ja välittäminen ovat perustuslain 18 §:n mukaisia laillisia elinkeinoja, joita valvovat eläinsuojeluviranomaiset ESL:n 24 §:n perusteella:

Ammattimaista tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvaa koirien, kissojen ja muiden seura- tai harrastuseläinten myymistä harjoittavan on hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista tai lopettamista taikka toiminnan oleellisesti muuttuessa tehtävä siitä kirjallinen ilmoitus sille aluehallintovirastolle, jonka toimialueella toimintaa harjoitetaan.

Mitä 1 momentissa säädetään eläinten myymisestä, koskee myös eläinten välittämistä, vuokraamista, kasvattamista, valmentamista ja kouluttamista sekä säilytettäväksi ja hoidettavaksi ottamista ja opetuksen antamista eläinten käytöstä.

Kasvattajasitoumuksen kohta 1 määrää laajasti, että kasvattajan on noudatettava kaikkia Kennelliiton sääntöjä, määräyksiä ja ohjeita. Kasvattajasitoumuksen kohdat 3, 6, 8, 10, 11, 12 ja 13 rajoittavat koirankasvattajan oikeusjärjestyksen mukaisia oikeuksia tavalla, joka vaikuttaa elinkeinonharjoittamiseen. Kennelliiton toimenkuvaan eläinten välittäminen tai sen sääntely ei kuulu lainkaan (kasvattajasitoumuksen kohta 11). Sitä ei ole mainittu myöskään yhdistyksen tarkoitusperissä (sääntöjen 2 ja 3 §).

4.5.1 Milloin perusoikeuksia voi rajoittaa?

Muukkonen spekuloi EU-lainsäädännöllä ja sillä, voisiko EU säätää oman perusoikeussäätelynsä puitteissa lain (direktiivin tai asetuksen), jonka mukaan tiettyjen ammattikuntien edustajien tulisi kuulua ammatilliseen yhdistykseen ammattikunnan valvonnan järjestämiseksi. Vaikka EU:n perusoikeussäätely ei tällaista järjestelyä kieltäisikään, ei sitä nykyisen tietämyksen valossa voitaisi katsoa Suomen perusoikeusjärjestelmän mukaiseksi²⁷.

Euroopan ihmisoikeussopimus (EIS), johon Suomi liittyi vuonna 1990, säätää 11.1 artiklassa: ”-- jokaisella on oikeus rauhanomaiseen --- yhdistymisvapauteen, mikä käsittää myös oikeuden perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa turvaamiseksi.” Saman sopimusartiklan 2 kohdassa

²⁶ Rauste Olli: Urheilu-oikeus, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus Oy, Helsinki, 1997, s. 134

²⁷ Muukkonen Matti: Yhdistysvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 47

on määrätty: ”--näiden oikeuksien käyttämiselle ei saa asettaa muita kuin sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.--” EIS turvaa yhdistymisvapauden ja samalla rajoittaa sen rajoittamista osoittamalla kriteerit rajoituksen sopimuksenmukaisuudelle²⁸.

Suomessa on suhtauduttu kielteisesti ajatukseen, että henkilön oma suostumus oikeuttaisi ilman muuta perusoikeuksien rajoittamiseen. Aina ei ole selvää, mihin suostumuksen antaja sitoutuu ja onko suostumus aidosti vapaaehtoinen vai vain pakon edessä annettu²⁹.

Perusoikeuksista luopuminen sopimuksella on katsottu lainvastaiseksi. Ensimmäiseksi sitä kritisoi Hidén³⁰, joka arvosteli jo vuonna 1989 julkaisemassaan artikkelissa valtionneuvoston oikeuskanslerin päätöstä vuodelta 1983, jossa tämä oli perustellut perusoikeuksien rajoittamista toisaalta vakiintuneella käytännöllä ja toisaalta henkilön omalla suostumuksella. Hidénin mukaan kumpikaan ei ole hyväksyttävä peruste perusoikeuksien rajoittamiselle, vaan sen tulisi aina perustua lain nimenomaiseen säännökseen.

Perusoikeusrajoitukset eivät saa perustua esimerkiksi asetuksiin, kunnallisiin sääntöihin tai hallinnollisiin määräyksiin. Laissa säädettävältä perusoikeusrajoitukselta vaaditaan täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta. Rajoituksen olennaisen sisällön tulee ilmetä suoraan laista. Siitä tulee käydä selville esimerkiksi rajoituksen laajuus ja sen täsmälliset edellytykset. Perusoikeuksien rajoittaminen on sallittua vain hyväksyttävillä perusteilla. Rajoituksen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Perusoikeusuudistuksen tavoitteena oli laajentaa perusoikeussäännösten suojaamaa henkilöpiiriä. Yksityisellä taholla ei tästä syystä liene minkäänlaisia oikeuksia perusoikeuksien rajoittamiseen.

4.6 Koiran terveystutkimukset

Koiranomistaja päättää itse siitä, miten koiran terveyteen liittyviä tutkimustuloksia käytetään ja päättää yhdessä eläinlääkäriänsä kanssa siitä, mitä näytteitä otetaan. Kasvattajasitoumuksen kohta 5

---

²⁸ Muukkonen Matti: Yhdistysvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 48

²⁹ Hautamäki Veli-Pekka: Normihierarkian joustavuudesta, s.179, 183, 190, Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 - 7/21 – 2009. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja N:o 40, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2009

³⁰ Hidén Mikael: Perusoikeuksien ottamisesta vakavasti. Juhlakirja Jaakko Pajula, I osa, Helsinki 1989, s. 129-136

kuitenkin määrää asiasta pakottavasti. Sen lisäksi Kennelliiton hallitus päätti kokouksessaan 7.10.2010³¹, että

Kennelliitto voi ottaa käsiteltäväksi asianomistajan tai rotujärjestön ilmoituksen sairaista tai viallisista kasva-teista silloin, kun kasvattaja ei ole toistuvasti noudattanut astutushetkellä rodun hyväksytyä jalostuksen tavoiteohjelmaa (JTO), rodulle hyväksytyä perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaa PEVISA-ohjelmaa, allekirjoittamaansa kasvattajasitoumusta tai koiranomistajan ja –haltijan perussääntöä. Ilmoituksen tekijän tulee liittää valitukseen rotujärjestön lausunto siitä, täyttääkö valituksen kohteena oleva yh-distelmä rodun JTO:n suositukset ja eläinlääkäriin lausunnon tai virallisen tutkimustuloksia valituksen kohteena olevasta sairaudesta tai viasta.

Eläinlääkäri tai hänen avustajansa ei voi luovuttaa edelleen tietoja näyttöiden ja tutkimusten tulok-sista muille kuin koiran omistajalle tai haltijalle ja hän yksin päättää, mitä niille tekee³². Ainoan poikkeuksen muodostavat sellaiset tarttuvat eläintaudit, joista on erikseen säädetty eläintautilaissa (1980/55). Tämän lain 1, 2 ja 6 §:ät velvoittavat jokaisen eläinlääkäriin tekemään maa- ja metsätalo-usministeriölle ilmoituksen kyseisen lain tarkoittamista tarttuvista eläintaukeista. Koiran taudeista tällainen on esimerkiksi raivotauti.

On itsestään selvää, että koirien sairaustietojen saaminen helpottaa koirankasvatusta, mutta toimin-tatapa näiden tietojen hankkimiseksi ei ole oikeusjärjestyksen mukainen. Parempi tapa hoitaa asia olisi neuvoa koiranostajia siinä, mitä heidän tulisi tietää ja vaatia ennen pennunostoa. Kasvattajat ovat vuosikymmeniä tutkituttaneet koiransa monien eri sairauksien varalta ilman pakkoja, ja he voivat, niin halutessaan, luovuttaa tutkimustiedot Kennelliiton, rotujärjestöjen tai muiden tahojen käyttöön.

4.6.1 Jalostuksentavoiteohjelma (JTO)³³

Jalostuksen tavoiteohjelma on perusideologialtaan ollut hyvä hanke. Siinä rotujärjestö laatii Kennel-liiton antaman ohjeen mukaan rotunsa tai rotujensa terveydentilasta yhteenvedon, jossa kerrotaan rodun taustasta, käyttötarkoituksesta, rodun populaation koosta maassamme ja maailmalla sekä ker-rotaan niistä terveyteen liittyvistä uhista, joita tunnistetaan. Alkuperäinen hanke oli sangen yksin-kertainen ja rotujärjestöt pystyivät laatimaan JTO:t kohtuajassa sellaisiksi, että JTT hyväksyi ne.

Viime vuosina JTT on korottanut vaatimustasoaan koko ajan sillä seurauksella, että rotujärjestöjen laatimia jalostuksentavoiteohjelmia on toistuvasti lähetetty takaisin rotujärjestön täydennettäväksi. Koiramme-lehti 12/2010 kuvaa sivulla 131 tyyppitapauksen. Rotujärjestö laati JTO:n omasta rodus-taan, mutta ei ollut hyväksyttänyt tätä rotujärjestönsä yleiskokouksella kuten JTO-säännöt vaativat.

³¹ Koiramme-lehti 12/2010 s. 132

³² Laki eläinlääkärin toimien harjoittamisesta 2000/29, 15, 16 ja 17 §

³³ <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/60A4DBF8-B5BC-4A7E-A9DC-87B9F9908BAE/0/JTOMalli.pdf>

JTT ei hyväksynyt ohjelmaa, mutta esitarkasti sen ja vaati siihen joitakin muutoksia. JTT:n puheenjohtaja otti henkilökohtaisesti vastuulleen rotujärjestön neuvomisen. Tämä prosessi alkoi touku-kuussa 2008. JTT käsitteli asiaa useita kertoja ja antoi aina uusia korjausesityksiä. Prosessin aikana JTT päätti, että kyseessä ei ole enää alkuperäinen JTO, vaan uusi, joten siihen tarvitaan päivitetty tilastot. Tämän jälkeen rotujärjestö valitti asiasta Kennelliiton hallitukseen, joka totesi rotujärjestön valituksen aiheelliseksi ja hyväksyi JTO:n kuitenkin ehdolla, että tilastot päivitetään vuoteen 2009 asti. Päätös on kirjattu 7.10.2010. Kesti 2 ½ vuotta, ennen kuin rodun JTO saatiin hyväksytyksi.

JTO:n laatimiseen liittyneet vaikeudet ovat johtaneet siihen, että jotkut rotujärjestöt ovat teettäneet lopulta kyseisen dokumentin JTT:n asiantuntijajäsenellä korvausta vastaan.

4.7 Kasvattajasitoumuksen suhde omistajan varallisuusoikeuksiin

Kasvattajasitoumus säätelee kaupallisia ja varallisuusoikeudellisia omistajan ja kasvattajan välisiä oikeussuhteita tavalla, joka ei ole yhteneväinen kauppalain kanssa. Hoppu & Hoppu³⁴ mukaan oikeustoimen tekemisessä on Suomessa voimassa muotovapaus, jonka mukaan oikeustoimi voidaan tehdä asianosaisten haluamalla tavalla. Suullinen sopimus on yhtä pätevä kuin kirjallisesti tehty. Jos sopimuskumppanit päättävät tehdä sopimuksen kirjallisena, ei se velvoita heitä hankkimaan asiakirjaan todistajia. He voivat päivätä asiakirjan, mutta se on pätevä päiväämättömänäkin. Oikeustoimen osallisilla on siis valta päättää, missä muodossa he oikeustoimen tekevät. Asianosaiset voivat keskenään sopia tiettyjen muotojen noudattamisesta keskinäisissä oikeussuhteissaan.

Kemi-Tornion KO ja Rovaniemen HO³⁵ ratkaisivat irtaimen kaupan liittyvän riidan, jossa koiranpentu oli varattu ja varausmaksu maksettu. Asiasta oli sovittu puhelimitse ja sähköpostiviestein. Kasvattaja oli perunut kaupan ennen kirjallisen kauppasopimuksen kirjoittamista ja ennen kuin pentu oli luovutusikäinen. Kummatkin tuomioistuimet katsoivat esisopimuksen kaupasta syntyneen. Kauppaan sovellettiin kauppalakia. Kasvattaja hävisi jutun.

Tietyissä muodossa tehty oikeustoimi lisää oikeustoimen selvyttä ja varmuutta. Jos asianosaiset joutuvat esimerkiksi noudattamaan kirjallista muotoa, oikeustoimen sisältö ja merkitys tulevat usein suullista oikeustointa yksityiskohtaisemmin harkituiksi. Erimielisyyksien syntyessä kirjallisen oikeustoimen sisältö on myös yleensä suullista oikeustointa helpommin selvitettävissä³⁶.

Turun KO ja Turun HO³⁷ ratkaisivat sijoitussopimusriidan, jossa koira oli luovutettu vastikkeetta ja siitä oli kirjoitettu kauppasopimuslomake. Kasvattajan mukaan oli suullisesti sovit-

³⁴ Hoppu Esko & Hoppu Kari: Kauppa- ja varallisuusoikeuden pääpiirteet. WSOY, Helsinki, 2005, s. 60

³⁵ Kemi-Tornion KO 08/3219 L 08/722 4.11.2008 Rovaniemen HO 267 S 08/1148 2.4.2009

³⁶ Hoppu Esko & Hoppu Kari: Kauppa- ja varallisuusoikeuden pääpiirteet. WSOY, Helsinki, 2005, s. 60

³⁷ Turun KO 09/21063 L 09/13273 13.11.2009 Turun HO 2390 S 10/93 13.10.2010

tu, että kasvattaja saa käyttää uroskoiraa kerran jalostukseen. Koska kauppasopimukseen ei tällaista sopimusta ollut kirjattu, kasvattaja ei pystynyt näyttämään toteen väittämänsä sopimusta. Kasvattaja ei saanut käyttää urosta jalostukseen vastikkeetta.

Nykyisen esineoikeuden perusteet loi Simo Zitting³⁸. Keskeisin esineoikeuksista on omistusoikeus. Sen lisäksi esineoikeus käsittää rajoitetut esineoikeudet, joiden oikeuden haltijalla on omistusoikeutta rajoitetumpi oikeus esineeseen. Suomen esineoikeudessa erilaisten esineoikeuksien määrä ja näitä koskevat luettelot eivät ole laissa rajattuja. Esineoikeudessamme ei enää vallitse tyyppipakko eli numerus clausus –periaate toisin kuin Saksan siviililakikirjan pohjalle rakentuvassa varallisuus-oikeusjärjestelmässä. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa voidaan osapuolia sitovasti perustaa muitakin kuin lain tuntemia esineoikeuksia³⁹. Esine voi olla omistajanhallinnassa samanaikaisesti, kun toinen hallitsee sitä jonkin rajoitetun esineoikeuden nojalla. Mahdollista on sekin, että useat henkilöt ovat samanaikaisesti hallintasuhteessa esineeseen. Kartio jakaa omistusoikeuden kolmeen peruselementtiin: omistajan hallintaoikeus, omistajan kompetenssi ja omistajan nauttima dynaaminen suoja. Omistajan hallintaoikeus tarkoittaa yksinomaista suojattua käyttöoikeutta esineeseen⁴⁰. Irtaimen esineen käyttöoikeudesta ja sen rajoittamisesta on esimerkkinä seuraava korkeimman oikeuden ratkaisu.

KKO 2008:7 koskee irtaimen esineen käyttöoikeutta. Kyse ei ole elävästä eläimestä, vaan ”elottomasta” irtaimesta esineestä. Kyseisessä ratkaisussa yhtiökokous oli kieltänyt irtaimen esineen omistajilta esineen tietynlaisen käyttöoikeuden. Yhtiökokous oli tehnyt päätöksen enemmistöpäätöksensä. KKO:n ratkaisussa todettiin, että omistajalla on tosiasiallinen yksinomainen muut poissulkeva pysyväisluonteinen käyttöoikeus omistamaansa irtaimen esineeseen. Kokouksen päätökset eivät saaneet olla kohtuuttomia, eikä niistä saanut aiheutua muille epäoikeutettua etua yhden omistajan kustannuksella. Kokouksen määräämä kieltäminen vaikutti omaisuuden käyttöarvoon ja myös sen vaihdanta-arvoon. KKO totesi, että kokouksen määräämä kieltäminen rajoitti perusteettomasti omistajan hallintaoikeutta. Yhtiökokouksen päätös oli mitätön.

Varallisuusosoikeudellisesti Kennelliiton määräysten asettamat subjektiivisesti laaditut rajoitteet koiran käyttöoikeudelle, ja kasvattajasitoumukset vaatimus käyttää vain Kennelliiton kauppa- ja sijoitussopimuslomakkeita eivät ole linjassa yllä mainitun KKO:n ratkaisun kanssa.

Koiriin liittyvät varallisuusmuodot ovat yhtä monipuoliset kuin minkä tahansa irtaimen esineen: niitä myydään, yhteisomistetaan, vuokrataan, lahjoitetaan, lainataan toiselle koiraharrastajalle tai kasvattajalle määrääjäksi tai toistaiseksi. Nykyisin on varsin tavallista, että esimerkiksi tuontikoirien omistajia on koiran kalleuden vuoksi enemmän kuin yksi. Yhteisomistus voi tulla kysymykseen

³⁸ Zitting Simo: Sivullissuojasta varallisuusosoikeudessa, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 1989, 9-18

³⁹ Tepora Jarno: Johdatus esineoikeuteen, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut, Helsinki, 2003, s.14

⁴⁰ Kartio Leena: Esineoikeuden perusteet, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 142, 191

myös tilanteissa, joissa kasvattaja on myynyt koiran vain osittain ostajalle ja jättänyt itselleen vielä jalostusoikeuden koiraan. Sekin on täysin Suomen oikeusjärjestyksen mukainen omistusmuoto. Yhteisomistusta säätelee laki eräistä yhteisomistussuhteista (1958/180). Yhteisomistus edellyttää kaikkien omistajien suostumusta, jos yhteiselle omaisuudelle tehdään jotakin. Ilman lupaa ei yhteisomistaja voi luovuttaa tiettyä osaa esineestä. Jos yhteisomistaja kuitenkin näin toimii, ei luovutus sido muita yhteisomistajia. Sopimuksen osapuolia se kuitenkin sitoo⁴¹. Koiriin sovellettuna: jos yhteisomistuskoiran yksi omistaja myy osuutensa toiselle, tämä sopimus on sitova, mutta se ei muuta muiden yhteisomistajien aikaisemmin tekemiä sopimuksia.

Käräjäoikeus voi joko sovittaa tai kohtuullistaa OikL:n mukaan sopimusta. Lain 36.1 § säättää: Jos oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan joko sovittaa tai jättää se huomioon ottamatta. Kohtuuttomuutta arvosteltaessa on otettava huomioon oikeustoimen koko sisältö, osapuolten asema oikeustointa tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

Kennelliiton sopimuslomakkeet ovat vakiosopimuksia, jotka eivät sovellu erilaisia ja erihintaisia koiria koskeviin varallisuus oikeudellisiin oikeustoimiin. Sopimuslomakkeiden käyttämättä jättämisestä kirjoitan lisää kohdassa 9.6.

4.8 Kasvattajasitoumus ja kotirauha

Kotirauhasta perusoikeutena on säädetty perustuslain 10.3 §:ssä. Tässä laissa turvattu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiset asumiseen käytetyt tilat matkailuautoa myöten sekä koko pihapiirin. Koirankasvattajalla tai omistajalla on oikeus kieltää oven taakse ilmestyneeltä tarkastajalta sisääntulon kaikissa tilanteissa, ellei kyse ole viranomaisen tekemästä tarkastuksesta rikosepäilytilanteessa ja tarkastajien joukossa on poliisiviranomainen.

Perustuslakivaliokunta on yleisesti edellyttänyt, että kotirauhan piiriin puuttumisesta on säädettävä lailla ja että puuttuminen on pääsääntöisesti mahdollista vain tärkeän yleisen edun sitä vaatiessa. Lisäksi se on korostanut, että puuttumisvaltuudet tulee antaa vain virkavastuulla toimiville henkilöille, joille ei tulisi antaa oikeutta itse käyttää pakkokeinoja, vaan hänen olisi turvauduttava poliisin virka-apuun (esim. PeVL 12/1984 vp, PeVL 3/1987 vp). Valiokunta on myös toistuvasti korostanut,

---

⁴¹ Mikkola Tuulikki: Yhteisomistus, WSOYpro, Helsinki, 2008, s. 38-39

että tarkastuksen toimittaminen jonkun kodissa on mahdollista vain erityisestä syystä (PeVL 19/1985 vp, PeVL 1/1986 vp, PeVL 3/1987 vp)⁴².

Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa myös eläinten tarkastukseen kotirauhan piirissä. Eläinten hyvinvoinnin vaarantamisen estämisessä ei ole kyse perustuslain 10.3 §:n tarkoittamasta perusoikeuksien turvaamisesta. Tämän vuoksi se ei voi yksinään oikeuttaa tarkastukseen kotirauhan piirissä⁴³.

Eläinsuojeluviranomaisten tarkastusoikeutta kotirauhan piirissä tarkennettiin vuonna 2009. ESL:n 38.1 § toteaa, ettei ESL:n tarkoittama eläinsuojeluvalvoja (varsin hyvin koulutettu maallikko) saa tehdä eläinsuojelutarkastusta kotirauhan piirissä edes silloin, kun eläinten omistaja antaa siihen luvan. Hän saa kuitenkin avustaa eläinsuojeluviranomaista tehtävän suorittamisessa. Saman lain 39.4 § säättää, että kotirauhan piirissä tässä pykälässä tarkoitettua tarkastusta saa suorittaa ja näytteitä ottaa vain eläinsuojeluviranomainen, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on aihetta epäillä eläimen omistajan tai haltijan syyllistyvän tämän lain vastaiseen, rangaistavaksi säädettyyn menettelyyn. Veli-Pekka Hautamäki⁴⁴ on kirjoittanut perusteellisen selvityksen kotirauhasta erilaisissa oikeudellisissa tilanteissa.

Yksityisellä taholla, tässä tapauksessa Kennelliiton toimihenkilöllä tai kennelneuvojalla ei ole virallista oikeutta suorittaa kotirauhan piirissä minkäänlaisia eläintenpidon tarkastuksia. (Kennelneuvojatoiminnassa lisää seuraavassa kappaleessa.) Jos koirankasvattaja vapaaehtoisesti suostuu siihen, että kennelneuvoja tulee hänen kotiinsa neuvontaa antamaan, neuvoja voi esimerkiksi jakaa tapauksen yhteydessä kirjallista materiaalia koiranhoidosta yms. Eläinten hoidon ja pidon neuvonta tulee tapahtua nimenomaan neuvojan roolissa. Se perustuu vapaaehtoiseen koiranomistajan suostumukseen.

Kotirauhan rikkominen voi tapahtua muissakin tilanteissa kuin tarkastuksen yhteydessä.

Alavuden KO ja Vaasan HO⁴⁵ käsittelivät kotirauhan rikkomisena ja varkautena tapausta, jossa henkilö S haki yöllä henkilö T:n koiratarhasta ajokoiran. Hän väitti sen olevan omaa omaisuuttaan, vaikka koira oli ollut vuosia T:n hallinnassa. HO katsoi, että koira on P:n omaisuutta, mutta P:llä ei ollut oikeutta ottaa koira haltuunsa omatoimisesti T:ltä ja T:n luvatta, syrjäyttämällä laillisen menettelyn, joka olisi edellyttänyt viranomaisten myötävaikutusta. P tuomittiin sakkoihin omankädenoikeudesta.

---

⁴² HE 309/93 vp 8:3 §:n perustelut

⁴³ PeVL 43/2010 s. 2-3

⁴⁴ Hautamäki Veli-Pekka: Kotirauhan suojasta perusoikeutena, Lakimies 1, 2012, s. 33-52

⁴⁵ Alavuden KO 10005, R 00/309 3.1.2001 Vaasa HO 1036 R 01/204 6.9.2001

5 KENNELLIITTO KOIRANKASVATUKSEN VALVOJANA

5.1 Kennelneuvojatoiminta

Kennelneuvojat ovat Kennelliiton jäseniä, joita koulutetaan kahden viikonlopun mittaisella alkukurssilla ja myöhemmin yhtenä viikonloppuna vähintään joka toinen vuosi. Kennelliiton kennelneuvojille on seuraavassa ohjeessa annettu sellaisia oikeuksia, joihin oikeusjärjestys ei anna valtuuksia. Kennelliiton kennelneuvojaohjeessa⁴⁶ kohdissa 10 ja 11 lukee seuraavaa:

10.

Kennelneuvojen tulee pitää kirjaa toiminnastaan ja raportoida siitä tapauskohtaisesti Kennelliitolle. Jokaisesta neuvontakäynnistä on tehtävä pöytäkirja siihen tarkoitettulle lomakkeelle. Lomakkeesta luovutetaan yksi osa asiakkaalle. Ammattitaitonsa ylläpitämiseksi kennelneuvojan tulee tehdä vähintään viisi (5) raportoitua kennelneuvontakäyntiä vuodessa. ---

11.

Kennelneuvontakäyntejä voidaan suorittaa Kennelliiton, rotujärjestön, kennelpiirin tai kasvattajan pyynnöstä. Tavoitteena on, että kennelpiirin alueella säännöllistä kasvatustoimintaa harjoittavissa kenneleissä suoritetaan tarvittavat kennelneuvontakäynnit.

Kennelneuvojat voivat myös perustellusta syystä suorittaa kennelneuvontakäyntejä oma-aloitteisesti. ---

5.2 Kennelneuvojen käyttö kurinpidon apuna

Kennelneuvojen käyntiraportteja on käytetty myös kurinpitopäätösten perusteena. Kennelneuvojat ovat halunneet tarkastuksen yhteydessä nähdä koirien rokotustodistukset sekä kasvattajan tekemät kauppa- ja sijoitussopimukset. He ovat joissakin tapauksissa tarkastaneet kaikki kodin tilat, nekin joissa koiria ei ole ollut.

Kurinpitotapauksessa kasvattaja PP:tä vastaan, kuripitolautakunta totesi päätöksessään:

Tilanteeseen nähden ulkopuolisena ja siten luotettavana pidettävän kennelneuvoja N:n antamasta lisäselvityksestä voidaan tehdä se johtopäätös, että sijoitettuja koiria oli vastoin PP:n kertomaa useampia ja sijoitussopimukset PP:n itsensä laatimia.

Kennelneuvoja ei ollut käyntiraportissaan maininnut tästä asiasta mitään, eikä se näkynyt käynnin yhteydessä kirjoitetusta tarkastuskertomuksesta. PP ilmoitti, että hänellä on vain yksi sijoituskoira. PP:n tapauksesta on kerrottu laajemmin kohdassa 6.16.

---

⁴⁶ http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/6FBC6D41-88DB-4F56-8D1B-3E5ABA565FE5/0/kennelneuvojaohje_p%C3%A4ivitys112011.pdf

Sijoitussopimus tarkoittaa sellaista sopimusta, jossa kasvattaja jättää koirasta itselleen jalostusoikeuden. Tällöin koiran haltija saa koiran kokonaan omakseen vasta jalostusoikeuden käytön jälkeen tai sopimuksen muuten täytyttyä.

5.3 Koirien ja muiden kotieläinjalostuksen viranomaisvalvonta

Eläinsuojeluviranomaiset valvovat eläinten hyvinvointia, mutta koiranjalostusta eivät viranomaiset valvo samalla tavalla kuin hevosten ja muiden hyötyeläinten jalostusta. Kuitenkin sama eläinsuojelulaki säätelee kaikkien eläinten jalostuksesta.

ESL:n 8 §

Eläinjalostuksessa on otettava huomioon eläinsuojelulliset näkökohdat sekä eläinten terveys. Sellainen eläinjalostus tai jalostusmenetelmien käyttäminen, josta voi aiheutua eläimelle kärsimystä taikka merkittävää haittaa eläimen terveydelle tai hyvinvoinnille, on kielletty.

Hevosten jalostuksesta säädetään hevoslaissa (796/1993) sekä sen perusteella maa- ja metsätalousministeriön vahvistamissa kunkin hevosrodun jalostusohjesäännöissä. Laki sisältää syrjintäkiellon 4 §:ssä:

Hevosta ei saa kieltäytyä merkitsemästä kantakirjaan, jos se täyttää jalostusohjesäännössä määrätyt kantakirjaan ottamisen edellytykset.

Kotieläinjalostuslaki (794/1993) on analoginen. Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyy kantakirjan pitäjän. Myös tämä laki sisältää samanlaisen syrjintäkiellon lain 5 §:ään.

5.4 Koirarekisteriohje

Koirankasvatuksen tärkein sääntö on koirarekisteriohje, jonka määräykset ovat ehdottomia. Vaikka tämä on keskeisin sääntö koko koirankasvatuksessa, Kennelliitto on kutsunut sitä ohjeeksi, jonka muuttamisesta hallitus tai sen alainen toimikunta päättää. Vuoden 2009-2012 aikana koirarekisteröinnin yleisiin rekisteriohjeisiin tuli noin 40 muutosta. Sen lisäksi rotukohtaisia muutoksia tuli käytännöllisesti katsoen kaikkiin yli sataan rotuun, monille jopa keskellä vuotta ja useita kertoja tutkimusajankohtana.

Koirarekisteriohjeen mukaan hallitus voi antaa yksittäistapauksissa luvan koirarekisteriohjeesta poikkeamiseen. Tämä hallituksen poikkeusluvan antomahdollisuus on kirjattu käytännössä lähes kaikkiin koiran käyttöön liittyviin sääntöihin, lukuun ottamatta poikkeusluvalla rekisteröintiä, kun lupaa haetaan astutuksen jälkeen. Tässä tilanteessa Kennelliiton hallitus ei anna poikkeusta koirare-

kisteriohjeesta (koirarekisteriohjeen kohta 5 toinen kappale, päivitetty tieto 31.7.2012). Poikkeusluvan haku tulee ajankohtaiseksi erityisesti silloin, kun jommaltakummalta pentujen vanhemmista puuttuu joku pakollinen terveystutkimus.

Se, että terveystutkimus tehdään astutuksen jälkeen, pitäisi korjata puutteen. Tämä on yleinen, asian korjaava lainsäädännöllinen tulkinta⁴⁷. Kun lainsäädännössä hyväksytään jälkikäteen asian korjaantuminen jopa kiinteistökauppaa koskevassa rekisteröinnissä, on pohdinnan paikka, miksi koiranpentuja ei saa Kennelliitossa rekisteröityä normaaliin FI-rekisteriin, jos puuttuva terveystutkimus on tehty astutuksen jälkeen. Jos koira on terve astutuksen jälkeen, on se ollut sitä astutusta ennenkin. Eräissä roduissa ei tutkimustulos vaikuta pentujen rekisteröintiin, vaan koirilla on ainoastaan tutkimuspakko. Erilaisten tutkimusrajojen ehdottomuudet johtavat tarpeettomiin koirien rekisteröintiin EJ (ei jalostukseen)-rekisteriin. Terveeksi todettujen koirien jälkeläisiä ei EJ-rekisteriin pitäisi rekisteröidä vain rangaistusmielessä väärän tutkimusajankohdan vuoksi.

Koirarekisteriohje määrää omaisuuden rekisteröinnistä, joka puolestaan määrää koiran myöhemmän käyttöoikeuden. Kennelliitossa koirarekisteriohjeesta päättäminen on annettu itsenäisesti hallituksen alaisen jalostustieteellisen toimikunnan tehtäväksi.

FCI:n jalostusstrategiassa todetaan kohdassa 1⁴⁸.

FCI:n jäsenmaiden ja sopimuskumppaneiden tulee järjestää kasvattajille koulutusta, mieluiten vuosittain. Kasvattajien koulutusta suositellaan mieluummin kuin tiukkoja jalostusrajoituksia, jotka voivat helposti johtaa rodun perinnöllisen monimuotoisuuden vähenemiseen, erinomaisten yksilöiden jäämiseen pois jalostuksesta sekä tunnollisten kasvattajien välisen yhteistyön vähenemiseen.

Vaikka FCI:n ja Kennelliiton aatteelliset tavoitteet ovat samat, käytännön toimintatavat eroavat vahvasti. Kennelliiton pakottavat, voimakkaasti rajoittavat koirarekisteriohjeen määräykset ovat selkeästi käytännön järjestelyiltään ristiriidassa Kennelliiton kattojärjestön FCI:n jalostusstrategian peruseriaatteiden kanssa. Yhteistä on vain se, että kliinisesti sairasta koiraa, jonka sairaus vaikeuttaa sen normaalia elämää, ei saa käyttää jalostukseen. Tämä määräys löytyy myös ESL:n 8 §:stä.

5.5 Koirien rekisteröiminen erilaisiin koirarekistereihin

Kennelliitto pitää useita eri koirarekistereitä. Kennelliiton pitämään päärekisteriin, ns FI-rekisteriin merkitään ainoastaan koiria, joiden kaikki esivanhemmat kolmessa polvessa ovat FI-rekisterissä tai sitä vastaavassa FCI:n hyväksymässä rekisterissä. Kennelliiton ER-rekisteri tai vastaava FCI:n tun-

⁴⁷ KKO: 1985 II 183

⁴⁸ Koiramme 5, 2012, s. 69

nustama ER- eli erikoisrekisteri on koirille, jotka eivät täytä FI-rekisterin vaatimuksia. Sen lisäksi on EJ-rekisteri, johon rekisteröidään koirat, jotka ovat jalostuskiellossa. Näiltä EJ-rekisteriin merkityiltä koirilta on poistettu jalostusoikeus kokonaan.

Pentueen vanhempien tulee täyttää rodulle hyväksytyt rotukohtaisen PEVISA-ohjelman vaatimukset ennen astutusta, jos rotu kuuluu ns. PEVISA-rotuihin. Pentueen vanhempien tulee olla rekisteröityjä ja tunnistusmerkittyjä Kennelliiton hyväksymällä tavalla.

FCI:n nettisivuilta löytyy tietoa vain yhdestä koirarekisteristä (stud book), eikä EJ-rekisteristä ole edes mainintaa⁴⁹.

5.6 Koirankasvattaja

Koirarekisteriohjeen kohta 2.2 määrää kasvattajasta. Kasvattajaksi merkitään henkilö, joka omistaa nartun astutushetkellä. Koiran kasvattajan on oltava vähintään 15-vuotias, mutta kennelnimeä voi hakea vasta 18-vuotiaana.

Omistajalla on toisaalta perustuslain omaisuuden suojan takaama vapaus itse käyttää esinettä ja toisaalta oikeus vaatia, etteivät sivulliset – niin sanottu yleinen sivullistaho – estä tai häiritse häntä esineen käytössä. Omistajan käyttövapaus ja staattinen suoja ovat toistensa kääntöpuolia ja muodostavat yhdessä omistajan hallintaoikeuden. Staattisen suojan keinoja ovat omistajankanteet (kielto-kanne, hallinnanpalautuskanne) sekä oikeus vaatia vahingonkorvausta ja rangaistusta omistusoikeuden loukkauksen vuoksi. Omistajan keskeinen kompetenssimuoto on omistusoikeuden luovutuskelppoisuus. Omistajalla on luovutuskompetenssi; hänellä on kelpuus myydä, lahjoittaa tai muulla tavoin luovuttaa omistusoikeutensa esineeseen toiselle. Hän voi myös testamentilla määrätä omaisuutensa siirtymisestä. Kartion mukaan eläimen käyttöoikeutta rajoittavat vain eläinsuojelulaki (1996/247) ja eläintäilaki (1980/55)⁵⁰.

Nartun omistaja voi siirtää koiransa jalostusoikeuden toiselle henkilölle jalostusoikeuden luovutus-sopimuksella, joka on tehtävä ennen astutusta. Rekisteröintikiellossa oleva henkilö ei voi siirtää omistamansa koiran jalostusoikeutta toiselle henkilölle Suomessa. Hän ei voi myöskään käytännössä myydä koiraa Suomessa, koska Kennelliitto ei hyväksy omistajanmuutosilmoitusta tällaisesta koirasta.

---

⁴⁹ <http://www.fci.be/circulaires/102-2010-annex-en.pdf>

⁵⁰ Kartio Leena: Esineoikeuden perusteet, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 233

Koiraa olisi käytettävä eläinsuojelullisista syistä jalostukseen ensimmäisen kerran sen parhaassa lisääntymisiässä, joka sijoittuu kahden ja viiden ikävuoden välille, rodusta riippuen. Pienikokoisissa roduissa ensisynnyttäjän tulisi olla 2-3 -vuotias. Kääpiöroduissa astutuksen alaikärajana on pidetty 1 ½ vuotta. Kennelliiton edellä mainittu omistajanmuutoskielto poistaa käytännössä jalostuksesta osan koirista, joiden joukossa saattaa olla arvokkaita kotimaisia tai ulkomaisia jalostuskoiria. Kasvattajan rekisteröintikieltoon sisältyy siis myös kaikkien hänen omistamiensa koirien jalostuskielto. Ajatuksena lienee ollut ns bulvaanikasvatuksen estäminen, mistä ei kuitenkaan ole minkäänlaista mainintaa Kennelliiton säännöissä. Kennelliitolla on valmis sopimuslomake koiran jalostusensiirtoa varten, joten kasvattaja voi siirtää jalostusoikeuden toiselle henkilölle. Siirto-oikeutta ei saa käyttää, jos omistajaa rangaistaan määräaikaisella rekisteröintikiellolla. Todellisuudessa rangaistaan koiria, joiden riskit saada synnytykseen liittyviä komplikaatioita lisääntyvät nopeasti iän karttuessa.

5.7 Pentuerekisteröinnin erityisehdot

Koko pentue on rekisteröitävä samanaikaisesti viimeistään, kun ne täyttävät 6 kk. Pennut saa luovuttaa 7 viikon ikäisenä ja koiran uudelle omistajalle on toimitettava rekisteritodistus viimeistään 2 kk kuluttua omistusoikeuden siirtymisestä.

Kurinpitolautakunta määräsi kasvattaja V:lle vuoden rekisteröintikiellon, kun kasvattaja ei ollut rekisteröinyt pentujaan 6 kk sisällä niiden syntymästä, vaikka pentujen omistajat olivat ennen rangaistuksen antamista saaneet koirilleen rekisterikirjat.

Kennelliitolla itsellään oli 2000-luvulla pari vuotta kestänyt ajanjakso, jolloin kasvattajat joutuivat odottamaan rekisterikirjoja useita kuukausia Kennelliitossa esiintyneiden rekisteröintiongelmien vuoksi.

5.8 Pentueen polveutumisen tarkastaminen

Koirarekisteriohjeen 3.2 kohdan mukaan Kennelliitto voi vaatia pentueen tai pentueeseen kuuluvan koiran polveutumisen varmistamista geenitestein, jos on perusteltua epäillä polveutumisen oikeellisuutta. Kennelliiton hyväksymälle polveutumistutkimukselle asetetaan seuraavat vaatimukset:

- lähetteenä käytetään (maksullista, kirjoittajan lisäys) Kennelliiton lomaketta
- näytteet ottaa eläinlääkäri tai Kennelliiton valtuuttama henkilö
- koirien on oltava näytteenottohetkellä tunnistusmerkittyjä Kennelliiton hyväksymällä tavalla ja lähetteeseen merkitään, että näytteenottaja on tarkastanut koiran tunnistusmerkinnän
- näytteet otetaan kaikista pennuista, emästä ja kaikista isäehdokkaista
- jos Kennelliitto katsoo tarpeelliseksi, tulee myös isovanhemmat tutkia
- näytteet tutkitaan Kennelliiton hyväksymässä laboratoriossa, joka antaa kirjallisen polveutumistutkimuslausunnon (suoraan Kennelliitolle, kirjoittajan lisäys)

- kasvattaja vastaa polveutumistutkimuksen kustannuksista. Mikäli Kennelliitto on velvoittanut suorittamaan polveutumisen varmistuksen ja polveutuminen osoittautuu oikeaksi, Kennelliitto hyvittää näytteiden ottokulut ja laboratorion polveutumistutkimuskulut.

5.9 Rotukohtaiset erityisehdot (PEVISA)

Jos rodulle on hyväksytty Kennelliiton valtuustossa perinnöllisten vikoja ja sairauksia vastustamis sääntö, asetetaan pentueen rekisteröinnille FI/ER-rekisteriin ohjelman mukaiset erityisehdot. Pentueen molempien vanhempien on oltava virallisesti tutkittu ennen astutusta tiettyjen perinnöllisten vikojen tai sairauksien varalta seuraavasti:

Koiran täytyy tutkimushetkellä/näytteenottohetkellä olla tunnistusmerkitty Kennelliiton hyväksymällä tavalla. Tutkimuslausunnon antaa Kennelliiton hyväksymä eläinlääkäri/asiantuntija. Voidaan vaatia, että koira on saavuttanut asetetun vähimmäisiän tutkimushetkellä tai että lausunto ei ole annettua kuukausimäärää vanhempi. Lisäksi voidaan rotukohtaisesti kieltää sairaaksi todettujen/tiettyä astetta vakavamman sairaan koiran jälkeläisten rekisteröinti. Tutkimuslausunnon on oltava voimassa astutushetkellä. Muussa tapauksessa pentue voidaan rekisteröidä FI/ER-rekisteriin vain rotujärjestön lausunnon perusteella myönnetyllä poikkeusluvalla. Poikkeusluvan tulee olla myönnetty ennen astutusta. Poikkeusluvalla rekisteröidyn pentueen rekisteröintimaksu on normaalia korkeampi. Rotukohtaiset erityisvaatimukset löytyvät Kennelliiton sivuilta⁵¹.

Joillakin koiraroduilla on rajoitettu yksittäiselle siitosurokselle tai -nartulle rekisteröitävien pentujen määrää koiran koko elinikä huomioiden. Tämä on merkittävä oikeudellinen kysymys, koska siinä Kennelliitto rajoittaa luonnollisen henkilön omaisuuden käyttöoikeutta perusteilla, jotka vaihtelevat rodusta toiseen ja ovat täysin subjektiivisia. Alhaisin, yhdelle koiralle koko sen eliniän aikana rekisteröitävä pentumäärä, kahdeksan, on asetettu sarplaninac-rodulle. Rotu on Suomessa harvinainen ja kasvattaminen perustuu tuontikoiriin. Koska rodun nartut saavat usein kohtalaisen suuren pentueen, tuontikoiraa voi arvioida voivansa käyttää vain kerran jalostukseen. Perusteluna pienelle pentumäärälle on ollut esimerkiksi se, että rotu on lukumäärältään pieni. Tällä tavalla se ei koskaan suurenekaan, koska kasvattajien ei kannata tuoda tuontikoiria ja jatkaa kasvatustyötään.

Vertailun vuoksi on hyvä todeta, että ori saa astua tai sillä saa keinosiementää yhteensä 150 tammaa vuodessa. Tämäkin rajoitus on käsitykseni mukaan perusteiltaan enemmän eläinsuojelullinen kuin puhdas jalostusrajoitus, koska astutuskausi rajoittuu vain osaan vuotta. Hevosilla on myös perinnöllisiä sairauksia, joten pelkästään sitä ei voida pitää syynä suureen eroon hyväksytyissä jälkeläismäärissä.

⁵¹ <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/6A473333-26E6-4A46-81D9-2AF5684CF3DC/0/rotukohtaiset erityisehdot.pdf>

Koiramaailman säännöt perustuvat harvoin rationaalsiin faktoihin, vaan useammin on kyse emotionaalista pelosta koirien terveyden huononemisesta. Koirien sairauksista on juridisesti vastuussa kasvattaja. Kun ollaan tekemisissä elävien eläinten kanssa, ei koskaan voi olla varma siitä, että syntyvät pennut ovat kaikin puolin terveitä, vaikka vanhemmille olisi tehty kaikki käytettävissä olevat röntgen-, silmä- ja geenitutkimukset. Kuluttajariitalautakunta, kuluttajaneuvoja ja kärjäoikeus takaavat koiranomistajalle oikeusturvan kauppalain, kuluttajansuojalain tai oikeustoimilain perusteella, jos koirassa havaitaan virhe tai tehty sopimus on kohtuuton.

5.10 Astutukseen liittyvät poikkeusluvut

Ohjeen kohta 5 määrää, että kasvattaja voi tehdä Kennelliitolle poikkeuslupa-anomuksen hyvissä ajoin ennen astutusta, jos suunniteltu yhdistelmä ei ole Kennelliiton rekisteröintiohjeen mukainen. Anomukseen pitää liittää rotujärjestön lausunto. Poikkeuslupa ei voi koskea PEVISA-sääntöjä, joihin anotaan poikkeusta astutuksen jälkeen.

Ohjeen kohta 6 sisältää joukon kieltoja koskien koiran rekisteröintiä. Nartun luvattomaksi pennuttamiseksi määritetään liian tiheä pennuttaminen ilman poikkeuslupaa, nartun kuudennen pentueen syntyminen ilman lupaa, yli 8-vuotiaan nartun synnyttäminen ilman, että kasvattaja on hankkinut 6 kk sisällä ennen astutusta eläinlääkärintodistusta koiran kunnosta. Kaikki todistettavasti Kennelliiton tietoon tulleet rekisteröimättömät ns. välipentueet ja ulkomailta rekisteröidyt pentueet huomioidaan syntyneinä pentueina. Pentueeksi katsotaan myös pelkkä synnytys, vaikka siitä ei jäisi rekisteröitäviä pentuja.

Mikäli Kennelliitto ei ennen astutusta ole myöntänyt poikkeuslupaa rotukohtaisesta erityisvaatimuksista poikkeamiseen, voidaan pennut rekisteröidä vain EJ-rekisteriin, jolloin ne ovat jalostuskiellossa. Jos pentueen vanhemmilla ei astutushetkellä ole rotukohtaisen PEVISA-ohjelman edellyttämiä voimassa olevia terveystutkimustuloksia tai lausuntoja, vaan vanhemmat on tutkittu vasta astutuksen jälkeen ja todettu niiden täyttävän rotukohtaisen PEVISA-ohjelman asettamat raja-arvot, voi kasvattaja yhden kerran kasvattajauransa aikana rekisteröidä tällaisen pentueensa FI/ER-rekisteriin, mutta silloin rekisteröintimaksu on korotettu. Yleensäkin kaikista koirarekisteriohjeeseen liittyvistä poikkeuksista, jos ne hyväksytään, kasvattaja joutuu maksamaan kaksinkertaisen rekisteröintimaksun kalleimman maksuluokan mukaan.

5.11 Tuontikoirien rekisteröiminen ja PEVISA-vaatimukset

Tuontikoiria koskevat rekisteröintimääräykset ovat koirarekisteriohjeen kohdassa 9. Rekisteröintiohjeen jo mainitsee sen mahdollisuuden, että muissa maissa viralliseen rekisteriin merkitty koira ei välttämättä ole rekisteröintikelpoinen Suomessa ja että sen ulkomaisia terveystutkimustuloksia ei välttämättä hyväksytä täällä. EU:n sisällä pitäisi koiria koskevien sääntöjen olla jo kilpailulakisistä samanlaiset.

Ohjeen kohdassa 10.2.2 todetaan:

Jalostustieteellinen toimikunta päättää koiran siirrosta EJ-rekisteristä FI- tai ER-rekisteriin. Koiran tulee täyttää rotukohtaisen PEVISA-ohjelman vaatimukset, ja kirjalliseen anomukseen tulee liittää rotujärjestön lausunto siitä, täyttääkö koira rodun jalostuksen tavoiteohjelman terveystuositukset. Kennelliitto voi pyytää muut tarpeelliseksi katsomansa selvitykset (esimerkiksi kasvattajan lausunto, DNA-testi tai muu tutkimustulos) ennen kuin asiaa käsitellään.

5.12 Pentueen rekisteröinnin kieltäminen tai jalostuskieltoon määrääminen

Koirarekisteriohjeen kohta 6.4. antaa Kennelliitolle oikeuden kieltää kasvattajan koirien rekisteröinnin tai tietyn pentueen rekisteröinnin, jos a) kasvattajan todetaan vakavasti laiminlyöneen koirien hoitoa, b) kasvattaja on rikkonut koirarekisteriohjetta tai muita Kennelliiton sääntöjä, ohjeita ja määräyksiä tai allekirjoittamaansa kasvattajasitoumusta. Tämä kohta 6.4 antaa Kennelliitolle käytännössä rajattomat mahdollisuudet jättää kasvattajan pennut rekisteröimättä, koska kiellon perustellut ovat näin väljät. Tässä yhteydessä olisi syytä verrata koiranjalostusta hevosten ja hyötyeläinten viranomaisjohtoiseen jalostuksen ohjaukseen syrjäntäkieltoineen.

Unkarissa koiranjalostusta säädellään lailla. Siellä säädettiin laki, jonka mukaan vain Unkarin hallituksen tunnustamat koirajärjestöt, ETSZ ja MESZSZ, saavat rekisteröidä maassa koiria 15.5.2012 jälkeen. Aiemmin asian hoiti Unkarin Kennelliitto. Kuitenkin Unkarin parlamentti äänesti muutoksesta 29.5.2012 ja antoi Unkarin Kennelliitolle jatkoaikaa 2013 kesäkuuhun asti. Jatkoaika annettiin sen vuoksi, että Unkarin Kennelliitolle on myönnetty FCI:n Maailman Voittaja –koiranäyttelyn järjestäminen toukokuussa 2013. Kyseessä on siis vain jatkoaika, ei päätöksen peruminen⁵². Tämä on esimerkki siitä, että valtio on puuttunut lainsäädännöllisin keinoin myös koirien jalostukseen.

Koirarekisteriohjeen kohtaa 7.1. pohditaan myöhemmin kasvattajan ja koiranomistajan oikeusturvan kannalta. Se kuuluu seuraavasti:

Pentue voidaan poistaa FI/ER –rekisteristä:

- Kun on perusteltu syy epäillä, että kaikki pentueeseen rekisteröidyt koirat eivät ole ilmoitettujen vanhempien jälkeläisiä (polveutumistutkimustulos, mahdoton värinperiytyminen tms)

⁵² http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2012/20120531_unkarin_kennelliiton_tilanne_helpottuu.htm

- Kun kaksi rodun ulkomuototuomaria on antanut lausunnon, jonka perusteella yhtäkin pentueen koiraa perustellusti epäillään sekarotuiseksi.

Jos aloite pentueen poistamisesta FI/ER –rekisteristä on tullut kasvattajalta, maksetaan puolet perityistä rekisteröintimaksuista takaisin palautettuja rekisteritodistuksia vastaan.

Kasvattaja voi anoa yksittäisten pentujen säilyttämistä FI/ER –rekisterissä tai palauttamista rekisteriin Kennelliiton erikseen vaatimien asiakirjojen perusteella.

Kun koira poistetaan FI/ER –rekisteristä, poistetaan myös sen mahdolliset jälkeläiset ko. rekisteristä. Koirat voidaan Kennelliiton päätöksellä siirtää EJ-rekisteriin siten, että niiltä poistetaan osa sukutaulua, joka on väärä tai jonka oikeellisuutta perustellusti epäillään.

Kennelliitto voi tämän säännön perusteella pelkästään asiaa epäillessään ottaa koiralta ja kaikilta sen jälkeläisiltä alenevassa polvessa pois jalostusoikeuden, joka on osa koiran omistusoikeutta.

Aikaisemmin koira on voitu siirtää EJ-rekisteriin kasvattajan tahdosta (yleensä jo penturekisteröintivaiheessa) tai kun sen polveutuminen on DNA-testien avulla todettu vääräksi. Tämä uusi sääntökohta tuli voimaan 1.1.2011.

Ensimmäisen kerran tätä sääntöä tulkittiin Kennelliiton hallituksen päätöksessä 24.4.2011. Kennelliiton hallitus siirsi EJ-rekisteriin kasvattajia tai koiranomistajia kuulematta yli 700 coton de tular –rotuista koiraa⁵³. Uutta sääntöä sovellettiin takautuvasti rekisteröinteihin, jotka oli tehty pääosin ennen 1.1.2011. Vanhimmat EJ-rekisteriin siirretyt koirat olivat syntyneet vuonna 2003. Siirto perustui polveutumisen epäselvyyteen muutaman pentueen osalta.

Tällaisia yksittäisiä vääriä polveutumisia on todettu vuosikymmenien aikana lähes vuosittain, yleensä niin että jompikumpi koiran vanhemmista on ollut väärä. Kun DNA-testit tulivat käyttöön, koira/pentue sai DNA-testin tuloksen mukaisen rekisterikirjan. Muussa tapauksessa kyseinen koira/pentue poistettiin rekisteristä. Tämä coton de tular –tapaus oli ensimmäinen koirien massasiirto EJ-rekisteriin, minkä Kennelliitto tiedotti näyttävästi lehdistötiedotteella, tiedotteella FCI:hin ja internet-sivuillaan.

EJ-rekisteriin siirrettyjen coton de tular rotuisten koirien omistajat ja kasvattajat eivät ole saaneet pyynnöstä hallituksen pöytäkirjan otetta, jossa tätä siirtoa EJ-rekisteriin koskeva päätös oli. Kennelliiton vakinainen toimihenkilö ilmoitti vastauksena yhdelle kyseisten koirien omistajalle sähköpostitse: ”Asia tosiaan koskettaa useita koiria. Katsomme kuitenkin, että ette ole asiassa sellaisessa mielessä asiaosaisena, että Teille tulisi toimittaa pyytämäne pöytäkirjaote. Saamastanne tiedotteesta käy ilmi oleelliset seikat.” Kukaan ei ole voinut moittia tätä hallituksen päätöstä, koska se on annettu tiedoksi vain Kennelliiton sivuilla internetissä julkaistuna pitkänä koirien nimien ”mustana listana”. Kennelliitto ei ole pitänyt asianosaisena ketään: ei rotujärjestöä, ei kasvattajaa, eikä koiranomistajaa.

⁵³ http://www.kennelliitto.fi/FI/kennelliitto/uutiset/2011/coton_260411.htm

Koirarekisteriohjeen kohdan 10.2 mukaan EJ-rekisteriin merkityn koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Moni kasvattaja menetti suurimman osan tai kaikki jalostuskoiransa. Sen lisäksi Kennelliitto ei ole maksanut kuin osan koirille tehdyistä DNA-tutkimuksista polveutumisen määrittämiseksi, vaikka koirarekisteriohjeen kohta 3.2. viimeinen kappale sitouttaa Kennelliiton maksamaan vaaditut polveutumismääritykset siinä tapauksessa, että polveutuminen on osoittautunut oikeaksi.

Coton de tulear –rodun EJ-rekisterisiirtoon liittyy epäselvä periytyminen, joka kohdistuu jo vuosia sitten kuolleeseen koiraan. Kyseinen koira on kaivettu haudasta jo kolme kertaa DNA-testiä varten omistajansa ja eläinlääkärin läsnä ollessa. Testitulokset saatiin jo ensimmäisestä tutkimuksesta ja todettiin koira juuri siksi koiraksi kuin pitikin. Koira palautettiin FI-rekisteriin. Myöhemmin Kennelliiton hallitus peruutti tämän päätöksensä ja siirsi koiran uudelleen EJ-rekisteriin syystä, että keskitalvella haudasta ei kaivettu esiin koko koiraa, eikä eläinlääkäri näin ollen tutkinut koiran korvaan tatuoitua tunnistusmerkintää. Seuraavalla haudanaukaisukierroksella eläinlääkäri pystyi tutkimaan koiran tatuoinnin riittävällä todennäköisyydellä, mutta sekään ei vielä riittänyt. Koiran kolmas haudasta kaivaminen tuotti enää luita, jotka on toimitettu tutkittavaksi. Koiranomistaja odottaa edelleen päätöstä asiassa.

Kennelliiton hallitus poikkesi itse koirarekisteriohjeen määräyksistä merkittävällä tavalla, kun se aloitti 2.6.2010 ER-rekisteröinnit lähes 200:lle saman rotuiselle koiralle, joita ei ollut yhtä lukuun ottamatta rekisteröity mihinkään FCI:n hyväksymään puhdasrotuisten koirien rekisteriin. Koirien kasvattajataho oli itse pitänyt kirjaa koirien polveutumisista. Kyseiset koirat polveutuivat kolmesta rekisteröimättömästä uroksesta ja yhdestä nartusta, joista viimeksi mainittu oli aikaisemmin rekisteröity Kennelliiton sekarotuisten koirien FIX-rekisteriin. Kaksi urosta oli tuntematonta ulkomaista alkuperää ja yksi USA:sta 17 vuotta aikaisemmin tuotu sikäläiseen AKC-rekisteriin merkitty uros. Kun nämä päätettiin ottaa Kennelliiton ER-rekisteriin, niiden jälkeläiset alenevassa polvessa rekisteröitiin samalla kertaa. Todennäköisesti ainakin vanhimmat rekisteröidyistä koirista olivat jo kuolleet. Kyseisen rodun rotukirja on ollut suljettu eli rotuun ei ole voinut ottaa tuntematonta alkuperää olevia koiria yli 100 vuoteen, joten tuntematonta alkuperää olevien koirien siirtäminen rodun ER-rekisteriin rikkoi kaikkia Kennelliiton rekisteröintisääntöjä. Sen lisäksi kyseinen rotu kuuluu PEVI-SA-ohjelmaan, joten rekisteröinnin ehtona olisivat olleet koirien terveystarkastukset tiettyjen sairauksien osalta. Näitä virallisia tuloksia ei ollut esittää siinä muodossa kuin ne muilta saman rodun harrastajilta edellytetään. Kyseisen rodun rotujärjestö pyysi Kennelliiton hallitusta perumaan asianomaisten koirien ER-rekisteriin oton. Koska näin ei käynyt, rotujärjestö teki Kennelliiton sääntöjen mukaisen valtuustoaloitteen. Kennelliiton hallitus päätti kokouksessaan 3/2011 7.4.2011 sanatarkas-

ti näin: ”Hallitus totesi, että kyseessä ei ole valtuuston käsiteltäväksi ja päätettäväksi kuuluva asia. Asia viedään valtuustolle tiedoksi.”

Kyseessä oli nimenomaan valtuustolle kuuluva asia, joka ilmenee seuraavasta kappaleesta.

5.13 Valtuuston velvollisuus tutkia valtuustoaloitteet ja valvoa hallituksen toimintaa

Kennelliiton sääntöjen 21 § määrää:

Kennelliiton jäsenten päätäntävaltaa, jota säännöissä ei ole määrätty yleiskokoukselle kuuluvaksi, käyttää valtuusto.

Valtuuston velvollisuutena on muualla säännöissä mainittujen tehtävien lisäksi:

- valvoa hallituksen toimintaa
- käsitellä Kennelliiton toimintaa koskevat hallituksen esitykset
- käsitellä Kennelliiton valtuuston jäsenten tai jäsenyhdistysten kaksi (2) kuukautta ennen valtuuston kokousta hallitukselle valtuuston käsiteltäväksi esittämät asiat
- päättää kennelpiirin lukumäärästä ja rajoista sekä hyväksyä kennelpiirin, rotujärjestön ja lajiliiton ohjesäännöt
- hyväksyä toimintaan liittyvät säännöt ja niiden muutokset
- päättää Kennelliiton kiinteän omaisuuden ja huoneistojen hallintaan oikeuttavien osakkeiden ostosta ja myynnistä.

Kennelliiton hallituksen päätös 7.4.2011 valtuustoaloitteesta ei noudattanut Kennelliiton sääntöjen 21 §:ä. Sääntö ei anna hallitukselle edes harkintavaltaa sen suhteen, viekö se oikeassa aikataulussa tehdyt aloitteet valtuustokäsittelyyn vai ei. Sääntö nimenomaan velvoittaa valtuustoa käsittelemään tehdyt aloitteet. 21 § velvoittaa valtuustoa myös valvomaan hallituksen toimintaa. Koirarekisteriohjeen päätösvallan siirtäminen valtuustolta hallitukselle ja edelleen JTT:lle ei ole peruste siihen, että hallitus hylkää valtuustoaloitteen.

Edellistä on syytä verrata Kennelliiton kurinpitolautakunnan tekemään kurinpitopäätökseen koskien kasvattajan tekemää virhettä pentueen vanhempien PEVISA-vaatimuksissa.

Kasvattaja Ä, joka oli kaksi kertaa erehtynyt astuttamaan koiransa niin, että ensimmäisessä tapauksessa lonkkatutkimustulos oli puuttunut toiselta vanhemmista ennen astutusta, ja toisessa tapauksessa toisen vanhemman silmätarkastustulos on ehtinyt vanhentua parilla viikolla, oli saanut kurinpitorangeistuksena vuoden rekisteröintikiellon. Kyse oli kuitenkin koirista, jotka osoittautuivat tutkimuksissa astutuksen jälkeen täysin terveiksi. Jälkimmäiset pennut oli rekisteröity jo paria vuotta aikaisemmin ennen asian viemistä kurinpitoon.

5.14 Kennelliiton alemmat määräykset

Kennelliitossa on luotu oma ”lainsäädäntö”, jonka mukaan ”sääntö” käsitellään hallituksen esityksestä valtuustossa, mutta ”ohjeen” tai ”määräyksen” voi laatia ja laittaa voimaan hallitus tai sen alainen toimikunta. Näissä kaikissa kategorioissa on kuitenkin aivan samalla tavalla jäsenten oike-

uksiin, etuihin ja velvollisuuksiin kohdistuvia määräyksiä. Pelkästään sanavalinnoilla on saatu asioita hallituksen päätettäväksi, vaikka ne merkitykseltään elinkeinon harjoittamisessa, harrastusmuotoisessa koirankasvatuksessa ja koiraharrastuksessa ovat sellaisia, että niillä on voimakas vaikutus jäsenen oikeuksiin.

6 YHDISTYSTOIMINNAN LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA PERIAATTEITA

6.1 Yhdistymisvapaus perusoikeusuudistuksessa 1995

Valtiosääntöoikeuden nykyinen yhdistymisvapauden turvaava säädös sisältyi vuoden 1995 perusoikeusuudistukseen. Tuolloin Suomen hallitusmuoto (94/1919), sen 10 a § (969/1995, kumottu 731/1999) sisälsi uuden muotoilun yhdistymisvapaudesta, jolloin historiallinen yhteys sananvapauden ja yhdistymis- ja kokoontumisvapauden välillä purettiin.

Nykyisen Suomen perustuslain 13.2 § on seuraavassa muodossa:

”...jokaisella on yhdistymisvapaus. Yhdistymisvapauteen sisältyy oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua siihen tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan. Samoin on turvattu ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä muiden etujen valvomiseksi”.

Perustuslain yhdistymisvapaussäännös rakentuu normilauseista. Ensimmäinen lause käsittelee perusoikeuksien kohderyhmää. Uusi perusoikeuksien säännöstö ei mainitse kansalaisuusvaatimusta, vaan on kirjoitettu yleisempään ”jokaisen” muotoon. Toinen normilause määrää yhdistymisvapauden muodostuvan neljästä osa-alueesta eli perusoikeudesta, kuulumisoikeudesta, kuulumattomuus-oikeudesta ja osallistumisoikeudesta. Perustuslain 13.2 § takaa sekä positiivisen että negatiivisen kuulumisoikeuden⁵⁴. Perustuslain 13.3 § sisältää lakivarauksen, jonka mukaan tarkempia säännöksiä yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Kyseessä on perustuslakivaliokunnan tekemä lisäys, jota se ehdotti eduskunnalle tehtäväksi perusoikeusuudistuksen yhteydessä⁵⁵. Ehdotuksen hyväksyessään perustuslainsäätäjät pidatti eduskunnalle säätämisoikeuden yhdistymisvapauden tarkemmasta käytöstä. Yhdistysoikeuden historiallisesta kehityksestä viittaa Muukkosen väitöskirjaan⁵⁶.

Ilkka Saraviita⁵⁷ luettelee yhdistymisvapauden keskeisempiä tulkintasääntöjä aatteellisten yhdistysten osalta:

1. Yhdistymisvapautta koskevien perusoikeussäännösten velvoittavat oikeusvaatimukset kohdistuvan ensi sijassa julkiseen valtaan, mutta säännöksillä on merkitystä myös yksityisten välisissä suhteissa.
2. Yhdistysvapauttakin koskee sääntö, jonka mukaan perusoikeussuojasta ei voi pätevästi luopua.
3. Yhdistymisvapautta on useissa kohdin säännelty ihmisoikeutena.

⁵⁴ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 43

⁵⁵ PeVM 25/1994 vp s. 9/II

⁵⁶ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 55-59

⁵⁷ Saraviita Ilkka: Suomalainen perusoikeusjärjestelmä, Talentum, Helsinki, 2005, s. 409

4. Yhdistymisvapaus kuuluu myös alaikäisille.
5. Yhdistymisvapaus on ihmisyksilölle kuuluva perusoikeus; hierarkiassa, liittomuotoisessa ”yhdistysten yhdistyksissä” perusoikeusuoja voi ulottua myös yhdistyksistä muodostuvaan yhdistykseen.
6. Yhdistys voi päättää määrätyn rajoituksen siitä, keitä sen jäseniksi otetaan. Subjektivista oikeutta päästä yhdistyksen jäseneksi ei ole turvattu perustuslailla. Toisaalta julkinen valta ei voi asettaa tällaisia jäsenyysrajoituksia. Jäsenellä ei myöskään ole ehdotonta oikeutta pysyä yhdistyksen jäsenenä, vaan hänet voidaan erottaa yhdistyksestä yhdistyksen vahvistetuissa säännöissä määrätyn edellytyksin.

Perusoikeuksista luopuminen suostumuksen kautta on ongelmallista, koska perusoikeuksista luopuvan tahdonmuodostuksen vapaudesta ja aitoudesta ei aina voi olla riittävän varma. Ongelmana on myös se, ymmärtävätkö rajoitukseen suostuvat toimenpiteensä merkityksen. Lausunnossa 19/2000 hallituksen esityksessä laiksi valtiontalouden tarkastusvirastosta⁵⁸ perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että virastolla olisi toimivalta tehdä kotirauhan piiriin ulottuvia tarkastuksia tarkastettavan suostumuksella. Lisäksi oli ehdotettu, että tällaisesta toimivallasta ei olisi tarpeen säätää lailla muuten kuin välillisesti. PL:n 2.3. §:n mukaan oikeusvaltioperiaate edellyttää, että julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin⁵⁹.

Perusoikeuksia koskevalla delegointikiellolla varmistetaan, että eduskunta osallistuu kaikkeen perusoikeuksia koskevaan normipäätöksentekoon ja valvoo, minkä tyyppisiä rajoituksia säädetään. PL 80.1 § edellyttää, että ihmisten oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lakitasolla. PL 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu.

Itsemääräämisoikeus kuuluu jäsenille (tai näihin rinnastuville valtuutetuille), jotka eivät voi luopua siitä muuten kuin rajoitetusti yhdistyksen muiden ryhmien hyväksi. Oppi pohjautuu suomalaisen yhdistysautonomiakonseption yleisiin seikkoihin⁶⁰.

Perustuslain 13 §:ssä ei ole ennen perusoikeusuudistusta hallitusmuodossa ollut rajoitusta, jonka mukaan yhdistymisvapaus koski vain sellaisten tarkoitusten toteuttamista varten perustettuja yhdistyksiä, jotka eivät olleet vastoin lakia tai hyviä tapoja. Tällaiset rajoitukset jäävät riippumaan siitä, millaisia tarkempia säännöksiä yhdistymisvapauden käyttämisestä voidaan antaa lailla.

---

⁵⁸ HE 39/2000

⁵⁹ Saraviita Ilkka: Suomalainen perusoikeusjärjestelmä, Talentum, Helsinki, 2005, s. 185

⁶⁰ Halila Heikki: Toimivaltajako yhdistyksissä, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisu A-sarja N:o 196, Helsinki 1993, s. 278

6.2 Positiivinen yhdistymisvapaus

Yhdistymisvapauden keskeisimpään sisältöön eli oikeuteen perustaa yhdistys kuuluu myös oikeus saada vapaasti liittyä yhdistykseen julkisen vallan estämättä. Eroa ei tehdä yhdistykseen sitä perustettaessa tai siihen myöhemmin liittyvien jäsenten välillä. Jäsenyyden syntyminen on kaksipuolinen toimi. Yhdistystä ei voida yhdistymisvapauten vedoten pakottaa ottamaan ketään yhdistykseen. Positiiviseen yhdistymisvapauteen kuuluu siten se, että henkilö voi pyrkiä vain niiden yhdistysten jäseneksi, joihin hän voi kuulua. Tästä oikeudesta ei voi luopua sopimus- tai muilla järjestelyillä.

Halila⁶¹ spekuloi perustuslain 13.2 §:n lauseella ”oikeus kuulua yhdistykseen”. Hän katsoo, että koska yhdistykseen liittymistä ei ole perustuslaissa mainittu, oikeuteen kuulua yhdistykseen sisältyy oikeus liittyä siihen, eikä oikeudella liittyä yhdistykseen ole merkitystä, ellei yhdistykseen sen jälkeen voi kuulua. Silti hän toteaa, että yhdistyksellä on oikeus erottaa jäsen, ja ettei kenelläkään ole subjektiivista oikeutta päästä haluamansa yhdistyksen jäseneksi, vaan yhdistys voi itse valita jäsenensä. Samalla tavalla yhdistymisvapaus ei suojaa perusoikeutena oikeutta pysyä yhdistyksen jäsenenä, vaan yhdistys voi erottaa jäsenensä yhdistyslain ja yhdistyksen sääntöjen mukaisesti.

Yhdistykseen liittymisessä ilmenee tietty jännite yhdistysautonomian eli yhdistysten itsemääräämisoikeuden ja subjektiivisen yhdistyksen jäseneksi pääsemisen välillä. Näitä tilanteita saattaisi tulla vastaan silloin, kun elinkeinotoiminnasta vastaava määräävässä markkina-asemassa oleva yhdistys rajoittaa yhdistymisoikeutta mielivaltaisin tai tuntemattomin perustein.

Pakkojäsenyydestä on kyse esimerkiksi silloin, kun on lailla säädetty siitä, että kaikki opiskelijat liittyvät yliopistojen ylioppilaskuntiin. Tämä jäsenyys ei kuitenkaan ole sidottu kurinpitotoimintaan, vaan tarjoaa ylioppilaskunnan palvelut. Muukkonen⁶² katsoo, että liitto-organisaatiossa se, että henkilön jäsenen on oltava jäsenenä sekä liitossa että sen alaisessa yhdistyksessä, on pakkojäsenyyttä. Hän katsoo, että tällaiseen pakkojäsenyyteen tulee suhtautua lähtökohtaisesti kielteisesti. Hänen mukaansa on selvää, että kysymys toisen yhdistyksen jäsenyyden edellyttämisestä jäsenkelpoisuus-kriteerinä on juuri de facto pakkojäsenyyttä. De facto pakkojäsenyys tarkoittaa sitä, ettei pakkojäsenyydelle ole lainsäädännöllistä pohjaa. Ylioppilaskunta-tapauksessa lakipohja on. Jos aatteellinen yhdistys edellyttää jäsenensä kuuluvan myös toiseen yhdistykseen, on kyse siitä, että liittymättä jättäminen aiheuttaa negatiivisia seuraamuksia jäsenelle. Perusoikeuksien horisontaalivaikutuksesta johtuen tulisi jäsenyyksien ketjuttamista toisiinsa välttää.

⁶¹ Halila Heikki & Lauri Tarasti: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 45

⁶² Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, 2008, s. 127

Yhdistysten, jotka eivät ole määräävässä markkina-asemassa, itsemääräämisoikeuden katsotaan olevan pääsäännön, ja vain harvoissa tilanteissa voidaan puhua suoranaisestä liittymisoikeudesta. Tämäkin voi johtaa epäoikeudenmukaisuuteen. Jäsenyyden syntyminen on kaksipuolinen toimi. Yhdistystä ei voida yhdistymisvapauten vedoten pakottaa ottamaan ketään yhdistykseen.

Määräävässä markkina-asemassa olevalle yhdistykselle tilanne on toinen. Yksilön kannalta on kyse siitä, sulkeeko yhteisö tältä muita portteja samalla, kun se sulkee yksilön jäsenyyden ulkopuolelle. Mikäli näin on, julkisen vallan tulee puuttua tilanteeseen. Perusoikeusjärjestelmä ei voi suojata sellaista vapausoikeuksien käyttämistä, jonka seurauksena muille yhteiskunnan jäsenille aiheutuu merkittävää haittaa. Tämä johtuu yhdenvertaisuusperiaatteesta, jota Juha Karhu on luonnehtinut perusoikeusjärjestelmän yhdeksi keskeisperiaatteeksi yhdessä vastavuoroisuuden ja suhteellisuuden kanssa⁶³. Myös Halila⁶⁴ toteaa, että yhdistyksellä, jolla on palvelutoimintojen monopoli, niin kuin esimerkiksi yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yhdistyksellä voi olla, yhdistys syyllistyy kilpailulainsäädännön vastaisiin toimiin, jos se hylkää jäsenhakemuksia ja jos se ei anna palvelujaan asianmukaiseen hintaan niille, jotka eivät ole päässeet jäseneksi. Vaatimuksena ei kuitenkaan ole, että palvelut olisivat samanhintaisia jäsenille ja ulkopuolisille. Jäseneksi hyväksymättä jätetty henkilö ei voi viedä jäsenhakemusasiaansa menestyksellisesti tuomioistuimessa tutkittavaksi. Skandinavian maissa tuomioistuinkäytännöt ovat poikenneet suomalaisesta oikeuskäsityksestä⁶⁵.

6.3 Negatiivinen yhdistymisvapaus

Negatiivinen yhdistymisvapaus tarkoittaa sitä, että jokaisella on oikeus olla kuulumatta yhdistykseen eli olla siihen liittymättä. Elinkeinoyhdistyksissä ja työmarkkinajärjestöissä negatiivisen yhdistymisvapauden toteuttamiseen voi liittyä vaikeita yhdenvertaisuuteen ja palvelujen tarjoamiseen liittyviä kysymyksiä. Erityisesti näitä voi esiintyä silloin, kun etuisuuksia ja velvollisuuksia jaetaan, etenkin kun yhdistyksellä on oikeus rajoittaa palvelunsa omaan jäsenistöön. Jos yhdistys kuitenkin on määräävässä markkina-asemassa oleva elinkeinonharjoittaja tai niiden yhteenliittymä, se voi olla velvollinen tarjoamaan palveluja muille kuin jäsenilleen markkinahintaan⁶⁶.

Yhdistysvapauden välittömään piiriin eivät kuulu aatteelliset yhdistykset, joiden olemassaolo perustuu erityislainsäädäntöön. Yhdistyslain 2.2 § säättää, ettei yhdistyslaki koske yhdistystä, joka lailla

⁶³ Pöyhönen (nykyisin Karhu) Juha: Uusi varallisuus-oikeus, Talentum, Helsinki, 2003, s. 72

⁶⁴ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006 s. 191

⁶⁵ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 196 viitteineen

⁶⁶ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 46-47

tai asetuksella on järjestetty erityistä tarkoitusta varten, ellei erikseen ole toisin säädetty. Näissä tavallisesti julkisoikeudellisissa yhdistyksissä ei ole kysymys aatteellisen tarkoituksen toteuttamiseksi tapahtuvasta vapaaehtoisesta yhteistoiminnasta, johon yhdistysvapaudella tähdätään, vaan lailla säädetystä jäsenyydestä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on linjannut yhdistyskäsitettä siinä mielessä, miten Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklaa sovelletaan julkisoikeudellisiin yhdistyksiin. EIT:n ratkaisusta voidaan päätellä, että mikäli julkisoikeudellinen yhdistys selvästi kuuluu osaksi julkishallintoa erilaisten valvonta- ja muiden suhteiden kautta, ei sitä voida katsoa yhdistykseksi. Sen sijaan yksityisoikeudellista aatteellista yhdistystä muistuttava julkisoikeudellinen yhdistys on 11 artiklan tarkoittama yhdistys⁶⁷.

HE:ssä⁶⁸ todetaan, että perustuslaissa turvattaisiin ehdotuksen mukaan nimenomaisesti myös negatiivinen yhdistymisvapaus eli oikeus olla kuulumatta yhdistykseen ja erota siitä. Eduskunnan lakivaliokunta (LaVM 15/1988 vp) ja perustuslakivaliokunta (PeVL 6/1988 vp) ovat jo aikaisemmin korostaneet negatiivisen yhdistymisvapauden merkitystä osana perustuslain turvaamaa yhdistymisvapautta. ---

Perustuslain turvaamana yhdistymisvapaus koskee ensisijaisesti yhdistyslain (503/89) tarkoittamia niin sanottuja aatteellisia yhdistyksiä. Ehdotus ei estäisi vastaisuudessa perustamasta nykyiseen tapaan lainsäädäntöteitse julkisoikeudellisia yhdistyksiä julkista tehtävää varten. Myös jäsenyydestä tällaisessa yhdistyksessä voitaisiin edelleen säätää laissa (ks. esim. PeVL 12/1957 vp, PeVL 4/1963 vp, PeVL 3/1990 vp), mutta yhdistymisvapautta turvaavan perustuslainsäädännön voidaan tällöinkin katsoa puoltavan pidättyvää suhtautumista pakkojäsenyyteen. Yhdistymisvapautta ei siten voi rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä laissa säädetyn julkisen tehtävän hoitamiseksi.

Oikeuteen liittyä yhdistyksiin vapaasti kuuluu käänteisesti oikeus erota vapaasti yhdistyksistä, mikä on katsottava sisältyvän negatiiviseen yhdistymisvapauteen. Ketään ei voi velvoittaa pysymään yhdistyksessä ja tukemaan sitä kautta yhdistyksen tarkoituksien saavuttamista, jos hän ei halua niitä enää tukea. Antero Jyränki huomauttaa, että positiiviset ja negatiiviset vapaudet ovat sidoksissa toisiinsa, eikä abstraktilla (negatiivisella) vapaudella ole suurtakaan merkitystä yksilölle, mikäli tämä ei reaalisesti pysty sitä hyödyntämään⁶⁹.

Tasa-arvolain 8 c § (2005/232) säättää syrjinnästä etujärjestöissä. Sen mukaan menettelyä on pidettävä tässä laissa kiellettynä syrjintänä, jos henkilö asetetaan muita epäedullisempaan asemaan sukupuolen perusteella työmarkkinajärjestön tai muun ammatillista edunvalvontaa harjoittavan järjestön toiminnassa, jäseneksi pääsyssä tai sen tarjoamien etuuksia annettaessa tai häntä muutoin kohdellaan 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla. PL 6.2 §:n syrjintäkiellolla voi olla vaikutusta yhdistysten toimin-

⁶⁷ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edliex, 2012, s. 86

⁶⁸ HE 309/1993 vp 10 a §:n 2 momentin perustelut

⁶⁹ Jyränki Antero: Valta ja vapaus, Valtiosääntöoikeuden yleisiä kysymyksiä, Jyväskylä, 2003, s.

taan esimerkiksi silloin, kun yhdistys liiketoiminnassaan tarjoaa palveluja yleisölle⁷⁰. Yhdenvertaisuuslain 2.1 §:n 4 kohdan mukaan lakia sovelletaan, kun kysymys on jäsenyydestä tai toiminnasta työntekijä- tai työnantajajärjestöissä tai muussa järjestössä, jonka jäsenillä on tietty ammatti, taikka järjestön antamista etuuksista. Kennelliiton elinkeinonharjoittajajäsenillä on sama ammatti ja tätä ammattia ei voi harjoittaa samanlaisena missään muussa järjestössä. Kennelliiton säännöt toteuttavat tasa-arvolakia.

6.4 Yhdistysautonomia

Yhdistysautonomia kohdistuu julkiseen valtaan, mutta myös muihin ulkopuolisiin tahoihin. Yhdistysautonomialla tarkoitetaan itsemääräämisoikeutta, itsehallinnollisuutta, oikeustoimikelpoisuutta ja viranomaisten puuttumattomuutta yhdistyksen toimintaan. Yhdistyksen itsemääräämisoikeus on oikeusperiaate, joka ei johdu perustuslain säännöksistä vaan tavanomaiseksi vakiintuneesta katsantokannasta. Yhdistysautonomiaopin mukaisesti tämä tarkoittaa, että tavallisilla aatteellisilla yhdistyksillä on, lain sallimissa rajoissa, oikeus päättää itse säännöistään, jäsenkunnastaan sekä yksittäisistä päätöksistään ulkopuolisten päätöksentekoon puuttumatta. Yhdistysautonomia ei kuitenkaan ole täysin rajoittamaton. Yhdistyksen on huolehdittava siitä, miten vähemmistön oikeudet, sivullisen asema, toimivaltajako ja yhdenvertaisuus yhdistyksessä toteutetaan⁷¹.

Yhdistysautonomiaa ei sovelleta kaikilta osin määrävissä markkina-asetuksessa olevaan yhdistykseen, jonka on noudatettava kilpailulainsäädäntöä. Kilpailulainsäädäntöön perustuvia vaatimuksia ratkaiseva tuomioistuin on markkinaoikeus⁷².

Muukkonen toteaa väitöskirjassaan, että Halilan ja Tarastin sopimusoikeudellinen ajattelumalli yhdistystoiminnasta perustuu siviilioikeudellisesta yksityisautonomiasta eli itsemääräämisoikeudesta johdetun yhdistysautonomian korostamiseen yhdistysoikeuden yhtenä johtavana periaatteena. Yhdistysautonomian asema sopimusoikeuden aikakauden kirjallisuudessa on näyttäytynyt jopa niin vahvana periaatteena, että on herännyt kysymys siitä, onko kyseessä periaate ollenkaan. Tapa, jolla yhdistysoikeudessa yhdistysautonomialla operoidaan, muistuttaa hyvin vahvasti sopimusoikeuden perusdikotomiaa pääsäännöstä ja poikkeussäännöstä⁷³. Periaatteilla tarkoitetaan normatiivista sään-

---

⁷⁰ KM 1992:3, s. 176

⁷¹ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 115

⁷² Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 447

⁷³ Muukkonen Matti: s. Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, 22-23

telyä täydentäviä näkemyksiä, ne ovat kullakin oikeudenalalla arvostettujen näkemysten tai teorioiden ilmentymiä.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, että perustuslaissa turvattu yhdistysautonomia kuuluu myös lainsäädäntötoimin erityisiä tarkoituksia varten järjestetyille yhdistyksille eli julkisoikeudellisille yhdistyksille. Samalla valiokunta on korostanut, että julkisoikeudellisten yhdistysten ei tarvitse nauttia samanlaista itsemääräämisoikeutta kuin tavallisten yhdistyslailta säänneltävien yhdistysten. Lailla järjestettävien yhdistysten autonomiaa ei ole kuitenkaan asiallista rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä niiden lakisääteisten tehtävien kannalta (PeVL 1/1998 vp, PeVL 39/2004 vp ja PeVL 52/2006 vp).

Yhdistysautonomiaa ei Suomessa ole ymmärretty siten, että yhdistystoiminnasta ei voitaisi lainkaan antaa lain taseisia säännöksiä. PL 13.3 §:ssä päinvastoin edellytetään, että yhdistymisvapauden käyttämisestä annetaan lailla tarkempia säännöksiä. Perustuslain turvaama yhdistymisvapaus asettaa kuitenkin rajoituksia säännöksille, joita lain tasolla voidaan antaa. Yhdistyslain pakottavat säännökset suojaavat mm yhdenvertaisuutta ja vähemmistön oikeuksia, sivullisten asemaa sekä kansanvaltaisten periaatteiden noudattamista. Pakottavilla säännöksillä, jotka voidaan ymmärtää yhdistysautonomian rajoituksiksi, on monissa tapauksissa muihin perusoikeuksiin viittaava perustelu⁷⁴.

Koska tavallisilla yhdistyksellä on oikeus päättää itse omasta normiympäristöstään lainsäädännön sallimissa rajoissa, on sillä myös oikeus ensisijaisesti suorittaa tulkinta siitä, mitä mikäkin sääntömääräys tarkoittaa⁷⁵. Yhdistyksellä on ensikäden tulkintaoikeus sääntöihinsä, mutta kilpailulainsäädäntöä noudattavissa määräävässä markkina-asemassa olevissa yhdistyksissä tilanne on toinen.

Yhdistyslain 32 §:n mukaan yhdistyksen päätöksiä ei voida kyseenalaistaa tarkoituksenmukaisuusperustein⁷⁶. Yhdistysautonomia ei ole täysin rajoittamaton, vaikka yhdistysoikeuden oikeuslähdeopin erityispiirteistä johtuukin, että yhdistyslain 8 §:ssä tarkoitetuilla säännöillä on oikeudenalalla poikkeuksellisen vahva asema. Yhdistyksen kokouksen päätöksistä voi kannella vain jäsen, joka ei ole ollut kokouksessa läsnä tai on läsnä olleena ilmoittanut eriävän mielipiteen kirjattavaksi pöytäkirjaan. Yhdistyksen päätösten asianmukaisuutta kontrolloidaan vain laillisuusperustein. Tällöin reagointioikeus on vain jäsenellä, joka on säilyttänyt moiteoikeutensa pysyttelemällä päätöksenteon ulkopuolella.

⁷⁴ Tuori Kaarlo: Yhdistymisvapaus, Teoksessa Hallberg Pekka ym (toim): Perusoikeudet, Werner Söderström, Porvoo, 2005, www.wsoypro.fi

⁷⁵ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 437

⁷⁶ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 471

Yhdistysautonomialla on laaja käytännön merkitys liittomuotoisissa yhdistyksissä, joiden organisaation järjestämisestä muun muassa liiton jäsenyhdistysten yhdistysautonomia rajoittaa. Pääsääntöisesti liitolle ei voida antaa jäsenyhdistyksille kuuluvaa päätösvaltaa.

Yhdistymisvapauden alkuperää ja sisältöä on perusoikeuksien kannalta ja yhteiskuntafilosofisesti pohtinut Muukkonen⁷⁷. Keskeisin ja tärkein yhdistystoiminnan periaatteista on aina ollut se, että päätösvalta on yhdistyksen kokouksessa läsnä olevilla jäsenillä. Yhdistyksen kaikkien jäsenten muodostama foorumi, kokous, on pakollinen toimielin yhdistyksessä. Jos yhdistyksen jäseneltä perusteettomasti evätään oikeus olla läsnä kokouksessa, toimenpide loukkaa hänen yhdenvertaisuuttaan yhdistyksen muihin jäseniin nähden, ja tällainen yhdistyksen päätös on mitätön⁷⁸. Tästä voi aiheutua myös muiden kokouksessa tehtyjen päätösten mitättömyys.

Periaatteessa jokainen luonnollinen henkilö, joka on yhdistyksen tai sen jäsenenä olevan oikeushenkilön jäsen, voidaan valita valtuutetuksi. Yksi yhdistysvapauden perusoikeuksista on kansanvaltaisuusperiaate, joka toteutetaan yhdistystoiminnassa sillä, että yhdistyksen jäsenellä on oikeus osallistua päätösvalan käyttämiseen yhdistyksessä sekä oikeus ehdokkaiden asettamiseen yhdistyksen vaaleissa⁷⁹.

Yhdistyslain 11 § edellyttää, että hallitus pitää luetteloa jäsenistä. Perusteena on komiteamietintö⁸⁰, jonka mukaan jäsenet tulee voida tunnistaa jäsenluettelotietojen perusteella. Komitea myös edellytti, että yhdistyksen jäsenillä on oikeus saada tietoja yhdistyksen jäsenistä⁸¹. Tämä vaatimus löytyy edelleen yhdistyslaista, joka määrää, että yhdistyksen jäsenelle on pyydettyessä varattava tilaisuus tutustua jäsenluetteloon. Alun perin tämän esitti Merikoski väitöskirjassaan⁸².

Jäsenet valitsevat luottamushenkilöt hallitukseen tai isoissa yhdistyksissä valtuustoon, joka puolestaan valitsee hallituksen. Hallituksen tehtävänä on noudattaa jäsenten päätöksiä ja hoitaa yhdistyksen taloutta. Koska puhtaan liitto-organisaation jäsenenä on vain yhdistyksiä, voivat liittokokouksessa päätösvaltaa käyttää valtuutetut, jotka kuitenkin ovat jäsenyhdistysten henkilöjäsenten valit-

---

⁷⁷ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapauden alkuperä ja sisältö, Oikeus 4, 2010, s.396-417

⁷⁸ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksessä, Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 82-83

⁷⁹ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, s. 133, 21-23

⁸⁰ KM 1984:1 s. 174-175

⁸¹ Halila Heikki: Yhdistyksen jäsenluettelo, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 1988, s. 96

⁸² Merikoski Veli: Hallinto-oikeudellinen tutkimus yhdistymisvapaudesta, Otava, Helsinki, 1935, s. 186-187

semia⁸³. Kiellettyä on esimerkiksi sellainen sääntömääräys, jonka mukaan liiton päättävä elin valitsisi hallituksen jäsenet jäsenyhdistysten ehdottamista henkilöistä⁸⁴.

Yhdistyslaki ja yhdistyksen säännöt määräävät sen, millä toimielimellä on päätösvalta (jäsenkokouksella tai valtuustolla) ja millä toimeenpanovalta (hallituksella). Yhdistyslaki määrää perusperiaatteet sitovasti, mutta antaa yhdistykselle mahdollisuuden säännöissään määrittää yksityiskohdista. Yhdistyksen tulee toimia tarkoitustaan toteuttaen jäsenkunnan kokouksessa tekemien päätösten mukaisesti⁸⁵.

Yhdistymisvapaus ei ole irrallinen osa oikeusjärjestelmän kokonaisuudesta. Yhdistysoikeuden perusteiden hahmottaminen edellyttää yhdistymisvapauden roolin ymmärtämistä osana yhteiskunta- ja oikeusjärjestelmäämme. Yhdistysoikeuden klassikko, Veli Merikosken väitöskirja⁸⁶ paneutui yhdistysoikeuteen hallinto-oikeudellisesta näkökulmasta, Heikki Halila⁸⁷ määrittelee yhdistysoikeuden sopimusoikeuden pohjalta, kun taas Matti Muukkonen⁸⁸ lähtee perusoikeuksista ja laajemmasta käsitepohjasta.

Perus- ja ihmisoikeuksien merkitys on kasvanut olennaisesti suomalaisessa oikeuselämässä sen jälkeen, kun Suomi liittyi Euroopan ihmisoikeussopimukseen (EIS) vuonna 1990 ja vuonna 1995 toteutettiin perusoikeusuudistus (969/1995). EIS:n 4 §:n 17 artiklan oikeuksien väärinkäytön kieltö säättää: Minkään tässä yleissopimuksessa ei saa tulkita suovan millekään valtiolle, ryhmälle tai henkilölle oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä yleissopimuksessa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa niitä enemmän kuin tässä yleissopimuksessa on sallittu. Samassa sopimuksessa sen 7 artiklassa määrätään ”ei rangaistusta ilman lakia”, 8 artiklassa ”oikeudesta nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta”, 11 artiklassa ”kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta” ja 13 artiklassa ”oikeudesta tehokkaaseen oikeussuojakeinoon”. Saman sopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artikla säättää omaisuudensuojasta ensimmäisessä momentissa: Jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan.

Perusoikeuksien keskeinen tulkintakysymys on se, miten paljon perusoikeuksia voidaan rajoittaa. Perustuslakivaliokunta lähtee siitä, että riittävällä täsmällisyydellä ja tiukkuudella kirjoitetut kvali-

⁸³ Tapanila Antti: Yhdistyksen jäsenyys ja sen oikeusvaikutukset, Defensor legis 2, 2002, s. 272

⁸⁴ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksissä, Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 88

⁸⁵ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksissä, Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 92, 95

⁸⁶ Merikoski Veli: Hallinto-oikeudellinen tutkimus yhdistymisvapaudesta, Helsinki, 1935

⁸⁷ Halila Heikki: Toimivaltajako Yhdistyksissä, Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki, 1993

⁸⁸ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012

fioidut lakivaraukset osoittavat suoraan lainsäätäjän harkintavallan rajat. Näin perusoikeus ei tule rajoitetuksi enempää kuin on tarpeen⁸⁹. Muukkonen katsoo, ettei PL:n 13.3.§:än voida katsoa täytävän perustuslakivaliokunnan kvalifioidulle lakivaraukselle asetettuja täsmällisyys- ja tiukkuusvaatimuksia. Näin säätelyrajat hahmottuvat yleisen järjestelmän ja kyseistä perusoikeutta tarkentavan esityön yhteistulkintana. Lakivarauksen ulkopuolella yleiset rajoitusedellytykset ovat: lailla säätämisen vaatimus, täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus, hyväksyttävyyysvaatimus, ydinalueen koskemattomuuden vaatimus, suhteellisuusvaatimus, oikeusturvavaatimus sekä kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden loukkaamattomuusvaatimus. Näiden perusteella arvioidaan perustuslain ja yhdistymisvapauden alaan kuuluvan lainsäädännön suhdetta, unohtamatta PL:n 80.1 §:n vaatimusta yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteiden lakitasoisesta säätämisestä⁹⁰.

Perusoikeudet koskevat myös yksilöiden välisiä suhteita, puhutaan *Drittwirkung*-opista⁹¹. Joissakin tilanteissa perusoikeuteen voitaisiin vedota myös toista yksilöä vastaan, ellei asiasta ole asianmukaista lainsäädäntöä. Perusoikeustyöryhmä totesi mietinnössään⁹², että suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa on viime aikoina oltu yksimielisiä siitä, että perusoikeuksia ei voida rajoittaa pelkästään erityiseen vallanalaisuussuhteeseen nojautuen, vaan rajoitusten tulee perustua lakiin sen mukaan kuin rajoittaminen on mahdollista perustuslaissa olevien rajoituskäytännön mukaan.

Perusoikeusnäkökulma on nyt esillä selkeämmin myös yhdistysoikeudellisessa oikeustieteellisessä kirjallisuudessa. Perusoikeuksia tarkasteltaessa paneudutaan usein yhteen oikeuteen, eikä huomioida ns. vapausoikeuksia kokonaisuutena. Joku saattaa korostaa yksityisyyden suojaa, toinen painottaa sanavapauden ja julkisuuden merkitystä, kun taas kolmas tarkastelee asiaa lähinnä vain siihen liittyvien taloudellisten toimintavapauksien suunnasta. Tällöin on vaarana, että tilanteeseen liittyvien erisuuntaisten perusoikeuksien ulottuvuuksien kokonaisvaltainen punninta jää suorittamatta⁹³.

6.5 Yhdenvertaisuus yhdistyksessä

Yhdenvertaisuusperiaate koskee yhdistyksen kaikkia jäseniä. Yhdistyslain 33.2 § säättää:

---

⁸⁹ PeVM 25/1994 vp s. 5/II

⁹⁰ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 45 viitteeseen

⁹¹ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 54

⁹² Perusoikeustyöryhmä 1992 mietintö, Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 2/1993, s. 42

⁹³ Lämsineva Pekka: Perusoikeudet – merkittävä haaste oikeuselämälle, Lakimies 4, 2003, s. 681

Mitätön on myös päätös, joka vähentää yhdistyksen jäsenellä sääntöjen mukaan olevaa erityistä etua yhdistyksessä taikka sisällöltään tai päätöksentekotavaltaan olennaisesti loukkaa jäsenen yhdenvertaisuutta, jollei 27.3 §:stä muuta johdu.

Jäsenen henkilöön liittyvänä yhdenvertaisuusnormi sisältää ensi kädessä sen, että jokaisella yhdistyksen jäsenellä tulee yhdistyksessä olla samat oikeudet ja velvollisuudet kuin kaikilla muillakin yhdistyksen jäsenillä. Jokaisella yhdistyksen jäsenellä on subjektiivinen kannekelpoinen oikeus vaatia oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa kunnioittamista. Loukkauksen tapahduttua hänellä on mahdollisuus turvautua lain hänelle suomiin oikeussuojakeinoihin. Yhdistys ei saa kohdella jäseniään mielivaltaisesti. Se, että yhteisön jäsenet ovat keskenään yhdenvertaiset, ei kuitenkaan merkitse sitä, että yhteisön jokaisella jäsenellä tulisi ehdottomasti olla toistensa kanssa täysin samat oikeudet ja velvollisuudet. Yhdistyksen sääntöihin voidaan ottaa määräyksiä, joilla jäsenten keskinäisestä yhdenvertaisuudesta luovutaan. Sääntöihin otettavilla määräyksillä voidaan luoda oikeuksiltaan ja velvollisuuksiltaan erilaisia jäsenryhmiä. Oikeuksien ja velvollisuuksien erojen tulee kuitenkin ilmetä yhdistyksen säännöistä. Tällöin yhdenvertaisuus merkitsee sitä, että jokaisella yhdistyksen jäsenellä on oikeus vaatia, että siinä ryhmässä, johon hän kuuluu, kohdellaan häntä yhdenvertaisesti muiden saman ryhmän jäsenten kanssa. Yhdenvertaisuus merkitsee sitä, että erot, joita eri ryhmien välille on yhdistyksen säännöillä muodostettu, pysytetään, eikä näin muodostunutta oikeudellista tilaa muuteta. Yhdistyksen jäsenet ovat keskenään yhdenvertaisia niin kauan kuin heitä kaikkia koskevat samat määräykset⁹⁴. Yhdistyksen kokouksessakaan ei voida laillisesti tehdä sääntöjen ja yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista päätöstä muuttamatta ensin yhdistyksen sääntöjä⁹⁵.

Kennelliiton uusi pentuvälitystoiminta rikkonee jäsenten yhdenvertaisuutta. Ilmaiseen internetissä julkaistavaan pentuvälitykseen hyväksytään pentueita vain sellaisilta kasvattajilta, jotka ovat allekirjoittaneet kasvattajasitoumuksen. Kuitenkaan Kennelliiton säännöissä ei tunneta kuin yhdenlaisia varsinaisia jäseniä, joilla on sama jäsenmaksu, eikä kasvattajasitoumusta mainita säännöissä lainkaan. Kasvattajasitoumuksen allekirjoittamisen perusteella kasvattajat on jaettu kahteen kastiin myös pentujen rekisteröintimaksuja määrättäessä.

Yhdenvertaisuus ei tarkoita sitä, että erottamisperusteen ollessa olemassa, jäsen on aina erotettava (YhdL 14§), vaan se on aina harkinnanvaraista, mutta yhdenvertaisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Yhdenvertaisuutta ei myöskään loukkaa se, että erottaminen tai kurinpito kohdennetaan

---

⁹⁴ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksissä, Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 78-79

⁹⁵ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 142-143

ensimmäistä kertaa johonkin jäseneseen. YhdL:n 33 §:n tarkoittamaa jäsenten yhdenvertaisuutta loukkaa olennaisesti se, kun samalla tavalla toimineesta jäsenjoukosta vain osa pyritään erottamaan.

Vaasan HO 1992:3 koskee yhdistyksen päätöstä sen jäsenten erottamisesta yhdistyksen jäsenyydestä sillä perusteella, että jäsenet olivat yhdistyslain 14 §:n 2 kohdan tarkoittamalla tavalla vahingoittaneet yhdistyksen toimintaa, loukkasi yhdistyksen jäsenten yhdenvertaisuutta niin yhdistyksen jäseniin nähden, jotka olivat toimineet samalla tavoin kuin yhdistyksestä erotetut ja joiden oli edelleen sallittu olla yhdistyksen jäseninä. Yhdistys ei myöskään ollut näyttänyt, että sillä olisi ollut hyväksyttävä peruste asettaa samalla tavoin menetelleet yhdistyksen jäsenet yhdistyksestä erottamisen suhteen erilaiseen asemaan. Erottamispäätös julistettiin mitättömäksi.

Yhdenvertaisuus ei tarkoita sitä, että yhdistyksessä kaikki päätökset on tehtävä yksimielisesti. Enemmistöperiaate on sopusoinnussa yhdenvertaisuusnormin kanssa. Siinä kuitenkin piilee riski, että enemmistö käyttää väärin asemaansa. Yhteisölainsäädäntöön sisältyvillä erityisillä vähemmistösuojasäännöksillä pyritään turvaamaan, että enemmistö ei pääse käyttämään asemaansa väärin. Yhdenvertaisuusnormi muodostaa vähemmistösuojasäännösten täydennyksen. Toinen yhdenvertaisuusnormin funktio on pyrkimys ylipäättään estää sellaiset yhteisön toimet ja päätökset, jotka epäoikeutetusti suosivat tiettyä tai tiettyjä yhteisön jäseniä taikka yhteisön ulkopuolista tahoa yhteisön yksittäisen jäsenen kustannuksella. Yhdenvertaisuusnormin suurin merkitys on sen preventiivisessä vaikutuksessa estää enemmistöä loukkaamasta normia. Koska yhdenvertaisuusnormin sanktiot ovat ennustettavissa, yhdenvertaisuusnormi tyydyttää myös oikeusvarmuuden vaatimusta.

Syrjintä on määritelty samanlaisin perusluonnehdinnoin kuin PL 6.2 §:ssä, mutta lisäksi laissa on määritelty tekemuotona välitön tai välillinen syrjintä, häirintä sekä ohje tai käsky syrjiä. Laissa tarkoitettuun syrjintään syyllistynyt voidaan tuomita lain 9 §:ssä määriteltyyn hyvitykseen⁹⁶.

6.6 Esteellisyys yhdistyksessä

Yhdistyksen jäsenet ovat yhteisömuotoisen yhteistoimintansa puitteissa velvolliset toimimaan ensi sijassa yhteisön hyväksi ja tavoittelemaan sen parasta. Toisinaan yhteisön jäsen joutuu konfliktitilanteeseen, koska hänellä on yhteisön käsiteltävässä asiassa mukana oma voimakas intressinsä.

Tällöin vaarana on, että jäsen pyrkii tyydyttämään omia intressejään yhteisön itsensä tai sen muiden jäsenten kustannuksella. Esteellisyyssäännösten tarkoituksena on estää se, että yhteisön jäsen tällaisessa ristiriitatilanteessa voisi antaa omien intressiensä vaikuttaa toisten yhteisön jäsenten tai yhteis-

⁹⁶ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 195

sön vahingoksi. Esteellisyysäännöstö liittyy läheisesti vähemmistösuojasäännöksiin. Se on eräs tae siitä, että yhteisön jäsenten keskinäistä yhdenvertaisuutta ei loukata.

Kun yhdistyksen kokouksessa käsitellään yhdistyksen ja sen jäsenen välistä oikeustointa, jäsenen esteellisyys on ehdoton. Kun päätöksenteon kohteena on puhevallan käyttäminen kolmatta henkilöä vastaan, jäsen on esteellinen, jos hänellä on odotettavissa kyseisessä asiassa olennaista etua, joka voi olla ristiriidassa yhdistyksen edun kanssa⁹⁷.

Esteellinen henkilö ei saa osallistua varsinaiseen asiasta päättämiseen. Hän voi kuitenkin osallistua asiasta käytyyn keskusteluun. Laajempi esteellisyyskäsite sisältää sen, ettei esteellinen henkilö saa edes osallistua keskusteluun asiasta. Esteellisen jäsenen osallistuminen asian käsittelyyn ja päätöksen tekoon muodostaa huomattavan potentiaalisen riskin siitä, että yhdistyksen jäsenten keskinäistä yhdenvertaisuutta loukataan. Yhdistystoiminnassa esteellisyyttä pitäisi tulkita laajasti, koska tällaisessa yhteisössä syntyy helposti epäily siitä, ettei toimita esteellisyysäännöksiin mukaisesti. Tämä johtuu siitä, että kaikkien luottamushenkilöidenkin on oltava yhdistyksen jäseniä.

Esteellisyyssasiaa olisi Kennelliitossa tullut pohtia esimerkiksi siinä tilanteessa, että valtuuston puheenjohtajistoon kuuluva henkilö, lakimies, joka oli myös kurinpitolautakunnan jäsen, oli läsnä hallituksen kokouksissa silloin, kun hallituksessa päätettiin kurinpitoon ilmoitettavista henkilöistä ja heille annettiin väliaikaisia kurinpidollisia seuraamuksia. Valtuuston puheenjohtajisto ei saa osallistua päätöksentekoon, mutta heillä on puheoikeus hallituksen kokouksessa. Toinen selkeä riskitilanne oli, kun kurinpitolautakunnan lakimiesjäsen toimi asiamiehenä päämiehensä kurinpitoon viemässä jutussa. Vaikka kyseinen lakimies jäväsi itsensä juuri tätä asiaa käsiteltäessä, hänellä saattoi silti olla vaikutusta päätökseen. Asia tuli esille myöhemmin Kennelliiton ja asianomaisen kurinpitotoimenpiteen kohteeksi joutuneen kasvattajan välisessä oikeudenkäynnissä. Kolmas ongelmatilanne koskee toimikunnan asiantuntijanjäsenten osallistumista päätöksentekoon silloin, kun he itse ovat korvausta vastaan osallistuvat saman toimikunnan vaatimien koirien terveystutkimusten tekemiseen tai rotujärjestöjen jalostusasiakirjojen laadintaan. Asetelma asettaa epäilyksenalaiseksi asianomaisen jäävyyden, vaikka he itse kokisivat, ettei tästä ole muodostunut ongelmaa. Tämä riski ja se, että esteellisyysäännöksen ratio on estää esteellistä jäsentä yrittämästä hyötyä päätöksestä muiden kustannuksella, puoltavat esteellisyysäännösten laajaa tulkintaa⁹⁸. Pelkästään se, että syntyy epäilyksistä esteellisyyden vaikutuksista, on merkittävää.

---

⁹⁷ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksissä, Suomen Lakimieskustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 126-129

⁹⁸ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksissä, Suomen Lakimieskustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 132

Esteellisyys erottamis- ja kurinpitoasioissa voidaan kärjistää kysymykseen, miksi yhdistyksen käytössä erottamis- ja kurinpitovaltaansa ”syytetyn” oikeusturvan tulisi olla olennaisesti huonompi kuin tuomioistuim- tai hallintoasioissa. Asian merkitystä korostaa yhtäältä kurinpitoasioiden siirtyminen yhä enemmän yhdistyksen kokoukselta hallitukselle tai erityiselle kurinpitoelimelle ja toisaalta rangaistusten merkityksen korostumisessa.

YhdL:n 37 §:ssä on yhdistyksen hallintoa koskeva esteellisyysääntö: Hallituksen jäsen tai yhdistyksen toimihenkilö ei saa osallistua hänen ja yhdistyksen välistä sopimusta koskevaan eikä muunkaan sellaisen asian käsittelyyn, jossa hänen yksityinen etunsa saattaa olla ristiriidassa yhdistyksen edun kanssa.” Säännös koskee samalla tavalla yhdistyksen muita luottamushenkilöitä. Lain lähtökohta on se, ettei esteellisellä ole edes läsnäolo-oikeutta asian käsittelyn aikana. EIS:en 4 §:n 6 artiklan 1 kappaleen vaatimuksella oikeudenkäynnin puolueettomuudesta alettiin perustella tuomioistuimen jäsenten esteellisyyttä koskevia päätöksiä, ennen kuin kyseistä esteellisyysperustetta oli edes mainittu silloisessa oikeudenkäymiskaassa. Ehdotonta puolueettomuutta ja oikeudenmukaisuutta edellyttää myös yhdistyksen oma kurinpitotoimi.

Puolueettomuuden on tulkittu tarkoittavan vaatimusta siitä, että tuomari toimii yksittäistapauksessa puolueettomasti ilman henkilökohtaista asennetta tai vakaumusta (subjektiivinen puolueettomuus) ja siitä, ettei tuomarin puolueettomuutta voida perustellusti epäillä myöskään ulkoisten seikkojen perusteella (objektiivinen puolueettomuus). Myös yksityiseltä vallankäytöltä edellytetään samoja ominaisuuksia jo EIS:en perusteella. Esteellisen henkilön pelkkä läsnäolo, vaikka hänellä ei olisi puheoikeutta tai hän ei sitä asiassa käyttäisi, saattaa vaikuttaa keskustelussa esitettäviin kannanottoihin⁹⁹.

6.7 Yhdistyksen säännöistä ja niiden perusteista

Yhdistysoikeudellisesti yhdistyksen säännöissä tulee määritellä, kuka käyttää päätösvaltaa ja kuka toimeenpanovaltaa. Yhdistyslaki säätelee tietyiltä osin tästä vallankäytöstä, koska kansanvaltaisuus on yhdistystoiminnan peruskiviä.

Aloite- ja esityksenteko-oikeus kuuluvat yhdistyksen jäsenten hallinnoimisoikeuksiin. Säännöissä voidaan määrätä jäsenoikeuksien käyttämisestä, mutta määräysten on oltava sopusoinnussa jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa, eikä niillä saa mitätöidä jäsenten oikeuksia. Jäsenten yleisenä

---

⁹⁹ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksissä Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 339-342, 349

oikeutena on tehdä aloitteita hallitukselle ja ehdotuksia yhdistyksen kokouksessa. Säännöissä voidaan määrätä, millä tavoin aloitteet on tehtävä jäsenten kokousta varten. Jos aloite on asianmukaisesti tehty ja se kuuluu sisältönsä puolesta kysymyksessä olevassa kokouksessa käsiteltäviin asioihin, se on otettava käsiteltäväksi kokouksessa¹⁰⁰.

Vaikka yhdistyslaissa ei ole säännöksiä yhdistyksen jäsenen oikeuksista, laissa on kuitenkin useita säännöksiä, joita voidaan kutsua yhteisesti hallinnoimisoikeuksiksi tai päätäntävällän käyttämiseen liittyviksi oikeuksiksi. Menettely ennen päätöksentekoa kuten ehdotusten tekeminen ja äänestysjärjestyksen hyväksyminen jäävät mahdollisten sääntö- ja muiden määräysten sekä kokouskäytännön varaan. Siinä yhdistyksen jäsenten tai valtuutettujen kokouksen puheenjohtajalla on merkittävä osuus, koska hänen vastuullaan on, että lakia ja yhdistyksen sääntöjä noudatetaan. Jos menettelytapakysymyksistä tulee kokouksessa erimielisyyttä, ratkaisulta on kokouksella, ellei ratkaisu löydy yhdistyksen mahdollisesti hyväksymästä äänestys-, työ- tai muusta vastaavasta järjestyksestä.

Päätöksen valmistelusta, joka yleensä kuuluu yhdistyksen hallituksen tehtäviin, ei yhdistyslaissa ole säännöksiä. Päätösvallan käyttö kuitenkin edellyttää, ettei päätöstä voida sitoa vain valmistelijan ehdotukseen, olipa valmistelija hallitus tai joku muu taho¹⁰¹. Myös Kennelliiton sääntöjen 13 §:n mukaan päätösvalta kuuluu yleiskokoukselle ja valtuustolle, ja näiden päätösten toimeenpanovalta puolestaan hallitukselle.

Yhdistymisvapauden salliminen tarkoittaa mekanismia, jonka myötä jokaisen velvollisuus on kunnioittaa, edistää ja turvata yhdistymisvapautta, olivatpa nämä sitten yksityisiä tai julkisia tahoja. Yksityiset tahot eivät voi ryhtyä toimimaan väkivaltakoneistona, joka turvaisi muiden yksityisten oikeudet, vaan kysymys on usein enemmän solidaarisuuteen perustuvasta velvollisuudesta levittää tietoa yhteiskunnan yleisistä pelisäännöistä ja yhdistymisvapauden merkityksestä suomalaisessa yhteiskunnassa¹⁰².

Yhdistymisvapauden sisältyy siten myös jokaisen vastuuta. Jotta perusoikeusjärjestelmää voidaan ylläpitää ja ylipäätään tehdä yhdistymisvapaus sen osana sallituksi, edellytetään myös jokaiselta järjestelmää tukevia velvoitteita. Kysymys on siten samantyyppisestä mekanismista kuin mikä on rakennettu perustuslain 20 §:ään sisällytettyyn ympäristövastuuseen. Aivan samoin kuin kyseinen, vastuun muotoon kirjoitettu säännös, tosiasiallisesti turvaa jokaisen oikeuden luontoon ja sen monimuotoisuuteen, ympäristöön ja kulttuuriperintöön, aiheuttaa yhdistymisvapauden myöntäminen

¹⁰⁰ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011. s. 363-364 viittauksineen

¹⁰¹ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 369-370

¹⁰² Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 54

jokaiselle myös vastuun. Vapaus ja vastuu kulkevat siten tässäkin asiassa käsi kädessä. ”Jokaisella on yhdistymisvapaus” tarkoittaa siten myös jokaisen vastuuta yhdistymisvapauden toteuttamisesta.

Yhdistymisvapaus kuuluu ensisijaisesti yksilöille. Jo Merikoski toteaa väitöskirjassaan, että yksittäisellä jäsenellä on oikeus vaikuttaa osaltaan yhdistyksen tahdonmuodostukseen, se on oikeus olla läsnä yhdistyksen kokouksissa ja ottaa osaa päätösten tekemiseen. Yhdistyksen tahdonmuodostus tapahtuu alhaalta eli jäsenistä käsin. Merikosken mukaan ylhäältäpäin tulevia käskyjä toteuttava henkilöyhtymä ei muodosta yhdistystä, eikä yhdistyksen sisäistä järjestystä saa tehdä sellaiseksi, että jäseniltä riistetään lopullinen, ratkaiseva määräysvalta yhdistyksen asioissa¹⁰³.

Oikeushenkilöiden suoja on välillistä ja toteutuu yksilöiden oikeuksien kautta. Perusoikeusuudistuksesta johtuva suurin muutos yhdistymisvapauden suojaan on ollut yhdistymisvapauden laajentuminen ulkomaalaisiin. Kansainvälinen kehitys, kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääntyminen, Suomen liittyminen Euroopan unioniin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ovat johtaneet tähän muutokseen¹⁰⁴. Ulkomaalaisia koskevat erityissäännökset on samalla poistettu yhdistyslaista, lukuun ottamatta valtiollisia yhdistyksiä koskeva lain 10.2 §.

Tapanila¹⁰⁵ pohtii: Koska yhdistyksen jäsenellä ei ole mitään lakiin perustuvaa tiedonsaantioikeutta hallituksen kokousten päätöksistä, miten hänen on mahdollista käyttää moiteoikeuttaan virheellisten päätösten osalta? Jos katsotaan yhdistyslain taustalla vaikuttavaksi tavoitteeksi se, että lain säännöksillä voidaan turvata tietyt vähemmistön perustavaa laatua olevat oikeudet sekä toiminnan pääpiirteittäinen laillisuus, pitäisi lakia voida tulkita siten, että jäsenellä on moiteoikeus hallituksen päätöksistä ja tähän liittyvä tiedonsaantioikeus. Yhdistyksen jäsenen hallitukseen kohdistuvia kontrollointimahdollisuuksia voitaisiin vahvistaa tulkitsemalla YhdL:n 35 §:n huolellisuusvelvoitetta siten, että hallituksen tulisi tiedottaa oma-aloitteisesti sellaisista tekemistään päätöksistä, jotka vaikuttavat olennaisesti yhdistyksen jäsenistöön tai joihinkin jäseniin. Etenkin sellaisista ratkaisuista hallituksen pitäisi tiedottaa, jotka saattavat vaikuttaa jäsenten yhdenvertaisuuteen tai jäsenten asemaan yhdistyksessä.

---

¹⁰³ Merikoski Veli: Hallinto-oikeudellinen tutkimus yhdistymisvapaudesta, Otava, Helsinki, 1935, s. 74-75, kts. myös Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksessä, Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa 1982, s. 137-140

¹⁰⁴ HE 309/1993, s. 22

¹⁰⁵ Tapanila Antti: Yhdistyksen jäsenyyden ja sen oikeusvaikutukset, Defensor legis 2, 2002, s. 279-280

6.8 Jäsenoikeuksista yhdistyslain mukaan

Yhdistyslaissa ei ole olemassa säännöksiä yhdistyksen jäsenen oikeuksista. Laissa on kuitenkin useita säännöksiä, joita voidaan kutsua yhteisesti hallinnoimisoikeuksiksi tai päätäntävällän käyttämiseen liittyviksi oikeuksiksi. Näitä ovat oikeus, kuten edellä on jo mainittu, osallistua päätäntävällän käyttämiseen yhdistyksen kokouksissa, oikeus asettua ehdolle yhdistyksen luottamustehtäviin (vaalikelpoisuus) sekä oikeus moittia tuomioistuimessa yhdistyksen päätöksiä. Jäsenen oikeuksiin kuuluu myös oikeus saada tietoja yhdistyksen toiminnasta. YhdL:n 31.3 §:n perusteella jäsenellä on oikeus tutustua yhdistyksen kokouksen pöytäkirjoihin (Kennelliiton tapauksessa yleiskokouksen ja valtuuston pöytäkirjoihin).

Muukkonen listaa jäsenen oikeudet seuraavasti¹⁰⁶:

- tiedonsaantioikeudet
- eroamiseen ja erottamiseen liittyvät erityisoikeudet
- kansanvaltaisuusperiaatteen toteutumiseen liittyvät oikeudet
- oikeussuojakeinot
- kohteluun ja saavutettuihin etuihin liittyvät oikeudet
- yhdistyksen toiminnan päättymiseen liittyvät oikeudet

Kansanvaltaisuusperiaate tarkoittaa jäsenen oikeutta osallistua päätösvallan käyttämiseen yhdistyksessä eli oikeuttaan ehdokkaiden asettamiseen vaaliin.

Oikeuksien ohella jäsenellä on myös velvollisuuksia. Kysymyksessä on yhdistyksen ja jäsenen välistä vastavuoroisuudesta. Yhdistyksen jäsenille on pääsääntöisesti huomattavasti enemmän oikeuksia kuin velvollisuuksia. Kun yhdistyksen jäsenelle on säädetty velvollisuuksia, on yhdistyksellä vastavuoroisesti oikeus edellyttää jäsentä noudattamaan velvollisuuksiaan, elleivät ne ole kohtuuttomia. Yhdistyslaista löytyy neljä jäsenen velvollisuuksia koskevaa säännöstä¹⁰⁷:

- velvollisuus olla harjoittamatta yhdistykselle kiellettyä toimintaa (YhdL 3 §)
- velvollisuus täyttää ne velvoitukset (kuten maksuvelvollisuus), joihin on yhdistykseen liittymällä sitoutunut (YhdL 14.1 § 1 kohta)
- lojaliteettivelvollisuus yhdistystä kohtaan sen sisällä ja ulkopuolella (YhdL 14.1. § 2 kohta)
- velvollisuus ilmoittaa esteellisyydestään yhdistyksen kokouksessa (YhdL 26.1 §)

Kaikki nämä velvoitteet ovat yleisluonteisia. Yhdistykselle kielletty toiminta viittaa esimerkiksi kiellettyihin yhdistyksiin, joita ovat esimerkiksi sotilaallisesti järjestäytyneet valtion turvallisuutta uhkaavat yhdistykset.

¹⁰⁶ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 132-134

¹⁰⁷ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 137

Tapanila¹⁰⁸ toteaa, että yhdistyksen jäsenen voidaan pelkän jäsenyyden nojalla kohdistaa vain harvoja konkreettisia velvoitteita. Tällaisena kaikkiin yhdistyksen jäseniin kohdistuvana velvollisuutena voidaan pitää velvollisuutta maksaa jäsenmaksu. Yhdistyksen jäsenten velvollisuudet perustuvat Halilan mukaan yhdistyslakiin ja yhdistyksen sääntöihin. Velvollisuuksista pyritään toisinaan määrittämään myös muilla normeilla ja tavallisilla yhdistyksen päätöksillä. Sääntötasolla on kuitenkin mainittava sellaisista jäsenvelvollisuuksista, joiden rikkomisesta voi seurata yhdistyksessä kurinpitotoimia¹⁰⁹. Jäsenellä on aina lojaalisuusvelvollisuus yhdistystä kohtaan eli velvollisuus pidättäytyä yhdistystä vahingoittavista toimista. Jäsenellä on myös velvollisuus noudattaa yhdistyksen sääntöjä ja sen tekemiä päätöksiä. Kohta kohdalta on kuitenkin selvitettävä, mihin yhdistys voi jäseniään velvoittaa¹¹⁰. Kennelliiton sääntöjen 10 § määrää:

Jäsenten tulee kenneltoiminnassa noudattaa Kennelliiton sääntöjä, ohjeita ja määräyksiä. Jäsenyhdistyksen sääntöjen tulee olla sopuoinnassa Kennelliiton tarkoituksien kanssa.

Merikoski toteaa, että yhdistyksen tarkoitus ja sen toimintatavat ovat mitä läheisimmin yhteydessä keskenään. Tarkoitus sinänsä jo suurin piirtein ilmaisee, minkä laatuista keinoja sen saavuttamiseksi voidaan käyttää. Yhdistys ei voi omaksua itselleen sellaisia toimintatapoja, jotka ovat lainvastaisia tai joilta laki kieltää oikeudelliset seuraamukset¹¹¹.

6.9 Kennelliiton muuttuvat säännöt, määräykset ja ohjeet – jäsenten oikeusturva

Kennelliiton hallitus ja sen alaiset toimikunnat ovat, päätösvallan siirryttyä valtuustolta alemmille tasoille, tehneet viimeisten 3-4 vuoden aikana kymmenittäin mm uusia tai uudistettuja koiran rekisteröintiin, terveystarkastuksiin ja perinnöllisiä vikoja ja sairauksia (PEVISA) koskeviin määräyksiin liittyviä muutoksia, jotka ovat tulleet voimaan määräpäivänä hallituksen kokouksen jälkeen. Tällä hetkellä koirankasvattaja ei voi olla varma, onko kaikkia hallituksessa tai toimikuntien kokouksessa tehtyjä uusia määräyksiä tai ohjeita edes julkaistu missään, koska hallituksen ja toimikuntien kokouspöytäkirjat ovat salaisia.

Kennelliiton varsinaisia sääntöjä alempia sääntöjä, määräyksiä ja ohjeita on satoja johtuen eri koirarotujen erilaisista rekisteröintimääräyksistä, näyttelysäännöistä, kaikkien erilaisten koemuotojen järjestämissäännöistä, valionarvoista erilaisissa koemuodoissa, alati muuttuvista terveystutkimuksiin liittyvistä rotukohtaisista vaatimuksista, tuomari- ja koetoimitsijasäännöistä jne. Sen lisäksi

¹⁰⁸ Tapanila Antti: Yhdistyksen jäsenyyden ja sen oikeusvaikutukset, Defensor legis 2, 2002, s. 276

¹⁰⁹ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 216, 241

¹¹⁰ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 169

¹¹¹ Merikoski Veli: Hallinto-oikeudellinen tutkimus yhdistymisvapaudesta, Otava, Helsinki, 1935, s. 86-87

jäseniä sitovat - Kennelliiton tulkinnan mukaan - kasvattajasitoumus, kennelnimisääntö ja koiran omistajan ja -haltijan perussääntö. Pelkästään koirarekisteriohje on 90 sivua paksu kirjanen ja siihen tehdään muutoksia kesken vuotta useita kertoja. Viimeinen muutos sijoitussopimustekstiin on ilmoitettu Koiramme-lehdessä 6/2012, joka uutisoi luonnetestitoimikunnan/hallituksen 1.1.2013 voimaan tulevana päätöksenä seuraavaa:

Hallitus päätti, että nartun sijoitussopimuksen ehto 7 muutetaan seuraavasti: Jos narttu synnyttää vastaanottajan luona, luovuttaja saa noutaa pentueen aikaisintaan silloin, kun se täyttää 7 viikkoa. Luovuttajan on noudettava pentue viimeistään silloin, kun se täyttää 8 viikkoa, ellei sovita myöhemmästä ajankohdasta. Jos narttu synnyttää luovuttajan luona, saa luovuttaja luovuttaa nartun vastaanottajalle aikaisintaan pentueen ollessa seitsemän viikon ikäinen. Nartulla on oltava tarvittaessa mahdollisuus vapaasti poistua pentujensa luota.”

Valtioneuvoston asetus koirien, kissojen ja muiden pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten suojelusta (2010/674) 8 § ei ole yhtä tarkkarajainen, vaan antaa pentujen vierotuksesta seuraavan määräyksen:

Pentuja ja poikasia ei saa vierottaa emostaan liian varhain. Vierotuksen on tapahduttava sekä pentujen tai poikasten että emon hyvinvoinnin kannalta edullisimpana ajankohtana. Vierotukseen valmistauduttaessa emolla on tarvittaessa oltava mahdollisuus päästä omaan erilliseen tilaan, jonne pennut tai poikaset eivät pääse.

Vaikka Kennelliiton uuden säännön luonneperusteinen tausta on jotenkin ymmärrettävissä, uusi ehdoton sääntö tulee olemaan vaikeasti toteutettavissa erilaisissa tilanteissa, joihin vaikuttavat kasvattajan ja sijoitusperheen kotipaikkojen sijainnit, sääolosuhteet eri vuodenaikoina ym. Lisäksi hämmennystä syntyy siitä, noudattaako kasvattaja valtioneuvoston asetusta vai tiukempaa Kennelliiton sääntöä. Asetuksen tarkoittama edullisin ajankohta ei välttämättä osu tuohon viikkoon, mikä Kennelliiton säännössä on ilmoitettu pentujen siirtoviikoksi. Määräyshän ei mitenkään velvoita sijoituskotia (vastaanottajaa) pitämään pentuja yli 8 viikon ikäisiksi, se velvoittaa vain kasvattajaa (luovuttajaa).

Tässä yhteydessä on syytä pohtia, miten pitkälle Kennelliitto voi velvoittaa jäseniään noudattamaan kaikkia näitä alati muuttuvia sääntöjä? Toinen kysymys on se, milloin voidaan koirankasvattaja velvoittaa noudattamaan Suomen lakia ankarampia sääntöjä? Esimerkiksi urheilujärjestö ei voi määrätä jäseninä olevien yksityisten henkilöiden kaupallisista oikeuksista, vaan tähän vaaditaan henkilökohtaisia kahdenvälisiä sopimusjärjestelyjä. Perussääntö on se, että Suomen lakeja noudatetaan silloin, kun yhdistysten säännöt ja määräykset ovat niistä poikkeavia.

6.10 Pakkojäsenyys Kennelliittoon ja rotujärjestöihin

Kennelliitossa jäsenyys itse Kennelliittoon ja sen alaisiin rotujärjestöihin on sidottu koirankasvatukseen siten, että uuden kennelnimisäännön mukaan jokaisen kasvattajan on oltava sekä Kennelliiton

että kaikkien niiden rotujärjestöjen jäsen, jonka edustaman rodun koiranpentuja hän haluaa Kennelliitossa rekisteröidä. Tätä ei voi tulkita millään muulla tavoin kuin pakkojäsenyytenä yhdistyksiin. Sen lisäksi pakkojäsenyys näihin moniin kennelyhdistyksiin on sidottu kennelnimien säilyttämiseen, koska uuden kennelnimisäännön mukaan Kennelliiton hallitus voi poistaa kasvattajalta FCI:n myöntämän maksullisen kennelnimen, jollei kasvattaja pidä yllä kennelnimien saamiseksi. Tämä on selkeästi perustuslain negatiivisen yhdistymisvapauden vastaista¹¹². Kasvattajalla tulee olla oikeus kasvattaa koiria FCI:n hyväksymää kennelnimeä käyttäen silloinkin, kun hän ei ole Kennelliiton jäsen tai rotujärjestöjen jäsen. Jokaisella kansalaisella on negatiivinen yhdistymisvapaus, joka ei saa vaikuttaa hänen elinkeinonharjoittamiseensa. Jos yrittäjien tai elinkeinonharjoittajien yhdistyksellä on määräävä markkina-asema jollakin palvelualan sektorilla, voidaan yhdistymisvapauden rajoittaminen tältä osin katsoa suhteellisuusvaatimuksen mukaiseksi, sillä se on välttämätön toisen perusoikeuden – toimivien markkinoiden (inter alia elinkeinovapaus) – toteuttamiseksi¹¹³.

Muukkonen¹¹⁴ toteaa, että pakkojäsenyysjärjestelyt ovat sallittuja ainoastaan silloin, jos kyse on selvästi julkishallinnon järjestämiseen liittyvästä toiminnasta, taloudellisesta toiminnasta (varallisuusperusteinen jäsenyys) tai ammattia harjoittavien toiminnan lakisääteisestä valvonnasta. Yhteiskuntasopimuksen perustana olevan vastuullisen yksilönvapauden ideaalin kunnioittaminen, edistäminen ja turvaaminen kaikissa tilanteissa ovat tärkeitä, sillä pakko ei koskaan ole vapautta, eikä vapaata yhteiskuntaa ole rakennettavissa pakon kautta, vaan vapauden, jonka avulla ihmisarvon loukkaamattomuus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnassa on parhaiten toteutettavissa. Kyse on myös EIS:n noudattamisesta.

6.11 Jäsenen eroaminen ja erottaminen

Yhdistyslaissa on säännöksiä kahdesta yhdistyksen jäsenyyden päättymistavasta. Lain 13 § koskee jäsenen eroamista ja 14 § jäsenen erottamisen perusteita. Eroaminen perustuu pelkästään eroa pyytävän toimiin. Eroamisen voimaantuleminen ei edellytä yhdistyksessä kirjaamistoimia. Yksityisen henkilön jäsenyys päättyy jäsenen kuolemaan. Oikeustoimikelpoisuuden lakkaaminen, esimerkiksi henkilön julistaminen vajaavaltaiseksi, ei johda jäsenyyden lakkaamiseen.

¹¹² Muukkonen Matti & Sajama Seppo: Seuraako negatiivinen yhdistymisvapaus loogisesti positiivisesta yhdistymisvapaudesta? Oikeus 1, 2009, s. 49-55

¹¹³ Pöyhönen Juha: Uusi varallisuus-oikeus, Talentum, Helsinki, 2003, s. 83

¹¹⁴ Muukkonen Matti: Erilaisia yhdistyksiä, erilaisia käyttötarkoituksia, Oikeus 1, 2012, s. 134-135

Kennelliiton sääntöjen 11 §:Jäsen voi erota Kennelliitosta ilmoittamalla eroamisesta kirjallisesti hallitukselle tai sen puheenjohtajalle. Jäsen voi myös erota ilmoittamalla siitä yhdistyksen kokouksessa pöytäkirjaan merkittäväksi. Hallitus voi katsoa jäsenen eronneeksi kahden kuukauden kuluttua jäsenmaksun laiminlyönnistä.

12 §:Jäsenellä, joka eroaa tai erotetaan Kennelliitosta, ei ole mitään oikeutta sen varoihin.

33 §:Kurinpitoasia tulee vireille kurinpitolautakunnassa hallituksen ilmoituksesta. Ilmoituksessa tulee ilmetä tapahtumain kulku, aika ja paikka sekä olosuhteet, joissa hallituksen mukaan jäsen, jäsenyhdistys, tai Kennelliittoon kuulumaton henkilö on menetellyt vastoin 34 §:ssä mainittuja säännöksiä. Hallituksella on oikeus olla viemättä asiaa kurinpitolautakunnalle, mikäli se katsoo, ettei varsinaiseen kurinpidolliseen menettelyyn ole aihetta. Hallitus voi kuitenkin ilmoittamatta asiaa kurinpitolautakunnalle antaa kehotuksen huomion kiinnittämiseen vastaisen varalle. Hallitus voi ilmoittaessaan asian kurinpitolautakunnalle määrätä jäsenelle tai Kennelliittoon kuulumattomalle henkilölle väliaikaisesti 34 §:n 3 momentin mukaisen lisäseuraamuksen. Määräys on voimassa, kunnes asia ratkaistaan kurinpitolautakunnassa lopullisesti.

34 §:Jos henkilöjäsen tai jäsenyhdistys kennel- tai harrastustoiminnassaan taikka muussa koiraan liittyvässä toiminnassaan toimii lain tai Kennelliiton tarkoituserien tai Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n antidopingsäännön vastaisesti tai toimii toistuvasti Kennelliiton sääntöjen, ohjeiden tai määräysten tai kurinpitolautakunnan päätösten vastaisesti, jäsen tai jäsenyhdistys voidaan erottaa määrääjäksi tai lopullisesti. Mikäli asianhaarat ovat lieventävät, voidaan seuraamukseksi antaa varoitus. Erottamisen ja varoituksen lisäksi voidaan antaa yksi tai useampi lisäseuraamus.

Myös Kennelliittoon kuulumattomalle henkilölle voidaan antaa kielto määrätynä aikana tai kokonaan osallistua Kennelliiton järjestämiin tai hyväksymiin näyttelyihin tai kokeisiin tai rekisteröidä kasvattamiaan pentuja Kennelliiton pitämään rekisteriin.

Lisäseuraamuksia ovat:

- kielto osallistua näyttelyihin näytteilleasettajana tai esittäjänä ja kokeisiin koiran omistajana tai ohjaajana
- kielto toimia tuomarina tai Kennelliiton hyväksymässä muussa tehtävässä
- kielto rekisteröidä kasvattamiaan pentuja Kennelliiton pitämään rekisteriin
- muu Kennelliiton säännöissä, ohjeissa tai määräyksissä mainittu seuraamus

Lisäseuraamus voi olla määräaikainen tai pysyvä. Jos jäsen muuten toimii Kennelliiton sääntöjen tai ohjeiden taikka hyvän kenneltavan vastaisesti, voidaan jäsenelle antaa huomautus sekä hänelle voidaan määrätä teon mukainen lisäseuraamus. Kurinpitoseuraamusta koskeva päätös voidaan julkaista Koiramme-lehdessä. Hallitus tekee päätöksen julkaisemisesta.

Laillisuusperiaatteeseen liittyy analogiakielto. Yhdistysoikeudessa joudutaan pohtimaan sitä, missä laajuudessa laillisuusperiaatteen kannalta subjektiivisten erottamis- ja kurinpitolausekkeiden käyttö on sallittu. Erottamis- ja kurinpitoperusteet jaetaan objektiivisiin ja subjektiivisiin. Objektiivisena pidetään tällöin perustetta, jonka perustana oleva tosiasian olemassaolo on objektiivisesti todettavissa (esim. jäsenvelvoitteen eli jäsenmaksun laiminlyönti). Subjektiivisena pidetään perustetta, jonka olemassaolo ei ole objektiivisesti todettavissa, vaan jonka yhteydessä joudutaan käyttämään yhdistyksen tai hallituksen kokouksen tai yhdistyksen muun toimielimen subjektiivista harkintaa. Subjektiivisia erottamisperusteita ovat mm YhdL:n 14 §:n mukainen yhdistyksen huomattava vahingoittaminen ja sellaiset sääntömääräyksien erottamisperusteet kuten jäsenten, ammattikunnan tai yhdistyksen intressien vastainen toiminta. Kyse ei kuitenkaan ole, eikä saa olla mielivallasta. Rajatapauksissa lähtökohtana ovat laillisuusperiaatteen tausta-arvot ja –tavoitteet: oikeusturvan ja ennakoitavuuden takaaminen. Osaan sääntöjen ja kilpailusääntöjen yleislausekkeista onkin syytä suhtautua kriittisesti. Ei myöskään ole hyväksyttävää, että yleislauseketta käytetään summaarisesti yksilöimättä tekoa. Sääntömääräystä, joka erottamisen tai rankaisemisen uhalla velvoittaa noudattamaan

yhdistyksen sääntöjä, alemman asteen säännöstöjä ja yhdistyksen kokouksen tai hallituksen päätöksiä, ei voitane pitää edes subjektiivisena erottamis- tai kurinpitoperusteena¹¹⁵.

6.11.1 Yhdistyksestä eronneeksi katsominen

Eroamisoikeus on ehdoton. Järjestön enemmistön oikeus muotoilla haluamansa säännöt ja tehdä yhdistyksen päätökset voidaan yleisesti ottaen perustaa siihen, että vähemmistöön jääneillä on oikeus erota yhdistyksestä ja perustaa halutessaan uusi yhdistys. Kennelliiton tapauksessa vähemmistöllä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta perustaa toista samalla tavalla toimivaa kenneljärjestöä, koska (toistaiseksi) FCI hyväksyy vain yhden alaisensa yhdistyksen maassa.

Eroamisilmoituksen on perustuttava jäsenen omaan tahdonilmaisuun. Eroamisella uhkaamisesta ei lainsäädännössä puhuta mitään. Yhdistyslaki onkin säädetty niin, ettei yhdistyksestä eroaminen tapahdu sattumanvaraisesti. Yhdistyksen jäsenenä pysyminen näyttää olevan huomattavasti helpompaa kuin yhdistyksen jäseneksi pääseminen.

Jäsen katsotaan eronneeksi, jos hän on jättänyt jäsenmaksunsa maksamatta tai hän on ilmoittanut erostaan kirjallisesti yhdistyksen hallitukselle tai puheenjohtajalle, tai on ilmoittanut eroamisensa yhdistyksen kokouksen pöytäkirjaan merkittäväksi. Yhdistyksen säännöissä on yleensä mainittu se ajankohta, jolloin yhdistys voi katsoa jäsenen eronneeksi jäsenmaksun erääntymisen jälkeen. Nämä eivät ole varsinaisia ”erottamisia”, vaan YhdL:n 13 §:n mukaisia jäsenen oikeuteen perustuvia itenäisiä tahdonilmaisuja. Jäsenyys päättyy myös silloin, jos jäsen on menettänyt jäsenkelpoisuutensa. Tämä tapahtuu esimerkiksi ammattiliitoissa, jos hän ei enää täytä jäsenen kelpoisuusehtoja.

Jäsenen passiivisuus ei ole riittävä peruste katsoa jäsentä eronneeksi, ei ainakaan yhdistyksessä, jossa jäsenyyteen ei liity minkäänlaisia ”työvelvoitteita” (vrt. riistanhoito metsästysseuroissa tai sataman vartiointi pursiseuroissa)¹¹⁶.

Jos eronneeksi katsomisesta määrätään yhdistyksen säännöissä, niissä on myös määrättävä, miten pitkään jatkunut jäsenmaksuvelvoitteen laiminlyöminen antaa mahdollisuuden eronneeksi katsomiseen. Jäsenen katsominen eronneeksi on menettely, jossa on kysymys erottamisesta. Menettelyyn on siksi sovellettava jäsenen erottamista muuten koskevia säännöksiä. Niitä ovat YhdL 15 §:n 1 ja 3 momentissa olevat säännökset.

¹¹⁵ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki, 2001, s. 111-113

¹¹⁶ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 200-202

6.11.2 Yhdistyksestä erottaminen

Yhdistyslain 14 §:n mukaan yhdistys voi erottaa jäsenen säännöissä mainitulla erottamisperusteella. Laissa on lisäksi kolme erottamisperustetta: 1) jäsen on jättänyt täyttämättä ne velvoitteet, joihin hän on yhdistykseen liittymällä sitoutunut, 2) on menettellyllään yhdistyksessä tai sen ulkopuolella huomattavasti vahingoittanut yhdistystä, 3) ei enää täytä laissa tai yhdistyksen säännöissä mainittuja jäsenyyden ehtoja.

Erottaminen vaatii aina nimenomaista yhdistyksen päätöstä. Yhdistykset eivät voi määrätä oikeusjärjestykseen ja lainsäädäntöön perustumattomista jäsenyyden päättymistavoista. Jäsenen oikeusuoja edellyttää, että jäsen voi laissa säädetyin tavoin omin toimin jättää yhdistyksen (negatiivinen yhdistymisvapaus) ja, että yhdistys ei voi päättää jäsenyyttä muuten kuin erikseen sallituilla tavoilla (positiivinen yhdistymisvapaus)¹¹⁷.

Rovaniemen hovioikeuden tuomio 1985:85 koski jäsenen erottamista taksiautoilijoiden yhdistyksestä ylimääräisessä yleisessä kokouksessa tehdyllä päätöksellä. Kyseinen jäsen ei ollut kokouksessa paikalla, koska häntä ei ollut sinne kutsuttu, häntä ei myöskään ollut kuultu asian johdosta. Koska jäsenen kuulemista ennen hänen erottamistaan on pidettävä erottamisen edellytyksenä, tuomioistuimien katsoi yhdistyksen päätöksen mitättömäksi.

Erottamismenettelyä koskeva YhdL:n 15 § on lähes kokonaisuudessaan kirjoitustapaa koskevia muutoksia lukuun ottamatta yhdistyslakikomitean lakiehdotuksen mukainen. YhdL 15.1 §:n mukaan erottamisesta päättävät yhdistyksen jäsenet kokouksessaan, jollei säännöissä ole toisin määrätty. Prioriteetti on laissa näin toinen kuin jäseneksi ottamisessa¹¹⁸. Yhdistyksen säännöissä voidaan määrätä, että erottamisesta päättää hallitus tai että siitä päättävät valtuutetut taikka, että päätös tehdään jäsen- tai liittoäänestyksessä erillisissä äänestystilaisuuksissa tai postitse. Nämä päätöksenteokotavat ovat hallituksen esityksen mukaan esimerkkejä siitä, miten asiasta voidaan määrätä yhdistyksen säännöissä¹¹⁹. Luettelo vaikuttaa kuitenkin tyhjentyväältä toimivaltajakoa ajatellen. Jäsenen erottaminen on vakiintuneesti katsottu asiaksi, josta päättämistä ei voida määrätä säännöissäkään hallitusta hierarkkisesti alemmanasteiselle toimielimelle. Riitesuon¹²⁰ mukaan ei ole mahdollista, että erottamisasiasta tekisi päätöksen esimerkiksi hallituksen työvaliokunta tai jokin muu valiokuntatyypinen valmisteluelin. YhdL 15.1 §:ää ei ole kirjoitettu sillä tavoin, että esitetystä kannasta voitaisiin poiketa. Yhdistyslakikomitean ehdottaman lakitekstin mukaan päätöksenteon delegoiminen hallitukselta alaspäin olisi ollut selvästi kiellettyä.

¹¹⁷ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 250-254

¹¹⁸ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 251 kts. myös alaviitteet

¹¹⁹ HE 64/1988 s. 34

¹²⁰ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 86-89

Erottamispäätös tulee voimaan vasta, kun päätösvaltainen orgaani on ratkaisunsa tehnyt. Halila esittelee erityistilanteen, jossa hallitus ei voi toimia erottamisesta vastaavana päätösvaltaisena toimielimenä. Jos hallituksen jäsenen on oltava myös yhdistyksen jäsen, hallituksella ei voi olla toimivaltaa erottaa jäseniä yhdistyksestä, koska se voisi silloin erottaa myös hallituksen jäseniä¹²¹. Kennelliitossa hallituksen jäseneksi voidaan valita vain Kennelliiton jäsen.

Liitoissa ei voi erottaa jäsenyhdistyksensä jäseniä silloinkaan, kun nämä ovat suoraan myös keskusjärjestön jäseniä. Tällaista määräystä ei voi olla liittojärjestön säännöissä. Jokaisen yhdistyksen on tehtävä oma päätöksensä sääntöjensä mukaisesti jäsenen erottamisesta¹²².

YhdL:n 15.1 toisen virkkeen mukaan erottamispäätöksessä on mainittava erottamisen syy. Perustelujen mukaan ei riitä, että päätöksessä viitataan lain 14 §:n 2 kohdan säännökseen ja todetaan jäsenen vahingoittaneen menettelyllään huomattavasti yhdistystä. Päätöksessä on todettava, mikä tämä menettely on ollut ja miten yhdistystä on vahingoitettu¹²³. Erottamisen syyn mainitsemisella pyritään huolehtimaan jäsenen oikeusturvasta. Erottamisen perusteiden tietäminen helpottaa myös moitekanteen nostamista ja kanteen menestymistä tuomioistuimessa. Hallituksen esityksen mukaan kaikille yhdistyksestä erotetuille olisi tullut antaa tilaisuus tulla kuulluksi, silloinkin kun erottaminen johtuu jäsenmaksun maksamatta jättämisestä. Kaikissa tapauksissa erotetulla on oikeus moittia erottamispäätöstä tuomioistuimessa¹²⁴.

Yhdistyslaissa ei ole säännöksiä siitä, milloin jäsen voidaan erottaa. Erottamisperuste ei vanhene sillä tavoin kuin saamisoikeudet tai rikoksen syyteoikeus. Silti voidaan katsoa, että yhdistys on passiiviteettinsä perusteella hyväksynyt jäsenensä menettelyn ja luopunut näin erottamisesta. Yhdistystä vahingoittavaan jäsenen menettelyyn ei voida vedota kuinka pitkän ajan kuluttua tahansa.

Laissa ei puhuta muusta kuin siitä mahdollisuudesta, että jäsen voi vaatia asian uutta käsittelyä. Säännöissä voidaan kuitenkin määrätä muun muassa siitä, että hallituksen tai valtuutettujen tietynsuuruinen vähemmistö voi vaatia erottamispäätöksen alistamista jäsenten tai valtuutettujen kokouksen ratkaistavaksi. Estettä ei ole myöskään sille, että jäsen oikeutettaisiin säännöissä vaatimaan asian ratkaisemista joko jäsen- tai liittoäänestyksessä. Jos yhdistyksen jäsen ei käytä tilaisuuttaan vaatia erottamisen ratkaisemisesta ylemmässä toimielimessä, erottamispäätös tulee voimaan, kun pää-

¹²¹ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 246

¹²² Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 246

¹²³ HE 64/1988 s.34

¹²⁴ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s.249

tös on tullut lopulliseksi. Sääntöjen kirjoittamistavasta riippuu, onko jäsenen ensiksi vaadittava erottamisen käsittelemistä kokouksessa vai voiko hän heti hallituksen tekemän päätöksen jälkeen viedä asian tuomioistuimen tutkittavaksi¹²⁵.

Sääntömääräisten erottamisperusteiden on oltava sopusoinnussa yhdistyslain ja muiden lakien sääntösten kanssa. Ne eivät saa myöskään olla yhdistyksen tarkoituksen vastaisia. Jäseniä ei voi erottaa sellaisen velvoitteen täyttämättä jättämisen johdosta, johon tätä ei voida sitoa tai ei ole sidottu. Yhdistyksen jäsenen erottaminen ei kuulu niihin asioihin, joista olisi YhdL:n 23 §:n asialuettelon mukaan välttämättä mainittava yhdistyksen kokouksen kokouskutsussa. Se saattaa kuitenkin rinnastua luettelossa mainittuihin asioihin merkittävyytensä perusteella, joten jäsenen erottamista koskeva asia tulisi mainita kokouskutsussa, jotta erottaminen voitaisiin tehdä asianmukainen päätös.

YhdL 14 § määrää, ettei pelkällä yhdistyksen kokouksen päätöksellä voida määrätä jäsenten erottamisperusteista. Suomessa vapaaharkintainen, pelkkään subjektiivisiin syihin perustuva erottaminen ei ole jäsenen oikeussuojan vuoksi mahdollista. Erottamisperusteeksi ei voida kirjata sääntöihin sitä, ettei asianomaista enää haluta pitää jäsenenä. Sääntömääräys, joka mahdollistaisi vapaaharkintaisen eli mielivaltaisen yhdistysoikeudellisen kurinpitorangeistuksen, voitaneen katsoa lain ja hyvän tavan vastaiseksi. Vapaaharkintainen yhdistysoikeudellinen kurinpito voitaneen katsoa myös sekä jäsenten yhdenvertaisuuden vastaiseksi että kohtuuttomaksi. Myös sopimusperusteisessa kurinpidossa määräystä, joka oikeuttaisi vapaaharkintaisen kurinpidon, pidettäisiin ilmeisesti kohtuuttomana¹²⁶.

Yhdistyksen säännöissä ei siis voida määrätä edes siitä, että jäsen voidaan erottaa, jos hänen käyttöksensä on omiaan tulehduttamaan välit jäsenten enemmistön kanssa. Lakimääräisten erottamisperusteiden kautta yhdistys ei voi erottaa jäsentään sillä perusteella, että tämä on vaikeuttanut muiden yhdistyksen jäsenten toimintaa¹²⁷. Säännöissä voidaan määrätä, että yhdistyksestä voidaan erottaa ne, jotka ovat toiminnallaan heikentäneet jäsenistön ja sen edustaman henkilöpiirin kuten ammattikunnan arvonantoa. Ammattieettiset seikat käyvät sääntömääräisestä erottamisperusteesta. Lääkärijärjestössä voidaan määrätä erottamisperusteeksi Hippokrateen valan rikkominen ja lakimiesjärjestössä talousrikoksiin syyllistyminen. Tällaisten erottamisperusteiden on liityttävä kiinteästi yhdis-

---

¹²⁵ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 256

¹²⁶ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 321, 117

¹²⁷ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 217

tyksen tarkoitukseen. Yhdistyslain esitöissä on painotettu sitä, että jäsenten oikeussuojan tarpeen vuoksi vain yhdistystä huomattavasti vahingoittava toiminta voi johtaa erottamiseen.

KKO 1985-II-169 koskee yhdistyksen hallituksen jäsenen erottamista yhdistyksestä tilanteessa, jossa tämä kritisoi yhdistyksen taloudellista toimintaa: Hän oli lähettänyt yhdistystä tukevalle Raha-automaattiyhdistykselle muistion, joka koski yhdistyksen varainkäyttöä. Tämä johti tarkastukseen tiettyjen hankintojen osalta. Vaikka muistiossa esitetyt tiedot osoittautuivat osittain harhaanjohtaviksi ja jopa virheellisiksi, KKO katsoi, että yhdistys oli erottanut jäsenensä ja irtisanonut hänen työskentelypaikkaansa koskevan vuokrasopimuksen yhdistyslain vastaisiin perusteisiin. KKO katsoi, ettei kantaja ollut huomattavasti vaikeuttanut yhdistyksen toimintaa. Päätös oli yksimielinen.

Mikä tahansa lainrikkomus ei kuitenkaan voi johtaa erottamiseen, ellei menettelyllä ole aiheutettu vahinkoa yhdistykselle YhdL:n 14 § 2 kohdassa osoitetulla tavalla. Kysymyksessä on oltava toiminta, joka liittyy yhdistyksen tarkoitukseen ja jäsenyyteen. Olennaista on se, onko jäseneksi tullutta informoitu kyseisistä toimintaperiaatteista. Erottaminen muun velvoitteen kuin maksuvelvoitteen laiminlyömisestä perusteella on mahdollista, jos jäsenille määrätty velvollisuus on yhteisöoikeudellisesti pätevä ja asianmukaisesti määrätty. Velvollisuutensa rikkomisen perusteella voidaan erottaa muun muassa urheilija, joka on antanut sitoumuksen olla käyttämättä dopingia ja joka tästä huolimatta on jäänyt kiinni kiellettyjen aineiden käyttämisestä.

Hallituksen esityksessä¹²⁸ yhdistyslaiksi on mainittu, että yhdistyksen on yleensä hyväksyttävä sisäisen opposition olemassaolo, vaikka se vaikeuttaisikin yhdistyksen toimintaa. Hallituksen esityksessä on edelleen todettu, että yhdistyksen vahingoittamisesta saattaa olla kysymys, jos jäsen liittyy ja ryhtyy aktiivisesti toimimaan toisessa järjestössä, jonka tarkoitusperät ovat selvästi yhdistyksen vastaisia.

Kilpailevaan yhdistykseen liittymisestä ei tavallisesti ole yhdistyksen säännöissä sitä kieltävää sääntöä, eikä asiasta ole yhdistyksessä myöskään päätetty. Yhdistyksen tyypin ja tarkoituksen perusteella on yleensä pääteltävissä, milloin toiseen yhdistykseen liittyminen voi johtaa erottamiseen, milloin ei. Mahdollisuus kuulua jäsen-suhteessa vain yhden keskusjärjestön piiriin koskee muitakin yhdistyksiä kuin puolueita. Aktiivinen toiminta kilpailevaksi tarkoitetun yhdistyksen perustamisessa on sen sijaan säännönmukaisesti toimintaa, josta aiheutuu vähintään vahinkona ilmenevää haittaa yhdistykselle¹²⁹.

Vaikka lojaalisuusvelvollisuudesta seuraa, että yhdistyksen jäsen ei saa toimia yhdistystä vahingoittaen sen tarkoitusperien vastaisesti, tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että yhdistyksen jäsenillä ei

¹²⁸ HE 64/1988 s. 33 ja KM 1984:1 s. 189-190

¹²⁹ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 222-223

olisi oikeutta arvostella yhdistystä. Arvostelu, mikäli se on asiallista, on sallittua. Vahingonkorvausoikeudessa vahinko on määritelty muun muassa siten, että se on ulkoisen seikan aiheuttama odottamaton muutos, jota on pidettävä vahingonkärsijän kannalta epäedullisena. Vahinkokäsitteen käyttökelpoisuutta kuvaa se, että yhdistystä vahingoittavan toiminnan on tullut johtaa yhdistyksen kannalta epäedulliseen tulokseen. Yhdistyksen on voitava näyttää paitsi huomattavan vahingon syntyminen, myös syy-yhteys erotetun jäsenen toiminnan ja vahingon välillä, jos asia tulee tuomioistuimessa tutkittavaksi. Erottamismahdollisuus poistuu, jos vahinko ei ole aiheutunut erotettavaksi aiotun, vaan yhdistyksen tai jäsenkumppaneiden toimesta. Käytännössä on usein vaikea erottaa yhdistystä vahingoittavaa toimintaa siitä, että jäsen toimii niiden velvoitteiden vastaisesti, joiden noudattamiseen hän on yhdistyksessä sitoutunut¹³⁰.

Yhdistyksen on suvaittava itsensä kannalta vähämerkityksisiä rikkomuksia. Vain sellainen rikkomus, joka yhdistyksen kannalta on olennainen, oikeuttaa sen erottamaan rikkomukseen syyllistyneen jäsenen. Erottaminen yhdistyksestä silloin, kun rikkomus ei yhdistyksen kannalta ole olennainen, on erotettavan jäsenen kannalta katsottuna kohtuutonta, eräissä tapauksissa sen voidaan sanoa olevan jopa shikaani (oikeuden väärinkäytön kieltä, jota Toiviaisen nimittää osuvasti ilkeämieliseksi oikeuden käytöksi). Mitä suurempi taloudellinen ja sosiaalinen merkitys jäsenyydellä tietyssä yhdistyksessä on, sitä korkeammalle on toleranssiraja vastaavasti asetettava. Jos jäsen viivästyy jäsenmaksunsa suorittamisessa päivän tai kaksi, yhdistys ei voi erottaa häntä jäsenmaksun laiminlyönnin vuoksi, koska viivästys ei ole yhdistyksen kannalta olennainen¹³¹.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että esimerkiksi yhdistyksen hallituksen, hallituksen jäsenen tai yhdistyksen jäsenen erottaminen ovat asioita, joista kokous ei voi tehdä päätöstä, ellei asiaa ole mainittu kokouskutsussa¹³². Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että silloinkin kun päätöksen valmistelu, asianomaisen kuuleminen ja päätöksentekoehdotuksen tekeminen on tapahtunut sääntöjen mukaan asiaa valmisteleivassa elimessä, erottamispäätöksen voimaantulo edellyttää, että päätös kirjataan hallituksen tai sitä ylemmän päättäjän pöytäkirjaan¹³³.

KKO 2007:42 ratkaisu koskee yhdistyksen hallituksen mitätöntä erottamispäätöstä. Yhdistyksen hallitus oli laatinut yhdistykselle jäsenluettelon. Tässä yhteydessä yhdistyksen jäsenen edellytettiin hakevan jäsenyyttä uudelleen. Osa jäsenistä ei jättänyt hakemusta. Jäsenhakemuksistakin hallitus hyväksyi vain osan. Aikaisempaa jäsenyyttä ei voitu tällä tavoin lak-

¹³⁰ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 220-221

¹³¹ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksessä, Suomen Lakimieskustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 145, 164-165

¹³² Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksessä, Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa 1982, s. 102

¹³³ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 2001, s. 88-89

kauttaa. Kutsu yhdistyksen kokoukseen lähetettiin vain jäsenluetteloon otetuille. Muilta jäseniltä myös estettiin pääsy kokoukseen. Kokouksessa tehtyjen päätösten katsottiin päätöksentekotavaltaan loukanneen olennaisesti yhdistyksen jäsenten yhdenvertaisuutta. Päätökset olivat mitättömiä.

6.11.3 Päätösvalta Kennelliitosta erottamisessa

Kennelliiton säännöissä määrätään, että hallitus voi katsoa jäsenen eronneeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että jäsen itse eroaa tai jättää jäsenmaksunsa maksamatta. Kennelliiton sääntöjen 34 §:ssä luetellaan ne kurinpitomuodot erottamisen lisäksi, jotka voivat tulla kyseeseen. Erottaminen mainitaan passiivimuodossa ilmaisevalla tarkemmin, mikä Kennelliiton elin erottamisesta todellisuudessa päättää.

Kennelliiton kurinpitolautakunnalla ei myöskään ole sääntöjen mukaan toimivaltaa jäsenen erottamiseen, se vain käsittelee asian hallitukselta saamansa ilmoituksen perusteella. Toukokuuhun 2012 asti voimassa olleessa kurinpitolautakunnan työjärjestyksessä määrättiin kurinpitolautakunta antamaan kurinpitopäätöksensä hallitukselle tiedoksi, julkaistavaksi Koiramme-lehdessä ilman nimiä. Tästä huolimatta Kennelliiton kurinpitolautakunta on ainakin kokouksissaan 9.3.2010 ja 6.5.2010 harkinnut oikeaksi erottaa Kennelliiton jäseniä.

Kennelliitosta erottaminen tulisi tapahtua yhdistyslain 15.1 §:n mukaisesti. Yhdistyslain mukaan jäsenen erottamisesta päättää yhdistys kokouksessaan, jollei säännöissä ole toisin määrätty. Koska joka kolmas vuosi kokoon kutsutussa yleiskokouksessa ei voida käsitellä Kennelliiton sääntöjen mukaan muita asioita kuin säännöissä mainittuja asialistan mukaisia asioita, Kennelliitossa jäsenen voi erottaa vain valtuusto. Kennelliiton valtuustossa ei pöytäkirjojen mukaan ole käsitelty jäsenten erottamisia vuosikausiin. Kennelliiton hallituksen tai kurinpitolautakunnan viime vuosina tekemät päätökset jäsenten erottamisista näyttäisivät näillä perusteilla olevan mitättömiä.

Erotettu jäsen voi nostaa yhdistystä vastaan YhdL:n 32 §:n nojalla kanteen erottamispäätöksen toteutukseksi pätemättömäksi sillä perusteella, että se ei ole syntynyt asianmukaisessa järjestyksessä tai on muutoin lain tai sääntöjen vastainen. Myös lain 33 §:ssä tarkoitettu mitättömyyskanne voi tulla kysymykseen silloin, kun erottamispäätöksen katsotaan loukkaavan jäsenten yhdenvertaisuutta¹³⁴.

---

¹³⁴ Tuori Kaarlo: Yhdistymisvapaus, Teoksessa: Hallberg Pekka ym (toim): Perusoikeudet, Werner Söderström, Porvoo, 2005 www.wsoypro.fi

Tapanila¹³⁵ esittää, että YhdL:n 33.2 §:n säätämien mitättömyysperusteiden lisäksi myös muu yhdistyslain tai yhdistyksen sääntöjen rikkominen voisi johtaa mitättömyyteen. Tapanila mainitsee tällaisina Halila & Tarastin Yhdistysoikeus-kirjan esimerkit: toimivaltaajaon vastaisesti tehdyt päätökset tai julkisoikeudellisten säännösten vastaiset päätökset. Toimivaltaajaon vastainen päätös syntyy esimerkiksi hallituksen päättäessä asiasta, joka YhdL:n 23 §:n mukaan kuuluisi yhdistyksen kokouksen toimivaltaan. Moitekanteen nostaminen mitätöntä päätöstä vastaan ei ole sidottu 90 pv määräaikaan. (kts 6.13)

6.12 Toimivalta vahvistaa määräykset sopimusperusteisesta kurinpidosta

Silloin, kun yhdistyksen kurinpitovaltaa pyritään laajentamaan jäsenen eroamisen tai erottamisen jälkeiseen aikaan, yksinkertaisin tapa lienee kirjata ko. kurinpitovallan laajennus sääntöihin ja ottaa jäseniksi vain sellaiset, jotka kirjallisesti hyväksyvät yhdistyksen ja jäsenen välisellä yksilöidyllä sopimuksella ko. kurinpitovallan laajennuksen. Tämä on käytäntö esimerkiksi ammattijärjestöissä, joissa määräyksellä estetään se, että jäsen voi eroamalla välttää mm. työsulun rikkomisesta määrätyn hyvityssakon maksamisen. Tällöin kurinpitovallan laajennus ja kurinpitorangeistuksen määrittely on tapahtunut yhdistyksen tai valtuutettujen kokouksessa yhdistyksen säännöistä päätettäessä.

Riitesuon mukaan¹³⁶ ei liene mahdollista, että hallituksella voisi olla toimivalta vahvistaa sellaisia alemman asteen säännöksiä, jotka on tarkoitettu vakiosopimuksina ulottamaan liiton kurinpitovalta – asianomaisen suostumuksella – jäseniin tai sivullisiin. Kilpailusäännösten vahvistaminen kuuluu siten yhdistyksen tai valtuutettujen kokouksen toimivaltaan. Sopimuksen rikkominen, jota käytännössä todetaan vain urheilussa, johtaa yleensä sopimussakkoon. Erilaisista urheilijasopimuksista löytyy malleja Esa Schönin tutkimuksista¹³⁷. Monopoliasemassa olevalle yhdistykselle sopimusperusteisen kurinpidon ulottaminen ei-jäseniin lienee tältä pohjalta mahdotonta lukuun ottamatta eläinkilpailuissa todettua dopingrikkomusta, joka on kriminalisoitu.

¹³⁵ Tapanila Antti: Yhdistyksen jäsenyyden ja sen oikeusvaikutukset, Defensor legis 2, 2002, s. 282

¹³⁶ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus Helsinki, 2001, s. 97-99

¹³⁷ Schön Esa: Joukkueurheilijan pelaajasopimus velvoiteoikeudellisena sopimustyyppinä. Turun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja Urheilu-oikeuden sarja 25, 2010, liitteet 1-10

Riitesuo katsoo¹³⁸, että jäsenen erottaminen määräajaksi tai kokonaan on aina perustuttava sääntöjen määräykseen tai se on tehtävä YhdL:n 14 §:än mukaan. Jäsentä ei voida erottaa alemmanasteiseen säännöstöön sisältyvää määräystä perusteena käyttäen silloinkaan, kun säännöston voidaan katsoa muodostavan vakiosopimuksen. Sopimusperusteisena erottaminen ei ole mahdollista YhdL:n 25.2 §:n ja eduskunnan lakivaliokunnan lausuman perusteella (LaVM 1988:15 s. 5).

Varsinkin urheilun lajiliitot ja tässä tapauksessa myös Kennelliitto määräävät rangaistuksena kilpailukieltoja, toimitsijakieltoa ja vastaavia (rekisteröintikieltoja). Lajiliiton ja Kennelliiton monopoliaseman vuoksi tällainen rangaistus jäsenen tai ammattilaiseen kohdistuneena on jopa erottamiseen ja määräaikaiseen erottamiseen verrattava rangaistus, joka määräaikaisenakin tarkoittaa elinkeinon menettämistä. Tällaiset rangaistukset ovat kuitenkin usein perustuneet alemman asteen säännöstöjen määräyksiin, mitä ei KKO 1997:165 ratkaisun jälkeen voida pitää laillisena yhdistysoikeudellisessa kurinpidossa.

6.13 Yhdistysoikeudellinen muutoksenhaku

Yhdistysoikeudellinen muutoksenhakujärjestelmä on ontuva. Yhdistyslain 32 § koskee yhdistyksen päätöksen moitteenvaraisuutta ja 33 § mitättömyyttä. Päätös on moitteenvaarainen, jos se ei ole syntynyt asianmukaisessa järjestyksessä, tai se on muutoin lain tai yhdistyksen sääntöjen vastainen. Laillisuusperustein tällaisesta päätöksestä voidaan nostaa kanne viimeistään kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä, jolloin päätös voi kanteen seurauksena kumoutua. Mikäli kannetta ei nosteta, korjautuu pätemättömyys kanneajan päättyessä. Päätös on mitätön, jos se loukkaa sivullisen oikeutta tai vähentää yhdistyksen jäsenellä sääntöjen mukaan olevaa erityistä etua, tai on sisältönsä tai päätöksentekotavaltaan olennaisesti jäsenten yhdenvertaisuutta loukkaava. Oikeussuojaa tällaista päätöstä vastaan voidaan hakea nostamalla kanne tuomioistuimessa, vaikka päätös on sinänsä mitätön ilman mitättömyyden vahvistamiskanteen hyväksymistäkin¹³⁹.

Tuorin mukaan¹⁴⁰ sivullisen oikeutta loukkaava päätös on moitekanteesta riippumatta mitätön. Muukkonen¹⁴¹ kritisoi yhdistyslainsäädäntöä siltä osin, ettei laki määrää siitä, milloin yhdistyksen kokouksen pöytäkirja tulisi allekirjoittaa. Kysymys on siitä, miten muutoksenhakekeinoja eli yhdis-

¹³⁸ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 2001, s. 277

¹³⁹ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 187-194

¹⁴⁰ Tuori Kaarlo: Yhdistymisvapaus, Teoksessa Hallberg Pekka ym (toim): Perusoikeudet, Werner Söderström, Porvoo, 2005, www.wsoypro.fi

¹⁴¹ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s.182-186

tyksen jäsenen oikeussuojaa on saatavissa, jos yhdistyksen pöytäkirjoja ei ole saatavissa, tai ne sisältävät virheellistä informaatiota. Yhdistyslain 31.3 § turvaa jäsenistölle oikeuden tutustua yhdistyksen kokousten päätöksiin, mutta tämä ei välttämättä kata yhdistyksen hallituksen päätöksiä. Yhdistyksen hallitus voi myös asian käsittelyä venyttämällä tehdä kanteen nostamisen mahdottomaksi, mikä ei ole yhdistyslain mukaista.

Joissakin yhdistyksissä on sääntöjen mukainen sisäinen valituksen käsittelyelin. Se olisi toivottava ratkaisu kaikille valtakunnallisille yhdistyksille, koska moitekanteen nostaminen käräjäoikeudessa on kallis sekä yhdistykselle että sen jäsenille.

6.14 Perustuslaillinen näkökulma

Perustuslain 23 §:n mukaan perusoikeuksien turvaamisvelvollisuus kuuluu julkiselle vallalle. Perusoikeuksien ottaminen huomioon tapahtuu sekä ennakkollisen että jälkikäteisen suojan kautta. Ennakollisella tarkoitetaan, että lainsäädäntöön sisällytetään riittävässä määrin perusoikeuksia kunnioittavia, edistäviä ja turvaavia elementtejä. Jälkikäteinen taas sitä, että tarvittaessa yhteiskunnan väkivaltakoneistolla, erityisesti oikeuslaitoksen toiminnalla, voidaan puuttua perusoikeuksia loukkaavaan menettelyyn sekä tarvittaessa muuttaa virheellinen toiminta.

Yhdistystoimintaa säädeltäessä on hahmotettava, millaisia peruseriaatteita koko yhteiskunta- ja oikeusjärjestelmään liittyy. Näitä ovat mm lojaliteetti-, yhdenvertaisuus- ja kansanvaltaisuusperiaatteet¹⁴². Aloiteoikeus on kansanvaltaisen yhdistysoikeusajattelun yksi merkittävimmistä kulmakivistä. Kansanvaltaista yhdistystoimintaa ja siten yhdistymisvapauden käyttöä ei voi olla sellainen, jossa yhdistyksen jäsenet eivät pääse määrittelemään yhdistyksen agenda millään muulla tavoin kuin vain valitsemalla hallituksen ja valitsemalla sen esittämistä vaihtoehdoista mieleisimmät.

Halila on ollut vankkumaton yhdistysautonomian kannattaja ja näkisi parhaana sen, että urheiluseuratoiminta olisi oikeudesta vapaa vyöhyke. Hän on kuitenkin kirjoittanut laajan artikkelin kansallisen ja EU-oikeuden ulottuvuudesta urheiluun sen eri tasoilla todeten, että oikeusjärjestys on tullut urheilun osaksi pysyvästi¹⁴³. Ainakaan siltä osin kuin sen sisältämät normit ovat oikeudellisia, urheilun autonomia ei merkitse vapautta oikeusjärjestyksen noudattamisesta. Urheilun autonomia voidaan hahmottaa itsemääräämisoikeutena perusoikeusjärjestyksen kautta. Yhdistysautonomian vapautta rajoittavat kuitenkin kilpailurajoituslait ja EU-oikeuden urheilua koskevat ratkaisut. EU-

¹⁴² Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 286-288

¹⁴³ Halila Heikki: Mihin urheilutoiminnassa tarvitaan lainsäädäntöä? Defensor legis 5, 2002, s. 813-828

tuomioistuimien on antanut useita tuomioita koskien urheilua¹⁴⁴. Tässä näkyy urheilun kaupallistumisen vaikutus. Tämä sama on tapahtunut myös muissa aatteellisissa yhdistyksissä, joilla on määräävä markkina-asema, koiratoiminta mukaan lukien.

Urheilun autonomiaa on peilattava myös kysymykseen heikomman suojasta. Kyse on sekä sopimusoikeudellisesta suojasta että perusoikeuksien horisontaalivaikutuksesta. Heikomman suoja voidaan nähdä sekä amatööri- että huippu-urheilijoiden suojana. Väite, että jonkin menettelyn kansainvälinen yleisyys, kotimainen vakiintuneisuus tai yhdistyksen oma tulkinta asiasta korvaisi urheilun oikeudellisuuden ongelmat, ei ole enää pätevä periaate.

Muukkonen toteaa väitöskirjassaan¹⁴⁵, että yhdistysoikeuteen kuuluu olennaisesti yhdistysautonomian periaate, jonka mukaan yhdistykset päättävät – lain sallimissa rajoissa – omista säännöistään, jäsenistöstään sekä asiakysymyksissä kannoistaan. Muukkonen korostaa myös perus- ja ihmisoikeuksissa tapahtunutta kehitystä 1990-luvulla, jolloin nämä ovat saaneet korostuneen merkityksen valtiosääntöoikeudellisesti. Perusoikeus- ja perustuslakiuudistuksen jälkeen perusoikeuksissa ei ole kysymys enää vain yksilön julkisen vallan suhdetta vertikaalisesti määrittävästä kokonaisuudesta, vaan koko yhteiskunta- ja oikeusjärjestelmän läpäisevästä perustasta, jolle valtiosääntö antaa puitteet ja jonka pohjalle kehitys rakentuu. Yhdistysoikeustieteessä on ollut tarpeen käynnistää perusoikeuslähtöinen oikeudenalan opillisen perustan uudelleen arviointi. Yhdistysoikeus on poikkeuksellisen tiiviisti yhteydessä perusoikeuksiin, mutta vallitseva yhdistysoikeudellinen tutkimus ei ole perustunut näille opillisille lähtökohdille, jotka muussa oikeustieteellisessä keskustelussa ovat perusoikeudellistumisen myötä vahvistuneet. Perinteisesti yhdistysoikeustiede on katsonut olevansa eräänlainen sopimusoikeuden erityisalue, jossa on ollut mukana piirteitä muusta yhteisöoikeudesta.

Toisaalta yhdistysautonomia voitaisiin nähdä perustuslain 8 §:n tarkoittamana rikosoikeudellisena periaatteena¹⁴⁶. Rikoslain 1889/39 14 luvun 5 § säättää rikoksesta, joka kohdistuu yhdistyksen perustamiseen. Säädös kuuluu: Joka väkivallalla tai vakavan vaaran toisen hyvinvoinnille käsittävällä uhkauksella estää toista 3) perustamasta yhdistyksen yleisiä asioita varten taikka liittymästä tai kuumasta sellaiseen tai toimimasta siinä, on tuomittava poliittisten toimintavapauksien loukkaamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.

¹⁴⁴ Nordisk seminarium i idrottsjuridik 2006, Finsk Idrottsjuridisk Förening, Gummerus Oy, Vaajakoski, 2007, s. 64-69

¹⁴⁵ Muukkonen Matti: Yhdistymisvapaus ja yhdistysoikeuden järjestelmä, Edilex, 2012, s. 13

¹⁴⁶ HE 44/2003 vp s. 29-30

Yhteyksien hahmottaminen yhdistymisvapauden ja yhdistysoikeudellisen systematiikan välille on jäänyt sopimusoikeudellisella aikakaudella melko vähäiseksi tai sitä ei ole tehty lainkaan. Näin tutkimus on noudattanut jokseenkin sellaista ajattelua, jonka mukaan yhdistymisvapaus ensin turvaa yhdistystoiminnan harjoittamisen, jonka jälkeen sitten yhdistysoikeuden järjestelmä rakentuu siitä irrallisena kokonaisuutena. Koska yhdistystoimijat, viranomaiset tai ennen vuotta 2000 tuomioistuimetkaan eivät ole joutuneet tarkastelemaan lainsäädännön perustuslainmukaisuutta, ei sitä ole yhdistysoikeudellisessa ajattelussa tarkasteltu. Tätä näkökulmaa on ollut helppo tukea sellaisilla yhteiskunta- ja oikeusfilosofisilla ajatuksilla, joiden mukaan valtiosäännöllä ei juuri pitäisi olla vaikutusta yksityisoikeuden osa-alueisiin, jottei julkinen tunkeutuisi liikaa yksityisen alueelle. Tätä problematiikkaa Muukkonen on nimenomaan väitöskirjassaan tarkastellut.

Länsineva pohtii artikkelissaan, että yksilön näkökulmasta ei liene kovinkaan suurta eroa sillä, uhkaako hänen perusoikeuksiaan luonteeltaan julkinen vai yksityinen vallankäyttö. Niin ollen onkin perusteltua lähteä siitä, että yksilön perusoikeuksia tulee suojata kaikenlaisia vallan väärinkäyttömahdollisuuksia vastaan. Suomen kaltaisessa pienessä oikeusyhteisössä ei ole mahdotonta, että jonkin oikeudenalan yleisten oppien liepeille jää tradition voimasta elämään sellaisiakin opillisia aineksia, jotka eivät ole nykypäivän oikeusajattelun näkökulmasta enää perusteltavissa. Alakohtaisten oppien ohella perusoikeusjärjestelmä voikin Länsinevan mukaan toimia hyvänä apuvälineenä tällaisten opillisten jäänteiden tunnistamiseksi ja pois kitkemiseksi¹⁴⁷. Heikki Karapuun mukaan työn, ammatin ja elinkeinon vapautta turvaavalla perusoikeudella on kiinteä yhteys mm omaisuuden perustuslainsuojaan sekä yksilön henkilökohtaiseen vapauteen ja itsemääräämisoikeuteen. Kysymys on yhdestä yksilön itsemääräämisoikeuden keskeisestä ulottuvuudesta eli vapaudesta toimeentulon hankkimiseen. Tähän vapauteen sisältyy elementtinä yksilön oikeus valita se muoto ja keino, jolla hän haluaa toimeentulonsa hankkia¹⁴⁸. Säännöksessä ilmaistun valinnanvapauden lähtökohdan voidaan ajatella merkitsevän mm sitä, että yksilöä ei voida pakottaa hankkimaan toimeentuloaan sellaisella ammatilla tai sellaisella toimialalla, johon hän ei itse tahdo. Vastaavasti yksilön tulee voida lähtökohtaisesti valita mikä tahansa ammatti, työ tai elinkeino toimeentulonsa hankintatavaksi. Säännöksen esitöiden mukaan erityisesti yhdenvertaisuuden vaatimuksella ja syrjintäkiellolla on tärkeä merkitys kaikessa sellaisessa päätöksenteossa, joka vaikuttaa yksilön oikeuteen hankkia toi-

¹⁴⁷ Länsineva Pekka: Perusoikeuskeskustelun kriittiset pisteet? *Lakimies* 2, 2004, s. 276, 283

¹⁴⁸ Karapuu Heikki: Oikeus työhön ja elinkeinovapaus (Pl 18 §), Teoksessa: Pekka Hallberg et al: Perusoikeudet, Juva 1999, s. 564-565

meentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla¹⁴⁹. Tältä osin pohdin Kennelliiton roolia koko koirankasvatusta rajoittavana yhteisönä tämän kirjoituksen johtopäätöksissä.

6.15 Varallisuus oikeudellinen näkökulma

Esineillä oikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan rajoitettuja aineellisia kappaleita, joihin ihmisillä voi olla määräämisvalta. Tämän ajattelutavan mukaisesti esineoikeudessa pidetään esineinä nimenomaan yksilöllisesti määriteltyjä eli yksilöityjä aineellisia kohteita. Irtainten esineiden ryhmä on laaja ja epäyhtenäinen. Elävät eläimet ovat esineoikeudessa irtaimia esineitä. Tämä ilmenee mm vanhan kauppakaaren 11:1 säännöksessä, jonka mukaan esinelainan kohteena voi olla ”jotakin hengen- tai elävää”. Esineen käsitteen lisäksi omaisuuden käsite on varallisuus oikeudessa keskeinen. Omaisuuden käsite muodostetaan esineoikeudessa vakiintuneen ajatustavan mukaan oikeuksien tasolla. Tämä merkitsee, että omaisuus koostuu varallisuus oikeuksista¹⁵⁰. Eläimen status irtaimena esineenä on mahdollistanut eläinlääkintä- ja eläinsuojelulainsäädännön täytäntöönpanon hyvin. Se ei tarkoita, että eläimiä kohdeltaisiin epäinhimillisesti, vaan koska irtaimilla esineillä on omistaja tai haltija, juridisesti on hänen vastuullaan huolehtia kotieläinten terveydestä ja hyvinvoinnista. Viranomaistoiminta on pohjautunut tähän tosiseikkaan.

Tuomiston¹⁵¹ mukaan esineoikeuksille tyypilliseksi sivullissuojamuodoksi on katsottu ensinnäkin suoja sivullisten oikeusloukkauksia vastaan. Tämä suoja on staattista sivullissuojaa. Periaatteessa vain esineoikeuden haltijan on katsottu voivan saada staattista sivullissuojaa. Velvoiteoikeuksien yhteydessä on veloitettuna määrätty henkilö. Näin suojaa annetaan vain määrättyä henkilöä vastaan. Koska sivullisia vastaan annettavan staattisen suojan on katsottu liittyvän yksinomaan esineoikeuksiin, esineoikeudellisen tyyppipakon on edellytetty rajoittavan tällaista suojaa nauttivien oikeuksien perustamista. Viimeksi mainittujen rajoitusten merkitystä on vähentänyt olennaisesti käsitys, jonka mukaan myös velvoiteoikeuden haltija saa sivullissuojaa esineen hallinnan perusteella.

Se, että aatteellinen yhdistys on määräävässä markkina- asemassa ja sen jäsenissä on elinkeinonharjoittajia, muuttaa yhdistyksen asemaa jäseniinsä nähden. PL:n 15 § säättää omaisuuden suojasta, joka on turvattu perusoikeutena.

¹⁴⁹ HE 309/1993 vp s. 67

¹⁵⁰ Kartio Leena: Esineoikeuden perusteet, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 2001, s. 63,82, 114

¹⁵¹ Tuomisto Jarmo: Tyyppipakosta aikaprioriteettiin, Näkökulmia esineoikeudellisen sivullissuojan perusteista, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, A-sarja, N:o 192, 1993

Juha Karhu ja Pekka Länsineva ovat esittäneet, että valtiosäännöllä, erityisesti perusoikeusjärjestelmällä, tulisi olla merkittävämpi rooli yksityisoikeuden systematisoinnissa. Perusoikeustyöryhmän mietintö 1992¹⁵² toteaa: HM:n 6.1 § säättää, että jokaisen omaisuus on turvattu ja että omaisuuteen voidaan puuttua tai sitä rajoittaa vain lain nojalla. Omaisuudella tarkoitetaan perustuslakivaliokunnan käytännössä varallisuusarvoisia etuja, joihin kuuluu laajimpana omistusoikeus.

Karhu teoksessaan ”Uusi varallisuus oikeus”¹⁵³ ja Länsineva¹⁵⁴ väitöskirjassaan ”Perusoikeudet ja varallisuussuhteet” ovat esittäneet tarpeellista olevan koko yksityisoikeudellisen systematiikan rakentamisen perusoikeuksista käsin. Karhun mukaan perinteiselle varallisuus oikeudelle ominainen tapa rakentaa kysymyksenasettelu kahdenvälisen oikeussuhteen varaan ei ole riittävä. Hänestä asiaan tarvitaan jotain laaja-alaisempaa. Tähän tehtävään Karhu tarjoaa perusoikeusjärjestelmää, jolla hän katsoo olevan perinteistä mallia paremmat mahdollisuudet ilmaista ja oikeuttaa varallisuus oikeudelliset käytännöt yhteisöllisestä oikeuden mukaisuudesta käsin. Karhu ja Länsineva eivät ole ainoat perusoikeuksien aikaisempaa laajempaa tulkintaa puoltavat keskustelijat. Uusi perustuslaki korostaa siihen sisällytettyjä elementtejä, joilla muun oikeusjärjestyksen perustuslain mukaisuutta on haluttu korostaa. Tuori pohtii, rajoittuuko perustuslain suoja vain tiettytyypisiin yhdistyksiin. Selvää näyttäisi olevan yhdistyslain tarkoittamien yksityisoikeudellisten aatteellisten yhdistysten kuulumisen perusoikeuden piiriin, olivatpa ne rekisteröityjä tai rekisteröimättömiä¹⁵⁵.

Juha Karhu¹⁵⁶ on luonut käsitteet perusoikeushaitta ja perusoikeusvaara, jotka ovat täysin sovellettavissa Kennelliiton sääntöjen/määräysten/ohjeiden luomaan varallisuus oikeudelliseen ongelmakenttään. Perusoikeusvaarasta Karhu ottaa esimerkiksi määräävässä markkina- asemassa olevan tahon, joka pystyy vaikuttamaan hyödykkeen hintatasoon tai hyödykkeen saatavuuteen ja epäasianmukaisesti hyödyntää tätä asemaansa. Koiran käyttöoikeuden (erityisesti jalostusoikeuden, mutta myös oikeuden käydä näyttelyissä ja kokeissa) poistaminen erilaisten sääntöjen, määräysten tai ohjeiden perusteella on sellainen varallisuus oikeudellinen ongelma, joka johtaa helposti perusoikeushaittaan. Tilanne muodostuu silloin sellaiseksi, että varallisuuden omistaja joutuu tinkimään perusoikeuksistaan omistajana.

¹⁵² Perusoikeustyöryhmä 1992 mietintö, Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 2/1992

¹⁵³ Pöyhönen Juha: Uusi varallisuus oikeus, Talentum, Helsinki, 2003

¹⁵⁴ Länsineva Pekka: Perusoikeudet ja varallisuussuhteet, Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki, 2002

¹⁵⁵ Tuori Kaarlo: Yhdistymisvapaus. Teoksessa Hallberg, Pekka et al. (ed): Perusoikeudet. Werner Söderström, Porvoo 2005, www.wsoypro.fi

¹⁵⁶ Pöyhönen Juha: Uusi varallisuus oikeus, Talentum, Helsinki, 2003, s. 1-2, 88-89

Tässä tapauksessa Kennelliitosta on tullut varallisuus oikeudellinen osapuoli, jonka määräykset ja toimenpiteet edellyttävät kohtuullisuusperiaatteen mukaista sovittelua varallisuuden omistajan hyväksi. Ellei näin tehdä, tuomioistuin joutuu puuttumaan päätöksellään kohtuuttoman ankariksi muodostuvia vaatimuksia vastaan. Oikeuden väärinkäytön kieltoon voi myös vedota se taho (koiranomistaja/kasvattaja), jonka kustannuksella oikeutta väärinkäyttävä vastapuoli (Kennelliitto) pyrkii asiattomasti hyötymään. Esimerkkinä perusoikeushaitasta Karhu viittaa määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön. Jos määräävässä markkina-asemassa oleva taho käyttää jonkin muun toiminnassa olevan tahon suhteen sellaista hinnoittelua tai kieltoja, jossa se pyrkii epäasianmukaisesti hyötymään määräävästä markkina-asemastaan, ei tuon toisen tahon (koirankasvattajan) perusoikeutta toimiviin markkinoihin ja oikeutta hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla voida toteuttaa. Perustuslain 106 ja 107 § antavat tuomioistuimelle ja viranomaisille oikeuden poistaa tällaisen perusoikeushaitan.

Hyödykkeisiin kiinnittyneiden taloudellisten arvojen hyödyntäminen edellyttää sitä, että arvot kohdennetaan jollekin taholle (omistus), että hyödykettä arvostavilla eri tahoilla on mahdollisuus yhteisymmärryksessä tarkemmin päättää hyötykäytöstä (sopimus), ja että valitut toimintalinjat saavat suojaa muiden aiheuttamilta häiriöiltä (vahingonkorvaus). Jokainen kolmesta perusinstituutiosta on tässä mielessä perustavanlaatuinen. Omistajalle osoitetaan mahdollisuudet päättää omaisuuden käytöstä. Omistajan käyttömahdollisuudet nimittäin koostuvat omistajalle osoitetuista erilaisten sopimusten tekemahdollisuuksista ja vahingonkorvauksella suojatusta asemasta. Omistamista määrittävät esimerkiksi se, saako omistaja rajoituksitta luovuttaa omaisuutensa ja se, kuuluuko omaisuuden hyötykäytöstä saamatta jäänyt liikevoitto häiriötilanteissa korvattaviin vahinkoihin. Markkinaosa-puolten mahdollisuus neuvotella ja sopia vastiketasosta on yksi keskeisimmistä toimivien markkinoiden reunaehdoista. Toiseksi oikeudelliset käsitykset omistuksesta ja vahingonkorvauksesta sisältävät ajattelumalleja, jotka edellyttävät markkinatalousjärjestelmää. Sopimusvapaus on mielekäs periaate vain, jos sopimuksia tekevillä osapuolilla on yleisesti mahdollisuuksia vaikuttaa solmimien sopimusten sisältöön. Kolmanneksi, nuo käsitykset pyrkivät ohjaamaan taloudellisyhteisöllistä toimintaa. Sopimusvapaus ei pelkästään hahmota sopimuksentekotilannetta, vaan sopimuksen ylläpitäminen on myös taloudellis-yhteisöllisen toiminnan ideaali.

16.6 Kennelliiton varallisuus oikeudellinen näkemys

Kennelliiton kurinpitolautakunta on luonut oman varallisuus oikeudellisen linjansa. Esimerkkinä tästä on kurinpitolautakunnan päätös (31.3.2011), joka koski kasvattaja PP:tä.

1.asia: Kasvattaja PP toi pienikokoisen kääpiörotuisen narttukoiran Kanadasta ja sijoitti sen 2-vuotiaana X:lle sijoitussopimuksella, jonka hän oli itse laatinut. Sijoituksen ehtona oli kaksi pentuetta, joissa on elävä pentu tai kun koira täyttää viisi vuotta, se siirtyy haltijan omistukseen. Kasvattajatoimikunta piti tuontikoiran osalta sopimusta kahdesta elävästä pentueesta kohtuuttomana. Lisäksi se katsoi, että yksi kuollut pentu on laskettava pentueeksi. Kasvattajatoimikunta totesi silti, että kyseessä on rotu, joka tekee pieniä pentueita.

2.asia: Kasvattaja PP oli saanut pentueen, joka oli toinen pentue samalle nartulle peräkkäisiin kiimoihin. Kun kasvattaja PP oli ottanut yhteyttä Kennelliittoon, hänelle oli sanottu, ettei pentuetta voida rekisteröidä liian tiheän pennutuksen vuoksi. Ensimmäisen asian käsittelyn yhteydessä myös kyseisestä rekisteröimättömästä pentueesta kanneltiin Kennelliittoon, jolloin ilmeni, että ennen pentueen syntymää muuttuneen koirarekisteriohjeen mukaan pentue olisi voitu aikoinaan rekisteröidä. Pentue rekisteröitiin korkeammalla rekisteröintimaksulla kesken kurinpitomenettelyn.

3.asia: Kolmas kantelu kasvattaja PP:stä koski kauppasopimuksella haltijalle luovutettua kääpiökoiraurosta. Kasvattaja oli ottanut koirasta 1800 € euron maksun ja jättänyt siihen jalostusoikeuden. Kasvattaja PP:llä ei ollut voimassa olevaa allekirjoitettua kasvattajasitoumusta.

Kurinpitolautakunta totesi käsitellessään ensimmäistä asiaa, että ”Tilanteeseen nähden ulkopuolisena ja siten luotettavana pidettävän kennelneuvoja N:n antamasta lisäselvityksestä voidaan tehdä se johtopäätös, että sijoitettuja koiria oli vastoin PP:n kertomaa useampia ja sijoitussopimukset olivat PP:n itsensä laatimia. --- Sopimuksessa määritellään omistusoikeuden siirtyminen riippuvaiseksi kahden eloon jääneen pentueen teettämisestä ennen nartun viiden vuoden ikää, mikä on kurinpitolautakunnan käytännön mukaan selkeästi kohtuutonta. Kurinpitolautakunta toteaa tulleen selvitettyksi, että PP on laatimallaan kohtuuttomalla sopimuksella toiminut hyvän kenneltävän vastaisesti ja siten Kennelliiton sääntöjen 34 §:n vastaisesti. --- Saadun selvityksen perusteella kurinpitolautakunta katsoo selvitettyksi kolmannessa asiassa, että kysymys on lähtökohtaisesti ollut sijoitussopimuksesta, vaikka se on tehty kauppasopimuslomakkeelle ja vaikka luovutuksensaajille on luovutettu koiran rekisteritodistus. --- Sijoitussopimuksetkaan eivät saa sisällöltään muodostua vastaanottajan kannalta kohtuuttomiksi, ja elinikäinen jalostusoikeuden pidättäminen on kurinpitolautakunnan käytännön mukaan sisällöltään kohtuuton ehto. --- Vaikka sijoitettua urosta ei sittemmin ole käytetty jalostukseen, ei tämäkään tosiseikka poista PP:n toiminnan sopimuskäytännön vastaisuutta. Kurinpitolautakunta harkitsee oikeaksi antaa PP:lle huomautuksen ja lisäseuraamuksena rekisteröintikiellon lähes kahden vuoden ajaksi.

Tässä tapauksessa on tyypillistä se, että kurinpitolautakunta muuttaa kasvattajan ja haltijan välisiä sopimusehtoja. Kasvattajaa rangaistiin siitä, että hän oli itse laatinut sijoitussopimuslomakkeen ja että sopimuksessa vaadittiin kaksi pentuetta. Kurinpitolautakunta teki myös oletuksen, että kennelneuvojan käsitys sijoituskoirien määrästä oli oikeampi kuin kasvattajan itsensä, vaikka kurinpitolautakunta ei voinut osoittaa tuona ajankohtana kuin yhden sijoituskoiran.

Sen lisäksi kasvattajaa rangaistiin uroksen jalostuskäytön pidättämisestä, vaikka hän ei ollut koskaan käyttänyt koiraa jalostukseen. Kurinpitolautakunta totesi, että kun kasvattaja PP oli joskus allekirjoittanut kasvattajasitoumuksen, vaikkakaan se ei enää ollut voimassa, hän olisi ollut edelleen tietoinen vaatimuksista ja hänen olisi niitä tullut noudattaa.

Kyseinen kääpiörotu on sellainen, joka tekee usein 1-2 pentua ja elävän pennun saaminen ei ole itsestään selvyys. Kun samaa Kennelliiton sijoitussopimuslomaketta ehtoineen käytetään kaikenrotuisille koirille, on tavallista, että kääpiökoirilta edellytetään kahden pentueen syntymistä. Kurinpitolautakunta ei ole huomionnut rotukohtaisia eroja tässä asiassa lainkaan, eikä huomioi sitä, että tuontikoira on yleensä paljon kalliimpi kuin Suomessa syntynyt koira ja sen sijoitusehdot ovat tästä syystä erilaiset. Kennelneuvojan omaa käsitystä kurinpitoon liittyvässä asiassa ei mielestäni voida pitää kurinpidon perusteena.

Tässä kurinpitolautakunnan päätöksessä on tyypillisimmillään tyyppipakkoperiaate. Kurinpitolautakunta kirjoittaa päätöksessään: ”Tilanteissa, joissa koiralla on jalostusarvoa, kasvattaja voi joko pitää koiran itse tai sijoittaa sen, mutta sopimukset, joilla pyritään ottamaan hyöty sekä myymällä että sijoittamalla koira, ovat Kennelliiton sopimuskäytännön vastaisia.” Kurinpitolautakunta ei myöskään tunnista varallisuusosoikeudellisia peruseriaatteita, joiden mukaan sopijapuolilla on oikeus päättää ilman muotovaatimuksia irtaimen esineen varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista.

7 MIKSI SÄÄNTÖJÄ TARVITAAN?

Yleisesti ottaen yhdistyksissä on kyse luottamuksesta. Silloin kun yhdistyksen jäsenten välillä vallitsee luottamus ja lojaliteetti, ei kovinkaan tarkkoja sääntöjä tarvita, koska yhdistyslaki on riittävä väline turvaamaan yhdistyksen kaikkien jäsenten oikeudet. Tämä taas on edellytys sille, että jokaisen yhdistyksessä olevan yhdistymisvapaus tulee kaikkine nyansseineen toteutetuksi täysimittaisesti. Jos luottamusta ei ole, tarvitaan auki kirjoittamista. Aivan kuin lainsäädännön, niin myös sääntöjen tarkoituksena on luoda ennakoitavuutta (oikeusturvaa). Kun ihmiset eivät tunne toistensa toimintaperiaatteita tai eivät voi luottaa toisten toimivan tietyllä tavalla, syntyy tarvetta normien määrittämiseen. Ennakoitavuuden avulla ihmiset taas voivat suunnitella omaa toimintaansa, joka on edellytys rationaaliselle ja tehokkaalle toiminnalle.

Yhdistyksen sääntöjen määrääjiltä (jäsenkokoukselta, valtuustolta) odotetaan, että he ottavat huomioon perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden, yksittäiset perusoikeudet ja niiden yhdistelmät. Yhdistyksen sääntöjenmäärääjän oikeuslähdeoppi rakentuu perusteiltaan hyvin samanlaiseksi kuin muidenkin oikeudellisten toimijoiden. Niinpä tarkoitus on lainmukaisuuden vaatimus, joka merkitsee erityisesti yhdistyslainmukaisuutta sekä perusoikeuksien huomioimista siten, että yhdistyksen toiminta rakennetaan yhdenvertaisuus-, lojaliteetti- ja kansanvaltaisuusnäkökulmat huomioiviksi. Tällöin johtoaatteena on ensisijaisesti sallivuus, jota täydennetään yhdenvertaisuuteen perustuvalla solidaarisuudella.

8 TUOMIOISTUINRATKAISUJA JA NIIDEN POHDINTAA

8.1 EU-tuomioistuimen ratkaisuja

Eläinjalostuksesta on olemassa kaksi Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisua, kummatkin Ruotsia koskevia.

C-206/05 koskien hevosjalostusta

Hevosjalostuksen määräykset muuttuivat myös Suomessa, kun Ruotsi oli saanut tuomion C-206/05, joka koski hevoseläinten jalostusta Ruotsissa. Komissio nosti kanteen Ruotsin valtiota vastaan EU-tuomioistuimessa. Tuomio perustui EU:n hevosdirektiiviin 90/427/ETY. Tuomioistuin arvioi asiaa tuomion kohdassa 25, että Ruotsissa toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevalle hevoseläimelle on tehtävä jalostusarvon arviointi Ruotsissa, jotta sitä voidaan käyttää siellä jalostukseen muille kuin orin omistajan omille tammoille, mistä aiheutuu niiden käyttäjälle ylimääräisiä kustannuksia, jotka ovat omiaan rajoittamaan Ruotsiin tarkoitettujen hevoseläinten yhteisön sisäistä kauppaa. Hevosdirektiivin perusteluissa todetaan, että ”kantakirjojen merkitsemisessä on eroja, jotka ovat yhteisön sisäisen kaupan esteenä; täydelliseksi kaupan vapauttamiseksi vaaditaan edelleen yhdenmukaistamista, erityisesti kantakirjoihin merkitsemisen osalta, rekisteröityjen hevoseläinten yhteisön sisäinen kauppa olisi asteittain vapautettava---” Nyt voimassa olevassa Lissabonin sopimuksen 26 artikla 2 kohta säätää: ”Sisämarkkinat käsittävät alueen, jolla ei ole sisäisiä rajoja ja jolla tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus taataan perussopimuksen määräysten mukaisesti.” Ruotsin valtio muutti hevosten jalostusta koskevaa lainsäädäntöään.

Suomen Hippos ry:llä oli varsin samankaltainen jalostuksen rajoitusohjelma ravihevosilla kuin Kennelliitolla nyt on. EU-tuomioistuimen ratkaisun jälkeen Suomessa Hippos ry esitti tuomioistuimen ratkaisun mukaista muutosta maa- ja metsätalousministeriölle, joten hevoslainsäädäntä muutettiin. Suomessa syntyneet varsat rekisteröidään, mutta aikarajaa rekisteröinnille ei ole asetettu. Rekisteröinti perustuu EU-asetukseen, joka tuli voimaan 1.7.2009. Kantakirjaaminen on jalostuksen ehtona silloin, kun ori ei ole tamman omistajan omistama. Saman omistajan ori ja tamma voivat saada keskenään varsoja ilman kantakirjaamista. Oriin kantakirjaamisvaatimukset kevenivät oleellisesti hevoslainsäädäntömuutoksen yhteydessä. Nykyisin ori arvostellaan orinäyttelyssä, jossa arvostelulautakunta arvioi sen rakenteen, luonteen ja liikkeen. Kunkin osa-alueen arvosteluasteikko on 4-10: 10 on kiitettävä, 9 erittäin hyvä, 8 hyvä, 7 hyvänpuoleinen, 6 tyydyttävä, 5 välttävä ja 4 hylätty. Ehtona kantakirjaan hyväksymiselle on, että hevonen on kaikista arvostelukohdista saanut vähintään 5. Tämä arvostelu on julkinen ja näin kaikkien hevoskasvattajien nähtävissä¹⁵⁷. Sellaiset hevoset, joilla on purentavika, kivesvika tai muu perinnöllinen sairaus voivat silti tulla hyväksytyiksi

¹⁵⁷ http://www.hippos.fi/files/1456/jalohje_sh_net.pdf

kantakirjaan ja saada yleisen jalostusoikeuden, jos niiden muut ominaisuudet ovat huomattavan hyviä. Nämä virheet kirjataan arvosteluun. Tammojen osalta ei orien kaltaista karsintaa ole ollutkaan. Kantakirjaamattoman tamman varsa voidaan hyväksyä kantakirjaan näyttelyssä. Tuontihevosilta vaaditaan polveutumistodistukset (rekisteröinti asiakirjat). Eläinsuojelulain 8 §:ä sovelletaan hevosiin kuten muihinkin eläinlajeihin.

Hevosen rekisteröinti ja DNA-testaus ovat edellytyksiä erilaisten korvauksien ja tukien saamiseen. Hevosia oli Suomessa vuonna 2009 noin 75000¹⁵⁸.

C-162/97 koskien nautajalostusta

Ruotsi on saanut toisen tuomion C-162/97, joka koskee erään eurooppalaisen nautarodun ja sen siemennesteen ja alkuiden tuontikieltoa Ruotsiin. Ruotsin, Suomen ja Norjan hallitukset ovat katsoneet, että direktiivillä 87/328/ETY toteutetusta yhdenmukaistamisesta huolimatta on perustamissopimuksen 36 artiklan nojalla edelleen mahdollista eläinten terveyden suojelemiseksi kieltää lihasten liikakasvutaudin geeniä kantavien jalostuseläinten siemennesteen maahantuonti. Rodun kotimaissa, Belgiassa ja Ranskassa, tätä nautarotua kasvatetaan yleisesti. Näiden maiden hallitukset katsovat, että koska puhdasrotuisten jalostusnautojen kaupassa noudatettavat kotieläinjalostukseen ja polveutumiseen liittyvät ehdot on täydellisesti yhdenmukaistettu direktiivillä 77/504/ETY ja 87/328/ETY, jäsenvaltio ei enää voi kieltää toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevan nautaeläimen siemennesteen myyntiä eläinten terveyden suojelemiseksi tai niiden periytyvien ominaisuuksien arvioinnin perusteella. Tuomion kohdassa 45 EU-tuomioistuimien toteaa: ”Maahantuontijäsenvaltion kansallinen viranomaisen ei siten saa estää Belgian Blue –rotuun kuuluvan sonnien siemennesteen käyttöä eläinsuojelun perusteella. Tuomion kohdassa 2. todetaan: ”On direktiivin 87/328/ETY 2 artiklan 1 kohdan toisen luetelmakohdan vastaista, jos kansallisessa lainsäädännössä kielletään tai säädetään luvanvaraiseksi Belgian Blue –rotuun kuuluvien sonnien siemennesteen käyttö tämän jäsenvaltion alueella, sikäli kun nämä eläimet on hyväksytty keinosiemennykseen toisessa jäsenvaltiossa.---”

Myös Suomessa käytetään rotua nykyisin vähäisessä määrin roturisteytyksiin karjanjalostuksessa, mutta puhdasrotuisia eläimiä täällä ei liene, vaikka päätöksestä on kulunut jo 15 vuotta. Suomen Eläinlääkäriliitto on vastustanut rodun maahantuontia¹⁵⁹. Valistus on ollut tärkein jalostusta ohjaava tekijä tässä asiassa.

¹⁵⁸ http://www.hevosjalostusliitot.fi/portaali/fi/hevosala_suomessa.php

¹⁵⁹ <http://elaintenhyvinvointikeskus.edublogs.org/2011/05/05/elainlaakariliitto-belgian-sininen-rodun-tuonti-ja-jalostaminen-suomessa-estettava/>

8.2 Tuomioiden vertailu koiranjalostukseen

Nämä kaksi ratkaisua perustuvat kummatkin siihen, että toisessa EU-jäsenvaltiossa hyväksytty eläinrotu tai eläinyksilö on hyväksyttävä sellaisenaan toisessa jäsenvaltiossa jalostuseläimeksi. Koirien ja hyötyeläinten/hevosten vertaaminen on sikäli analogista, että näiden tuomioiden taustalla on nimenomaan tavaroiden vapaa liikkuminen ja kilpailurajoitusten poistaminen. Tämän tutkielman kohdan 2.3.1 ennakkoratkaisun C-49/07 perusteella Kennelliittoon tulisi soveltaa EU-kilpailulainsäädäntöä, nimenomaan SEUT 102 artiklaa. EU-kilpailulainsäädäntö on voimassa lain-tasoisena Suomessa ja se koskee myös koirankasvatusta ja koirien myyntiä EU-jäsenvaltioiden vä-lillä.

Kennelliiton koirarekisteröintiohjeen kohta 9 toteaa:

--Rotukohtaiset PEVISA-määräykset koskevat tuontikoirien jalostuskäyttöä, mutta eivät sen rekisteröintiä. ---
Ennen ulkomaisen koiran hankkimista on suositeltavaa tarkistaa Kennelliitosta, että koira voidaan rekisteröidä Suomessa sekä hyväksyykö Kennelliitto koiran mahdolliset ulkomaiset terveystutkimuslausunnot.---

Tästä on luettavissa, että toisessa (EU-) maassa jalostukseen hyväksytty tuontikoira ei välttämättä ole Suomessa Kennelliiton käsityksen mukaan jalostukseen sopiva. On varsin tavallista, että esi-merkiksi lonkka- ja kyynärpääröntgenlausunnot joudutaan hankkimaan Suomessa uudelleen, vaikka koira olisi kuvattu toisessa FCI/EU -maassa.

Koirankasvattajat eivät ole tästä syystä yhdenvertaisessa asemassa elinkeinonharjoittajina muiden eläinlajien kasvattajien kanssa. Suomalainen kasvattaja ei myöskään voi käyttää koiraansa esimer-kiksi Ruotsissa, Eestissä tai rodun kotimaassa terveystutkimuksissa, vaikka EU-maissa pitäisi pal-velujen olla samalla tavalla saatavissa missä tahansa. Eläinlääketieteellinen yhteistyö toimii koko Euroopassa samoilla ehdoilla ja eläinlääkäreiden erikoistumiskoulutukset (diplomaattikoulutus) ovat Euroopassa yhteisesti järjestettyjä.

8.3 Sopimusvapaus ja sopimusten sitovuus

Sopimus on sitova, pacta sunt servanda, on ollut keskeinen sopimusoikeuden lähtökohta. Sopimuk-sen sitovuus ja sopimusvapaus on syytä kuitenkin pitää erillään, koska ne eivät tarkoita samaa asiaa, eivätkä ole edes saman asian kaksi eri puolta. Sopimuksen sitovuus ja sopimuksen kohtuullistami-nen ovat vastakkaisia toimia: jos sopimus on sitova, miksi ja milloin sitä voi muuttaa?

Jälkikäteissovittelu on tuomioistuimessa (OikTL 36 §) yksi tapa puuttua sopimusten sitovuuteen ja rajoittaa sitä. Sopimusvapauden erottaminen sopimuksen käsitteestä tekee mahdolliseksi sen, että

sopimusvapaus käsitetään oikeusperiaatteeksi. Sopimusvapauden ja sopimuksen käsitteellinen yhteys puolestaan johtaa siihen, että sopimusvapaus on ankara oikeussääntö. Näin ymmärrettynä sopimusvapauden rajat määräävät sopimuksen rajat ja loukkaamalla sopimusvapautta loukataan aina myös sopimusta¹⁶⁰.

Sopimus ja kolmas –problematiikassa kysytään, mikä on sopimuksen vaikutus kolmannen asemaan. Sopimusoikeuden peruspilareja on normi, jonka mukaan sopimus oikeuttaa ja velvoittaa vain sopijapuolia, the privity of contract. Kolmannelle voi syntyä sidonnaisuus kahden ulkopuolisen henkilön tekemään sopimukseen esimerkiksi, kun esineen yhteisomistajista toinen tekee sopimuksen kolmannen kanssa¹⁶¹.

Ulkoisen olosuhteen mainitseminen sopimuksessa on juridiselta merkitykseltään erilaisessa asemassa kuin tietyn velvollisuuden tai oikeuden asettaminen. Ulkoiset seikat jäävät taustalle, jolla voi olla kuitenkin merkitystä oikeuksien ja velvollisuuksien tulkinnassa. Sen sijaan sopimuksella asetettu velvollisuus on sinänsä voimassa riippumatta taustaseikoista. Perinteinen sopimusoppi on ilmaissut tämän korostamalla sitä, että sopimuksenteon motiiveilla ei ole merkitystä sopimuksensitovuudelle. Sopimusosapuolet voivat sopimuksella luoda ajallisilta ja henkilöillisiltä rajoiltaan tarkan ja sisällöltään itsenäisesti pätevän keskinäisen sopimuksen. Tällä järjestelyllä saavutetaan ennakoitavuutta, koska tehtyä sopimusta on myös noudatettava. Sopimus ei täyttäisi tehtävänsä ennakoitavuuden lisäämisessä, jos se olisi itse altis ulkoisten tekijöiden muutokselle.

Vakiosopimuksen pääasiallinen käyttötarkoitus on, että ne liitetään tehtyyn sopimukseen täydennykseksi. Vakiosopimuksilla pyritään päätösvallan delegointiin. Vakiosopimuksia käytetään yleensä liike-elämässä. Niiden ongelmana on yksipuolinen sanelupolitiikka ja vahvemman sopimusaseman hyväksikäyttö, mitkä sopivat huonosti perinteisen sopimuskäsityksen kanssa. Varsinaisen ongelman sopimusselityksen kannalta muodostaa se, ettei vakioehtojen hyväksyminen tapahdu samalla tavalla kuin yksilöllisesti sovittavien ehtojen. Tämä koskee sekä ehtojen esiintuomista että hyväksymistahdonilmaisuja. Ehtojen tulee olla sopusoinnussa kyseisen sopimustyyppin ja siihen yleensä kytkeytyvien ehtojen kanssa. Vakioehdoilla ei saa olla ratkaisevaa tai mullistavaa merkitystä oikeussuojan kannalta. Se, ettei suuri osa ihmisistä lue eikä ymmärrä vakioehtoja, on tosiasia, jota ei voida sivuuttaa – varsinkaan, kun perehtyminen ehtoihin ei yleensä johda niiden muuttamiseen. Vakioehtojen sitovuuskysymyksen osalta tämä merkitsee sitä, että vakioehtojen erityinen luonne

¹⁶⁰ Pöyhönen Juha: Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, A-sarja, N:o 179, 1988, s. 88-89, 92, 94

¹⁶¹ Kartio Leena: Sopimus ja kolmas, Juhlakirja Aulis Aarnio, Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki 1997, s. 152-154

tulee tunnustaa ja objektiivisille tekijöille, erityisesti ehtojen sisällölle panna enemmän painoa kuin yksilöllisten sopimusten osalta tehdään¹⁶².

Kennelliiton esineoikeudellinen tyyppipakkoperiaate tarkoin rajoittuneine sopimusmalleineen ei toteuta sopimusvapautta. Sopimus on kahdenvälinen, tässä tapauksessa yleensä myyjän ja ostajan tai kasvattajan ja sijoituskoiran haltijan välinen, ja Kennelliitto on tässä asiassa kolmas osapuoli, jota sopimus ei lainkaan koske. Sopimus ei voi velvoittaa ketään sellaiseen, minkä laki kieltää. Luottamuksensuojaan liittyviä näkökohtia on perusteltua pitää sellaisina seikkoina, joita on syytä erityisesti pitää silmällä myös arvioitaessa muutosten taannehtivaa soveltamista sopimuksen pysyvyyteen. Perusoikeusjärjestelmässämme sopimuksen pysyvyyttä suojataan yhtenä omaisuuden suojan ulottuvuutena. Omaisuuden suoja ulottuu yksityisoikeudellisiin varallisuusarvoisiin sopimuksiin. Omaisuuden suoja turvaa siten sopimussuhteiden pysyvyyttä. Taannehtivan puuttumisen perusoikeuksien suojaamiin oikeusasemiin tulee täyttää perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaiset vaatimukset. Lähtökohtaisesti puuttumisen on oltava perusteiltaan hyväksyttävää ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa¹⁶³.

Sopimusoikeudessa on alettu painottaa tahtoon perustuvien näkökohtien sijasta yhä enemmän luottamukseen perustuvia näkökohtia. Kun sopimus on oikeudellisesti hahmotettu taloudellisen yhteistoiminnan muotona, sopimussuhteen sisällön ja merkityksen määrittämisessä sopimuksenteon reunaehdoilla ja sopimuksen toteuttamisen vaikutuksilla on nähty olevan aikaisempaa merkittävämpi asema suhteessa sopimuspuolten antamiin yksittäisiin tahdonilmaisuihin. Tällainen ajattelutapa on saanut tukea erilaisista kokonaisvaltaisista harkintaa edellyttävistä yleislausekkeista kuten sopimuksen kohtuuttomuutta koskevista säännöksistä, joiden avulla sopimusnormistoa on voitu eri tilanteissa arvioida. Kohtuusharkinta kuuluu kuitenkin viranomaisille, ei aatteelliselle yhdistykselle.

Omistusta, sopimusta ja vahingonkorvausta, jotka kaikki tulevat tällaisessa tilanteessa käsiteltäviksi, koskeva lainsäädäntö sisältää hyvän tavan vastaisuuden, kohtuuttomien oikeussuhteiden voimaansaattamisen ja oikeuden väärinkäytön kiellon.

8.4 Kotimaisia tuomioistuinratkaisuja

Tuomioistuimet ovat ratkaisseet kauppa- ja sijoitussopimusriitoja seuraavalla tavalla.

---

¹⁶² Mikko Tulokas: Vakioehtojen sitovuus – eräs ajatusmalli, Juhlakirja Matti Ylöstalo, Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisu C-sarja, N:o 21, 1987, s. 447-454

¹⁶³ Karhu Juha: Muuttuvat olosuhteet ja sopimuksen sitovuus. Lakimies 7-8, 2004, 1457-58

Kymenlaakson KO ja Kouvolan HO¹⁶⁴ käsitteivät samaa asiaa sekä turvaamistoimena että koiran omistusoikeutta koskevana riita-asiana. KO ratkaisi turvaamistoimiasian OK 7:3.1 § perusteella ja määräsi koiran luovutettavaksi omistajalle (kasvattajalle) näyttelyitä ja astutuksia varten. Uroksen sijoitussopimusta oli noudatettu yli kahden vuoden ajan sopimustenmukaisesti. Tuomioissa todettiin, että sijoitussopimuksen mukaan koiran omistusoikeus siirtyy viimeistään viiden vuoden kuluttua koiran luovutuksesta vastaanottajalle. HO ei muuttanut KO:n tuomiota, jossa koiran omistusoikeus todettiin olevan sijoituskoiran haltijalla, mutta koiran luovuttaja sai käyttää edelleen koira näyttelyissä ja siitokseen sopimuksen mukaiseen määräaikaan asti. Jalostukseen käyttöä ei määrällisesti tuomioissa rajoitettu.

Pohjois-Karjalan KO:n jutussa kasvattaja sijoitti uroskoiran ja kirjoitti sijoitussopimuksen kauppasopimuslomakkeelle (kirjoittajan huomio: vuonna 2007 ei Kennelliitolla ollut uroksen sijoitussopimuslomaketta). Koiran hallintaoikeus siirtyi sijoitussopimuksen tekotilaisuudessa haltijalle, joka vastaanotti myöhemmin myös rekisterikirjan. Kennelliitto rekisteröi koiran omistusoikeuden haltijalle saatuaan tältä rekisterikirjan. Tuomioistuin totesi päätöksessään, ettei Kennelliiton omistusoikeuden muutosmerkintä todistanut todellista omistusoikeutta. Haltija ei maksanut sovittua vakuusmaksua, eikä uros ollut astunut kuin yhden nartun kolmesta sovitusta. Toisesta koirasta, narttupennusta oli suullinen sopimus. Koiran haltija siirsi rekisterikirjan avulla nartun omiin nimiinsä Kennelliitossa (ei todistanut omistusoikeutta). Kasvattajalla oli oikeus yksipuolisesti purkaa uroksen sijoitussopimus, koska vakuusrahaa ei ollut maksettu. Nartusta ei ollut sijoitus- eikä kauppasopimusta. Tuomioistuin totesi, ettei rekisterikirjojen hallussapito osoita omistusoikeutta. Kasvattajalla oli koirien omistajatodistukset. Haltija luovutti koirat takaisin kasvattajalle todistajien läsnä ollessa. Koirien palautus oli tapahtunut vapaaehtoisesti, joten sitä voitiin pitää sovittuna. Haltija oli myynyt kolmannen osittain maksetun koiran kolmannelle, vaikka koiran omistusoikeus oli vielä kasvattajalla. Hän maksoi myöhemmin loput kauppahinnasta¹⁶⁵.

Itä-Suomen HO: Haltija otti sijoitussopimuksella koiran kasvattajalta ja myi sen ennen sijoitussopimuksen loppumista kolmannelle. Hänet tuomittiin lievistä petoksesta sakkoihin¹⁶⁶.

Sopimuksen sitovuudesta on käytössä seuraava KO:n ratkaisu.

Forssa-Loimaan KO¹⁶⁷ tuomio koski erään kasvattajan koirankauppaa, jossa myyjä oli koiran myydessään lisännyt luovutussitoumukseen erilaisia lisäehtoja. Sopimuksesta oli syntynyt riita. Kanteessa kantaja (myyjä) oli vaatinut saada tiedon koiran olinpaikasta sekä mahdollisuudesta päästä toteamaan koiran vointi omin silmin. KO piti Kennelliiton sopimusmalleja viitteenä siitä, mitä myös tässä koirakaupassa kauppasopimuksella tarkoitettiin. KO totesi tuomioissaan, että sopimusoikeudessa omaksutun käytännön mukaisesti, silloin kun asianosaisten välinen oikeussuhde perustui heidän välillä tehtyyn kirjalliseen sopimusasiakirjaan, sopimusta oli pääsäännön mukaan tulkittava kirjallisen sopimusehdon mukaisesti. Sopimuksen tulkintatilanteissa oikeuskäytännössä omaksutun käsityksen mukaan epäselvää sopimusehtoa oli tulkittava sen vahingoksi, joka asiakirjan oli laatinut. KO oli pitänyt vaadittuja

¹⁶⁴ Kymenlaakson KO 10/10636 T 10/7518, 11.10.2010, Kouvolan HO 117 S 10/1148, 26.1.2011 turvaamistoimiasian, saman tapauksen riita-asiasta Kymenlaakson KO 11/168 L 10/8319, 5.1.2011, Kouvolan HO 552, S 11/176, 1.6.2011

¹⁶⁵ Pohjois-Karjalan KO 10/5057 L 10/783, 9.7.2010

¹⁶⁶ Itä-Suomen HO 955 R 07/442, 16.8.2007

¹⁶⁷ Forssa-Loimaan KO 06/1757 06/428, 12.7.2006

lisäehtoja sellaisina, että kantajalla ei ollut oikeutta vastoin vastaajan tahtoa luotettavan tiedon saamiseen koiran olinpaikasta, eikä päästä toteamaan koiran vointia omin silmin.

Näiden juttujen perusteella tuomioistuimet eivät ole vaatineet Kennelliiton sopimuslomakkeiden käyttöä, vaan sopimus on katsottu solmituksi, kun molemmat osapuolet ovat siihen suostuneet ja ovat sitä noudattaneet. Sijoitetun uroksen jalostuskäytön määrää ei myöskään tuomiolla rajoitettu, vaan sopimus jatkui viiden vuoden ajan koiran luovutuksesta. Kyse oli ollut aikuisen koiran luovutuksesta. Ongelmaksi näyttää muodostuvan se, milloin Kennelliiton omistajatieto katsotaan päteväksi ja milloin olettamaksi. Koska Kennelliitolla ei ole virallista omistajarekisteriä tai koirien tunnistetietorekisteriä, on tärkeää, että kasvattaja ja koiran haltija ovat kirjallisesti keskenään sopineet riittävän tarkasti koiran omistusoikeudesta. Suullinen sopimus on yhtä pätevä, mutta se on tuomioistuimessa vaikeampi näyttää toteen.

Jos sopimuksesta ei päästä yksimielisyyteen, ei asiaa pidä ryhtyä omatoimisesti ratkomaan. Tästä on esimerkkinä seuraava tuomio.

Mustasaaren KO ja Vaasan HO¹⁶⁸ käsitelivät omakädenoikeutta. KO pohtii Kennelliiton sijoitussopimuksen kohdan 12 sisältöä. Seikka, että sijoitussopimuksen ehto 12 sisältää veloitteen turvautua aina viranomaisen apuun kun vastaanottaja ei vapaaehtoisesti palauta koiraa, ei laajenna viranomaisen toimivaltaa, eikä voi johtaa rikoslain laajentavaan tulkintaan. Vaasan HO:n ratkaisussa todetaan, että on jäänyt näyttämättä, että koiran kasvattajan ja haltijan välille olisi syntynyt sopimus sijoitussopimuksen purkamisesta ja koiran palauttamisesta sen kasvattajalle. Kun kasvattaja on ottanut omavaltaisesti haltuunsa koiran ja sen rekisteripaperit, kasvattaja on syylistynyt omankädenoikeuteen. HO tuomitsi kasvattajan sakkoihin.

Nykyisin sijoitussopimuksen kohta 11 sisältää saman vaatimuksen viranomaisten osuudesta koiran palauttamisessa. Viranomaisten apu on pääsääntöisesti käytettävissä vain silloin, kun on kyse osamaksukaupan maksujen laiminlyönnistä tai epäilystä eläinsuojelulain rikkomisesta.

Ratkaisu sijoitussopimuksen sopimusoikeudellisesta merkityksestä löytyy Kuopion KO:n ratkaisusta¹⁶⁹. Tässä jutussa kasvattaja oli purkanut yksipuolisesti sijoitussopimuksen yrittämällä maksaa takaisin vakuusrahan. Koiran sijoitukseen saanut osapuoli oli nostanut kanteen kasvattajaa vastaan ja hakenut koiran hallinnan palauttamista. Kasvattaja oli katsonut, että koiran haltija oli rikkonut sijoitussopimusta koskien koiran hoitoa ja ruokintaa, kiimojen ilmoittamatta jättämisen vuoksi sekä syystä, että koira oli ollut noin 30 % ylipainoinen, mikä vaikeutti sen tiinehtymistä ja synnytystä. Nartun ylipainosta ja terveydentilasta oli eläinlääkärin todistus. Siviilioikeudellisessa riita-asiassa näyttötaakka oli kantajalla eli tässä tapauksessa koiran haltijalla. Tuomioistuin arvioi näyttöä ja päätyi siihen ratkaisuun, että koiran kasvattajalla oli oikeus purkaa sijoitussopimus palauttamalla vakuusraha.

¹⁶⁸ Mustasaaren KO 09/765 R 09/395, 1.10.2009 Vaasan HO 447 R 09/1349, 9.4.2010

¹⁶⁹ Kuopion KO 09/5254 L 08/7857, 3.7.2009

Mitä tahansa ei voi odottaa sijoituskoiran haltijan tekevän, mikä näkyy Satakunnan KO:n ja Vaasan HO:n¹⁷⁰ ratkaisuksista. Tuomioistuinten käsittelemä koiran sijoitussopimusta koskeva riita-asia ratkaistiin kummassakin tuomioistuimessa samalla tavalla. Kasvattajalla ja sijoituskoiran haltijalla oli tullut erimielisyyksiä koiran hoidosta, ruokinnasta ja ulkoilutuksesta. Sijoitussopimus oli tehty Kennelliiton sijoitussopimuslomakkeelle. Kasvattaja (kantaja) halusi purkaa sopimuksen, koska ei saanut tavata tarpeeksi koiraa, harjoitella sen kanssa ja seurata sen kehitystä ja ruokintaa. Kummatkin tuomioistuimet katsoivat, että koiran haltija noudatti kirjallista sijoitussopimusta, eikä kantaja ollut esittänyt näyttöä sopimusrikkomuksesta.

Sopimusrikkomus voi johtaa myös vahingonkorvauksiin. Kuopion KO:n ja Itä-Suomen HO¹⁷¹ ratkaisivat sopimusrikkomuksesta kasvattajan vahingonkorvaukseen, koska tämä jätti antamatta pentueesta yhden pennun nartun haltijalle. HO arvioi asiaa siten, että vahingonkorvauksessa huomioitiin myös saamatta jääneen pennun mahdollinen jalostuskäyttö ja siitä syntyneiden pentujen arvo. Vahingonkorvaussumma kattoi noin kolmen koiranpennun arvon.

Tampereen KO:ssa¹⁷² ratkaistiin sijoitussopimus, jonka yksityiskohtien puute oli myöhemmin aiheuttanut epäselvyyttä siitä, kuka koiran pennut hoitaa ja mitä siitä annetaan korvaukseksi. Pennut syntyivät haltijan luona, mutta kasvattaja kieltäytyi korvaamasta tämän kuluja. Kanteet menivät ristiin siten, että koiran haltija haastoi kasvattajan oikeuteen velkomuskanteella ja kasvattaja haltijan sopimusrikkomuksesta. Kasvattajan nostama kanne sopimusrikkomuksesta hylättiin puutteellisen näytön vuoksi.

Kemi-Tornion KO ja Rovaniemen HO¹⁷³ ratkaisivat sijoitussopimusriidan, jossa kasvattaja sanoi yksipuolisesti irti sijoitussopimuksen sillä perusteella, että hän katsoi koiran haltijan rikkoneen sijoitussopimusta koiran hoidon ja kiimojen ilmoittamisen osalta. HO totesi, ettei koiran haltijan näytetty rikkoneen sijoitussopimusta ja koira oli palautettava sijoituskotiin kasvattajalta. Koira oli jo täyttänyt sijoitussopimuksessa määrätyn 4 vuoden iän, joten haltija sai koiran omistukseensa.

Turun HO:den¹⁷⁴ mukaan sijoitussopimuksen yksipuolinen purkaminen ei ollut pätevä, koska sopimus ei sisältänyt kaikkia niitä ehtoja, joihin sopimuksen purkaminen perustui. HO ei purkanut sopimusta, koska suullinen todistelu ei antanut riittävää näyttöä sopimuksen suullisesta täydentämisestä.

Sopimusrikkomus voi johtaa myös rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Itä-Suomen HO¹⁷⁵ ratkaisi tapauksen, jossa sijoituskoiran haltija oli myynyt koiran edelleen aikana, jolloin kasvattaja vielä omisti koiran kirjallisen sijoitussopimuksen mukaisesti. HO tuomitsi haltijan lievistä kavalluksesta.

Tuomioistuimet ovat toimineet myös riitojen sovittelijana, jolloin juttu ei ole edennyt lainkaan pääkäsittelyyn. Tuomioistuin on vahvistanut asianosaisten välisen sovinnon ja sovinto on saanut lainvoiman. Tämä on säästänyt huomattavasti oikeudenkäyntikustannuksia. Tästä on seuraavia esi-

¹⁷⁰ Satakunnan KO 10/1418 L 09/1577 12.2.2010, Vaasan HO 241 S 10/392, 24.2.2011

¹⁷¹ Kuopion KO 07/7378 L 07/1532, 12.11.2007 Itä-Suomen HO 337 S 08/218, 9.4.2009

¹⁷² Tampereen KO 07/13422, 06/11374 ja 06/14942, 29.8.2007

¹⁷³ Kemi-Tornion KO 05/999 04/1084, 18.4.2005 Rovaniemen HO 1021 S 05/604, 21.11.2006

¹⁷⁴ Turun HO 07/2244, 14.1.2009

¹⁷⁵ Itä-Suomen HO 955 R 07/442

merkkejä^{176, 177, 178, 179}. Tuusulan KO vahvisti sovinnon, 11/4116 L 11/1349 7.6.2011, jossa myyjä ja ostaja sopivat koiran omistusoikeudesta. Silti Kennelliiton kurinpitolautakunta otti saman asian käsitteeseen 20.9.2011 ja tulkitsi, että koirasta tehty luovutus oli sijoitus, vaikka oli käytetty kauppa-sopimuslomaketta. Kurinpitolautakunta määräsi myyjälle lähes kahden vuoden mittaisen rekisteröinti-kiellon ja poisti häneltä samaksi ajanjaksoksi oikeudet toimia tunnistusmerkitsijänä.

9 KURINPITO

9.1 Kennelliiton kurinpitolautakunta

Kennelliiton vastuu käsittää nimenomaan jäsenten yhdenvertaisen kohtelun ja päätösten suhteellisuusperiaatteen toteutumisen. Tämä tarkoittaa sitä, että Kennelliiton tulee toteuttaa tarkoituksensa, noudattaa yhdistyslakia ja omia sääntöjään, ja sen tekemät päätökset ovat suhteessa siihen tavoitteeseen, mitä niillä pyritään saavuttamaan. Kennelliiton huomattavasti aktivoitunut kurinpitokäytäntö tulee myöhemmin tässä tutkielmassa erityisesti arvioitavaksi yhdenvertaisuus-, suhteellisuus-, luottamuksensuoja- ja julkisuusperiaatteiden näkökulmasta.

Vain valtiovallalla on oikeus määrätä rikosoikeudellisista sanktioista ja niihin liittyvästä pakkoval-
lan käytöstä. Yhdistyksen erottamis- ja kurinpitovalta on sen sijaan yksityisoikeudellista rankaisutoimintaa, jolla pyritään sekä yleis- että erityisestävyyteen yhdistyksen tarkoituksen toteuttamisen turvaamiseksi. Yhdistyksen erottamis- ja kurinpitovallassa on kohdistuessaan jäseniin kyse yhdistysoikeudellisesta vallankäytöstä, ja kurinpidon kohdistuessa muihin, on kyse sopimusperusteisesta vallankäytöstä¹⁸⁰. KKO linjaa tämän eron päätöksessään 1998: 122. Sopimusperusteinen kurinpito on urheilun lajiliitoissa perustunut nimenomaan kilpailusääntöihin tai seuran ja urheilijan välisiin kahdenkeskisissä yksilöllisiin valmennus- ym sopimuksiin.

Nykyisissä Kennelliiton säännöissä on kohta pykälässä 34

--Myös Kennelliitton kuulumattomalle henkilölle voidaan antaa kielto määrätynä aikana tai kokonaan osallistua Kennelliiton järjestämiin tai hyväksymiin näyttelyihin tai kokeisiin tai rekisteröidä kasvattamiaan pentuja Kennelliiton pitämään rekisteriin.

Lisäseuraamuksia ovat:

- kielto osallistua näyttelyihin näytteilleasettajana tai esittäjänä ja kokeisiin koiran omistajan tai ohjaajana
- kielto toimia tuomarina tai Kennelliiton hyväksymässä muussa tehtävässä

¹⁷⁶ Alavuden KO 04/826, 04/457, 28.10.2004, Vaasan HO 874 S 04/1661, 20.6.2006

¹⁷⁷ Tampereen KO 08/8465, L 08/1743, 23.5.2008

¹⁷⁸ Rauman KO 09/3176 L 09/2079, 2.11.2009

¹⁷⁹ Tampereen KO 08/1649, L 07/11207, 24.1.2008

¹⁸⁰ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksissä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 1

- kielto rekisteröidä kasvattamiaan pentuja Kennelliiton pitämään rekisteriin
- muu Kennelliiton säännöissä, ohjeissa tai määräyksissä mainittu seuraamus

Lisäseuraamus voi olla määräaikainen tai pysyvä. Jos jäsen muuten toimii Kennelliiton sääntöjen tai ohjeiden taikka hyvän kenneltävän vastaisesti, voidaan jäsenelle antaa huomautus sekä voidaan määrätä teon mukainen lisäseuraamus. Kurinpitoseuraamusta koskeva päätös voidaan julkaista Koiramme-lehdessä. Hallitus tekee päätöksen julkaisemisesta.

Oikeuskirjallisuuden mukaan kurinpitotoimenpide voidaan kohdistaa jäseneseen vain sinä aikana, jolloin tämä on yhdistyksen jäsenenä. Jos jäsen on eronnut yhdistyksestä kurinpitomenettelyn alettua, yhdistyksessä ei ole oikeutta ilman erityisen normin tukea jatkaa menettelyä sen toteamiseksi, minkä seuraamuksen asianomainen olisi saanut, jos olisi ollut vielä jäsen^{181,182}.

Urheilussa sellainen tuomarin ratkaisu, jonka vaikutus ei ulotu yli kilpailun tai pelin päättymisen, ei ole varsinainen yhdistyksen kurinpitotoimi. Koiraurheilussa tätä vastaava on esimerkiksi vinttikoirien juoksukilpailuissa tapahtunut koiran diskaaminen, vaikkakaan se ei kohdistu koiranomistajaan, mutta on kuitenkin analogisesti samankaltainen ratkaisu.

Kurinpitotoimet voivat seurata yhdistyksessä vain sellaisten velvoitteiden rikkomisesta, joista yhdistyksessä on määrätty asianmukaisesti. KKO:n ratkaisussa 1997:165 määrätään, että yhdistysjohtajien oikeudellisessa kurinpidossa voidaan määrätä jäsenille vain seuraamuksia, jotka ilmenevät joko suoraan säännöistä tai joiden velvoittavuus on johdettavissa säännöistä. Toimivalta päättää kurinpitotoimista yksittäisissä tapauksissa kuuluu yhdistyksen tai valtuutettujen kokoukselle, ellei yhdistyksen säännöistä muuta johdu. Kurinpitosäännöissä ei näin voida määrätä toimivaltaajaosta. Mahdollista on, että toimivalta määrätään säännöissä hallitukselle tai erilliselle kurinpitolautakunnalle. Sääntöihin voidaan kirjata myös yhdistyksen sisäinen alistus- tai muutoksenhakujärjestelmä. Kurinpitovallan käyttämisessä on lähtökohtana se, että rankaisuvalltaa voi käyttää yhdistys, johon seuraamuksen kohteena oleva kuuluu jäsenenä. Perusteena on yhdistyksen itsemääräämisoikeus. Kurinpitovallta kuuluu urheilussa sille, joka organisoii kilpailutoiminnan.

9.2 Kuuleminen ja kurinpidon perusteesta päättäminen

Yhdistyslaissa on säädetty jäsenen kuulemisesta vain siinä tilanteessa, jolloin jäsen aiotaan erottaa muulla perusteella kuin jäsenmaksun laiminlyömisestä vuoksi. Kuulemisperiaate on kuitenkin niin keskeinen periaate, että sitä on noudatettava silloin, kun käytetään kurinpitotoimia. Tätä on vaadittu mm urheilun oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytännössä.

¹⁸¹ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysjohtajien oikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 236

¹⁸² Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Helsinki 2001, s. 35

Kurinpitotoimia voidaan kohdistaa jäseniin vain sinä aikana, jolloin tämä on tavallisen yhdistyksen jäsenenä. Suomen Asianajajaliiton sääntöjen 46 § mahdollistaa sen, että kurinpitomenettely saateetaan loppuun asti sen selvittämiseksi, minkä rangaistuksen yhdistyksestä kesken kurinpitomenettelyn eronnut asianajaja olisi saanut. Tämä perustuu siihen tosiseikkaan, että kyseinen liitto on julkisoikeudellinen yhdistys, jonka viranomaistoimivalta asianajajien kurinpitoasioissa perustuu lakiin. Vaikka tavallisen yhdistyksen säännöissä olisi pykälä siitä, että yhdistyksen jäsenyys säilyy kurinpidon ajan, tällainen määräys ei voi rajoittaa jäsenen eroamisoikeutta enempää kuin yhdistyslain 13 §:n mukaan on mahdollista. Kurinpitoa koskevien yleisten periaatteiden mukaan kurinpitotoimista voidaan myös armahtaa järjestön sisäisin päätösin. Tämä selittyy sillä, ettei yhdistyksen päätös saavuta sellaista lainvoimaa, ettei sitä voitaisi lieventää tai kumota¹⁸³.

Kennelliiton kurinpitolautakunta on kohtuullistanut kahden välisiä sopimuksia, vaikka Kennelliitto ei ole sopimuksen osapuoli lainkaan. Kahden oikeussubjektin välisen oikeussuhteen voivat ratkaista vain nämä kaksi keskenään tai sitten sen ratkaisee tuomioistuin. Jos on kyse kohtuuttomasta sopimuksesta, sen kohtuullistaminen perustuu tässä tapauksessa OikL:n 36 §:än. Tämä periaate on oikeudellisesti ollut pätevä sitten vuoden 1887, jolloin amerikkalainen Supreme Court sääti, että ”due process of law” –klausuuli edellytti kohtuullisuusarvion olevan aina tuomioistuinasia¹⁸⁴. Tämä klausuuli on edelleen asiasisällöltään osa suomalaista oikeusjärjestystä, eikä yhdistysautonomia muuta tätä oikeudellista tosiseikkaa.

Kennelliiton kurinpitotapauksissa kurinpitolautakunta on usein valittajan kirjallista valitusta tulkiten ”saanut sen käsityksen”, että valittajan selvitys on uskottavampi kuin valituksen kohteen. Kurinpitolautakunnan uusi työjärjestys, joka hyväksyttiin kevätkuultuustossa 2012, antaa kurinpitolautakunnalle oikeuden kuulla todistajia ja tehdä katselmuksia. Katselmusten tekemisen osalta viitataan aiemmin kirjoitettuun osioon kotirauhan rikkomisesta.

Riitesuo katsoo, että riitatilanteessa osapuolten kirjalliset lausunnot eivät ole läheskään aina pätevää todistusaineistoa. Tämän vuoksi erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että asianomainen saa tutustua kaikkeen aineistoon ja että häntä kuullaan kaikesta, mitä asiassa syytteenä ja todistusaineistona esitetään. Todistustaakka on yhdistyksellä silloin, kun yhdistys käyttää kurinpitovaltaansa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen c) kohdan mukaan syytetyllä on oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä. Asia-

---

¹⁸³ Halila Heikki & Lauri Tarasti: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 233-236

¹⁸⁴ Jyränki Antero: Lakien laki, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 1989, s. 137

miehellä on oikeus olla paikalla, jos asian yhteydessä kuullaan todistajia tai jos yhdistys itse käyttää juridista apua¹⁸⁵.

Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa siitä, miten oikeudenkäynneissä syytetyn oikeudenmukainen käsittely kehittyi. Sir William Garrow¹⁸⁶ (1760-1840) loi käsitteen ”syytön kunnes syylliseksi todettu”. Lisäksi hän kehitti ristikuulustelua, otti käyttöön todistajien kuulemisen ja edisti syytetyn oikeuksia Lontoon Old Bailey’ssä. Hänen ansiostaan rikosten rangaistukset alenivat siten, että tehty rikos ja siitä saatu rangaistus olivat suhteessa toisiinsa. Hänen edistyksellinen ajattelunsa tuli uudelleen päivänvaloon 1991¹⁸⁷. Saman periaatteen tulee olla käytössä myös yhdistysten kurinpidossa.

9.3 Yhdistyksen jäsenen oikeussuojakeinot

KKO 1998:122 antaa tukea sille perusteelle, että urheilijalla on perusoikeuksien antama suoja saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi, vaikka kyse on yhdistyksen sääntöihin perustuvasta kurinpitotoimesta. Urheilijan ei myöskään katsottu tarvitsevan moittia kurinpitoseuraamusta YhdL:n 32 §:ssä säädettyssä kolmen kuukauden määräajassa, kun moitekanne ei perustunut suoraan jäsenuhteeseen. Kennelliiton osalta kurinpitopäätös perustuu Kennelliiton jäsenyyteen, joten kolmen kuukauden rajaa tullee noudattaa, paitsi yhdistyksen tekemien mitättömien päätösten osalta.

Edellä mainitussa KKO:n ratkaisussa todettiin, ettei KKO:lla ole toimivaltaa tutkia sitä, onko kurinpitoseuraamus asianmukainen ja sopusoinnussa oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa. Tämä on aiheuttanut kritiikkiä, johon myös Halila on yhtynyt¹⁸⁸. Kysymys oli myös urheilijasta, joka ei ollut sen yhdistyksen jäsen, joka hänelle kurinpitopäätöksen määräsi.

Urheilijoilla on mahdollisuus sisäiseen muutoksenhakuun. Urheilun neljä keskusjärjestöä tekivät vuonna 1991 sopimuksen urheilun oikeusturvalautakunnan perustamisesta ja sen sääntöjen hyväksymisestä. Nyt Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n asettaman oikeusturvalautakunnan tehtävänä on suositusten antaminen urheilijoiden tai urheilujärjestöjen valituksista lautakunnan säännöissä tarkemmin määrätyissä asioissa. Tärkeimpiä lautakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita ovat kurinpitotoimet, edustus- ja pelaajaoikeudet sekä sarjapaikka ja arvokilpailuvalintaa koskevat asiat. Lauta-

¹⁸⁵ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 331-332

¹⁸⁶ Hostettler John & Brady Richard: Sir William Garrow, His life, Times and Fight for Justice, Waterside Press, Hampshire, UK, 2009

¹⁸⁷ Beattie J.M.: Garrow for the defence. History Today, History Today Ltd, 1991

¹⁸⁸ Halila Heikki: Oikeudellistuva urheilu, 2006, s. 231, 384-405

kunta ei ota tutkittavaksi asiaa, josta on nostettu kanne tuomioistuimessa. Oikeusturvalautakunnan ratkaisu ei estä sitä, etteikö samaa asiaa voisi myöhemmin viedä tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos vaatimuksen esittäminen tuomioistuimessa on sidottu YhdL:n 32 §:n määräaikaan, niin kuin se on esimerkiksi jäsenen erottamisasiassa, tätä määräaikaa ei voida palauttaa sen perusteella, että asiaa on aluksi käsitelty oikeusturvalautakunnassa.

Urheilun kurinpitotoimenpiteet dopingrikkomuksissa perustuvat kahdenkeskiseen sopimukseen urheilijan ja lajiliiton välillä. Urheilija on täysin tietoinen sopimuksensa sisällöstä ja siitä, mitä sopimuksen rikkominen tarkoittaa¹⁸⁹. Urheiluseuroissa rahasakko määrätään esimerkiksi dopingrikkomuksesta. Rahasakon määrääminen ei kuulu sellaisen yhdistysautonomian piiriin, joka olisi tuomioistuimen tutkimisoikeuden ulkopuolella. Tuomioistuimessa voidaan tutkia paitsi sakon määrän kohtuullisuutta myös se, onko rikkomukseen syylliseksi väitetty lainkaan velvollinen maksamaan säännöissä määrättyä sopimussakkoa¹⁹⁰.

Yhdistyksen jäsenten on noudatettava lakia niin kuin kansalaisten yleensäkin. Mikä tahansa lainrikkomus ei kuitenkaan voi johtaa erottamiseen tai kurinpitoon ellei menettelyllä ole aiheutettu vahinkoa yhdistykselle YhdL:n 14 § 2 kohdassa osoitetulla tavalla. Kysymyksessä on oltava toiminta, joka liittyy yhdistyksen tarkoitukseen ja jäsenyyteen, mikä yhdistyksen on myös pystyttävä näyttämään toteen.

Yhdistyksen päätökset ovat päteviä, jos ne on tehty yhdistyslain ja yhdistyksen sääntöjen määräämässä järjestyksessä. Yhdistyksen päätökset ovat kuitenkin moitteenvaraisia. Moitteenvaraisuus ja mitättömyys ovat yhdistyslain kaksi keskeistä päätösten pätemättömyysmallia. Moitteenvaraisuudesta on säädetty yhdistyslain 32 §:ssä ja mitättömyydestä 33 §:ssä. Näiden molempien tehostamiseksi säännöissä on kanneoikeus oikeussuojakeinona. Lähtökohtaisesti kanteet yhdistystä vastaan käsitellään yhdistyksen kotipaikkakunnan käräjäoikeudessa. Hallituksen esityksessä¹⁹¹ yhdistyksen päätös -käsitettä on avattu. Sen mukaan ”—säännökset koskisivat kaikkia yhdistyksessä tehtyjä päätöksiä riippumatta siitä, onko päätös tehty yhdistyksen vai valtuutettujen kokouksessa vaiko erillisessä äänestystilanteessa tai postitse. Säännökset koskisivat myös hallituksen päätöksiä, jotka se on tehnyt yhdistyksen päätösvaltaa käyttäessään”. Kanneoikeus koskee näin ollen YhdL:n 16 ja 17 §:n mukaista päätösvaltaa. Moitteenvaarainen on yhdistyksen päätös, joka ei ole syntynyt asianmukai-

---

¹⁸⁹ Teräväinen Sami: Kurinpito ja kontrolli huippu-urheilun dopingasiassa, Turun Yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Urheilu-oikeuden sarja 27, Turku, 2010, s. 24

¹⁹⁰ Halila Heikki & Lauri Tarasti: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 240

¹⁹¹ HE 64/1988 vp s. 52

nessa järjestyksessä tai jos se on muutoin lain tai yhdistyksen sääntöjen vastainen (YhdL 32.1 §). Kanne on nostettava 90 vrk kuluessa yhdistyksen päätöksen tekemisestä. Mikäli kannetta ei nosteta määräajassa, on päätöstä pidettävä pätevänä (YhdL 32.2 §). Jos kanne menestyy, julistetaan päätös pätemättömäksi (YhdL 32.1 §) eli kansankielellä ”pätös kaatuu kokonaan”. Moitteenvaraisuus voi siis aiheutua menettelyvirheen takia tai sisällöllisistä syistä. Hallituksen esitöissä on tarkennettu menettelyvirheellä sitä, ettei yhdistys ole noudattanut lakiin, yhdistyksen sääntöihin tai muihin yhdistystä koskeviin menettelymääräyksiin perustuvia normeja. Myös vakiintuneen käytännön vastainen menettelytapa voi aiheuttaa moitteenvaraisuuden. Esimerkkinä voidaan mainita väärä päätöksentekofoorumi tai äänioikeudettomien osallistuminen päätöksentekoon. Menettelyvirheiden osalta on tärkeää muistaa, että moitteenvaraisuuden lisäksi päätökset voivat olla myös mitättömiä, mikäli rikkomukset ovat riittävän olennaisia. Tahallisesti harhaan johtavaksi laadittu kokouskutsu aiheuttaa yleensä sen, että kokouksessa tehdyt päätökset ovat jäsenten keskinäistä yhdenvertaisuutta loukkavina yhdistyslain nojalla mitättömiä¹⁹². Menettelyvirheiden ohella päätöksiä voi rasittaa sisällöllinen moitteenvaraisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että päätös on ristiriidassa voimassa olevan oikeuden kanssa. Kysymys on aina laillisuuskanteesta, jossa laki ymmärretään laajimmassa muodossa. Myös sisällöllisten virheiden osalta on tärkeää huomata se, että alunperin päätös voi olla jo itsestään mitätön, jolloin erillistä moittimista ei tarvita.

Moitteenvaraisuus edellyttää vahvistuskanteen nostamista, mutta mitättömyyden vahvistuskanne on vain tehoste, jonka voi tehdä se, jonka etua on loukattu. Mikäli päätös täyttää mitättömyyden tunnusmerkit, on se mitätön siitä huolimatta, tehdäänkö kanne vai ei, ellei se sitten ajan myötä ole korjaantunut. Vastaavasti taas moitekanteesta riippumatta päätöstä on pidettävä mitättömänä, mikäli se loukkaa sivullisen oikeutta (YhdL 33.1§). Tätä selkeyttävää säännöstä on perusteltu sillä, etteivät yhdistyksessä tehdyt päätökset voi velvoittaa yhdistyksen ulkopuolista¹⁹³.

Sivullissuojan ohella voivat yhdistyslain suojaa nauttia tietyt yhdistyksen jäsenistöön vaikuttavat päätökset. Yhdistyslain 33.2 §:n mukaan mitättömäksi on katsottava sellainen päätös, joka a) vähentää jäsenelle säännöillä annettua erityistä etua tai b) on sisällöltään tai menettelyllisesti olennaisesti jäsenten yhdenvertaisuuden vastainen. Erityinen etu ei voi olla yleinen, eikä se voi koskea kaikkia yhdistyksen jäseniä. Erityinen etu on mainittava säännöissä, joten mitättömyyssäännöstä ei voi soveltaa sääntelemättömään etuun. Esimerkkinä erityisestä edusta HE:ssä¹⁹⁴ on mainittu jäsenten ää-

¹⁹² Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksessä, Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 102

¹⁹³ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, s.187-194

¹⁹⁴ HE 64/1988 vp, s. 55

nimäärän variointi, mandaattipaikka yhdistyksen hallintoon, jäsenmaksun helpotus tai poikkeus jäsenvelvollisuuksien täyttämiseen. Tätä tilaa ei ole mahdollista muuttaa yksipuolisesti.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta sisällöllisesti tai menettelyllisesti olennainen loukkaus aiheuttaa päätöksen mitättömyyden. Hallituksen esityksessä on korostettu olennaisuuden merkitystä tarpeettomien oikeuksiin vetoamisen ehkäisijänä. Vain lievästi yhdenvertaisuutta loukkaavat päätökset eivät ole mitättömiä, joskin ne voivat olla moitteenvaraisia. HE:ssä todetaan, että yhdenvertaisuus voi tulla loukatuksi, jos jäsenillä ei ole yhtäläisiä oikeuksia osallistua yhdistyksen päätöksentekoon. Esitöissä on nostettu esiin muutamia mitättömyysperusteita: olemattomat päätökset, lakien vastaiset päätökset ja toimivaltajaon vastaiset päätökset.

Kun moitekanne tai mitättömyyden vahvistamiskanne on pantu vireille, tuomioistuimella on mahdollisuus määrätä kanteen alainen päätös täytäntöönpanokieltoon siihen saakka kunnes asia on käsitelty (YhdL 34.1§). Jos taas päätöksen toimeenpano on jo aloitettu, on tuomioistuimella mahdollisuus määrätä toimeenpano keskeytettäväksi. Mahdollisuudella kieltää täytäntöönpano turvataan kanneoikeuden tosiasiallinen toteutuminen, sillä oikeus menettäisi merkityksensä, mikäli yhdistyksellä olisi mahdollisuus toimeenpanna moitteenvarainen tai mitätön päätös¹⁹⁵.

9.4 Tiedottaminen jäsenvelvoitteista ja kurinpito

Oleennaista on se, onko jäseneksi tullutta informoitu toimintaperiaatteista. Säännöissä voidaan viitata sääntöjä hierarkkisesti alempitasoiseen normistoon kuten kurinpito- ja kilpailumääräyksiin, joissa määrätään jäsenten velvollisuuksista. Jos alempia määräyksiä ja ohjeita ei ole helposti saatavilla tai niitä ei lainkaan toimiteta uusille jäsenille, on kyseenalaista, voidaanko jäsenet sitoa niiden noudattamiseen. Riitesuo katsoo, että sääntöjen viittaus alemman asteen säännöstöön, jossa rangaistavat teot määritellään, ei ole hyväksyttävää¹⁹⁶.

Yhtä tärkeää on huomioida se, että vaikka jäsenet sitoutuvat myös demokraattisesti hyväksytyihin yhdistyksen uusiinkin sääntömuutoksiin yhdistykseen liittyessään, heidän on saatava tieto niistä valitakseen mahdollisuuden erota yhdistyksestä, jolleivät he halua uusiin sääntöihin sitoutua. Kennelliiton säännöissä 34 §:ssä säädetään:

Jos henkilöjäsen tai jäsenyhdistys kennel- tai harrastustoiminnassaan taikka muussa koiraan liittyvässä toiminnassaan toimii lain tai Kennelliiton tarkoituksien tai Suomen Kennelliitto –Finska Kennelklubben ry:n anti-

¹⁹⁵ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 190-195

¹⁹⁶ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 2001, s. 107

dopingsäännön vastaisesti tai toimii toistuvasti Kennelliiton sääntöjen, ohjeiden tai määräysten tai kurinpitolautakunnan päätösten vastaisesti, jäsen tai jäsenyhdistys voidaan erottaa määräajaksi tai lopullisesti.---

Jos jäsen muuten toimii Kennelliiton sääntöjen tai ohjeiden taikka hyvän kenneltavan vastaisesti, voidaan jäsenelle antaa huomautus sekä hänelle voidaan määrätä teon mukainen lisäseuraamus.---

Myös Kennelliitton kuulumattomalle henkilölle voidaan antaa kielto määrätynä aikana tai kokonaan osallistua Kennelliiton järjestymiin tai hyväksymiin näyttelyihin tai kokeisiin tai rekisteröidä kasvattamiaan pentuja Kennelliiton pitämään rekisteriin.---

Kennelliiton sääntöjen kurinpito-osuus on kirjoitettu siten, että sitä voitaisiin soveltaa kaikkiin Suomessa asuviin, joilla on jotain ”toimintaa koiran kanssa”. Myöskään ”hyvän kenneltävän vastaisuutta” ei ole tarkemmin määritelty missään. Riitesuo toteaa, että yhdistysoikeudellinen rangaistus, olipa kyseessä erottaminen tai kurinpito, ei ole Suomessa mahdollista sen jälkeen, kun jäsenen ero yhdistyksestä on tullut voimaan. Muukkonen toteaa, että kurinpitotoimet rajoittuvat ainoastaan yhdistyksen jäseniin, minkä lisäksi niiden tulee kohdistua siihen oikeussuhteeseen, joka kurinpitotoimen määrääjän (yhdistys) ja sen kohteen (jäsen) välillä vallitsee¹⁹⁷. Siten jo alkanutkin yhdistyksen jäsenyyteen perustuva erottamis- tai kurinpitomenettely joudutaan lopettamaan jäsenyyden päättyessä. Riitesuo viittaa Halilaan ja toteaa, että joidenkin yhdistysten säännöissä on määräys, että yhdistyksen jäsenyys säilyy kurinpitomenettelyn ajan. Määräys ei, Riitesuon kirjaa suoraan referoiden, ole laillinen¹⁹⁸. Poikkeus tähän sääntöön löytyy eräiden ammattiyhdistysliikkeiden säännöistä, joissa on määrätty sakko mm. järjestön työtaistelutoimenpiteitä koskevien päätösten noudattamatta jättämisestä.

Kennelliiton kurinpitotoimenpiteitä on sääntöjen mukaan voitu määrätä sellaisissakin tilanteissa, joissa ei ole olemassa mitään oikeussuhdetta Kennelliiton ja kurinpidon kohteeksi joutuneen välillä. Lisäksi kurinpidon kohteeksi joutunut on saattanut toimia jossakin toisessa yhdistyksessä, minkä piirissä kurinpidon aiheuttanut toiminta on tapahtunut (esimerkiksi hallituksen jäsenen taloudelliset epäselvyydet alueellisessa kennelyhdistyksessä). Rangaistukseen riitti se, että moitittava teko oli tapahtunut ”koiratoiminnassa”.

Kennelliiton kurinpitolautakunta on perustellut ei-jäseniin kohdentuvia kurinpitopäätöksiään ns. koiranomistajan ja –haltijan perussäännöllä, joka hyväksyttiin ensimmäisen kerran Kennelliiton valtuustossa 29.11.1986. Nykyinen sääntö on tullut voimaan 1.1.2011. Säännön teksti on laadittu ”pakottavaksi”:

Koiranomistajan ja haltija on oltava selvillä eläinsuojelulain ja järjestyslain sekä muiden koiria koskevien lakien, asetusten ja määräysten sisällöstä

Koirien on saatava riittävästi ravintoa ja huolenpitoa. Koirat on pidettävä asianmukaisissa tiloissa ja on huolehdittava, että ne saavat riittävästi liikuntaa.

¹⁹⁷ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 256

¹⁹⁸ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 2001, s. 35-36

Koiranpidosta ei saa aiheutua kohtuutonta haittaa ympäristölle.

Koirien vikoja ja sairauksia ei saa salata ja koirien ominaisuuksista on annettava tietoa avoimesti.

Koirille tehtyjen terveystutkimusten tulokset ja perinnöllisiä sairauksia koskevat tiedot on luovutettava Kennelliitolle, jolla on oikeus niiden julkaisemiseen.

Mikäli koiralla teetetään pennut, on niiden oltava puhdasrotuisia ja rekisteriohjeen mukaisesti rekisterikelpoisia. Pentujen vanhempien on oltava rodunomaisia, terveitä ja hyväluonteisia koiria.

Pennut on rekisteröitävä ja tunnistusmerkittävä Kennelliiton voimassaolevan koirarekisteriohjeen mukaisesti.

Pennut saa luovuttaa aikaisintaan seitsemän viikon ikäisinä.

Sijoittaminen tarkoittaa koiran luovutusta siten, että jalostusoikeus säilyy myyjällä ja välittäminen tarkoittaa toisen henkilön kasvattamien tai omistamien koirien myyntiä tai muuta luovuttamista.

Pentuja myydessä, sijoitettaessa tai välitettäessä on noudatettava tätä sääntöä ja käytettävä Kennelliiton vahvistamia lomakkeita tai laadittava kirjallinen, samansisältöinen sopimus.

Kennelliiton valtuuttamat henkilöt voivat opastaa ja neuvoa koirien pidossa ja hoidossa, suorittaa kennelneuvontakäyntejä sekä ottaa polveutumismäärityksiin tarvittavia näytteitä koirista.

Kennelliiton kurinpitolautakunta toteaa kokousasiakirjoissaan 8.11.2011, että ”Kaikkia koiran haltijoita koskevan koiran omistajan ja –haltijan perussäännön mukaan on ilmaistava koiran tiedot ja ominaisuudet, joita ilmiselvästi ovat myös polveutumistiedot. Sääntö edellyttää myös kirjallisen kauppasopimuksen laadintaa.”¹⁹⁹ Tämä kommentti tarkoittaa käytännössä sitä, että kurinpitolautakunta katsoo oikeudekseen antaa kurinpitorangeistuksia kaikille koiran haltijoille siitä riippumatta, ovatko he Kennelliiton jäseniä vai ei. Tällainen vallankäyttö ei ole missään suhteessa Kennelliiton rooliin aatteellisena yhdistyksenä, eikä sitä voida pitää minkään oikeusperiaatteen mukaisena.

Se, että yhdistyksille on myönnetty autonomia hyväksyä sääntönsä, ei voi merkitä sitä, että yhteiskunnan täytyisi hyväksyä yhdistyksen mielivaltaista jäseniin ja sivullisiin kohdistuvaa erottamis- ja kurinpitovaltaa. Yhteiskunnan on siten turvattava yhdistyksen erottamis- ja kurinpitokohteille samanlainen oikeusturva kuin yhteiskunta antaa jäsenilleen muillakin aloilla²⁰⁰. On selvää, ettei yksityisoikeudellinen aatteellinen yhdistys, jolla on lisäksi monopoliasema koirankasvatuselinkeinojen haltijana, voi kohdentaa mielivaltaisesti kurinpidollisia toimenpiteitä ei-jäseniinsä, sen enempää kuin jäseniinkään.

KKO:n ratkaisu 1993:45 linjaa sen, että kauppakirjassa on selkeästi mainittava se, mikä sitoo ostajaa. Pelkkä viittaus vakiosopimusehtoihin ei riitä. Kennelliiton kauppasopimuslomakkeessa lukee tänäkin päivänä, että sopimus on Kennelliiton 1.2.1995 hyväksymä. Silti vuosien 2009-2010 sopimusehtoihin on ilmestynyt etusivulle viimeisenä tekstinä seuraava lisäys: ”Seuraavalla sivulla ohjeita myyjälle ja ostajalle”, mikä tarkoittaa koiranomistajan ja –haltijan perussääntöä. Tarkempaa päivää tämän muutoksen ilmestymiselle ei ole tiedossani, koska lomakkeen päivitystä ei ole merkitty lomakkeeseen, eikä JTT:n tai hallituksen pöytäkirjoista ole asiaa mahdollista tarkistaa. Sijoitusso-

¹⁹⁹ Koiramme 4/2012, s. 125

²⁰⁰ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 10, 55

pimuslomakkeessa tällaista viittausta ei ole vielä nytkään (tarkistettu Kennelliiton nettisivuilta 30.8.2012). Ennen muutosta ei siis takasivun ohjeisiin viitattu mitenkään, joten ne eivät sitoneet ketään. Vielä nytkään sopimuksen takasivun ohjeet ovat vain ohjeita, koska etusivulla allekirjoitusten yläpuolella on viittaus varsinaisiin sopimusehtoihin, jotka on kirjoitettu numeroituina sopimuslomakkeessa.

Tästä syystä Kennelliiton kaupp- ja sijoitussopimuslomakkeen takasivulle painettu teksti (koiranomistajan ja –haltija perussääntö) ei sido koiranostajaa tai sijoituskoiran haltijaa. Sen lisäksi suuri osa koiranostajista on uusia harrastajia, jotka eivät edes ole Kennelliiton jäseniä. Tällainen sitovuus ei voi näin ollen olla kurinpidon perusteena sen enempää jäsenen kuin ei-jäsenenäkään osalta. Riitesuo toteaa kirjansa sivuilla 50-51, että sivullista sitovaan sopimusperusteiseen kurinpitoon ei riitä se, että yhdistyksen sääntöihin tai alemman asteen säännöstöihin otetaan määräys, joka osoittaa yhdistyksen halun käyttää kurinpitovaltaansa, ja sivullisen tietoisuuden yhdistyksen ko. halusta. Sivullinen, joka ei ole sitoutunut yhdistyksen kurinpitovaltaan, on täysin yhdistysoikeudellisen kurinpitovallan tavoittamattomissa. Riitesuo referoi muita kirjoittajia koskien vakiosopimusehtolomakkeiden kääntöpuolelle kirjoitettuja ehtoja tai viittauksiin vakioehtoihin, joihin suhtaudutaan hyvin varauksellisesti.

Kilpailusäännöt, esimerkiksi niihin liittyvät dopingsäännöt, ovat sopimusehtoja, joihin jokainen kilpailija sitoutuu kilpailukohtaisesti ilmoittautumisen yhteydessä. Vakiosopimusoikeudessa lähtökohtana on se, että vakioehtojen katsotaan sitovan vastapuolta korkeintaan siinä muodossa, jossa ne olivat sopimuksen solmimishetkellä. Myöhemmät muutokset eivät tule vastapuolta sitoviksi, ellei hän niihin suostu. Yksipuolisesti laadittuja vakioehtoja tulkitaan niiden ollessa epäselvät laatijan vahingoksi.

Koira on irtain esine, johon sen omistajalla on täydellinen omistus- ja käyttöoikeus eläinsuojelulainsäädännön sallimissa puitteissa. PL:n 15 § säättää, että jokaisen omaisuus on turvattu. Koira voidaan katsoa ei-tavanomaiseksi irtaimeksi esineeksi²⁰¹. Sitä voitaneen pitää rekisteröitävänä irtaimena esineenä, vaikkakaan sen rekisteröinti ei perustu lakiin. Rekisteröity koira on yksilöity tunnistusmerkinnällä²⁰² ja täysin identifioitavissa sellaisten sääntöjen mukaan, jotka muodollisesti noudattavat EU-säädöstä²⁰³. Tuomioistuin²⁰⁴ on pitänyt pätevänä asiakirjana omistajuudesta sitä, että asian-

---

²⁰¹ Tepora Jarno: Johdatus esineoikeuteen, Helsingin Yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut, Helsinki, 2003, s. 34-36

²⁰² Laki eläinten tunnistamisesta 238/2010

²⁰³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 998/2003 artikla 4 kohta 1

²⁰⁴ Heinolan KO 02/347 R 02/224, 12.8.2002

omaiset ovat allekirjoittamallaan omistajamuutoksen saaneet Kennelliitolta uuden omistajatodistuksen, joka osoittaa koiran uudet omistajat.

Koira koskevat tiedot, myös sen sairauksista, ovat yksinomaan koiranomistajan tahdonvaltaisia, eikä niitä voida velvoittaa luovutettavaksi kolmannelle osapuolelle. Koiranomistajan ja –haltijan perussäännön kohdat voivat perustua vain vapaaehtoisuuteen, lukuun ottamatta vaatimusta lainsäädännön noudattamiseen.

9.5 Määräävän markkina-aseman merkitys yhdistyksen kurinpidossa

Kurinpidollisilla toimenpiteillä ei voi ilman perustetta estää työn tai ammatin harjoittamista. Yhdenvertaisuuden perusta on saman perusoikeuden soveltaminen useaan eri toimijaan. Liiketoiminnallisissa suhteissa kaikki mukana olevat tahot ovat normaalisti käyttäneet oikeuttaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla (PL 18 §). Kaikilla tahoilla on oikeus vedota tähän perusoikeuteen. Tällaisissa tilanteissa yhdenvertaisuus vaikuttaa pitkälti samansuuntaisesti kuin vastavuoroisuus: perusoikeusnäkökohtien painoarvo riippuu liiketoiminnallisessa suhteessa omaksuttujen vastavuoroisten toimintatapojen asianmukaisuudesta. Toinen keskeinen perusoikeusjärjestelmän sidosperiaate on suhteellisuusperiaate, joka on luonteeltaan erilainen kuin ”varsinaiset” perusoikeusperiaatteet. Se on voimakkaasti perusoikeusjärjestelmän toimintaan ja käyttöön liittyvä metanormi.

Suhteellisuusperiaate saa merkitystä sellaisissa hyvin tavallisissa ja tyypillisissä tilanteissa, joissa useat perusoikeudet vaikuttavat samanaikaisesti. Tällöin tilanteen ratkaisussa ei kaikkien tahojen kaikkia perusoikeuksia pystytä toteuttamaan täysimääräisesti. Suhteellisuusperiaatteen normatiivisena sisältönä on se, että mitä pitemmälle ratkaisussa joudutaan tinkimään yhden perusoikeusnormin mukaisesta lopputuloksesta, sitä tärkeämpää ao. ratkaisun tekemisen on oltava toisen perusoikeusnormin toteutumiseksi.

Saman järjestelmän osina perusoikeudet ovat eri tavoin yhteydessä toisiinsa. Tämä yhteys on pelkkää rinnakkaisuutta voimakkaampi: perusoikeusjärjestelmä koostuu toisistaan eri tavoin riippuvaisista normeista. Jokaisen oikeus on hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Lähtökohtana on yksilön oma aktiivisuus toimeentulonsa hankkimiseen, vapaus valita työnsä. Tämä liittyy yhdenvertaisuuteen ja syrjintäkieltoon. Jo nykyisen perusoikeusjärjestelmän valmisteluaineistoon sisältyy maininta siitä, miten taannehtivan rikoslain kiellon katsottiin olevan

meillä voimassa perustuslain tasoisena oikeutena jo nykyisin siitä huolimatta, että asiasta ei sisälly (sisältynyt aikaisemmin) perustuslakeihin nimenomaista säännöstä (HE 309/93 s. 21)²⁰⁵.

9.6 Kurinpitolautakunnan tekemiä päätöksiä

Kurinpitolautakunnan kokoonpano on vaihdellut kolmivuotiskausittain, koska valtuusto valitsee lautakunnan kolmen vuoden välein. Tämä on myös vaikuttanut päätösten ankaruuden vaihteluun. Riitesuo toteaa, että ongelmaksi muodostuu tilanne, jossa yhdistys haluaa muuttaa erottamis- tai kurinpidon perusteita, mutta ei halua joutua ristiriitaan yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa. Yhdistyksellä on oikeus tarkistaa linjaansa, mutta yhdistys, joka ei tiedota kurinpidon linjanmuutoksesta jäsenilleen etukäteen, vaarantaa esimerkiksi erottamisen hyväksymisen tuomioistuimessa. Tämän takia vakiintuneen käytännön muuttamisesta tulisi aina antaa hyvissä ajoin tieto jäsenistölle. Sopimusperusteisen kurinpidon kohteeksi joutunut voinee kuitenkin vedota muiden kohteluun samanlaisissa tapauksissa, jos kohtelu ilmentää sopimuksen tulkinnassa omaksuttua käytäntöä²⁰⁶.

Kurinpitolautakunnan käsittelemät asiat:

2000: 5 asiaa²⁰⁷, 2001:11 asiaa²⁰⁸, 2008: 19 asiaa, 2009: 23 asiaa, 2010: 38 asiaa, 2011: 69 asiaa²⁰⁹

Näiden tapausten lisäksi hallitus on jakanut ”kiinnittää huomiota” –päätöksiä tuntemattomalle määrälle henkilöitä. Koska hallituksen pöytäkirjat ovat salaisia, niiden määrä ei ole tiedossa.

Ei ole oletettavaa, että koirankasvattajat olisivat tulleet rikkoneet sääntöjä aikaisempaa enempää, vaan kyse on Kennelliiton aktivoitumisesta kurinpidollisena elimenä. Kurinpitolautakunnan käsittelemien asioiden lisääntyminen on todennäköisesti osittain johtunut 25.11.2007 voimaan tulleista uusista Kennelliiton säännöistä sekä kurinpitolautakunnan jäsenen/jäsenten uuskäsityksistä Kennelliiton vallankäytöstä. Sen lisäksi Kennelliitto alkoi käsitellä kurinpidossa kasvattajasitoumuksen sekä koiranomistajan ja –haltijan perussäännön perusteella erilaisia sopimusoikeudellisia ja kaupallisia riitoja. Oman osansa asioiden lisääntymiseen on varmasti vaikuttanut 4.2.2010 hallituksen tekemä päätös, että hallitus valitsee ne kurinpitopäätökset, jotka julkaistaan Koiramme-lehdessä ku-

²⁰⁵ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 285-294

²⁰⁶ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 2001, s. 147, 151

²⁰⁷ Koiramme-lehti 7-8/2001 s. 86

²⁰⁸ Koiramme-lehti 7-8/2002 s. 105

²⁰⁹ Koiramme-lehti 7-8/2012, 107

rinpidon kohteeksi joutuneiden nimet mainiten. Kurinpitolautakunnan päätöksiä on kymmeniä, mutta olen valinnut tähän muutamia erityyisiä esimerkkitapauksia.

Tapaus 1. Kurinpitolautakunnan päätös koskee kasvattaja M:ää 9.3.2010

Asia 1. Kasvattaja M toimi, oman ja kahden ostajan käsityksen mukaan, lentokentällä vain avustajana ja tulkkina Espanjasta lentäen tullee kasvattajalle D, joka luovutti kolme koiranpentua ostajille suoraan lentokentällä lentokuljetuslaatikoista. Pennut myynyt kasvattaja on Espanjan Kennelliiton espanjalaisten rotujen vastuuhenkilö ja ulkomuototuomari, joten hänen täytyi olla tietoinen FCI:n ja oman Kennelliittonsa säännöistä. Näissä olosuhteissa ei pitänyt myöskään olla kenellekään epäselvyyttä siitä, kuka oli pentujen kasvattaja ja myyjä. Kennelliitolle asiasta valittanut henkilö ei ollut itse lentokentällä, vaan siellä olivat pentuja vastaanottamassa kaksi muuta ostajaa ja valittajan sukulainen, jonka oli vain tarkoitus hakea pentu kentältä. Valittaja ei ollut kuitenkaan maksanut pentua etukäteen, eikä lähettänyt rahaa maksun suorittamiseen kentällä, joten paikalla ollut kasvattaja M:n sisar joutui lainaamaan rahat valittajan sijasta kentälle tullee henkilölle, ennen kuin espanjalainen kasvattaja luovutti pennun. Pennun ostaja maksoi myöhemmin rahat suoraan M:n sisaren tilille. Valittaja valitti asiasta Kennelliittoon 1 ½ vuotta lentokentällä tehdyn kaupan jälkeen.

Kurinpitolautakunta toteaa päätöksessään:

Kasvattaja M on toiminut niin, että ostajalle on syntynyt vakaa käsitys siitä, että kasvattaja M on koiran myyjä. Kokeneena kasvattajana M:n olisi tullut pitää huolta siitä, ettei mitään epäselvyyttä koiran myyjästä ole. Kurinpitolautakunta katsoo selvitetyn, että M on toiminut kasvattajasitoumuksen tarkoittamana myyjänä koirankaupassa, koska kauppahinta on suoritettu hänen antamalleen tilille. Merkitystä ei ole sillä, kuka on koiran kasvattanut. Jättämättä käyttämättä Kennelliiton kauppasopimuslomaketta, kasvattaja M on toiminut vastoin allekirjoittamaansa kasvattajasitoumusta ja siten Kennelliiton sääntöjen 34 §:n 5 momenttia. Lautakunta antaa M:lle huomautuksen ja määrää hänet rekisteröinti-, näyttely- ja kilpailukieltoon 27.8.2008-31.12.2011. ---

Lautakunnan määräämä kiello osallistua näyttelyihin näytteilleasettajana tarkoittaa sitä, ettei näytteilleasettaja voi olla läsnä näyttelyssä, johon on ilmoittanut omistamansa koiran, eikä hän voi esittää koiria missään näyttelyssä kiellon aikana. ---

Tämän kiellon aikana kiellon saaja ei voi rekisteröidä kasvattamiaan pentuja Kennelliiton pitämään rekisteriin riippumatta siitä, milloin narttu on astutettu tai pentue syntyy, ellei päätöksessä ole toisin mainittu.

Kyseisessä tapauksessa kurinpitolautakunta on katsonut, että kasvattaja M oli ollut myyjä ja että hänen olisi tullut kirjoittaa Kennelliiton kauppasopimuskaavakkeet pennuista, joita hän ei ollut kasvattanut, eikä ollut edes nähnyt ennen lentokentälle tuloa. Jos M olisi ollut eläinvälittäjä, mitä hän ei tässä tapauksessa ollut, olisi hän joutunut maksamaan kaikki pennut suoraan D:lle, eikä yhden pen-

nun maksamisesta olisi tullut kentällä minkäänlaista ongelmaa. Vaatimus siitä, että Espanjassa kasvatetuista pennuista pitäisi tehdä kauppasopimus Kennelliiton lomakkeelle, on vastoin lomakkeessa olevaa tekstiä, jossa kasvattaja on myyjänä. Kurinpitolautakunnan määräämä rangaistus on pitkä ja kattaa koko koiraharrastustoiminnan. M on vastineissaan ilmoittanut, että koirankasvatus on hänen elinkeinonsa, joten kurinpitolautakunta on ollut tietoinen siitä, että se estää M:n ammatinharjoittamisen kokonaan.

Asia eteni käräjäoikeuden kautta Helsingin HO:en. HO (Nro: 535, S 11/1022, 24.2.2012) kumosi Kennelliiton hallituksen päätöksen 10.6.2010. Asia koski Kennelliiton hallituksen päätöstä olla ilmoittamatta M:n asiaa uudelleen kurinpitolautakuntaan. HO toteaa oikeuskirjallisuutta referoiden, että vaikka kurinpitovalta olisikin delegoitu hallituksesta riippumattomalle kurinpitoelimelle, kuten tässä kurinpitolautakunnalle, se ei kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, että tällaisesta kurinpitopäätöksestä sallitaan valitettavan yhdistyksen sisällä. Viimeksi mainittuun sisäiseen valitusmahdollisuuteen viittaisi mm yhdistyksen kasvattajatoimikunnan puheena olevaa M:n asiaa koskeva päätös 23.6.2009, jossa päätökseen tyytymätön oli osoitettu valittamaan siitä Kennelliiton hallitukselle. Kennelliiton säännöissä ei ole määräystä esim. siitä, että kurinpitolautakunnan päätöksestä voisi valittaa M:n väittämällä tavalla yhdistyksen hallitukselle. Kennelliiton lainoppinut työntekijä, joka oli kurinpitolautakunnan sihteeri, ilmoitti, ettei hallituksella ollut oikeutta ottaa puheena olevaa kurinpitolautakunnan jo ratkaisemaa kurinpitoasiaa tutkittavakseen. Hallituksella oli sääntöjen 27 §:n 11 kohdan nojalla oikeus ainoastaan päättää, mitkä asiat ilmoitetaan kurinpitolautakunnalle. HO:n mukaan kurinpitopäätökset eivät saavuta sellaista oikeusvoimaa kuin tuomioistuinratkaisut. M oli pyytänyt Kennelliiton hallitukselta, että hallitus käsitelisi uudestaan hallituksen 27.8.2009 tekemään päätökseen, jolla hallitus päätti ilmoittaa asian sääntöjen 27 §:n 11 kohdassa tarkoitettulla tavalla kurinpitolautakunnalle, kumoaisi tämän kokouksen päätöksen ja ilmoittaisi asian uudelleen kurinpitolautakunnalle uudelleen käsittelyä varten.

HO:n mukaan hallituksen päätöksen perustelut ovat virheelliset. Hallituksen päätöksestä 27.8.2009 ei ilmene muuta kuin, että hallitus oli päättänyt ilmoittaa asian kurinpitolautakunnalle ja oli asettanut M:lle väliaikaiset kurinpidolliset lisäseuraamukset. Asiaa ei siten ollut päätöksen perustelut huomioon ottaen käsitelty materiaalisesti, toisin kuin hallituksen päätöksessä 10.6.2010 on mainittu. M:n lainoppinut avustaja oli lisäksi saanut Kennelliiton lakimieheltä neuvon, että ainoa mahdollisuus saada asia uudelleen käsiteltäväksi oli hallituksen uusi ilmoitus kurinpitolautakunnalle. HO totesi lisäksi: Koska yhdistyksen sisäistä muutoksenhakumahdollisuutta ei ole ollut ja M:n jäsenoikeuksia olennaisesti rajoittavat lisäseuraamukset ovat riidattomasti vaikuttaneet haitallisesti hänen ammattitoimintaansa estäen sen kokonaan ja myöskin vaikuttanut haitallisesti hänen kunniaansa varsinkin, kun päätös kurinpitoasiassa voitiin sääntöjen mukaan julkaista yhdistyksen asianomaisessa lehdessä hallituksen päätöksellä, ja kun ainoastaan hallituksella oli mahdollisuus ilmoituksellaan saada kurinpitoasia kurinpitolautakunnassa uudelleen vireille, hallituksella on 10.6.2010 päätöstä tehdessään ollut yhdistyksen sääntöihin perustuva vastuu huolehtia myös M:n oikeusturvan toteutumisesta. HO katsoo lisäksi, ettei hallituksella ole ollut harkintavaltaa siinä (sääntöjen 33 §:n 1 momentin mukaan), onko asia ilmoitettava kurinpitolautakunnalle vai ei. HO katsoo lisäksi, että uudelleenkäsitelymahdollisuus on johdettavissa yleisistä yhdistysoikeudellisista periaatteista.

HO katsoo, että Kennelliiton hallituksen päätös on yhdistyksen sääntöjen vastainen. HO:n päätös ei koske kurinpitolautakunnan 9.3.2010 tekemää päätöstä, koska siitä ei ole lainkaan ollut kyse tässä oikeudenkäynnissä.

Kennelliitto haki valituslupaa korkeimmalta oikeudelta (S 2012/293) 23.4.2012. Valituslupahakemuksessaan Kennelliitto toteaa, että ”hovi oikeuden kantaa voidaan perustella mm lähtien jäsenen oikeusturvan korostetusta huomioimisesta. HO:n tuomiossa jäsenen oikeusturvan huomioiminen on viety kuitenkin huomattavan pitkälle, eikä tähän löydy perustetta ainakaan yhdistyksen tarkoituksesta. Yhdistyksen tarkoituksena ei voitane yleisesti katsoa olevan etuisuuksien tuottaminen jäsenilleen. Lupahakemuksessa todetaan myös, että HO:n päätös jättää hallituksen jäsenille epä tietoisuuden sen suhteen, missä määrin heidän tulee toiminnassaan ottaa huomioon yksittäisen jäsenen olosuhteet ja asema ja missä määrin yhdistyksen etu. Kennelliitto katsoo, että M:ä on pidettävä pennun myyjänä, ja että hallituksen 27.8.2009 tehdystä päätöksestä olisi tullut nostaa moitekanne tuomioistuimessa kolmen kuukauden sisällä. Lisäksi Kennelliitto toteaa, että M:llä on ollut koko kurinpitolautakunnan käsittelyn ajan avustajanaan lainoppinut asiamies, joten mihinkään erityiseen M:n etujen huomioimiseen ei ole ollut aihetta. Kennelliitto katsoo, että HO on tulkinnut Kennelliiton sääntöjä tavalla, joka poikkeaa siitä, miten yhdistys itse niitä tulkitsee.”

KKO ei ole vielä ratkaissut valituslupa-asiaa. Kasvattaja M:n näyttely-, koe- ja rekisteröintikielto päättyi 31.12.2011, joten hän joutui kärsimään sen kokonaan.

Asia 2. Asia koski M:ä vastaan tehtyä valitusta, jonka kasvattajatoimikunta oli käsitellyt jo 7.6.2010 (5/10) kokouksessa ja kasvattajatoimikunnan kokouksen pöytäkirja oli tuotu Kennelliiton hallitukselle tiedoksi kokoukseen 26.8.2010 (9/2010). Kun kyseisen hallituksen kokouksen pöytäkirja oli hyväksytty, samalla oli hyväksytty myös kasvattajatoimikunnan esitys, eikä asiaa viety kurinpitolautakunnalle.

Asia tuotiin uuteen käsittelyyn hallituksen jäsenen KN:n pyynnöstä. Hallitus otti sen käsittelyyn 7.10.2010. Hallitus lähetti asian tässä vaiheessa alkuperäisten asiakirjojen kera kurinpitolautakunnalle. Kyse oli 7 vuotta aikaisemmin tehdystä koirakaupasta, joka oli perustunut suulliseen sopimukseen. M:n (myyjä) pyrittyä saattamaan sopimus kirjalliseen muotoon, ostaja (valittaja) ei siihen suostunut. Kaupan ehtona oli se, että myyjä saa alun perin Espanjassa syntyneestä nartusta vuokrata ensimmäisen pentueen tiettyä rahallista korvausta vastaan. Ostaja ei tähän enää suostunut, vaan hankki koiralle uuden ns. Export Pedigree (tuontikoiran rekisterikirja) Espanjasta ja teetti pentueen omiin nimiinsä ja myi pennut itse. Kurinpitolautakunta totesi tapauksesta:

Yleisen oikeusperiaatteen mukaan sopimuksen laatija kantaa riskin sopimusehtojen epäselvyyden aiheuttamista ongelmista. Ottaen huomioon, että M ei ole kyennyt osoittamaan jalostusoikeuden luovutus sopimuksella oikeuttaan juuri nimenomaisesti tähän pentueeseen, pentue kuuluu nartun omistajalle. Kurinpitolahtakunnan näkemyksen mukaan ainoaksi rikkeeksi tässä kauppatilanteessa jää M:n laiminlyönti toimittaa sopimuksen mukainen Export Pedigree. Pätevän suullisen sopimuksen perusteella omistamansa nartun omistajana Z:lla on ollut oikeus hankkia todistus ja saada pentue rekisteröityä.

Ottaen huomioon, että koirakauppa on tapahtunut jo vuonna 2003, ja asiasta on tehty ilmoitus Kennelliitolle vasta 30.12.2009, ei voida pitää kohtuullisena, että tästä laiminlyönnistä seuraisi merkittävää sanktiota. Kurinpitolahtakunta harkitsee oikeaksi antaa M:lle asiassa huomautuksen.

Tässä kurinpitotapauksessa on kaksi merkittävää kohtaa. Ensinnäkin kyse on lähes 7 vuotta vanhasta tapauksesta, josta on valitettu sen jälkeen, kun M:n ensimmäistä kurinpitotapausta on käsitelty kaikilla mahdollisilla sosiaalisen median foorumeilla. Asia on kertaalleen käsitelty hallituksessa ilman, että sitä on lähetetty kurinpitolahtakuntaan. Hallituksen jäsen on ottanut asian uudelleen hallituksessa esille, joten samaa asiaa samoihin asiakirjoihin perustuen on käsitelty uudelleen ja siitä on seurannut kurinpitorangeistus. Tässä on kyseessä ne bis in idem -periaatteen²¹⁰ vastainen kurinpitopäätös. Kyseinen periaate on rikosoikeudellinen periaate, jonka mukaan syyte, joka on lainvoimaisella tuomiolla ratkaistu, ei saa enää ottaa uudelleen tutkittavaksi. Periaate ilmenee laintasoisena EIS:n 7 lisäpöytäkirjan 4 artiklassa ja YK:n KP-sopimuksen 14 artiklan 7 kappaleessa. Periaatteen on Riitesuo katsonut soveltuvan myös yhdistysoikeudessa jäsenen erottamiseen ja kurinpitoon. Tämä johtaa siihen, että asiassa aikaisempi tehty päätös sulkee pois samojen tosiasioiden pohjalta tapahtuvan uuden erottamiseen tai kurinpitorangeistukseen pyrkivän käsittelyn riippumatta siitä, pyritäänkö muuttamaan aikaisempi vapauttava päätös langettavaksi tai aikaisempi lievempi rangaistus ankarammaksi. Asian esille ottaminen uudelleen on kuitenkin mahdollista silloin, kun esille tulee tosiasioita, joista ei ole ollut tietoa aikaisemmin tai silloin, kun esille tulee erottamis- tai kurinpitoperuste, joka ei ole aikaisemmin ollut tiedossa. Tässä tapauksessa näin ei ole ollut. On myös kyseenalaista, että M:ä rangaistaan vielä huomautuksella, kun hän on jo menettänyt oikeutensa saada Z:n omistamasta nartusta vuokraamansa jalostusoikeuden. Jos M katsotaan rikkoneen suullista sopimusta, niin käsitykseni mukaan myös Z on näin toiminut. Lisäksi jutun vanhuus huomioiden, hallituksen ensimmäinen päätös asiasta oli käsitykseni mukaan oikea. Toinen merkittävä seikka on, että tässä tapauksessa suullinen sopimus katsottiin juridisesti päteväksi.

---

²¹⁰ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 141-142, 391

Asia 3. H:n valitus saapui kasvattajatoimikuntaan 2.2.2012. Valitus koski 18.11.2009 syntynyttä pentuetta, jota kasvattaja M ei ollut voinut rekisteröidä ennen kuin rekisteröintikielto päättyi 31.12.2011. Kun M yritti rekisteröidä pentueen, valittaja H (pentueen isän eli uroksen omistaja) ei suostunut allekirjoittamaan rekisteröintiin vaadittavaa pentueilmoitusta, eikä M näin ollen saanut pentuja rekisteröityä. H vaati saamansa astutus pennun lisäksi 500 €:n lisäsuoritusta. Rekisteröintikielto ei Kennelliiton käsityksen mukaan tarkoita kasvatuskieltoa (Kennelliiton lakimiehen lausunto tuomioistuimessa kasvattaja M:n asiassa), joten pentue piti rekisteröidä normaalilla tavalla rekisteröintikiellon päättymisen jälkeen. H, joka itse esti pentueen rekisteröinnin, valitti pentueen rekisteröimättömyydestä Kennelliittoon.

H:n lisäksi kolme muuta kyseisen pentueen pennunomistajaa valitti M:stä Kennelliittoon helmikuussa 2012. Kasvattajatoimikunta käsitteli asiat ja Kennelliiton hallitus päätti ilmoittaa M:n asian kurinpitolautakunnalle 7.6.2012 ja asetti M:lle näyttely-, koe- ja rekisteröintikiellon väliaikaisesti. Kurinpitolautakunta käsitteli molemmat asiat 2.8.2012. Päätös koskien M:ä oli seuraava:

H:n ilmoitus M:stä on tullut Kennelliittoon vasta 2.2.2012. Ottaen huomioon, että kyseisellä H:n omistamalla uroksella on ollut Kennelliiton jalostustietojärjestelmän mukaan 7 pentuetta, hänelle ei voi olla epäselvää, mitkä ovat rekisteröinnin edellytykset ja koirarekisteriohjeen sitä koskevat määräykset. Kun ilmoitus on tehty vasta runsas kuukausi rekisteröintikiellon päättymisen, ja huomattavasti myöhemmin kuin rekisteritodistusta vailla olevan astutuspentu oli vastaanotettu, menettely antaa viitteitä siitä, että rekisteröintiä koskeva viive on ollut H:n tiedossa alusta alkaen ja menettelytapa alkujaan yhteisesti hyväksytty. Kurinpitolautakunta ei pidä perusteltuna seuraamuksen määräämistä.

Toisessa kolmen pennunomistajan tekemässä asiassa kurinpitolautakunnan päätös oli seuraavanlainen:

Pennunomistajien ilmoitus rekisteritodistusten saamatta jäämisestä on tullut Kennelliittoon vasta rekisteröintikiellon päättymisen jälkeen 13.2.2012. Vaikka he toteavat ilmoituksessaan, että paperit luvattiin toimittaa parissa kuukaudessa, ilmoituksen ajankohta ja kauppasopimukseen kirjattu maininta viittaavat siihen, että rekisteripapereiden jälkitoimituksesta on vallinnut pennunomistajien ja kasvattajan välillä jonkinasteinen yhteisymmärrys. Vastineessaan M on myös myöntänyt olleensa väliaikaisesta rekisteröintikiellosta tietoinen pentujen syntyessä. Vaikka M on laiminlyönyt kasvattajasitoumuksen kohdan 19 mukaisen kirjallisen kauppasopimuksen laatimisen kahden ostajan kanssa, kurinpitolautakunta toteaa, että ottaen huomioon kulunut aika, ilmoittajien ilmoituksen sisältö ja M:n aktiiviset toimet rekisteröintikiellon päätyttyä, kurinpitolautakunta ei pidä aiheellisena määrätä seuraamusta. Hallituksen kokouksessaan 7.6.2012 (6/12) väliaikaisena määräämät kiellot päättyvät.

Kun M viimeisen kurinpitolautakunnan päätöksen jälkeen elokuun alussa 2012 kirjautui internetissä Omakoira-järjestelmään rekisteröimään pentujaan, hän sai luettavakseen seuraavan ilmoituksen: ”Kasvattajalla M on kielto kasvattajasitoumuksen rikkomisesta 10.1.2012-10.1.2017.” Kun kasvat-

taja M otti yhteyttä Kennelliittoon, hänelle sanottiin, ettei M:n olisi pitänyt edes nähdä kyseistä tietoa. M:n rekisteröintikielto päättyi 31.12.2011, joten Kennelliiton tietojärjestelmässä näkynyt kielto ei perustunut mihinkään kurinpitolautakunnan päätökseen.

Kasvattaja M:n historia kurinpidon käsissä on ollut poikkeuksellisen raskas. Se, että alunperin lähes kolmen vuoden mittainen koko harrastustoiminnan kattava totaalikielto, perustui vain kurinpitolautakunnan näkemykseen siitä, millaisen käsityksen ostaja, joka ei ollut edes paikalla myyntitilanteessa, oli saanut ostamansa espanjalaisen koiran myyjästä. Toinen oli ne bis idem –kiellon alainen kurinpitopäätös. Kolmas ja neljäs kurinpidollinen asia perustuivat ensimmäisen rekisteröintikiellon aikaisiin tapahtumiin, josta rangaistuksesta oli jo olemassa HO:n päätös ja Kennelliitto oli tuosta HO:n päätöksestä hakenut valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Valittaja H oli käsitykseni mukaan syyllistymässä shikaaniin. Kurinpitolautakunta päätti kuitenkin, etteivät kaksi viimeistä rangaistusta olleet aiheellisia. M joutui kuitenkin kärsimään ensimmäisen lähes 3 v mittaisen kiellon ja tänä vuonna noin 2 kk mittaisen samanlaisen kieltojakson kaikilla harrastuksen osa-alueilla. Korkeimman oikeuden päätöstä valituslupa-asiassa ei ole vielä saatu.

Tapaus 2. Kurinpitolautakunnan kokous 7.10.2010 koskien kasvattaja N:ää

Kurinpitolautakunta toteaa, että N:n kasvattama narttukoira on osapuolten antaman selvityksen mukaan asunut X:n luona vuodesta 2005 lukien ilman kirjallista sopimusta. Kennelliiton rekisterissä koiran omistajiksi on merkitty X ja kasvattaja 24.2.2005 lukien. X on ilmoittanut maksaneensa nartusta x € --- Toiminta mm nartun pennuttamiseen suhteen viittaa tosiasialliseen sijoitustarkoitukseen.

Maaliskuussa 2008 X:n luo on tullut N:ltä uroskoira, josta ei myöskään ole tehty minkäänlaista kirjallista sopimusta. --- Tämän koiran omistajaksi on rekisteröity Kennelliittoon N 6.4.2009 ja lisäksi toiseksi omistajaksi Y 21.10.2009 lukien. Uroksen luovuttaminen jo pentuna X:n hallintaan ja sen tosiasiallinen jalostuskäyttö, on osoitus sijoitustarkoituksesta.

Saatujen selvitysten perusteella henkilöltä X kurinpitolautakunta on katsonut, että N:llä on ollut kummankin koiran osalta sijoitustarkoitus. Kasvattajan ja haltijan välillä koirien omistusoikeus oli riittävä.

Kasvattajasitoumuksen allekirjoittaneena ja konkreettista kasvatustyötä tekevänä N:n tulee tietää asiakirjojen merkitys ja se, että koira luovuttaessaan kasvattaja on velvollinen tekemään joko kauppai- tai sijoitussopimuksen, eivätkä ne saa sisältää N:n esittämiä, vastaanottajan kannalta kohtuuttomia ehtoja. Toiminnallaan kennelnimen haltija N on rikkonut kasvattajasitoumuksen 11 ja 12 kohtia ja siten toiminut Kennelliiton sääntöjen 34 §:n vastaisesti. Kurinpitolautakunta harkitsee oikeaksi antaa N:lle varoituksen ja rekisteröintikiellon 31.12.2012 saakka. Seuraamuksen laadussa on huomioitu teon toistuminen.

Kurinpitolautakunnan määräämä rekisteröintikielto alkaa ja päättyy päätöksessä mainittuna päivänä. Tänä ajanjaksona kiellon saaja ei voi rekisteröidä kasvattamiaan pentuja Kennelliiton pitämään rekisteriin riippumatta siitä, milloin narttu on astutettu tai milloin pentue syntyy, ellei päätöksessä ole toisin mainittu.

N nosti moitekanteen Kennelliittoa vastaan koskien kurinpitolautakunnan päätöstä. Kesken oikeudenkäyntiprosessin kasvattaja sai sähköpostin kennelneuvojalta. Viesti kuului:

X piirin kennelneuvojat ovat saaneet Kennelliitosta käyntipyynnön kenneliinne. Käynnistä kirjataan raportti josta menee kappale Kennelliittoon. Tuota raporttia varten on hyvä etsiä valmiiksi koirien paperit ja mahdolliset kauppakirjat ja sopimukset, mallikappale pennunostajalle, mahdollinen hätäsuunnitelma tai ainakin miettiä, miten esim. omistajan sairaustapauksessa toimittaisiin ja miten koirat esim. tulipalon tms. sattua saataisiin sijaishoitoon. Raportissa arvioidaan koirien kuntoa ja hoitoa, pentutiloja, ruokintaa, liikutusta, tarhoja jne.

Tämä antaa sen vaikutelman, että Kennelliitto pyrki saamaan lisätietoa vastapuolen toiminnasta käräjäoikeuden istuntoa varten. Kasvattaja N ei suostunut kennelneuvojakäyntiin kotirauhaan vedoten. Kantaja piti Kennelliiton kurinpitopäätöstä kohtuuttomana, koska se perustui vain kahden koiran luovutusten kirjallisten sopimusten puutteeseen. Tästä johtuen Kennelliiton kurinpitolautakunta oli asettanut N:n lähes kolmen vuoden mittaiseen rekisteröintikieltoon, joka esti hänen toimintaansa koirankasvattajana. Henkilötodistelun perusteella käräjäoikeus teki johtopäätöksen, että koirien luovutukset eri tavoin ja eri tarkoituksiin olivat yleisiä varsinkin ystävien ja tuttavien kesken ja tapahtuivat suullisten sopimusten perusteella. Asiakirjaselvityksen perusteella Kennelliitto edellyttää luovutuksissa aina kirjallista sopimusta. Myös Kennelliiton lakimies kertoi todistajana, että luovutukset tapahtuivat yleensä suullisten sopimusten perusteella, vaikka Kennelliitossa on pyritty siihen, että käytettäisiin kirjallisia sopimuksia.

Helsingin KO:n päätös 33922 L 10/49364 9.9.2011: Vastaaja (Kennelliitto) on hävinnyt asian ja on velvollinen korvaamaan kantajan tarpeellisista toimenpiteistä johtuneet kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n kurinpitolautakunnan päätös 7.10.2010 muutetaan siten, että kantajalle N määrätty rekisteröintikielto vahvistetaan lakkaamaan 9.9.2011 lukien.

Kennelliitto valitti päätöksestä Helsingin HO:en ja asia on siellä vielä kesken. HO on kaksi kertaa kehottanut v. 2012 aikana osapuolia sovintoon kustannusten vähentämiseksi. Viimeisessä 8.10.2012 päivätyssä sähköpostissa todetaan: ”Asian sovinnolliseen ratkaisemiseen lienee hyvät mahdollisuudet. Kennelliiton kurinpitolautakunnan määräämä rekisteröintikielto päättyisi joka tapauksessa 31.12.2012 eli tuomion tosiasiallinen merkitys jäisi pääasian osalta vähäiseksi. Hovioikeus kehottaakin osapuolia vielä neuvottelemaan asian sopimiseksi.” Kennelliitto ei ole esittänyt minkäänlaisia sovintoehdotusta. Kasvattaja N on ilmoittanut tyytyvänsä käräjäoikeuden tuomioon.

Kun kurinpitolautakunnan tekemien päätösten yhdenvertaisuutta arvioidaan, on syytä ottaa esille kurinpitolautakunnan 15.9.2009 tekemä päätös koskien kasvattajaa Ö. Uroksen omistaja oli tehnyt poliisille tutkintapyynnön asiassa, jossa kasvattaja Ö oli väärentänyt uroksen omistajan allekirjoituksen pentueilmoitukseen ja jättänyt maksamatta astutusmaksun. Pentue rekisteröitiin Kennelliit-

tossa tämän väärennetyn asiakirjan perusteella. Kasvattaja sai KO:ssa sakkorangaistuksen asiakirjan väärennöksestä. Kasvattaja Ö ei ollut Kennelliiton jäsen. Kurinpitolautakunta totesi kasvattajan al-lekirjoittaneen joskus aikaisemmin kasvattajasitoumuksen, mutta se oli rauennut Kennelliiton jäse-nyyden päätyttyä. Kasvattajalle annettiin kielto Kennelliiton sääntöjen 34 §:n perusteella osallistua näyttelyin ja kilpailuihin, sekä rekisteröidä koiria aikavälillä 15.9.2009-30.9.2011. Rikosoikeudelli-sesta seuraamuksesta huolimatta rangaistus jäi alhaisemmaksi rekisteröintikiellon osalta kuin tapa-uksissa 1 ja 2, joiden perusteena oli Kennelliiton sopimuskäytännön rikkominen.

Vakka-Suomen KO²¹¹ totesi tuomiossaan (joka ei liity yllä mainittuihin kurinpitotapauksiin), että Kennelliiton rekisterimerkintä koiran omistajuudesta edellytti koirarekisteriohjeen mu-kaan, että omistaja oli esittänyt omistusoikeutensa asiakirjanäytöllä. KO totesi ratkaisussaan, että oikeudellisesti arvioiden koira oli irtain esine, jonka kauppaan sovellettiin kauppalakia. Koiran omistusoikeuden siirtäminen ei edellyttänyt kirjallisen asiakirjan laatimista tai mitään määrämuotoa. Myös suullinen tahdonilmaisu oli pätevä. KO katsoi, että koiran omistajuus-merkintä osoitti, että omistajaksi merkitty henkilö oli jossain vaiheessa omistanut koiran.

Pohjois-Karjalan KO²¹² käsitteli kolmen koiran omistusoikeutta (ei liity yllämainittuihin ku-rinpitopäätöksiin). Ensimmäisen koiran haltija oli myynyt edelleen, vaikka sitä ei vielä ollut kokonaan maksettu. Toinen koira oli uroskoira, joka oli sijoitettu haltijalle, mutta sijoitusso-pimus oli kirjoitettu Kennelliiton kauppasopimuskaavakkeelle. Kolmannen koiran osalta ei ollut tehty mitään kirjallista sopimusta, eikä kasvattaja ollut luvannut sitä myydä tai sijoittaa, vaan koira oli vain ollut hoidossa haltijalla. Koska kasvattaja oli luovuttanut haltijalle koirien rekisterikirjat, tämä rekisteröi ne nimiinsä Kennelliitossa. Haltija luovutti kaksi koiraa takai-sin kasvattajalle todistajien läsnä ollessa. Kolmannen edelleen myymänsä koiran hän maksoi kokonaan kasvattajalle. Myöhemmin haltija katui koirien luovutusta ja nosti kanteen kasvat-tajaa vastaan. KO:n ratkaisu oli se, että sillä seikalla, että kasvattaja oli luovuttanut koirien rekisteritodistukset haltijalle, ei ole mitään näyttöarvoa, koska rekisteritodistukset eivät osoi-ta koiran omistusoikeutta. Sillä, että haltija oli rekisteröinyt koirat nimiinsä, ei myöskään ol-lut mitään näyttöarvoa. Haltija ei ollut maksanut sijoitusuroksen vakuusmaksua, millä perus-teella kasvattaja olisi voinut vaatia koiran palauttamista. KO:n mukaan koirien palautustilan-teessa oli käytännössä syntynyt sopimus koirien hallinnan palauttamisesta ja uroksen sijoi-tussopimuksen purkamisesta. Koirien palautus oli tapahtunut vapaaehtoisesti, eikä haltija ol-lut millään tavoin saattanut todennäköiseksi, että hän olisi erehtynyt kysymyksessä olevassa tilanteessa asiasta. KO ei edes maininnut tuomiossaan mitään siitä, että uroksen kauppaso-pimuskaavakkeelle oli tehty sijoitussopimus tai kolmannelta koirasta ei ollut tehty sopimusta lainkaan. KO hylkäsi koirien haltijan nostaman kanteen.

Tapaus 3. Kurinpitolautakunnan kokous 7.10.2010 koskien kasvattaja Y:ta

Asia 1. Kasvattaja Y myi uroskoiran vain sillä ehdolla, että koiran myyntihinta on x € ja sen lisäksi hänellä jäi elinikäinen jalostusoikeus. Kasvattaja sitoutui käyttämään koiran kaikissa terveystarkastuksissa ja piti oikeuden käyttää sitä näyttelyissä omalla kustannuksellaan. Koi-rasta tuli useamman maan valio. Urosta käytettiin jalostukseen ja sen haltijat avustivat astu-

²¹¹ Vakka-Suomen KO 09/2130, L09/1464, 6.11.2009

²¹² Pohjois-Karjalan KO 10/5057 L 10/783, 9.7.2010

tuksissa. Kasvattaja kertoi vastineessaan selittäneensä asian tarkasti ostajalle ennen kaupan-
tekoa v. 2006. Koiran vastaanottaja valitti asiasta Kennelliittoon vasta v. 2009.

Kurinpitolautakunta totesi: Saadun selvityksen perusteella kurinpitolautakunta katsoo selvi-
tetyksi, että kysymys on selkeästi sijoitussopimuksesta, vaikka se on tehty kauppasopimus-
lomakkeelle ja vaikka kauppahinnasta on annettu vähäinen alennus jalostusoikeuden pidät-
tämisen perusteella. Sijoitussopimuksetkaan eivät saa sisällöltään muodostua kohtuuttomik-
si, ja elinikäinen jalostusoikeuden pidättäminen on sisällöltään kohtuuton ehto. Tilanteissa,
joissa koiralla on jalostusarvoa, kasvattaja voi joko pitää koiran itse tai sijoittaa sen, mutta
sopimukset, joilla pyritään ottamaan hyöty sekä myymällä että sijoittamalla ovat Kennelliit-
ton sopimus käytännön ja hyvän kenneltavan vastaisia. Kasvattajasitoumuksen allekirjoitta-
neena henkilönä Y on tietoinen kauppa- ja sijoitussopimuksen eroista, ja sitoutunut myös nii-
tä käyttämään.

Y on rikkonut kasvattajasitoumuksen 11 ja 12 kohtia ja siten toiminut Kennelliiton sääntöjen
34 §:n vastaisesti. Kurinpitolautakunta harkitsee oikeaksi antaa Y:lle huomautuksen ja lisä-
seuraamuksena rekisteröintikiellon 31.12.2012 saakka.---

Tämä sama tapaus oli myös Kuluttajariitalautakunnan (Dnro 2525/36/2009) käsiteltävänä
23.9.2010.

Kuluttajariitalautakunta katsoi, että Kennelliiton omistajamerkintä oli vain omistajaoletta-
ma. Lautakunta katsoi, että ostajat olivat sopimusta tehdessään tietoisia sopimuksen ehdoista
ja hyväksyivät ne. Ostajat eivät kiistäneet ymmärtäneensä sopimuksen ehtojen sisältöä.
Lautakunta katsoi, että koira oli myyty vain niillä ehdoilla, mistä oli myyntitilanteessa sovit-
tu. Kauppasopimus oli tehty vuonna 2006 ja vuoteen 2009 asti ostajat olivat hyväksyneet
kasvattajan jalostus- ja näyttelyoikeuden. Ostaja oli ollut paikalla, kun koiralla astutettiin
narttuja, joten hänen voidaan katsoa hyväksyneen tämän. Ostajat eivät myöskään kiistäneet
sitä, etteivät he olisi olleet tietoisia kasvattajan saamista astutuskorvauksista. Kasvattaja
oli käyttänyt uroksen useamman maan valioksi. Lautakunta katsoi sopimuksen kohtuutto-
muutta arvioidessaan, että oli otettava huomioon sopimusta tehtäessä vallinneet olot. Laut-
kunta katsoi, että ostajat tiesivät sopimuksen ehdot ja hyväksyivät ne. Olosuhteet huomioon
ottaen lautakunta piti kohtuullisena, että kasvattajalle jäi jalostus- ja näyttelyoikeus omalla
kustannuksellaan kunnes koira täytti viisi vuotta. Kuluttajariitalautakunta suositti lisäksi, et-
tä omistaja sai puolet astutusmaksuista siksi kunnes koira täytti viisi vuotta.

Tässä tapauksessa Kennelliiton kurinpitolautakunta on toteuttanut jälleen esineoikeudellista tyyppi-
pakkoperiaatetta ja kuluttajariitalautakunta kuluttajansuojalakia, sopimusoikeutta ja kauppalakia.
Lautakuntien loppujohtopäätökset ovat vastakkaiset. Nykyaikainen varallisuus oikeus ei tunnusta
tyyppipakkoperiaatetta. Tämän koiran kauppasopimusta tehtäessä Kennelliitolla ei ollut uroksen
sijoitukseen tarkoitettua lomaketta, eikä nartun sijoitussopimus olisi sopinut kyseisen koiran kaup-
pa/sijoitus-sopimuksen tekemiseen. Kyseessä ei myöskään ollut koiran sijoitus. Se, että kasvattaja
käytti kauppasopimusta, oli näin ollen varsin luonnollinen valinta. Kyseessä oli kaupasta, jossa
kauppahinnan muodosti rahallinen suoritus ja jalostusoikeuden käyttö. Kurinpitolautakunnan kate-
gorinen vaatimus, että koiria voi ainoastaan myydä tai sijoittaa, ei vastaa nykyaikaista oikeuskäsi-
tystä varallisuus oikeudellisista oikeustoimista.

Kurinpitolautakunnan kokous 8.11.2011²¹³

Asia 2. samalle kasvattajalle kuin asia 1

Kurinpitolautakunta käsitteli myös toisen saman kasvattajan sijoitussopimukseen perustuvan koiran luovutuksen.

Kurinpitolautakunta toteaa päätöksessään seuraavaa: ”Suulliset sopimukset ovat juridisesti päteviä. Sopimustilanteissa, joissa on useita ehtoja, ja joissa päätetään useista erilaisista sopimusosapuolia koskevista oikeuksista ja velvoitteista, suulliset sopimukset ovat näytöllisesti ongelmallisia ja siten sopimusteknisesti huonoja. Koirankauppaan, sijoitukseen, jalostusoikeuden luovutukseen ym liittyvät sopimukset ovat kategorisesti sellaisia, joissa kirjallisten sopimusten käyttäminen on perusteltua. Tämän Kennelliitto on ottanut huomioon omissa säännöissään ja edellyttämässään sopimuskäytännössä. Ottaen huomioon, että Y:lle on määrätty jo aikaisemmin sanktio sääntörikkomuksesta, kurinpitolautakunta katsoo oikeaksi antaa Y:lle varoituksen ja jatkaa rekisteröintikieltoa 31.12.2013 asti koiran omistajan ja –haltijan perussäännön 9 kohdan ja Kennelliiton sääntöjen 34 §:n rikkomisesta.

Kasvattaja Y:tä rangaistiin vielä yli kahden vuoden rekisteröintikiellolla pelkästään siitä syystä, ettei hän ollut käyttänyt Kennelliiton kaupp- tai sijoitussopimuslomaketta ja syystä, että kurinpitolautakunta katsoi oikeudekseen kohtuullistaa jalostusehtoa todeten, että päätös perustuu Kennelliiton sopimuskäytäntöön.

Tässä yhteydessä on erikseen pohdittava kurinpitolautakunnan päätösten oikeudenmukaisuus suhteellisuusperiaatteen ja laillisuusperiaatteen pohjalta. On syytä arvioida sitä, onko aatteellisen yhdistyksen toiminta tässä yhteydessä määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Yhdistys puuttuu kasvattajan liiketoimintaan hintoja ja kauppaehtoja muuttamalla sekä rankaisee kasvattajaa estämällä tätä kasvattamasta koiria lähes kolmen vuoden ajan ja näin vaikuttaa hänen elinkeinonharjoittamiseensa. Kun kurinpitolautakunta vielä toteaa, että suulliset sopimukset ovat juridisesti päteviä, on käsitykseni mukaan arveluttavaa, että yhdistyksen Suomen lakia ankarammat säännöt voivat olla tällaisen kurinpidon perusteena.

Kasvattaja Y:n kotiin tuli keväällä 2012 haastemies mukanaan kirje Kennelliitolta. Kun Y ilmoitti, ettei ole enää pitkään aikaan ollut kyseisen yhdistyksen jäsen, haastemies poistui kirje mukanaan.

Tapaus 4.²¹⁴ **Kurinpitolautakunnan kokous 20.9.2011**

Kurinpitolautakunta toteaa, että henkilö X, jolla on kennelnimi, mutta joka ei ole Kennelliiton jäsen, on myöntänyt teettäneensä sekarotuisen pentueen. Kurinpitolautakunta toteaa selvitettyksi, että toiminnallaan X on rikkonut koiranomistajan ja haltijan perussäännön kohtia

²¹³ Koiramme 4/2012, s. 125

²¹⁴ Koiramme 1-2, 2012, s. 144

1, 5, 7 ja 9 sekä toiminut Kennelliiton sääntöjen 2 §:n ja 34 §:n vastaisesti. Koska X ei ole Kennelliiton jäsen, häneen ei voida kohdistaa jäsenille tarkoitettuja sanktioita. Kurinpitolautakunta määrää näyttely-, koe- ja rekisteröintikiellon 31.12.2012 saakka. Kurinpitolautakunnan määräämä kielto osallistua näyttelyihin näytteilleasettajana tarkoittaa sitä, ettei näytteilleasettaja voi olla läsnä näyttelyssä, johon on ilmoittanut koiran eikä hän voi esittää koiria missään näyttelyssä kiellon aikana. Kurinpitolautakunta toteaa, että on otettava huomioon myös Kennelliiton valtuuston 21.5.2009 tekemä päätös, jonka mukaan osallistumisoikeutta ei ole koiralla, jonka omistajalla on Kennelliiton kurinpitolautakunnan lisäseuraamuksena määräämä kielto tai Kennelliiton hallituksen määräämä tilapäinen kielto osallistua kilpailijana, näytteilleasettajana, esittäjänä, osallistujana tai ohjaajana.---

Tämän kurinpitopäätöksen erikoisuus on siinä, että ei-jäsentä on rangaistu siitä, että hän on teettänyt sekarotuiset pennut. Suomessa jäsenen erottaminen ja yhdistysoikeudellinen kurinpito on mahdollista vain silloin, kun rikkomus on tehty ja rangaistus annetaan jäsenyyssaijana²¹⁵. Sopimusperusteisesta kurinpidosta ei voi olla kyse KKO 1993:45 ratkaisun perusteella. Kyseessä ei myöskään ole millään tavoin eläinsuojelullisesti tai eläinlääketieteellisesti vahingollinen teko. Se on Kennelliiton aatteellisia periaatteita vastaan, mutta se ei anna oikeutta määräväässä markkina-asetuksessa olevan Kennelliiton kurinpitolautakunnalle rangaista ei-jäsentä. Tuorin²¹⁶ käsityksen mukaan yhdistyksen kurinpitotoimet eivät voi kohdistua kolmansiin tahoihin, koska kurinpito on aina yhdistyksen ja sen jäsenen välinen asia. Tuorin mukaan tällainen päätös on mitätön.

Rangaistus on perustunut koiranomistajan ja haltijan perussääntöön, jota ei voida pitää lainkaan kurinpitorangeistuksen perusteena, koska siihen eivät edes Kennelliiton jäsenet ole sitoutuneet allekirjoittaessaan koiran kauppasopimuslomakkeen. Kielto koskee jopa koiranäyttelyssä läsnäoloa. Näyttely on kuitenkin julkinen yleisötilaisuus, johon katsojat tulevat joko maksamalla pääsymaksun tai pääsevät sisälle ilmaiseksi.

Yhdistyksen sääntöjen määräykset eivät välttämättä ole päteviä, vaikka säännöt ovat Yhdistysrekisterin tarkastamat. Tuomioistuimessa voidaan siksi vedota siihen, ettei yhdistyksen päätös syntynyt asianmukaisessa järjestyksessä, vaikka päätös olisi tehty säännöissä määrätyllä tavalla, mutta sittemmin pätemättömäksi osoittautuvan sääntömääräyksen mukaisella tavalla. Tuomioistuimen asiana on tällöin tutkia, onko sääntöjen sisältöä pidettävä päätöksentekomenettelyn osalta pätevänä²¹⁷.

²¹⁵ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki 2001, s. 160

²¹⁶ Tuori Kaarlo: Yhdistymisvapaus, Teoksessa: Hallberg Pekka ym (toim): Perusoikeudet, Werner Söderström, Porvoo, 2005, www.wsoypro.fi

²¹⁷ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 437-438

Tapaus 5.²¹⁸ Kurinpitolautakunnan kokous 20.6.2011

Kurinpitolautakunta oli jo aiemmin langettanut 10 vuoden mittaisen rekisteröinti-, kilpailu- ja näyttelykiellon kasvattajalle R sillä perusteella, että hän oli tunnustanut rekisteröineensä väärälle vanhemmalle ainakin yhden pentueen vuosia aikaisemmin. R:llä on kaksi aikuista tyttäretä. Kennelliiton hallitus ilmoitti kurinpitolautakunnalle myös molemmat tyttäret.

Kurinpitolautakunta oli pitänyt kurinpidon perusteena todistaja A:n lausuntoa kasvattaja R:ä koskevassa asiassa, vaikka lautakunta oli itsekin todennut, että A:n ja R:n riitauduttua A oli saattanut ylitulkita eläinlääkäri B:n lausumia ja R:n kanssa käymiään keskusteluja. Kurinpitolautakunta käytti sanontaa ”kurinpitolautakunta ei ole voinut välttyä vaikutelmalta, että R on tietoisesti pyrkinyt välttämään polveutumismäärittysten tekemistä”. Kasvattaja R oli jättänyt yhden pentueen rekisteröimättä kurinpitoprosessin alettua. Lisäksi hänen syykseen katsottiin se, ettei hän ollut tehnyt kauppa- tai sijoitussopimusta A:n kanssa. Kasvattaja R:n rikkomukseksi katsottiin myös se, että hänen katsottiin jatkaneen koirankasvatusta tyttärensä nimellä ensimmäisen kurinpitopäätöksen rekisteröintikiellon kiertämiseksi. Koska kasvattaja R oli esitellyt omassa kodissaan tyttärensä kasvattamaksi mainitsemaansa pentuetta, kurinpitolautakunta lausui tämän ”seikan tukeneen kurinpitolautakunnalle muodostunutta käsitystä siitä, kuka (eli R itse) oli pentueiden kasvattaja.” Vaikka kasvattaja R ei enää tässä vaiheessa ollut Kennelliiton jäsen, hänelle annettiin lisäseuraamuksena lopullinen näyttely-, kilpailu- ja rekisteröintikielto.

Kurinpitolautakunta otti käsittelyyn myös R:n kahden aikuisen tyttären asiat SV ja EV, joista SV oli hakenut kennelnimeä kasvattaakseen koiria. Ostajat C ja D olivat kertoneet tulleen siihen käsitykseen, että R:n kasvatustyö siirtyisi hänen tyttärelleen R:n korkean iän vuoksi. Tyttären SV osalta kurinpitolautakunta keskittyi pohtimaan hänen asemaansa itsenäisenä kasvattajana/R:lle määrättyjen kieltojen kiertämisen mahdollistajana. Kurinpitolautakunta arvioi tyttären kasvattajaksi ryhtymistä sillä perusteella, että hänellä olisi ollut jo aikaisemmin mahdollisuus tähän. Kennelliitto eväsi tyttäreltä kennelnimen saannin. Kurinpitolautakunnalle oli edellä kuvatusta muodostunut käsitys, että tyttären panos ja toiminta kasvattajana oli enemmänkin sivustaseuraajan ja avustajan rooli ja varsinaista kasvatustyötä harjoitti edelleen R. Tytär SV oli kurinpitolautakunnan näkemyksen mukaan tehnyt mahdolliseksi R:n kasvatustoiminnan ja siten toiminut hyvän kenneltävän vastaisesti ja rikkonut Kennelliiton sääntöjen 34 §:ä. Koska tytär SV ei ole Kennelliiton jäsen, hänelle voitiin kurinpitolautakunnan käsityksen mukaan antaa vain lisäseuraamuksia, ja hänelle annettiin hallituksen määräämän väliaikaisen näyttely-, koe- ja rekisteröintikiellon jatkuminen 20 kk ajaksi 31.12.2012 asti.

Kurinpitolautakunnan R:n tyttärelle asettama rekisteröinti-, näyttely- ja kilpailukielto sekä kennelnimen saamisen evääminen vaikuttavat poikkeuksellisen ankarilta rangaistuksilta, jotka pohjautuvat asianomaisen äidin aikaisemmin saamaan kurinpitorangeistukseen. Edes eläinsuojelurikoksesta saatu eläintenpitokiello ei aiheuta sitä, ettei perheen muu jäsen saisi pitää eläimiä. Kyse ei tässä tapauksessa ollut eläintensuojeluasiasta. R:n kenneliin oli tehty 16.2.2010 ja 20.12.2010 viranomaisen tekemät eläinsuojelutarkastukset, joiden perusteella tehdyissä tarkastuskertomuksissa todetaan, ettei

²¹⁸ Koiramme 10/2011 s. 112

tarkastuksissa ollut havaittu puutteita. Molemmat tarkastukset perustuivat ilmiantoon epäilystä eläinsuojelulain rikkomisesta ja ne oli tästä syystä tehty etukäteen ilmoittamatta.

R:n epäselvät rekisteröinnit ajoittuivat ajanjaksolle, joka oli tapahtunut ennen kuin Kennelliitto teki säännön polveutumisen epäilyyn perustuvasta EJ-rekisteriin siirrosta. Yhdistystoiminnassa keskeinen periaate on laillisuusperiaate, joka merkitsee myös taannehtivan rikoslain kieltoa. Yhdistyksestä erottamiseen sovellettuna tämä merkitsee sitä, ettei ketään voida erottaa teosta, joka ei vielä teko hetkellä ollut yhdistysoikeudellisen kurinpidon osalta määrätty rangaistavaksi säännöissä. Rangaista voidaan vain teosta, joka on ollut teon aikana voimassa olleiden sääntöjen mukaan rangaistavaa. Jo tehtyä tekoa ei voida sääntömuutoksella määrätä rangaistavaksi tai kovemman rangaistuksen alaiseksi. Vasta sääntöjen muutoksen voimaantulon jälkeen tehdystä teosta voidaan rangaista tai soveltaa kovempaa rangaistusta. Myöskään yhdistyksen päätöstä ei voida käyttää perusteena taannehtivasti²¹⁹.

9.7 Kurinpitopäätösten julkistaminen

Onko Kennelliitolla laillinen oikeus julkaista osa kurinpitolautakunnan päätöksistä, nimet mainiten tai lähettää FCI:lle internetissä julkaistavaksi rangaistujen nimilistat²²⁰? Samalla listalla on käräjä- tai hovioikeudessa eläinsuojelurikoksista tuomittujen lisäksi henkilöitä, joita rangaistaan Kennelliiton lomakkeiden käyttämättömyydestä tai puututaan kasvattajan ja koiranostajan välisen kaupp- tai sijoitus sopimuksen kohtuullisuuteen.

Kennelliiton säännöissä 34 §:ssä määrätään, että kurinpitoseuraamusta koskeva päätös voidaan julkaista Koiramme-lehdessä. Hallitus tekee päätöksen julkaisemisesta. Tässä sääntökohdassa ei mainita, että päätös julkaistaan nimet mainiten. Kennelliiton hallitus on kuitenkin päättänyt kokouksessaan 4.2.2010, että hallitus päättää tapauskohtaisesti, mitkä kurinpitopäätökset julkaistaan ja mitkä ei, ja että julkaistuissa tapauksissa mainitaan henkilön nimi. Julkisen Sanan Neuvostolle Koiramme-lehden päätoimittaja perusteli nimien julkaisemista sillä, että Kennelliiton jäseneksi ryhtyvä sitoutuu noudattamaan kaikkia Kennelliiton sääntöjä, määräyksiä ja ohjeita ja on tietoinen siitä, että hänen nimensä voidaan mainita Koiramme-lehdessä kurinpidollisissa asioissa. Tämä ei tietenkään pidä paikkansa, koska nimien julkaisemisesta on vain hallituksen päätös, eikä se näy missään Ken-

²¹⁹ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s.107-108

²²⁰ <http://www.fci.be/circulaires/20-2012.pdf>

nelliiton säännöissä, määräyksissä tai ohjeissa. Riitesuo katsoo, ettei kurinpidossa tällaista julkistamiseen liittyvää menettelykysymystä voida määrätä alemman asteisella säännöllä.²²¹ Hallituksen pöytäkirjat eivät ole julkisia. Urheilun dopingrikkomusten julkistaminen perustuu seuran ja urheilijan väliseen sopimukseen ja on näin ollen täysin eri tilanne kuin, mihin julkaiseminen perustuu Kennelliitossa. Tätä asiaa ei vielä ole saatettu tietosuojavaltuutetun tutkittavaksi.

Tietosuojavaltuutettu on ottanut kantaa Kennelliiton päätöksiin vuonna 2004. Silloin ei tosin ollut kyse tietojen julkistamisesta. Syysvaltuustossa oli, pöytäkirjamerkintöjen mukaan, vuonna 2004 käsitelty asiaa, joka koski Kennelliiton jäsenten ja koiranomistajien henkilötietojen luovuttamista rotujärjestöille. Tuolloin tietosuojavaltuutettu oli kieltänyt muiden kuin koirien tietojen luovuttamisen. Kielto perustui henkilötietolakiin.

Henkilötietolain 761/2003 tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Lain 3 §:n 3 kohta määrittelee, että henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Koirammelehdissä julkaistut kurinpitopäätökset muodostavat käsitykseni mukaan yllä mainitun määritelmän mukaisen henkilörekisterin. Kennelliiton hallitus on päättänyt, että se valitsee ne tapaukset (yli vuoden mittaisen kiellon saaneet), jotka julkaistaan. Tässä on lisäksi kyse selkeästi jäsenen tai ei-jäsenen oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin voimakkaasti vaikuttava päätös, jota ei yhdistyslain tai Kennelliiton sääntöjen mukaisesti olisi edes voitu päättää toimeenpanovaltaa käyttävässä elimesssä (hallituksessa). Ei-jäsen ei tietenkään ole sitoutunut millään tavoin Kennelliiton sääntöihin. Kurinpitorangeistuksen kohteeksi joutunut ei ole saanut kiellettyä nimensä julkaisemista edes siinä tilanteessa, että hän on nostanut moitekanteen Kennelliittoa vastaan kurinpitoasiasta ja oikeudenkäynti on ollut kesken. Kurinpitopäätösten julkaisemisessa on huomioitava myös jäsenten yhdenvertaisuus, joka ei tässä tapauksessa toteudu.

Henkilötietolain 6 § edellyttää, että henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot

---

²²¹ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s. 307

säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietoja saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella (8 § 1 kohta). Jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja rekisterissä on (26 §). Rekisterinpitäjän on samalla ilmoitettava rekisteröidylle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet sekä, mihin rekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan. Jokaisella on oikeus kieltää tietojen luovuttaminen. Rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä varattava rekisteröidylle tilaisuus tutustua 26 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin tai annettava tiedot pyydettyä kirjallisesti. Rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaistava, poistettava tai täydennettävä rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto. Kasvattajan M:ä koskeva virheellinen, aikaisemmin kurinpitotapaus 1:n yhteydessä mainittu tieto Omakoira-järjestelmässä herättää kysymyksen siitä, mitä henkilötietoja Kennelliiton tietojärjestelmissä todellisuudessa on.

Lain 36 § säättää, että rekisterinpitäjän on ilmoitettava tietosuojavaltuutetulle henkilötietojen siirrot Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueen tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Rekisterinpitäjä on velvollinen korvaamaan sen taloudellisen ja muun vahingon, joka on aiheutunut rekisteröidylle tai muulle henkilölle tämän lain vastaisesta henkilötietojen käsittelystä.

Henkilötietojen julkaiseminen ja tietojen käsittely eri yhteyksissä ja eri tarkoituksessa on saanut tuomioistuinratkaisun:

KHO (2009:82) pyysi Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua asiassa, joka koski kertaalleen julkaistun henkilötiedon käsittelyä uudelleen, eri yhteyksissä ja eri tarkoituksessa. Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisuun C- 73/07 perustuen tämä toiminta todettiin henkilötietolain vastaiseksi. KHO:n mukaan sananvapaus ei syrjäytä yksityisyyden suojaa henkilötietojen käsittelyssä. Yksityiselämän suojan turvaamisen jättäminen yksinomaan jälkikäteen valvonnan varaan ei ole tietosuojadirektiivin taikka henkilötietolainsäädännön tavoitteiden ja tarkoituksen mukaista.

Henkilötietojen levittäminen internetissä on henkilötietojen sähköistä luovuttamista, mikä ei yleensä vastaa alun perin suunniteltua henkilörekisterin ja henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitusta. Kyseessä on siis käyttötarkoituksen muutos ja tiedon uudelleen julkaisemisesta eri yhteydessä. Tähän on saatava jokaisen rekisteröidyn suostumus. Laitettaessa henkilötietoja internetiin, ei voida enää valvoa sitä, mihin ne jatkossa joutuvat ja kuinka niitä käytetään. Kennelliitto lähetti FCI:lle julkaitavaksi henkilörekisterin kurinpitotapauksien saaneista henkilöistä. FCI julkaisi listan sellaisenaan internetissä. Tieto kurinpitotautakunnan päätöksistä, jotka koskevat näyttelyitä, kokeita tai

kilpailuja päätettiin lähettää FCI:n tiedoksi hallituksen kokouksessa 3.2.2011. Kennelliitto toimi henkilötietolain 6 ja 7 §:n vastaisesti.

Jäsenelle annettava julkinen varoitus, joka julkaistaan esimerkiksi yhdistyksen jäsenlehdessä, on niin voimakas kurinpitotoimi, että se voidaan yleensä antaa vain, jos siitä on säännöissä määrätty. Jäsenhän voi pitää sitä kiusallisempuna kuin erottamista. Sen määrääminen voi olla niin tuntuva sanktio, että jäsenellä voi olla mahdollisuus viedä asia tuomioistuimen tutkittavaksi. Näin on asian laita erityisesti silloin, kun julkisen varoituksen syynä on ammattieettisten normien rikkominen²²². Kennelliiton säännöissä on maininta kurinpitopäätöksien julkaisemisesta, mutta siinä ei mainita henkilöiden nimien julkaisemisesta, mistä syystä hallitus on tehnyt erillisen päätöksen nimien julkaisemisesta. Muun tyyppinen jäsenten nuhteleva kuin julkinen varoittaminen voidaan yhdistyksessä päättää, vaikkei asiasta ole määrätty säännöissä. Huomautuksen antamisesta ei aina tarvitse tehdä nimenomaista päätöstä.

Halilan mukaan lehdessä voidaan julkaista ”mustia listoja”, mutta Muukkonen on tätä ajatusta vastaan²²³. Muukkonen katsoo yksityisyyden suojaan perusoikeutena vedoten, ettei ole perusteltua julkaista listoja velvoituksia laiminlyöneistä, vaan mikäli asiaan halutaan puuttua, on se tehtävä korrektisti. Halilan käsitys mustien listojen luvallisuudesta on ristiriidassa hänen oman käsityksensä kanssa siitä, että yhdistyksen kokouskutsussa tulee mainita se, että kokouksessa käsitellään hallituksen jäsenen erottamista. Muun jäsenen erottamisen mainitsemista Halila pitää kiusallisena, referoi Riitesuo²²⁴. Vaikka Halila uusimmassa kirjassaan kritisoi Muukkosen perusoikeudellista perustelua mustienlistojen kieltämisestä ”ylimitoitetuksi”²²⁵, en voi yhtyä Halilan käsitykseen tämän tutkielman perusteella. Koiramme-lehti on tiiviin harrastajajoukon tiedotuslehti, jota lukee kuukausittain yli 380000 henkeä. Nimien julkaiseminen yllä kuvatun kaltaisissa kurinpitotapauksissa on kohtuuton lisärangaistus, joka lisäksi jää pysyvästi lehteen ja internetiin niissäkin tapauksissa, joissa tuomioistuin olisi ratkaissut jutun kurinpitotoimenpiteen kohteeksi joutuneen eduksi. On myös huomionarvoista, että kaikki julkaistut kurinpitopäätökset ovat olleet kasvattajaa koskevia, eikä yhdesäkään tapauksessa rangaistu koiranomistajaa tai -haltijaa.

Eläinsuojelurikoksesta käräjäoikeudessa tai hovioikeudessa annettuja rangaistuksia ei lehdistö julkaise nimiä mainiten, koska Julkisen Sanan Neuvoston ohjeen mukaan vasta 1½-2 vuoden mittaisen

²²² Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, 2006, s. 241

²²³ Muukkonen Matti: Yhdistysoikeuden perusteet, Edita, Helsinki, 2008, s. 258

²²⁴ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s.

318

²²⁵ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2011, s. 248 alaviite

ehdottoman vankeusrangaistuksen saaminen ”oikeuttaa” nimen julkaisemiseen. Tällaisia tuomioita ei eläinsuojelurikoksista ole Suomessa vielä koskaan langetettu. Toisaalta pitkän vankeusrangaistuksen saaneelle nimen julkaisemisesta ei ole sellaista sosiaalista ja henkistä haittaa kuin Kennelliiton kurinpitörangaistuksen julkaisemisesta on tavalliselle koirankasvattajalle. Pahimmissa tapauksissa julkaiseminen on johtanut sellaiseen perhe-elämän ja yksityiselämän vahingoittamiseen, että perhe on joutunut salaamaan puhelinnumerosa ja muuttamaan toiselle paikkakunnalle, jopa lapsiin kohdistuvien paineiden vuoksi. Julkaisemisella on yleensä suuria vaikutuksia myös ammatinharjoittamiselle, eikä koiramaailman suuri yleisö pysty kriittisesti arvioimaan, onko rangaistus tullut todellisesta ”rikoksesta” vai Kennelliiton jonkun yksittäisen säännön muodollisesta rikkomisesta.

Yhdistyslain 39 §:n mukaan yhdistyksen hallituksen jäsen ja yhdistyksen toimihenkilö on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhdistykselle, yhdistyksen jäsenelle tai muulle. Säännöksen mukainen korvausvastuu ulkopuolista kohtaan on kuitenkin rajoitettua siten, että vastuun syntyminen edellyttää vahingon aiheutumista yhdistyslakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkomalla.

Yhdistyslain säätämistä koskevassa hallituksen esityksessä on 39 §:n osalta todettu, että yhdistyslain rikkomisena voidaan pitää myös sitä, että hallitus laiminlyö yhdistyslain 35.1 §:n mukaisen velvollisuutensa hoitaa huolellisesti yhdistyksen asioita lain ja sääntöjen sekä yhdistyksen päätösten mukaisesti²²⁶. Hallituksen esityksen perustelutekstin mukaan ”näin ollen korvausvastuu saattaa seurata myös muun lain pakottavan säännöksen rikkomisesta, jos hallitus samalla on laiminlyönyt edellä sanotun huolellisuusvelvoitteensa noudattamisen”. Viittauksella lakiin ei tässä yhteydessä tarkoitane vain yhdistyslakia, vaan sen on tulkittava tarkoittavan oikeusjärjestystä.

KKO 1982:II:103 Vaikka ratkaisu on vanha, sen periaate ei liene vuosien saatossa muuttunut. Yleishyödylliselle yhdistykselle oli syntynyt huomattava taloudellinen vahinko siitä, ettei hallitus ollut toiminut ajoissa saadakseen verohuojennusta. KKO katsoi, että yhdistyksen hallituksen varapuheenjohtajana ja hallituksen kokouksen puheenjohtajana toimineen lakimiehen yhdistykselle maksettava korvaus määrättiin muiden hallituksen jäsenten suorittamaa korvausmäärää suuremmaksi huomioon ottaen hänen asiantuntemuksensa ja asemaansa perustuneet erityiset velvollisuudet.

Hallituksen jäsen, joka hallituksen kokouksessa ilmoittaa vastustavansa hallituksen päätöstä, ja joka ei osallistu päätöksen täytäntöönpanoon, ei yleensä vastaa esimerkiksi yhdistyksen keskinäistä yhdenvertaisuutta loukkaavasta hallituksen päätöksestä. Eriävä mielipide voi olla kirjallinen tai suullinen ilmoitus siitä, ettei sen jättäjä hyväksy kokouksessa tehtyä päätöstä. Eriävä mielipide on aina

---

²²⁶ HE 64/1988 vp s. 61

henkilökohtainen, eikä tarvitse kannatusta. Hallituksen kokouksessa tehtynä eriävän mielipiteen ilmoittamisen syynä on halu vapautua tehdyn päätöksen osalta ns. järjestöpoliittisesta tai vahingonkorvausvastuusta tai turvata valitusoikeus tehdystä päätöksestä. Eriävä mielipide on ensisijaisesti todistelukeino²²⁷.

Eriävän mielipiteen ilmoittaminen merkittäväksi kokouksessa pidettävään pöytäkirjaan on vastuun kannalta merkityksetöntä, se palvelee vain todistustarkoitusta. Tuomioistuin arvioi asiaa käsitellessään, mikä eriävän mielipiteen todistusarvo on. Joissakin tapauksissa vastuusta vapautuakseen hallituksen jäsen saattaa olla velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin päätöksen kumoamiseksi. Hän saattaa olla velvollinen ryhtymään yhdistyksen kokouksen koolle saamiseksi. Vastuusta vapautumiseen saattaa riittää, että asianomainen vain ilmoittaa hallituksen päätöksestä kokoukselle. Tehtävästä eroaminen saattaa myös olla tarpeen, jotta hallituksen jäsen välttäisi vastuun²²⁸.

Yhdistyksen jäsenelle saatetaan tuomita vahingonkorvausta, jos tuomioistuimessa todetaan erottaminen lain tai yhdistyksen sääntöjen vastaisena pätemättömäksi. Hallituksen esityksessä on sivulla 61 nimenomaisesti mainittu, että laittomasta tai sääntöjenvastaisesta erottamisesta voidaan tuomita vahingonkorvauksiin. Korvausvelvollisuus voi olla yhdistyksellä ja sen ohella hallituksen jäsenellä tai toimihenkilöllä, mikäli nämä ovat tuottamuksellisella menettelyllä yhdistyslakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkoen aiheuttaneet erotetulle vahinkoa. Perusteetonta erottamista voidaan verrata sopimusrikkomukseen, joka saattaa johtaa vahingonkorvaukseen, positiivisen sopimusintressin korvaamiseen. Koska kysymys ei ole sopimuksen ulkoisesta korvauksesta, sovellettaviksi eivät tule vahingonkorvauslain säännökset vaan YhdL 39 §:n oikeusohjeet. Korvaus käsittää taloudellisen vahingon, mutta ei sen sijaan säännönmukaisesti immateriaalista vahinkoa kuten henkistä kärsimystä²²⁹.

Kennelliiton kurinpidolliset kiellot rekisteröidä koiria, osallistua näyttelyihin ja/tai kilpailuihin ovat verrattavissa määräaikaiseen erottamiseen, joten YhdL:n 39 § mukaiset korvaukset tullevat kysymykseen myös näissä tilanteissa, joissa kurinpitorangeistukset osoittautuvat tehdyiksi vastoin yhdistyksen sääntöjä tai yhdistyslakia.

KKO 2001:111 käsittelee hallituksen jäsenen vastuuta sekä yhdistyslain että vahingonkorvauslain perusteella. Yhdistyslain 35 §:n mukaan yhdistyksen hallituksen on lain ja sääntöjen sekä yhdistyksen päätösten mukaan huolellisesti hoidettava yhdistyksen asioita. Lain 39 §:n mukaan hallituksen jäsen ja yhdistyksen toimihenkilö on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan aiheuttanut yhdistykselle tahallisesti tai tuottamuksellisesti.

²²⁷ Riitesuo Risto: Yhdistyksen hallituksen kokousmenettely, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 1996, s. 374-75

²²⁸ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksessä, Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 125-126

²²⁹ Halila Heikki & Tarasti Lauri: Yhdistysoikeus, Talentum, Helsinki, 2006, s. 213-214

Sama koskee yhdistyslakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkomalla yhdistyksen jäsenelle tai muulle aiheutettua vahinkoa. Yhdistyslaissa toisin kuin osakeyhtiölaissa on asetettu hallitukselle huolellisuusvelvoite. Yhtiöoikeudessa sama velvoite on olemassa yleisenä periaatteena. Yhdistyslain perusteluissa on viitattu siihen, että ehdotus vastaa muiden yhteisöjen ja säätiöiden kohdalla omaksuttua sääntelyä. Oikeuskäytännössä vallitseva käsitys on se, että pelkästään huolellisuusvelvoitteen rikkominen ei aiheuta osakeyhtiölain 15.1 §:ssä tarkoitettua vastuuta ulkopuolisille.

Kennelliiton hallitus on ilmoittanut kurinpitolautakunnalle kurinpitoasioita päätöstään perustelematta ja hallitus on asettanut lisäseuraamuksina useita erilaisia kieltoja ennen kuin kurinpitolautakunta on asiaa edes käsitellyt. Kurinpitolautakunta on niissä tapauksissa, joissa se ei ole esittänyt minäänlaista rangaistusta, vain todennut hallituksen antamat väliaikaiset rangaistukset loppuneeksi. Kuitenkin kurinpitotoimenpiteiden kohteeksi joutunut on kärsinyt useamman kuukauden mittaiset kiellot, joille siis ei ole ollut perusteita.

Kevätvaltuusto 2012 päätti hallituksen esityksestä, että kurinpitolautakunnan päätöksestä ei voi valittaa Kennelliiton sisällä.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Julkisen ja yksityisen oikeudellista erottelua voidaan luonnehtia oikeusjärjestyksen sisäisen systematiikan perusrakenteeksi. Juha Karhu on kääntänyt oikeudenalaproblematiikkaa koskevan keskustelun perinteistä oikeudenalajakoa täydentäväksi yhteiskunnan oikeudeksi: kyse ei ole yksilöiden keskinäisistä suhteista vaan kansakunnan sisäisistä ja yhteisön välisistä suhteista. Karhu esittää yhteiskunnan oikeuden johtaviksi periaatteiksi vapauden asemesta vastuun ja lojaliteetin sekä yhdenvertaisuuden asemesta suhteellisuuden ja kohtuuden. Tämä ei näytä Kennelliiton toiminnassa toteutuvan toivotulla tavalla.

Määrävässä markkina-asemassa oleva Kennelliitto on vähitellen muuttanut toimintatapansa kansanvaltaisesta perinteisestä yhdistyksestä vallan keskittymäksi pienen päättäjäjoukon käsiin. Muutosta ovat tukeneet Kennelliiton säännöt, joiden mukaan yksittäisellä rivijäsenellä ei ole lainkaan aloiteoikeutta, eikä oleellista päätösvaltaa valtuutettujen valintaan. Valta on yhdistysten käsissä, mikä on muuttanut valtuustoviikonloput vain viihteellisiksi tapaamisiksi. Yhdistyksissä, joissa päätösvalta yhdistysoikeudellisesti kuuluu nimenomaan jäsenille, päätösvalta on delegoitu monen portaan kautta yhdistyksen hallitukselle ja edelleen sen alaisille toimikunnille ja työryhmille. Tämä on johtanut päätöstulvaan eli suureen määrään sitovia määräyksiä ja sääntöjä, joista on voitu päättää yksin toimikunnissa hallituksen siunauksella.

Kirjoittaja istui valtuuston kokouksissa kolmen vuoden aikana ollessaan Kennelliiton hallituksen jäsen ja sen kokemuksen perusteella havaitsi, ettei asioita ollut keritty käsitellä yhdistyksissä ennen valtuuston kokousta. Yli sadasta valtuutetusta puheenvuoroja käytti noin 10 %, eikä sellaista keskustelua syntynyt, jossa olisi näkynyt jäsenyhdistysten mielipide. Päätöksentekoa vaikeutti myös kokousaikataulussa pysyminen ja osa valtuutetuista lähti varsinaisena valtuustopäivänä kesken kokouksen kotiin. Valtuuston toiminnan tehottomuus ja järjestelyjen kalleus eivät ole suhteessa siihen odotukseen, mitä tavallinen rivijäsen haluaa Kennelliiton päättävältä elimeltä, valtuustolta.

Keskeinen muutos viime vuosina on ollut myös kurinpitomenettelyjen lisääntyminen ja ankaroituminen. Osasyynä Kennelliiton toiminnallisiin ja kurinpidollisiin ongelmiin on yhdistysautonomiakäsitteen väärinymmärtäminen. Yhdistysautonomia ei ole oikeusjärjestyksen ulkopuolinen lupa toimia minkä tahansa, yhdistyksen hyväksymän määräyksen ja ohjeen mukaan, vaan se on osa oikeusjärjestystä. Kurinpitopäätökset ovat käytännössä useimmiten merkinneet määrääkaikaista Kennelliitosta erottamista, koska kurinpidon kohteeksi joutuneet ovat menettäneet oikeutensa rekisteröidä

koiranpentuja, sekä osallistua näyttelyihin ja kilpailuihin, heitä on jopa kielletty olemasta läsnä näyttelyissä tai kilpailuissa, jos heidän omistamansa koira on siellä kilpaillut. Käytännössä se on merkinnyt kyseisten henkilöiden toimeentulon vaikeutumista. Kurinpidon kohteen omistamia koiria ei ole voinut myydä Suomessa, koska Kennelliitto ei ole kaikissa tapauksissa kirjannut omistajanmuutoksia, joten nämä koirat ovat olleet jalostukseen kelpaamattomia rangaistuksen ajan. Kurinpitopäätösten julkaiseminen Kennelliiton lehdessä nimet mainiten on johtanut vakavaan oikeusturvavajeeseen ja sellaiseen keskusteluun sosiaalisessa mediassa, ettei se ole voinut olla vaikuttamatta vakavasti henkilöiden perhe-elämään ja yksityiselämän suojaan. Annetut rangaistukset eivät useinkaan ole olleet missään suhteessa siihen tekoon, joka on ollut kurinpidon perusteena. Karhun peräänkuuluttama suhteellisuusperiaate ja kohtuullisuus ovat jääneet taka-alalle.

Kurinpitopäätökset ovat myös johtaneet oikeudenkäynteihin, koska Kennelliitolla ei ole sisäistä valituselintä, kuten on urheilulla ja hevosurheilulla. Tuomioistuinkäsittelyt ovat olleet niin pitkiä, että kurinpitopäätöksen kohteet ovat joutuneet kärsimään erilaiset kiellot kokonaan. Kurinpitoa on kohdennettu myös ei-jäseniin teoista, joilla on vain aatteellinen merkitys, eikä eläinsuojelullista tai eläinlääketieteellistä merkitystä lainkaan. Tuomioistuinprosessit ovat edelleen kesken.

Kennelliiton sisään on kiireellisesti perustettava oikeusturvalautakunta, jossa tutkitaan hakemukselta Kennelliiton kurinpidollisia ratkaisuja jäävittömien ja asiantuntevien Kennelliiton ulkopuolisten lakimiesten voimin. Se voisi toimia myös sovitteluelimenä koiranomistajien välisissä riita-asioissa tietyin edellytyksin.

HE 309/93 vp antaisi mahdollisuuden yhdistysten valvomiseen: ”Myös yhdistyksen toiminnan jälkivalvonnasta voitaisiin määrätyissä rajoissa säätää lailla. Esimerkiksi nykyisen yhdistyslain sallima yhdistyksen lakkauttaminen ja väliaikainen toimintakielto olisivat vasta viimekätisesti käyttöön otettavia keinoja yhdistyksen lainvastaisen toiminnan estämiseksi.” Nykyisin Patentti- ja rekisterihallitus valvoo ainoastaan säätiöitä. De lege ferenda - ainakin määräävässä markkina-asemassa olevien yhdistysten lakisäätteistä valvontaa tulisi harkita oikeusturvasyistä, tässä tutkielmassa annetun esimerkin perusteella.

Hallituksen esitykseen (HE 309/93 vp) kirjoitettujen lain perustelujen mukaan eduskunnan ulkopuolisilla toimielimillä ei vastaisuudessakaan olisi eduskunnan säätämän lain vahvistamisen jälkeen oikeutta tutkia lain perustuslainmukaisuutta. Tuomioistuimilla ja muilla viranomaisilla olisi kuitenkin velvollisuus tulkita lakeja perustuslainmukaisesti (PeVL 6/1988 vp) ja ihmisoikeusmyönteisesti (PeVL 2/1990 vp). Tämä merkitsee sitä, että käsillä olevista tulkintavaihtoehdoista tulisi valita sel-

lainen, joka parhaiten vastaa perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien asettamia vaatimuksia. Tämä peruseriaate tulisi näkyä myös yksityisessä rangaistustoiminnassa. Rauste²³⁰ kritisoi vakioitujen rangaistusten käyttämistä ja toteaa, että urheilijan perusoikeuksia ei saa loukata kurinpitörangaistuksella enempää kuin mikä on välttämätöntä rangaistuksella tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi. Tässä yhteydessä on syytä arvioida, onko esimerkiksi Kennelliiton kauppasopimuslomakkeen käyttämättä jättäminen lähes kolmen vuoden koirien rekisteröintikiellon arvoinen, kun sama kurinpitolautakunta päättää, että asiakirjaväärennöksen avulla rekisteröidyksi saatu pentue johtaa kahden vuoden mittaiseen rangaistukseen. Tai onko lentokentällä espanjalaisen kasvattajan tulkkina oleminen myyntitilanteessa rikkomus, joka johtaa lähes kolmen vuoden näyttely-, kilpailu- ja rekisteröintikieltoon sillä perusteella, ettei tulkki tehnyt lentokentällä tarpeeksi selväksi ostajille ettei ole myyjä. Toisena rangaistuksen perusteena pidettiin tässäkin tapauksessa sitä, että näiden Espanjassa syntyneiden kasvattajansa lentokentällä lentokuljetuslaatikoista ottamiensa ja myymiensä koirien kauppasopimus olisi pitänyt kirjoittaa Kennelliiton kauppasopimuslomakkeelle, koska suomalainen tulkki oli allekirjoittanut kasvattajasitoumuksen.

Legaliteettiperiaate tulee ottaa toimintamalliksi koko Kennelliitossa ylettyen rotujärjestöihin ja kaikkeen koiratoimintaan. Sitä täydentävänä tulee toteuttaa täsmällisyysperiaatetta eli epämääräisyydenkieltoa. Kennelliiton varsinaisista säännöistä on yksiselitteisesti ilmettävä, mikä teko johtaa kurinpitotoimiin ja millaista rangaistusasteikkoa käytetään. Kurinpitolautakuntien kokoonpanojen muutokset eivät voi johtaa yhdenvertaisuusperiaatteesta luopumiseen. ”Jeder Schunke wirdt bestrafft” eli ”jokaista konnaa pitää rangaista”, on täsmällisyysperiaatteen vastaista. Ensin on määriteltävä mikä on ”konna” ja sitten säännöistä tulee ilmetä kurinpitoskaala. Urheilussa elinikäistä kilpailu- ja toimitsijakieltoa perustellaan seuraavissa rikkomuksissa: toistuva doping, lahjominen ja lahjonnan vastaanottaminen²³¹. Kennelliiton kurinpitopäätöksiä tarkasteltaessa ei voi olla päätyttä johdtopäätökseen, että joissakin tapauksissa rangaistuksen taustalla on saattanut olla henkilökohtaisia antipatioita jossakin päätöksentekoportaan.

Tuorin mukaan²³² sivullisen oikeutta loukkaava päätös yhdistyksessä on mitätön, mikä tarkoittaa sitä, että kaikki Kennelliiton tekemät ei-jäseniin kohdistuneet kurinpitopäätökset olisivat mitättömiä, eikä niitä vastaan ole tarvinnut nostaa moitekannetta käräjäoikeudessa 3 kk sisällä päätöksen

²³⁰ Rauste Olli: Urheilu-oikeus, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 1997, s. 716-717

²³¹ Riitesuo Risto: Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä, Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki, 2001, s.

287

²³² Tuori Kaarlo: Yhdistymisvapaus, Teoksessa Hallberg Pekka ym (toim): Perusoikeudet, Werner Söderström, Porvoo, 2005, www.wsoypro.fi

tekemisestä. Mitättömää päätöstä vastaan voi nostaa mitättömyyden vahvistuskanteen myöhemminkin ja vahvistuskanteen voi jättää yhdessä vahingonkorvauskanteen kanssa mitättömän päätöksen tekijöitä vastaan, jos päätöksestä on aiheutunut taloudellista vahinkoa ja muiden oikeushyvien loukkauksia.

Jos pohditaan analogisesti hallituksen jäsenten kiellettyä valitsemisprosessia²³³ ja valtuutettujen valitsemisprosessia, on Kennelliiton valtuutettujen valitseminen (paitsi 12 ns vapailta listoilta valittujen valtuutettujen osalta) yhdistyslain perusajatuksen vastainen, eikä koko yhdistymisvapauden peruseriaate, jäsenten oikeus tehdä päätöksiä, toteudu. Kennelliiton rivijäsen tai jäsenyhdistysten jäsenet eivät pääse valitsemaan yli 100 valtuutetun joukkoa millään tavoin, vaikka valtuusto edustaa jäsenkuntaa päätöksen teossa (kts Kennelliiton sääntöjen 13 § ja 21 §).

Kennelliiton sääntöjen muutosprosessi on pikaisesti saatava etenemään. Sääntöjä tulisi muuttaa niin, että valtuusto on todellinen jäsenistön edustusto. Valtuuston koko tulee saada tasolle 25-35 henkeä, jolloin valtuusto on tehokas toimielin ja se voidaan kutsua kokoon tarvittaessa tekemään koko Kennelliiton kannalta tärkeitä päätöksiä lyhyellä varotusajalla. Päätösvalta tulee olla valtuustolla ja toimeenpanovalta hallituksella, kuten Kennelliiton säännöissä nytkin määrätään. Valtuuston kokoonpanon muutos edellyttää rotujärjestöjen ja muiden yhdistysten, samoin kuin kennelpiirien keskinäistä yhteistyötä yhteisten valtuustoehdokkaiden löytämiseksi. Myös yksittäisellä rivijäsenellä tulee olla oikeus asettua valtuustoehdokkaaksi. Noin puolet valtuutetuista voisi edustaa kennelpiirejä, lajiliittoja ja rotujärjestöjä (mandaatit), toisen puolen tullessa valituksi vapailta listoilta. Tässä tilanteessa valtuutetut myös sitoutunevat aikaisempaa paremmin Kennelliiton kehittämiseen ja oikeanlaiseen vastuunkantoon. Kaikki jäsenten oikeuksiin, etuihin ja velvollisuuksiin liittyvät säännöt ja määräykset tulee päättää valtuustossa. Keinotekoinen jako sääntöihin, määräyksiin ja ohjeisiin tulee muuttaa niin, että ohjeet ovat todella vain ohjeita, jolloin säännöt ja määräykset päättää valtuusto. Pakkojäsenyyksistä ja pakkosopimuksista tulee luopua, koska ne eivät ole yhdistyslain periaatteiden eivätkä perusoikeuksien mukaisia. Jos yleiskokouksia järjestetään, niiden tulee olla todellisia jäsenkokouksia siten, että yhdistyksen jäsenet saavat oikeudet aloitteentekoon ja päätöksentekoon kokouksessa demokraattisesti. Kokouksessa tulee voida äänestää myös muista asioista kuin nykyisten sääntöjen mukaan on mahdollista. Kennelliiton ja rotujärjestöjen on ansaittava jäsentensä luottamus ja osallistuminen yhteisen harrastuksen kehittämiseen. Sitä ei voida saavuttaa pakkokeinoin. Jos valtuutetut valitaan postiäänestyksellä, kaikilla jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa Kennelliiton

---

²³³ Toiviainen Heikki: Yhdenvertaisuus yhdistyksissä, Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy, Vaasa, 1982, s. 88

toimintaan. Näin toimitaan esimerkiksi monissa muissa valtakunnallisissa aatteellisissa yhdistyksissä.

Koiran juridinen status irtaimena esineenä on taannut mahdollisuuden julkiseen viranomaistoimintaan niin eläinlääkintälainsäädäntöä kuin muissakin lakeja sovellettaessa. Koiraa tulee käsitellä irtaimena esineenä myös aatteellisessa yhdistystoiminnassa, jolloin taataan eläimen omistajalle ja haltijalle hänelle kuuluvat lailliset oikeudet. Kennelliitto ei ole valmis toimimaan julkisoikeudellisena yhdistyksenä millään koiratoiminnan osa-alueella. Sen toiminnan on selkiydettävä oleellisesti niin, että toiminta täyttää hallinto-oikeudelliset peruseriaatteet.